

11565. cc 14

SVERIGES
HISTORISKA OCH POLITISKA VISOR.

SAMLADE OCH UTGIFNA

AF

GUNNAR OLOF HYLTÉN-CAVALLIUS
OCH
GEORGE STEPHENS.

FÖRSTA DELEN.

FRÅN ÄLDRE TIDER INTILL ÅR 1650.

ÖREBRO,
N. M. LINDH. 1853.

Närvarande samling är till plan och syfte så enkel, att den knappast tar för något vidlyftigt förord. Dess utgifvare hafva tagit för uppgift, att till ett helt sammanföra och sålunda åt hågkomsten rädda de visor (i ordets äldre mening), hvilka stå i något inre samband med fäderneslandets historia, utan egentligt afseende på dessa visors diktart eller rent poëtiska halt. Vår samling har således i sistnämnde hänseende blott ringa anspråk, äfven om ej bör nekas, att åtskilligt deruti är af poëtisk förtjenst, och att densamma utom dess lemningar bidrag för en litterär-historisk öfversigt af språkets och smakens skiftande lynnen och utvecklings-former.

Den synpunkt, hvarifrån vi tagit vårt ämne, har således i första rummet varit en *historiskt nationel*. Vi hafva trott det icke vara utan sin vikt, och minst för en nation med häfder som de Svenska, att i den historiska visan omedelbart lära känna det sätt, hvar på folket sjelft, under vexlande yttre öden, uttryckt sin innersta känslöstämning och sin uppfattning af tids-förhållanderna. Ty om det eljest ej kan nekas, att historien först då blir fullt sann, när den skådar handlingar och personer vid det ljus som utgår från en noga kännedom af tidehvarfvens sedliga lynne, så måste hvarje historisk källa äfven ega ett högre värde, just i den mån hon sannt och troget återgifver det för hvarje tid egna i känslodaning och uppfattnings-sätt. Och hvar sker detta renare än i den historiska folk-visan, detta omedelbara uttryck för nationens mäktigaste gemensamma känslor och lidelser? — Det är väl sannt, för den historiska real-kunskapen blir på denna väg endast föga att hemta, ty folk-visan likasom folket sjelft skådar gerna tingen i stort, och visornas episkt-historiska grunddrag äro knappast att betrakta annorlunda, än

IV

såsom den fasta botten, ur och öfver hvilken den lyriska känslö-strömmen bryter fram. Men äfven dessa enkla hufvud-drag väcka nu ett högre deltagande, ty de besjålas af en lefvande anda, och afspegla i en samlad bild icke blott den yttre skickelsen, utan äfven ett inre sedligt lif i känslor och bevekelsegrunder.

De flesta utländska författare, — och, såsom känt är, kunna Britannien, Frankrike, Tyskland med flera af Europas mest bildade länder uppvisa värde-rika arbeten i denna litteraturgren, — hafva äfven hållit fast vid just denna rent nationela sida af den historiska folkvisan. Det har nemligen icke kunnat undfalla någon, och minst personer med historisk och litterär odling, hvilken betydelse folksången alltid egt, både såsom historisk exponent af ett folks anda vid någon viss tidpunkt och i dess återverkan på denna anda under kommande skiften. Detta inflytande har i alla tider och ibland alla folk varit omätligt, och häfden talar derom på hvarje blad, ända ifrån *Moses'* segersång öfver Pharao — det äldsta qvåde af denna art som historien känner — till *Tyrtæi* ryktbara sånger emot Messenerne; ifrån la Chanson de Roland, som af Normanden *Taillefer* uppstämdes före slaget vid Hastings, till *Marseillaisen*; ifrån *Starkodds* qvåde om Bråvalla-slaget till Bjarkamål det forna, hvarmed *Thormodr Kolbrunar-Skald* väckte kämparne vid Stiklastad; ifrån Sankt Örjans Visa *) som qvads af Svenska hären före det stora slaget på Brunkeberg, intill Kon. Carl XII:s Fält-marsch. Likväl har denna allmänna inverkan hos intet känt folk varit större eller mera genomgripande än hos våra egna nordiska förfäder. Icke nog att qvådet och sången var deras äldsta och enda historiska urkund (likasom hos de Götiska folken i gemen), utan den ingrep tillika i folkets hela lif, var dess heligaste egendom och fortplantades ifrån slägte till slägte hos landets förnämsta ätter. Hvarje vigtig tilldragelse i det offentliga eller enskildta lifvet blef besjungen; och sångarena, skalderna, voro ibland folkets yppersta, så att Konungar höllo för en ära att räknas till deras antal. Hvarhelst de uppträdde, i konungens hof eller höfdingens

*) Meddelad af *Geijer* och *Afzelius*. Sv. Folk Vis. II, N:o 60.

sal, visades dem den största heder; i striden stodo de, omgifna af en sköldborg, på ett ställe der de bäst kunde öfverse det hela, och deras qväden upprepades i alla samqväm, på ting, vid gillen och gästabud, ja, såsom ännu på Færöarne, till dans. Det historiska hjelteqvädet har sålunda ända ifrån urminnes tid varit ett gemensamt uttryck för de nordiska folkens allmänna nationela medvetande, och ännu i sin nyare form, den s. k. «Kungavisan», hyllas det alltjemt med samma förkärlek af den Svenska allmogen.

Ett försök att åt fäderneslandet bevara hvad som ännu finnes qvar af äldre och nyare historisk sång, kan under dylika omständigheter icke alldeles vara utan vigt, och sådant än mera, i samma mån ogynnsamma förhållanden hos oss inskränkt antalet af detta slags nationela öfverlemningar. Sverige har nemligen att klaga öfver förlusten af *alla* sina fornqväden ifrån hedniska och äldre christna tider; qväden, om hvilkas beskaffenhet vi kunna döma af de prof, som, bevarade i Eddorna och Hjeltesagorna, under alla tider skola utgöra ämne för våra bröders stolthet. Att likartade fornsånger en gång lefvat äfven hos oss är emedlertid historiskt afgjort, och enstaka lemningar på våra runstenar, i landskaps-lagarne, ja, i ännu bibehållna ordstäf och minnes-verser, styrka till fullo att de gamla Svenska skalderna begagnat samma uråldriga versform med bokstafs-rim, som det öfriga nordens sångare. Af de qväden, hvilka besjunga vårt lands blott till hälften historiska sago-konungar, hafva således endast trene öfvergått till vår tid, och äfven dessa författade eller omarbetade under en period, som redan antagit slutrimmet jemte det för Riddar-visan utmärkande omqvädet. Den märkvärdigaste ibland dem, Eriks-visan, har hittills varit betraktad som ett undantag, eller såsom en redan i 13:de århundradet författad paraphras af ett uråldrigt Svenskt qvåde; men nyare forskningar ha gjort sannolikt, att äfven denna är af yngre datum, och skrifven omkring år 1449 eller 1450 *). Hela den äldre forn-sången

*) Jfr. *P. A. Munch*, Om Kilderne till Sveriges Historie i den Forekristelige tid, uti Annaler for Nord. Oldkyndighed og Historie, 1850. Sids 330, 331.

VI

har således för oss gått förlorad, och vi ega deraf intet kvar, om icke spillror, hvilka af granskaren betraktas med saknad och vemod.

Det är, såsom nämndes, först med den sednare medel-tiden som öfverlevvorna bli mer talrika, ehuru påtagligen mycket, eller rättare det mesta, äfven här försvunnit utan spår. Af visor ifrån denna tid återstår oss sålunda ännu ett antal, behandlande landets politiska tilldragelser efter början af 1200-talet. Åtskilliga af dessa sånger äro författade helt och hållet i Riddar-visans tonart, med slut-rim och omqväde eller «ordstäf», andra äro skrifna på rimmad latinsk vers, såsom skick var hos klerker och lärda lekmän under medel-tiden, och åter andra bära en nyare form. Men ibland dem alla träffas stycken af en skönhet som är oförgänglig för hvarje tid.

I den mån som vi nalkas vår egen tids-ålder ökas samlingens rikhaltighet, ehuru styckena bli mycket skiljaktiga till inre värde. Det gifves således knappast någon dikt-art eller bildningsgrad som här saknar representanter, ifrån det trohjärtliga, men ofta pedantiska lof-qvädet till den stolta kunga-visan, den öfverdådiga kämpa-visan, den ädla riddar-visan, den hänförande fält-visan, den glada segersången, den bittra nid-visan, den lidelsefulla parti-visan och den fromma böne-visan. Till sammans bilda de ett dyrbart galleri af historiska tids-taflor, och återgifva med en oefterhärmlig egendomlighet och sanning alla det nationela lifvets skiftande intryck och rörelser.

Huruvidt den total-bild af vår nationela personlighet som på denna väg erhålles, blir för Svenska nationaliteten smickrande och för vår egen känsla tillfredsställande, är ett nytt spörsmål som här mindre kommer i undersökning. Hufvudsaken blir dock alltid att bilden är sann, och vi vilja desto mindre gå läsarens eget omdöme i förväg, som vi tagit för uppgift, snarare att lemna materialier för ett bedömande än att sjelfve uttala ett sådant. Emedertid äro vi öfvertygade, att ingen Svensk, som besitter nog bildning för att icke störas af det möjligen föråldrade i språk och yttre form, skall kunna genomläsa de här meddelade stycken, utan att ofta känna sig sympatiskt fattad af den oskrymtade Gudsfruktan, den varma fädernes-

lands-kärlek, den krigiska hänförelse och det djupa manliga alfvar, som i dem funnit ett ofta sannt, stundom pedantiskt, men i sjelfva sitt pedanteri rörande uttryck. Han skall i och genom dem lära bättre förstå sitt folks häfder, och måhända högre uppskatta de framfarna tider, hvilka, mindre än vår, förstodo att tolka hjertats känslor i ord. — De voro handlingens män, dessa gamla Gustavianer och Caroliner, och deras sångare synas alla ha följt den goda grundsats som uttalas i qvädet äfver konung Gustaf den I:

Hwadh fehlar medh penne eller tunge,
 Wil iagh som en ärligh Soldat,
 Förbättra medh mitt lijff unge,
 Mitt hierte blodh hafuer ospart.

För ett tidehvarf med dylika tänkesätt låg det i sanning icke så mycken vigt på formel fulländning.

Om visornas yttre form ännu en anmärkning! — Det är tydligt att denna måste icke blott i allmänhet vara ett uttryck af sin tids språk, smak och herskande bildnings-ton, utan framför allt bestämmas genom sjelfva djupet, kraften och gemensamheten hos den i sång fram-brytande lyriska känslan. Endast i mån som denna är omedelbar och ger sig luft utan något medium af reflexion, eger den förmåga att efter så många århundraden ännu lefvande tilltala oss, emedan just det för alla tidehvarf gemensamma och rent menskliga ligger mera inom känslans än begreppets område. Häraf finna vi äfven förklaradt, hvad som redan *a priori* kunnat antagas, att just de stycken äro utan jemförelse bäst, hvilka uttrycka tänkesätten i tids-åldrar, då någon allmän hänförelse på en gång gripit hela nationen. Sådana äro t. ex. Engelbrekts-visorna, sångerna från slutet af unions-krigen, öfver K. Carl den XII o. s. v. Det är sannt, att icke blott här, utan ifrån hvarje tidehvarf möta oss stycken af värde; men ofta tillhöra de likväl en konst-form, som en gång beundrad, icke längre håller stånd inför vår tids æsthetiska kritik, och gemenligen finna vi, huru skalden arbetar, svettas och slutligen dukar under, vid försöket att kufva ett ännu hårdt och obildadt språk. I de förra deremot bryter den lyriska känslan på en gång fram, och uttalar sig i toner af den kraftigaste nationela egendom-

VIII

lighet. Det är gnyet ifrån den stora folk-rörelsen, som af en nordan-vind bäres ut kring berg och skogar. —

Detta i allmänhet om beskaffenheten af närvarande arbete. — Hvad åter angår materialiernas tillkomst, hafva utgifvarne, i och för dessas samlande, hvarken skytt möda eller uppoffring. Icke nog således att vi rådfrågat äldre och nyare verk inom beslägtade grenar af litteraturen (*Geijer* och *Afzelius*, *Sv. Folk-Visor*, *Arwidsson*, *Sv. Forn-Sånger* m. fl.), så vidt dessa kunnat lemna bidrag eller ledning för vårt föresatta syfte; vi hafva tillika undersökt fäderneslandets förnämsta, offentliga och enskildta bok-förråder och genomgått de flesta hittills kända handskrifna Vis-böcker, utom en otalig mängd Dissertationer och Strö-skrifter af alla slag. Men i synnerhet hafva vi beskattat den samling af sällsynta, och till stor del unika tryckta flygblad och skillings-visor, som den ene af oss, *G. Stephens*, under en följd af år med betydlig ansträngning lyckats hopbringa; en samling, som, bevarad inom fäderneslandet, länge kommer att vittna om sin grundläggares kärlek för den litteratur, hvaråt han så länge och oförtrutet egnat sina forskningar.

Det ligger i sakens beskaffenhet, att, medan vi sålunda sökt sammanbringa allt som kunnat bestämdt hänföras till det slags nationela öfverlemningar vi här velat bearbeta, ha vi måst förbigå mycket, som, dermed befryndadt, kunnat ur annan synpunkt vara af interesse. Hit höra i första rummet de rimmade års-böcker, berättelser och andra rent historiska källor, hvilka med visan icke hafva något gemensamt, utom en möjligen likartad yttre form, äfvensom hela den oändliga massan af litterärt tillfällighets-kram, hvaruti den historiska bestånds-delen helt och hållet underordnas den poetiska, begge gemenligen af lika ringa värde. Ännu en klass kunde tilläggas: den latinska medeltids-hymnen öfver Svenska Helgon. Af dessa Hymner äro en del redan utgifna uti *Script. Rer. Suecic.* Vol. II och i *J. H. Schröders* afhandling *De Poësi Suec. Med. Ævi* m. fl.; men åtskilligt ligger ännu gömdt uti gamla hittills föga begagnade handskrifna källor. Hela arten tillhör också egentligen den rent kyrkliga litteraturen, och vi nämna den här, endast för att fästa uppmärksamhet vid de skatter af den skäraste poësi och den re-

naste fromhet, hvilka, förvarade i dessa Hymner, göra dem förtjente att af kommande forskare ur en omfattande synpunkt bearbetas och utgifvas.

I afseende på det skick hvori vår samling nu framträder för allmänheten, få vi endast tillägga, att dess tryckning i en landsortsstad, jemte den ene Utgifvarens flyttning till Köpenhamn och den andres bosättning utom hufvudstaden, föranledt åtskilliga inadvartenser, dem vi villigt erkänna. Emedlertid ha vi alltid troget följt originalhandskrifterne, så vidt dessa äfven för äldre trycka visor varit att tillgå, och tro oss ha lemnat en allestädes tillförlitlig text. Hvad slutligen angår melodierna, så äro de harmoniskt behandlade af en på detta fält väl hemmastadd musiker Hr Direktör *J. L. Höijer* med undantag af de få, serskildt uppgifna, der han bibehållit den redan befintliga harmonien.

Stockholm, Årstaholmar, Juni 1853.

G. O. H. C.

18 JY63

Innehåll.

	sid.
1. Eriks-Visan	sid.
A. Schroderi Uppteckning	2.
B. Watrangii Uppteckning	4.
C. Verelii Uppteckning	5.
D. Lundii Uppteckning	6.
E. Hadorphs Uppteckning	7.
F. Ioannis Magni Latinska Översättning	—
G. Elai Terseri Svenska Översättning	10.
H. Afzelii Svenska Översättning	12.
I. Säves Översättning :	14.
K. Försök till återställande af den gamla texten	16.
2. Hunding Kung och Hading Kung	18.
3. Habor och Signild	25.
4. Kung Sverker och Slaget vid Lena, 1208	46.
5. Minnes-rim, 1208—1456	53.
6. Vreta Kloster-Rof 1210	55.
7. Mordet på Hertigarne Erik och Valdemar, 1318	79.
8. Kung Birger och Brunkes Förräderi, 1318—1319	82.
9. Elisif Nunna i Risberga Kloster, 1380—1390	96.
10. Kung Albrekt och Drottning Margareta, 1389	107.
11. Faxehus intages och nedbrännes, 1433	112.
12. Biskop Thomas' Visor, 1436, 1437.	
I. Thet war en man han heet Engilbrikt.	114.
II. Friiheeth är thet betzsta Thing	121.
III. Thet märke med sik	123.
13. Gotlands Visan, 1449	129.
14. Thord Bondes mord, 1456	140.
15. Karl VIII Knutson.	
I. Karl Knutsons Rim	143.
II. Grafverser öfver Karl Knutson, 1470	—
16. Slaget vid Brunkeberg, d. 11 Okt. 1471	145.
17. Vid Sten Sture den äldres död, 1503	154.
18. Slaget vid Brännkyrka, d. 22 Jul. 1518	157.
19. Stockholms Blodbad, d. 8 Nov. 1520	161.
20. Slaget vid Brunnbäck, 1521	164.
21. Konung Gustaf och Dalkarlarne, 1521	165.
22. Grafskrift öfver Nils Dacke, 1542	174.
23. Konung Gustaf den förstes död, d. 29 Sept. 1560.	
I. Ach hwad för Sorg! Ach hwad för Gråt!	175.
II. Alle som byggia i Sweriges Rijke	177.
III. Tå man m. d. Lx. skreff	178.

	Sid.
24. Öfver K. Gustaf I	180.
25. Segern vid Bornholm, d. 7 Juli 1565	186.
26. Hertig Karls Förmälning, d. 12 Maj 1578	187.
27. Prinsessan Elisabeths förmälning med Hertigen af Meklenburg, d. 4 Julii 1581.	189.
28. Grafskrift öfver Prinsessan Lucretia, d. 4 Jan. 1585	191.
29. Nid-visa öfver Hertig Karl, 1594, 1595	193.
30. Väl-önskningar till Kon. Sigismund, 1598	195.
31. Om Hertig Karl och Stångebro slag, 1597, 1598	199.
32. Om Konung Sigismund, och Stångebro slag, 1598	203.
33. Bonden Olof vid Stångebro, d. 25 Sept. 1598	207.
34. Stångebro slag, d. 25 Sept. 1598	208.
35. Parti-visor om Tåget till Liffland, 1601.	
I. Hertig Karl vill dölja sin förlust vid Käkenhusen.	216.
II. Hertig Karls krigs-tåg.	218.
36. K. Kristian IV:s infall i Sverige, 1611	222.
37. Parti-visor vid K. Karl d. IX:s död, d. 30 Okt. 1611.	
I. Grafskrift öfver Hertig Karl	228.
II. Hertig Karls Begrafning, d. 16 April 1612.	230.
III. Hertig Karls wapen, 1612	232.
38. Sigismund till Sveriges Rike, 1617	234.
39. Visa om K. Gustaf Adolf, 1626	241.
40. K. Gustaf Adolfs krig.	
I. Krigarens Afsked	250.
II. Fält-visa, 1628	252.
III. Krigsmans-Visa	257.
41. Kon. Gustaf Adolfs Krigs-Psalm, Nov. 1632	264.
42. Öfver Kon. Gustaf Adolfs död, d. 6 Nov. 1632.	
I. Ach, thenne klagan qwijdher	268.
II. Gvstaff Adolph then Edle Hielt	274.
III. Waker up Dalar sköna	280.
IV. För Papisters Hoot, Wäld och Tyrannij	299.
V. Ach, Ach hwadh qwidh och jemmerläät	301.
43. Sjö-slaget vid Femern, d. 13 Okt. 1644	312.
44. Segern vid Jankovitz, d. 24 Febr. 1645	321.
45. Öfver Westfaliska freden, 1648	—
I. Lika som ljus hjälper andra upländt	325.
II. Then Tyska nation och adla land	330.
46. Oda Eucharistica, d. 1 Jan. 1649	336.
47. Hungers-Nöden, 1649	343.
48. Varnings-rop till Sverige. Omkring år 1650	353.

1.

Eriks-Visan.

Minnet af en forntida folkvandring från Götalandet till någon ort söderut, troligtvis Jutland eller någon annan del af nuvarande Danmark, har länge bevarat sig i Sverige, och ligger till grund för de föreställningar, som innehållas uti *Mindre Rimkrönikans*, *Prosaiska Krönikans*, m. fl. berättelser. En af de äldsta Källorna för detta folkminne, nemligen **ERIKS-VISAN**, är lyckligtvis ännu kvar, och i en ganska ålderdomlig, fastän icke alldeles ursprunglig form.

Visan, sådan vi nu hafva den, tyckes vara ifrån 1200-talet, e-huru hon ej utgafs förr än år 1620 och med den då brukliga barbariska rättskrifning. Likväl hade den, före denna tid, två gånger varit öfversatt: på latin af *Johannes Magnus*, tryckt 1554 men författad 1540, och på svenska af *Terzerus* före 1611, men först tryckt af *Säve* år 1849. Troligen nedskrefs visan först med runbokstäver, hvilket förklarar de runska former, som ännu äro kvar i stafningen.

Hela traditionen är lika urgammal i Danmark som i Sverige (se *Saxo Grammaticus* m. fl.) och ansågs ej såsom förnärmande för Danmark. Deremot tyckes den sista, 10:de versen vara tillagd i sednare tider, då visan fick sin nuvarande form, troligen i afsigt att bevisa Danmarks ursprungliga undergifvenhet och fortfarande skattskyldighet under Sverige (Göta-Rike).

Af visan finnas ännu kvar 5 mer eller mindre fullständiga men alla af hvarandra oberoende uppteckningar, hvaribland 4 från gamla handskrifter och en från allmogens sång. Då hon är den äldsta Svenska folkvisa, som vi ännu ega i behåll, och af stor vigt både för dess innehåll och i språkligt afseende, tillåta vi oss att meddela dem alla, jemte en öfversättning på nu-svenska och ett försök till återställande af den ursprungliga språkformen. För öfrigt hänvisa vi till: *Eriks-Visan*. Ett Fornsvenskt Qvæde, behandladt i språkligt afseende af *Carl Säve*, Stockholm 1849. 8:o.

A. SCHRODERI UPPTECKNING.

Ifrån Joh. Magni Svea och Götha Crönika — —
 — — vthtålkat aff *Erico Schrodero*. Stockholm 1620.
 Folio. ss. 9, 10. — Denna text är omtryckt af *Säve*, anf. st.,
 ss. 8, 9.

"Vti hela vårt fädernesland är nästan vthi hwars mans händ-
 er och åsyyn någre Swenske rijm för mång hundrade åhr sedan
 dichtade om hans [Konung Eriks] bedriffter, ther ibland mycket
 annat finnas och efterföljande rijm, och lyda sålunda först uppå
 Latijn — — — — —

På Swensko lyda the sålunda:

1.

In Eiriker fyrsti Kununge[r] war
 I Göthalandinu widhu
 I bragd uk i hughu sniällur ma[d]r,
 I Wighi swa uk i fridhi.
 Han war uk er fyrst vthi Wätalum ärdi.

2.

Rangum uk ylrum war han läid,
 Täm gat han uk aldrihi liuta,
 In spakum uk siawum aldrihi wreid.
 Twi mun han uk frögderu niuta
 Han war uk er Fyrst uti Wätalum ärdi.

3.

Medhir Laghum styrdin Rikiena sitt,
 Sakläusir turfdi äigh qwidha,
 Tan gärdi han kärum frälst uk quit,
 In rangä gatu äigh bijdha.
 Han war uk m. m.

4.

Äiġh war vthi Wätalum nåkorn til
 Er plughin mundi ta wända:
 Götana ginstan Eiriker mild
 Togh vtan Kununge vthsändir.

5.

I Rijkino Eirikz margher war
 Er diärfdise Laghum äiġh säta,
 Twi han uk therfiri ahugha bar,
 Tan muni han tingat utälta.

6.

Swa sendi han teim i Sudhur land,
 Er fyrst thäir byriadha bua,
 Vk medhir the mäghin sniällan en man
 Er teim skulli halda i rua.

7.

Täir waru teir vndi Haffdingia wald
 I marghum wettrum vtändis,
 Thes Humlin hin ille uk umilde kall
 Täm Dan til Kununge sändir.

8.

Daner Fädurin allune lijk
 Hans dugd han snielt muni nimma,
 Ätäf hans namni Danamark fick
 Frägd swa uk orhåfwa sinnar.

9.

Täir gatu togh äiġh wära frij
 Ä skatta Götha mannum,
 Äiġh ädha turdu täir skiffta wigh,
 Twi teim war littit äff Landum.

10.

Twi hugsi nu Dana Kunugi wäl
 Om thät mun plicht Dana wära,
 Medher äwughum rätt uk fultaka skäl
 Götha Kunungi skatt äghä gära.
 Han war uk er Fyrst vthi Danamull ärdi.

B. WATTRANGH UPPECKNING.

Ifrån Theatridium Sveogothicarum antiquita-
 tum: Textum à *Michaele Johan. Wattrangio*. Ubsaliæ
 1647. 8.vo. ss. 23, 24: —

"Unde Sveogothico sermone & carachteribus conscripti, ante
 multa secula, de rebus ejus [Erici] præclaræ gestis, plurimi sunt
 Rythmi: quos etiam saxis quibusdam insculptos, de legibus ab ipso
 scitis, non ita pauci viderant, immò legerant."

3.

Medir laghum stjrdin Rigena sitt,
 Sagläusir turfidi äigh quidha,
 Tan gärdi han kärum frälst uig quit,
 In rangä gatu äigh bjldha:
 Han war uig er fjirst uthi Wätalum ärdi.

5.

I Rijgino EIRIGZ margher war,
 Er diärf disse laghum äigh säta,
 Twij han uig therfijri ahugha bar,
 Tan muni han tingat utälta:
 Han war uig er fjirst uthi Wätalum ärdi."

C. VERELII UPPTÆCKNING.

Ifrån *Hervarar Saga* På Gammal Götiska Med *Olaf Verelj* vttolkning och notis. Upsalæ 1672. Folio. s. 113: —

Verelii text är omtryckt: —

Vers 1 hos *A. A. Afzelius*, Sv. F. Sago-häfder, I, 2:dra uppl. Stockh. 1844, 8:vo s. 38.

Vers 1 & 4 hos *F. Törner*, Diss. de Præstantia Linguæ Veteris Gothicæ Resp. C. Enström. 8:vo Ups. 1707 ss. 12, 13.

Vers 4 äfvenledes hos *F. Törner*: Diss. de Gothorum h. e. Japhetidarum in Scandiam primo accessu. 8:vo. Upsal. 1706. 8:o s. 32. Han tillägger:

"Procul dubio hæ [maris Balthici] istæ fuerunt insulæ, quæ hodierno tempore regi parent Danorum; verba pervetustis inscripta membranis ita habent.

Alla tre verserna af *Geijer*, Sv. Rikes Häfder, I, s. 113, *Strinnholm*, Sv. Folkets Hist. I, s. 90, *Wieselgren*, Sveriges Sk. Litt. II, s. 77, samt *Säve*, anf. st. s. 62.

"Prima enim è Scandia in insulas *Vitaslet* deducta est colonia *Vitarum*, auspiciis Erici Gothorum regis, ejus nominis primi, juxta carmina vetusta:

[1.]

Enn Erikur fyrsti Konungur var
I Gauta landinu vida,
I bragd oc i hugi sniallr madr,
I vigi sua auk i fridi.
Han var auk er fyrst i Vitalum ærði.

[4.]

Eig var i Vitalum nokorn til,
Er plugin mundi þar vænda,
Gautana giustan Erekr mild

Þoch utan Konunge utsendir.
Han var auk er fyrst i Vitalum ærði.

[6.]

Sua sendi han þeim i sudurlaund
Er fyrst þar byriadu bua,
Auk med þeim margan sniallan man
Er þeim skyldi hallda i rua,
Han var auk er fy[r]st i Vitalum ærði.

Carmina sunt plura, alibi commodius exponenda; hæc autem excerpta, quod de Vitarum deductione in Insulas *Vitaslet* monui, satis probant."

D. LUNDII UPPTECKNING.

Från Zamolxis Primus Getarum Legislator,
Academica Dissertatione Luci publicæ restitutus.
Auctore *Carolo Lundio*. Upsaliæ 1687, 4:o s. 44: —

"Primi Gothis è portu solventibus appulsus terrarum insulæ
maris Balthici fuerunt. Verba sunt pervetustarum membranarum
numeris hunc in modum adstricta.

[4.]

Äig war i wätalum nåkor til
er plugin mundi tha wända:
Göthana ginstan Heitrikr mild
Togh utan Kunung uthsändir."

E. HADORPHS UPPTECKNING.

Ifrån *Scriptores Rerum Svecicarum*. Upsal. 1818, Tom. I, sect. 1; s. 240, not. d. Den är hemtad från en af *Joh. Hadorph* år 1690 färdig-redigerad upplaga af Gamla Svenska prosaiska Krönikan, hvilken aldrig hann utkomma. Enligt *Hadorph*, sjöngos dessa verser ännu på hans tid af allmogen i Vester götland och Dalsland — "cantilenam, quam adhuc in Vestrogothia et Dalia plebeii homines canunt."

[1.]

"In Eriker fyrsti Konunger war
I Götha landum widhu
I bragd uk i hugd sniällar war
I wighi swa uk j fridhi.
Han war uk en fyrst uthi Wätalum ärdi.

[4.]

Ælgh war uthi wätalum nakom til
Er plughin mundi ta wända;
Göthana ginstan Eirikir mild
Togh uthan Kununge utsundir.
Han war ukir fyrst uthi Wätalum ärdi."

F. JOANNIS MAGNI LATINSKA ÖFVERSÄTTNING.

Ifrån *Historia Joannis Magni Gothi Sedis Apostolicæ Legati, Svetiæ & Gotiæ Primatis ac Archiep. Upsalens. de omnibus Gothorum Sveonumque Regibus &c. &c.* Romæ, 1554. Fol. ss. 27, 28.

Denna öfversättning har blifvit omtryckt af *Schroderus*, anf. st. ss. 9, 10, men så att åttonde strofen är öfverhoppad, samt af *Säve*, anf. st. ss. 63, 64.

"Circumferuntur in tota patria ante publicum omnium conspectum carmina patrio sermone de eius [Erici Regis] gestis ab anti-

quissimo æuo ædita in quibus præter cætera multa, sequentium
uersuum sensus habetur.

ERICVS.

(Carmina patrio sermone ædita in Latinum traducta.)

I.

Primus in regnis Geticis coronam
Regiam gessi, subique Regis
Munus, & mores colui sereno
Principe dignos.

II.

Horrui quicquid furor aut libido
Suasit, & nulli grauis aut molestus,
Sed probus, viuens timui præesse
More tyranni.

III.

Legibus iustis populos gubernans
Præful: nullus pauor innocentis
Terruit: iudex procul est iniquus
Me duce pulsus.

IV.

Daniæ regnum caruit colonis,
Donec illius regionis agros
Gotthicas gentes habitare iussi,
Sed sine Rege.

V.

Non erant pauci populi rebelles,
Quos metus legum vetuit morari
Gotthica in terra, vel habere sedeis
Inter honestos.

VI.

His ego pulsus procul in remotas
 Cimbricas terras, reliquis quietem
 Præstiti firmam: nec erat timenda'
 Turba nefanda.

VII.

Iudices illis adhibens tributo
 Subdidi iusto: nec erat potestas,
 Qua iugo tali poterat resisti
 Tempore multo,

VIII.

Donec Humelo Gothico tyranno,
 Natus est Danus similis parenti:
 Qui dedit nomen titulumque regni
 Gentibus illis.

IX.

Non tamen Danos potuit tributo
 Debito Gotthis liberare, quorum
 Maximas vires metuebat ipse
 Viribus impar.

X.

Hinc satis iusta est ratio, coarctans
 Danicos Reges, quòd in omne tempus
 Gotthico Regi referant tributa,
 Collaque subdant.

G. ELAI TERSERI SVENSKA ÖFVERSÄTTNING.

Icke sednare än år 1611. Efter en handskrift förvarad på Kongl. Riks-Bibliotheket.

Aftryckt hos *Säve*, anf. st. ss. 58, 59.

1.

Erich han war den förste Kong
 I Göthe landett wijde
 Aff sinne och modh dhå war han from
 Som någon dher kunne rijde
 Så låther han först ergie vthi Juthland

2.

Wanart och wrenske war honom leed
 Den kunne han icke lyde
 De spakom war han aldrig wred
 Ty monde han säller bliffwe

3.

Med lagom rådde han landett sitt
 Saklöse tarfde ey qwijde
 Hin gjorde han kärom frij och qwitt
 De wanne finge ey bijde

4.

Ey war i Danmark någon till
 Som ploger monde wände
 Sitt Folck straxt denne Kouuzg mild
 Dogh vthan Konge dijt sände

5.

Vthi hans Ryke mången war
 Som lag ej wille sköta

Ty war han dhem försnill och snar
Der från månde han dem stöte

6.

Så sände han dem åth Juteland
Först beröyede de der bygge.
Och med den hoop så wijs en man
Som dem skole hålle trygge

7.

Så wore de vnder rättare hand
I mange åhr fast klände.
Till thes Kong Himmel den onde man
Sin son Kong Dan dit sände

8.

Han war sin Fader med allom lijk
Hans dygd kunne han snart läre
Aff sig då kaller han Danmarkz rijk
Ded har af honom sin ähre

9.

Dogh kunne han icke blifwe frij
Att skatte Göthe mannom
Eij torde han heller fhöre krig
Ty han hade lithet af landom

10.

Ty skole dhe Konger i Danmark väl
Besinne sin plicht och ähre
At de med rätt och fulgod skäl
De Swenskom skatt skole bäre
Så låther han först ergie vthi Juthlandh.

H. AFZELII SVENSKA ÖFVERSÄTTNING.

Se *A. A. Afzelius Svenska folkets Sago-Häfder*
D. I, 2:dra uppl. 1844, ss. 38—40.

1.

Erik den förste Konung var
I Götalandena vida:
Till bragd en hug så bård han bar,
I härnad så ock i fride.
Han var ock den först uti Vetala erj'de (plöjde).

2.

Vrångom och ondom var han led;
Dem gat han ock aldrig lida:
Dem redligom var han aldrig vred;
Ty månd' han ock frejdero bida.
Han var ock den först uti Vetala erj'de.

3.

Med lagar styrde han riket sitt;
Saklöse tarfde ej qvida:
Från våld han gjorde dem frälst' och quitt;
Men arge djerfdes ej bida.
Han var ock m. m.

4.

Ej var uti Vetala någon till,
Som plogen månde då vända:
Götiska folket Erik, så mild,
Dock utan Konung, utsände.

5.

I landena Eriks mången var,
Som djerfdes lagbrytare blifva:

Derföre han ock åhoga bar,
Han månde ur landet dem drifva.

6.

Så sände han dem i Söderland,
Som först der började bygga;
Ock med dem mången så godan en man,
Som dem skulle styra och trygga.

7.

Der voro de, under Höfdingars våld,
Så mången vinter till ända,
Tills Humle, den envåldsherren så bård,
Dem Dan till Konung utsände.

8.

Dan sina fäder i allom var lik,
Hans dygd man snart måtte nimma:
Utaf hans namne Danemark fick
Frejd sin och urhåfvor sina.

9.

Danamän voro ej fria då
Att skatta åt Göta mannom:
Ej heller torde de skifta vig,
Ty dem var litet af landom.

10.

Betänkte nu Dana Konungen väl,
Det Dana-pligt månde blifva,
Af evigan rätt och fulltaka skäl,
Att skatt till Göterna gifva.
Han var ock den först uti Dana-mull erj'de.

I. SÄVES ÖFVERSÄTTNING.

Från *Carl Säve*, Eriks-visan, ss. 12, 13: —

1.

Men Erik förste konungen var
 I Göta-landet det vida;
 I bragd och i hug en kloker man
 I striden så ock i friden.
 Han var ock den som först uti Vätalum ärjde.

2.

Vrånge och onde var han led
 Han ville ock aldrig dem bruka;
 Men vise och stille aldrig vred;
 Thy skall han ock ära jemt njuta.
 Han var ock den som först uti Vätalum ärjde.

3.

Med lagar styrde han riket sitt;
 Den saklöse ej tarfvade qvida,
 Han frälst honom gjorde för tvister och qvitt,
 Men vrånge fingo ej bida.
 Han var ock m. m.

4.

Ej var uti Vätalum någon till,
 Som plogen mände der vända;
 Men Götarne genast Erik så mild,
 Dock konung förutan, utsände.

5.

I Eriks rike mången var
 Som djerfdes lagen ej höra,

Thy han ock åhåga derföre bar
Att dädan honom utköra.

6.

Så sände han dem till Söderland,
Som först de begynde bebygga,
Och med den styrkan kloker en man,
Som skulle hålla dem trygga.

7.

Der voro de under höfdingars våld
Så många vintrar i ända,
Till's Humle, den onde och omilde karl,
Dem Dan till konung utsände.

8.

Dan, sin fader i allo lik,
Hans dygd han snällt månne lära.
Utaf hans namn (se'n) Dannemark fick
Sitt upphof som också sin ära.

9.

De fingo dock ej vara fri,
Men jemt skatta till Göta-männen;
Ej håller tordes de föra krig,
Ty dem var litet af länder.

10.

Thy minnas må Dana-konung nu väl
Om Daners pligt det tillhörer,
Med evinnerlig rätt och fullgoda skäl,
Göta-konungen skatt att utgöra.
Han var ock den som först uti Dana-mull ärjde.

Ännu en 5:te öfversättning af denna visa kan väl svårligen behövas. Vi sluta därför med att lemna, efter jemförelse och granskning af de olika text-uppteckningarne, följande försök till textens återställelse, uppfattad efter ungefär 1200-talets vanliga bok- och run-språk. Ett dylikt, sällan afvikande, försök läses hos *Sæve*, l. c. ss. 10, 11.

DEN GAMLA ERIKS-VISAN.

1.

En Eiriker fyrsti kununger var
 I Gøta landinu viða;
 I bragþ uk i hughi sniæller maþr,
 I vighi sva uk i friþi.
 Han var uk er fyrst uti Vætalum ærþi.

2.

Vrangum uk illum var han leiþ,
 Þeim gat han uk aldrihi liuta;
 En spakum uk siævum aldrih vreiþ,
 Þý mun han uk frægþar æ niuta.
 Han var uk er fyrst uti Vætalum ærþi.

3.

Meþer laghum styrþi'n rikinu sit,
 Sakløser þurfþi eigh quiða;
 Þan gærþi han kærum frælst uk quit,
 En vrange gatu eigh biða.
 Han var uk m. m.

4.

Eigh var i Vætalum nakur til
 Er plughin mundi þa vændæ:

Góttana giustan Eiriker mild,
þo utan kununge, utsændir.

5.

I ríkinu Eiríks margher var
Er díerfþis laghum eigh sæta;
þý han uk þær síri ahugha bar,
þan munni han þingat utæltá.

6.

Sva sændi han þeim í Suþer land,
Er fyrst þeir byriaþu bua;
Uk meþer þeim marghan sniællan man
Er þeim skulli halda í rua.

7.

þær varu þeir undi hófþingia vald
I marghum vettrum utændis;
þess Humlin, hin ille uk umilde kall,
þeim Dan til kunungs (ut)sændir.

8.

Daner, fæþurin allune lík,
Hans dugþ han sniællt munni nimma,
Utaf hans namni Danamark fik
Frægþ sva uk orhæva sinna.

9.

þeir gatu þo eigh væra fri,
Æ skatta Góttá mannun;
Eigh æþa turþu þeir skifta vigh,
þý þeim var lítit af landum.

10.

Þý hugsi nu Dana kununger væl
 Um þæt mun plikt Dana væra,
 Meþer ævughum rætt uk fulltaka skæl
 Góta kunungi skatt ægha gæra
 Han var uk er fyrst uti Dana mull ærþi.

2.

Hunding Kung och Hading Kung.

Den hos *Saxo Grammaticus*, *Johannes Magnus*, m. fl. omtalade urgamla berättelsen om Svenska Konungen HUNDING och Danska Konungen HADING, samt deras fostbrödralag och trofasthet in i döden, intager ett högt rum i Sveriges gamla minnen. De äldre qväden, hvilka utan tvifvel blifvit diktade härom, hafva likväl försvunnit, och en enda visa, men af en sednare författare, är allt hvad numera är bekant i detta ämne. Den utgör en märkelig öfvergång ifrån gammal till nyare folk-diktning, och kan här lyckligtvis återgifvas efter en af de första, om icke den äldsta upplagan. Om det deri uppgifna författare-namnet är verkligt eller diktadt kan numera svårligen afgöras.

Visan är förut utgifven af *A. A. Afzelius*, uti hans *Svenska Folkets Sago häfder*, Del I, 2:dra uppl. Stockh. 1844, ss. 63—66, men efter en moderniserad och stympad upplaga.

Texten tryckes här efter ett exemplar i liten 8:vo, 8 ss., med följande titel:

”Sanferdigh Berättelse om den vnderlighe och Berömlighe Trofastheet, the Stormächtigste Monarker Her Hunding Sveriges och

Göthes, Och Her Hading Dannemarks Konungar, Åhr efter Werl-
denes vphooff 2083. hwar andre in i sielfwe Döden bewiste. Kan
vthföras såsom, Habor Konung och Siger Konung etc. I hastigh
Enfaldigheet stält Aff David Sithon [1 Sam. 18. V. I. Tå förbandt
sigh Jonathans Hierta medh Davidz Hierta: Och Jonathan wardt
kiär åth honom såsom sitt egit Hierta.] Tryckt Åhr 1646."

[Job 8. v. 8. 9. 10. Fråga the Slächter som j Förtijden wa-
rit hafwa, och tagh tigh före att fråga theas Fäder (ty wij äre så-
som j gåår komne och wette intet) The skole lara tigh och säja
tigh thet och gifwa sitt taal före vthaff sitt Hierta.]

1.

Hunding Konung, oc Hading Konung
Aff Swerie och Dannemarck,
Swore hwar andre Wänskaps Förbund,
Thet war både krafftigt och starkt.
Wänner så såte i Döden doch aldrih förlåtas.

2.

At när then ene thens andras Dödh,
Kunde förnimma någorlunda,
Skulle han strax aff Ängslan och Nödh,
Förgöra sigh sielff samma stund.
Wänner så såte i Döden doch aldrih förlåtas.

3.

Omstider fördes Tijender falsk,
Hunding til Jämmer och Wådhe,
Hading nu wara bracktan om Hals,
Och dräpnan vthaff sin Måger.
Wänner m. m.

4.

Mist hafwer iagh nu min gode Wån,
Migh twingar wår kärleeks Förbund
Til dödz, ey får iagh honom igen,
Lefwa vil iagh rätt ingalund.

5.

O Hading, Hading hwi hastar tu
Wil tu min Troheet så pröfwa,
Til tigh skal iagh och komma rätt nu,
Wil tu doch en tijma töfwa.

6.

Til Graffööl iagh nu biuder tigh,
Een Dryck låter oss bereeda,
Lustige skal oss göra i tijdh,
Hwar annan willia wij leedha.

7.

Hunding strax tå itt Gästabudh stoort,
Lät lagha och Wänner kalla,
Men ingen tänkia kunde thet Moord,
Honom i sinne mond falla,

8.

När Hunding hade druckit sigh Ruus
Som töfvade icke längie,
Biuder han godh Natt thet heela Huus,
Lådes willia gåå til Sängie.

9.

Haaff tack Skäpna och Lycka så godh,
J hafwen migh till en Kongz Mann

Vpsatt, iagh wäl hoos edher här stodh,
Regerade Städer och Land.

10.

J hafwen gifwit migh een godh Wänn,
Til honom iagh och wandra wil,
Ty tagit ha j honom igen,
War mig Dödh intet blidh och mild.

11.

Bestält för doch war vthi en Wråå,
Ett Kaar öfwerflödigt medh Miöd,
Ther inspringer Hunding lustigt tå,
Sigh dränckier för Hietarna högh.

12.

Häl Säl o Hading Wän så godh,
Huru sööt är migh thenna Dödh,
(För tigh nu lærer och iagh mitt Blodh:)
Ja sötare än thenna Miöd.

13.

O Hading tu wast migh een troo Wänn
J Döden, iagh ey förlåter,
Betala trooheet lika igen,
Jagh hör tu effter migh gråter.

14.

The drogo Hunding vthur thet Kaar,
Medh Jämmer och mycken Kлага,
At Lijfwet så hastigt ändat war,
Ynkeligh tagit aff daga.

15.

När Hading desse Tiender fick,
Hunding wara lagdan på Bäär.

Thet honom bittert til Hierta gick,
Vpreste sigh doch ey itt Hårr.

16.

Ach, ach tu trofaste Hading min,
Hafwer tu nu druckit migh til,
Huru stor moot migh war Kiärleek tin,
Beskeed iagh lustigt göra wil.

17.

O Hunding Hunding Wänner så hull,
Äst tu för migh lagder i Jord,
Jagh skal tigh wedergälla then skuld,
önskar thet redo wara giordt.

18.

Sitt Rådth at sammankalla strax bödh
Hading, och till sigh fort komma
Lätt och snart byggla en Galga högh,
Ther han ville sielfwer somna.

19.

Sant är thet wist som säles gemeent,
Jagh klagar thet aff Hiertans Brist,
Een trogen Wän dödher står vp seent,
Döo är bättre än sin haa mist.

20.

Sådan Wäns Trooskap är aldrig hördt
J werlden, som Hunding haar giordt,
För migh hafwer sigh i Döden fördt,
Blifwer och aldrig mera spordt.

21.

Hading tå Hustrun sade godh Natt,
Sampt Barnen och Herrarna sijn,

Springer så vp i Galgan medh faart,
Sigh hängier i allas åsyn.

22.

O Hunding Hunding nu kommer iagh,
Tu tränckta icke så swåra,
Betala Kårleek haar ey fördragh,
Min Ögon fälla ey Tårar.

23.

O Hunding Hunding Wånnen så fijn,
Aff Hierta iagh för tigh lider,
Ey achtar nu bittra dödzens Piju,
Hwadh thet werker eller swider.

24.

The togo Hading neder medh hast,
Thet war stoor Jemmer och Mödha,
Twå Wänner genom Lögnenes Last
Så såte, wore nu dödhe.

25.

Hunding och Hading Exempel är,
At hoo een troo Wån wil wara,
Sitt Lijff skal han ey hafwa så kär,
At han thet Wånnen skal spara.

26.

Men sådan Kårleek i thenna Tijdh,
J Werlden ey finnes meer til,
Then ene then andre listeligh,
Hångia, siuda och steka wil.

27.

Spöör tu och hwarföre så tilgåår,
Jagh och wäl tigh säja mää,
Lögnarens Tunga nu Sanning fåår,
Och Klaffarens Mun yppen ståår.

28.

Klaffare sacht a iagh råder tigh,
Stick in Listighetenes Swärd.
Lögnarens Pipa än ställ i tigh,
Heller tu faar Haamans Ofärd.
Wänner så säte i Dödhen doch aldrigh förlåtas.

[2. Sam. I. V. 23. Liufige och täcke medan the leffde, ähro och så icke äthskilde i Döden.]

3.

Habor och Signild.

Detta gamla, vackra kärleksqvåde upptages här såsom en Svensk historisk visa i följd af den från aflägsna tider ärfda föreställning, hvilken ledde *Johannes Magnus* att anse ämnet för Svenskt och utförligt behandla det såsom sådant.

SVERIGE. — Visan synes i Sverige först hafva varit omtalad af *Messenius*, i hans *Sveopentaprotopolis*, Ups. 1611, s. 62: "*De Haboris & Signes vulgatissimis amoribus, plurimis ante seculis concinnata et publicata cantio.*" Den äldsta oss bekanta upplagan är den här aftryckta, af år 1638, sedan hvilken tid den har varit otaliga gånger upplagd. Den är äfven utgifven af *Geijer* oeh *Afzelius*, *Svenska Folkvisor*, I, 137—47, samt af *Afzelius*, *Svenska Folkets Sago-häfder*, I, 2:dra uppl. Stockholm 1844, ss. 81—9, men begge gångerna efter en moderniserad upplaga.

DANMARK. — Visan är här först omnämnd af *Anders Soffrenson Vedel*, i följande anmärkning till hans öfversättning af *Saxo Grammaticus*, utgifven år 1575, s. 146: "Om denne efterföljande *Hagbarts Historie* er lagd en *Vise*, som siungis endnu almindeligen paa denne *Dag*." Den utgafs först af nyssnämde *Vedel* i *Tragica Eller Gamle Danske Historiske Elskaffs Vjser*, 8:vo, *Kjöbenhaffn* 1657; derefter mångfaldiga gånger såsom skillingsvisa; och sedermera af *Sandvig*, *Levnninger af Middelalderens Digtekunst*, *Kjöbenhavn* 1780, och *Nyerup* och *Rahbek* *Udvalgte Danske Viser fra Middelalderen*, III, *Kjöbenhavn* 1813, 3—18, "*Hafbur og Signe.*"

RYSSLAND. — En visa med samma grundtanka förekommer uti *Stimmen des russischen Volks in Liedern. Gesammelt und übersetzt von P. von Goetze.* 8:vo. Stuttgart 1828, ss. 131—3, "Das Königsfräulein in Lithauen."

Joannes Magnus, hvars *Historia* fulländades år 1540, kallar *HAGBART* en son af *Amund* den 51:te Svenska konungen, och *Sigar*, *SIGNES* fader, konung af Danmark. Danska historie-skrifvaren *Saxo Grammaticus* (död år 1204), hvilken berättar *Signes*sagan nära nog i visans egna ord, öfverensstämmer hufvudsakligen med *J. Magnus*. *Landnámabók* (ifrån 12:te och 13:de årh.) och andra norska källor förlägga händelserna till Norge, och göra *Sigar* till en Norsk konung. Såsom sagan är berättelsen lika allmän, och i alla tre länderna visas en mängd ställen, hvilka påstås varit skådeplatsen för de timade tilldragelserna. *Sålunda* är visan, i ordets strängaste bemärkelse, en gemensam *Skandinavisk* egendom; de Svenska och Danska uppteckningarne äro vanligen i hufvudsaken instämmande, och hvarje opartisk granskare måste förena sig med *Nyerup*, *Danske Viser*, III, 403: "Det Faktum, som ligger till Grund for dette i hele Skandinavien saa almeen yndede Sagn, skjuler sig langt borte i den fjerneste Oldtid, hvor man raver i et tykt Mørke uden at kunne med Critikens Fakkel belyse de forekommende Gjenstande. I Landnama og de eddiske Sange, hos en Saxo og en Snorro, altsaa hos Forfattere, som har levet i 11—13 Aarhundrade, er Talen derom som et Echo der gjenlyder fra hine længst henrundne og umidelige Tider."

Sjelfva visan, i dess nuvarande form en lycklig bearbetning af ännu äldre qväden, hänföres af *Sandvig*, i hans *Levninger*, till 1200-talet, och detta som det tyckes med rätta, fast den naturligtvis har undergått flera förändringar under så många århundradens lopp.

Ämnet har varit behandladt af ganska många nyare *Skandinaviska* författare, hvaribland må nämnas *Messenti* "Tragœdia" *Signill* såsom den äldsta.

A.

Texten är efter ett flygblad, 16 sid. 8:vo, under titel:

En Lustigh doch ynkeligh Wijsa, Om Habor Konung och stoltz Signil liten. Huruledes theras Kärligheet och stadelighe Lofwen [bleff] igenom Falskheet ändat. Tryckt i Stockholm Åhr, 1638.

1.

Habor Kong och Siwar Kong,
 The begynte sigh itt kiff,
 Thet war om stolten Signil liten,
 Hon war så wän ett wijff,
 Fast heller hafwer Habor achtat winna sigh then al-
 dra sköna.

2.

Habor drömde en dröm om natt,
 I Sängen ther han lågh,
 Aarla om morgonen han waknade,
 Han sadhe sin Modher ther aff,
 Fast heller hafwer Habor achtat winna sigh then al-
 dra sköna.

3.

Migh tyckte iagh vthi Lunden war,
 Alt medh min Brynia tung,
 Ther rann een Roosend på min Arm,
 Hon war bådhe skön och vng,
 Fast heller hafwer m. m.

4.

Ther rann en Rosend på min arm,
 Hon war bådhe skön och vng,
 Hwar och en Fogel på Quiste såto,
 The monde för henne stunga,

5.

Ingen vthi Konungas Gård,
Then drömen rådha kunde.
Vthan Habors Modher,
Hon sörter så margelunde,

6.

Är thet tigh til Glädien lagdt,
At tu skal winna then Möö,
Så är thet migh til sorgen lagdt,
För hennes skul skalt tu döo,

7.

Är thet tigh til Glädien lagdt,
At tu skal winna then Wijff,
Så är thet migh till Sorgen lagdt,
För hennes skull läter tu titt Lijff,

8.

Habor lät sig wäxa håår,
Och Jungfrw Klädher skära,
Så seglade han åt fremmande Landh,
Ther wille han slögder lära,

9.

The hyste vp theras silke Seghel,
Vnder theras förgyllande Råå,
Så seglade the åt fremmande Landh,
Fast mindre än månadher två,

10.

The kastadhe vth sin Ankar,
Vppå then hwhite Sand,
Thet war Habor Kongeson,
Han trädde ther först på Land,

11.

Habor stigher öfwer stäte,
Hans brynja hon war nyy,
Thet ringer vthi thet kalla Jern,
Thet giorde så stort itt gny,

12.

Mitt vppå medie Gårdar,
Ther axlar Habor sin skinn,
Så går han i högga Lofft,
För Frwer och Jungfrwer in,

13.

Här sitten j stolten Signil liten,
Bådhe j och edhor Qwinnor,
Min Fadher hafwer migh til eder sendt,
Jagh skulle här slögder nimma,

14.

Haar edher Fadher til migh sent,
J skolen här slögder lära,
J skolen äta vhr faat medh migh,
Och sofwa hwar natt hoos min tärna,

15.

Jagh är waan sofwa på Swana dyn,
Jagh är itt Konunge Barn,
Skulle iagh hoos edher tärna sofwa,
Så dooge iagh vthi harm,

16.

Tiänen i qwar min stälten Jungfrw,
J gifwen edher ingen qwijda,
J skolen äta aff faat medh migh,
Och sofwa hwar natt hoos min sida,

17.

Alla såto stältz Signil litens möör,
 The hade Sööm på Knä,
 Föruthan Habor Kongeson,
 Han skaar vth Rooser aff Trää,

18.

Alla såto stoltz Signil litens möör,
 The sydde thet bäste the kunde,
 Föruthan Habor Kongesone,
 Han leeker medh sin Nåål i munne,

19.

Ther satt Signils litens tjenste möö,
 Hon hadhe två hender så slögha,
 Aldrigh sågh iagh ingen stälten Jungfrw,
 Hafwa tw dierfware öghon,

20.

Så leeka Habors ögon,
 Som Solen öfwer andra Stiernor,
 Ehwart som stolten Signil liten war,
 Tijt sågh Habor så gerna,

21.

Aldrigh sågh iagh ingen stälten Jungfrw,
 Kunne mindre sy medh Nåål,
 Aldrigh sågh iagh ingen stälten Jungfrw,
 Kunde bättre dricka aff skåål,

22.

Tijgh tu Signil litens tjäneste möö,
 Tu achta intet på migh,
 Ehwart som iagh min öghon wänder,
 Så litet achtar iagh tigh,

23.

Jagh är tröt aff färdan möödh,
 Jagh hafwer farit en wägh så lång,
 Hören j stälten Signil liten,
 Lyster edher til hwile gåå,

24.

The åto och drucko en liten stund,
 Thet war intet myket länge,
 Vpstodh stälten Signil liten,
 Hon fölgde Habor til sänge,

25.

J sittien här alla mina Möör,
 Syyn edhra Gärning till ända,
 Medhan iagh går i höge Lofft,
 Och fölier then Jungfrw til senge,

26.

Habor satte sigh i sängen nijdh,
 Och Tärnan drogh aff hans skoor,
 Thet måtte höras så långan leedh,
 Huru habors hierta thet logh,

27.

Ther lågho the then natt så lång,
 Alt wedh huar annars sidho,
 Arla om morghonen the waknade,
 The sadhe hwar annan sin qwijdho,

28.

Hören j stälten Signilla,
 Hwadh iagh edher spöria må,
 Är här någon i wärlden til,
 Edher hugh han leeker vppå,

29.

Här är ingen i Wärlden til,
 Min hugh han lecker vppå,
 Vthan Habor Konungeson,
 Honom kan iagh aldrigh få,

30.

Är thet sant j sälen för migh,
 J hafwen Habor så kär:
 Thet wil iagh sanningen säya,
 Han är edher ganska när,

31.

Hören j Habor Konunge Son,
 Hwi willien j migh så skämma:
 Hwi ridhen j icke i mins Fadhers Gård,
 Medh edher höök på hender,

32.

Jagh war i edhers Fadhers gård,
 Medh min höök på hender,
 Edher Fadher är migh worden wredh,
 Han wil migh läta vphängia,

33.

Hören i Habor Konungeson,
 J snacken doch icke så,
 Här ligger widh mina fötter,
 The falska Tärnar två,

34.

Ligger ther widh edhra fötter,
 The falsk[a] Tärner två,
 Så ligger här widh min höfdegård,
 Min skarpa Brynia blå,

35.

Vpstådh Signil litens tjenste Möö,
 Hon axlade Kappan blåå,
 Så gick hon i höge Låft,
 Tijt vnga Konungen lågh,

36.

I waken vp Herre Konung,
 I hafwen sofwit för länge,
 Här är Habor Kongeson,
 Han hafwer edher Dotter i sänge,

37.

Vpstodh vnga Konungen,
 Han ropte öfwer all sin Gård,
 I stånden vp all mina Hoffmän,
 I klädhen edher i jern och ståål,

38.

I stånden vp alla mina Hoffmän,
 I klädhen edher icke falsk,
 Thet wil iagh för sanning säya,
 Habor är en Wågehals,

39.

Thet war stolten Signil liten,
 Hon sågh sigh vth för Säng,
 Här klädhes i min faders Gård,
 Så mången rasken Hoffdräng,

40.

Klædes ther vthi eders faders Gård,
 Så mången rasken Hoffdräng,
 Thet wil iagh för sanningh säya,
 Litet rådz iagh för them,

41.

Här ligger widh min Höfdegård,
 Min Brynia och godha Swerd,
 Migh tagher ingen här vth i dagh,
 Vthan han får ofärd,

42.

Här ligger widh min höfdegård,
 Mitt Swerd, silfbodda kniff,
 Migh tagher ingen här vth idagh,
 För än mången läter sitt Lijff,

43.

Thet war Signil liten tjenste Möö,
 Hon lydde ther vppå,
 Staal hon bort hans godha Swärd,
 Och så hans Brynia blå,

44.

The stötte på Dören,
 Bådhe medh Swärd och spiut,
 Höre tu Habor Kongeson,
 Tu gack för Dören vth,

45.

Thet war Habor Kongeson,
 Han togh til sikh sin höfdegård,
 Borto war tå hans Brynia,
 Och så hans godha Swärd,

46.

Bårto är min Brynia,
 Och så mitt godha Swärd,
 Hören j stolten Signil liten,
 Här blifwer en ynkelligh färd,

47.

The stötte vppå Dören,
 Medh spår spenten Foot,
 Hwar then nagla i Döran war,
 The roko Habor emoot,

48.

Sombligha han medh fötterna span,
 Sombligha medh Henderna slogh,
 Thet war femtio aff Kongens Hoffmän,
 Som för hans fötter dogh,

49.

The ladhe på Habor the hårdeste band,
 The woro alla nyy.
 Hwar thet band på honom kom,
 Thet sleet han sönder i try,

50.

Ther stodh Signil litens tienste möö,
 Och hon them thet rådhet kände,
 I taghen itt håår aff Signils hufwudh,
 I binden om Habors hender,

51.

The togo itt håår aff Signils hufwu,
 The bundo om Habors händer,
 För wille han för henne döö,
 Än han wille slita thet sönder,

52.

The togho Habor Kongeson,
 The ledde honom vth för By,
 Ther fick han see the Galge träå,
 The woro alla ny,

53.

Hören j stälten Signil liten,
 I låten godh Kärleek sinna,
 När j seen min Kappa hängia,
 Låten edher i Buren brinna,

54.

I hängen vpp min Kappa,
 Hon är aff Skarlakan rödh,
 För the Frwer och Jungfrwer see,
 The ömke sigh öfwer min Dödh,

55.

Ther war stolten Signil liten,
 När hon sågh Kappan hängia,
 Tände hon Elden på Buren sin,
 Och lät sigh ther inne brinna,

56.

Thet war Habor Kongeson,
 Han mälte itt Ord medh skääl,
 Är nu Signil inne bränd,
 Som migh war ganska kär,

57.

I taghen nu nidh min Kappa,
 Hon må nu på Iordenne liggia,
 Fast om iagh hadhe trytusend lifff,
 Iagh wil icke ett aff them tiggia,

58.

Thet war vnga Konungen,
 När han sågh Buren brinna,
 Sombligha hjelpa Habor nedh,
 Och sombligha hielpa stoltz Signil,

59.

När the kommo vthi Rosenlund,
Så war tå Habor hängdt,
När the kommo til Buren,
War Signil inne bränd,

60.

När the kommo vthi Rosenlund,
Så war tå Habor dödh,
När the kommo til Buren,
War Signil bränd i glödh,

61.

Hadhe iagh thetta förra wist,
Theras kärleek hadhe warit så starck,
Icke skulle Habor hengdt i dagh,
För hundrade tusend Marck,

62.

I taghen nu Signils tjänsta möö,
I sättien henne qweck i Iord,
Hon hafwer skildt migh widh Dotter mijn,
Och så een Mågh så godh,
Fast heller hafwer Habor achtat winna sigh then al-
dra sköna.

H. H. U. V.

B.

Uti *G. O. Hyttén-Cavallii* Samlingar finnes en uppteckning af denna Visa, ifrån medlet af 1600-talet, hvilken erbjuder följande olikheter:

1. Håbård konungh och Siuegrd konungh
 dee beghynte wp ett kiff
 alt om then stolten Signelin
 hon war så weent ett wiff
 fast heller hade håbård achtet
 att winna sigh then skiöne

V. 2, r. 3: och arle war thett am morgonen

3. Migh drömde huru Jagh i lunden redhe
 alt medh min bryneher så tung
 ther waxte en Ross vppå min arm
 hon war spådth och vngh

V. 4, 5 och 7 fattas.

7 ¹/₂. Ähr thez migh till Glädie
 att iag skall winna then möö
 Jagh holler then för ingen rettsinegh man
 som redder ähr han skall döö

V. 8, r. 3: så drager han till Jsser konunge land

V. 9 fattas.

V. 10, r. 1: sine — *r. 2:* och Bryggian på hwite sand —
r. 4: han stiger then först i land

V. 11 fattas.

V. 12, r. 3: så gånger han i frustugu in — *r. 4:* för stälten
 signelin

V. 13, r. 2: terner — *r. 4:* lära

V. 14, r. 3: tå skolen i sittia om bord medh mig

V. 15, r. 1: sofua j silke — *r. 4:* så gjorde thett mig en stor
 harm.

16. Och ähr j wan sofua j silke
 och ähr ett konunge barn

tå skollen i åta aff faatt medh migh
och sofua vppå min arm

V. 17 (*här v. 18*), r. 4: han skar en hiort af trä

17 ¹/₂. Han skaar vth hiort och skaar vth hind
och andra diur ther medh
vpstod stälten Signelin
hon kunde icke thett

I stället för v. 19—21 finnas här:

thett war kirstin Tieneste qwinna
hon talade orden så hård
Och aldrig såg jag konunge barn
som mindre kan sy medh nåll

Aldrig sågh iag konunge barn
som mindre kan sy med nåll
Och aldrig sågh iag konunge barn
som bättre kan dricka af skåll

Aldrig såg iag konunge barn
som mindre kan slödde
Och aldrig såg iagh ett konunge barn
som så dyrt seer wth medh sin öghe

22. Tijgh qwar kerstin tjeneste quinne
tu actha rätt innthz wppå migh
chuart iag min ögon wender
tå seer iagh intlz vppå tigh

23. the åte Och dee drucko
thet war icke mäst länge
hören j stolten Signelin
och wylle wij gå till sänge

24. the ginge sigh till sänge
thet war them alt för brått
hören j stälten Signelin
alt huadh iag spör eder åth

V. 25—27 fattas.

V. 30, r. 4: han ligger edher her när

V. 31, r. 1: Gudh förlåthe Edher Håbård konunge son —
r. 2: hwij achte j migh så skemme

V. 32, r. 1: Jagh torde ey ridä vthi Ederz faderz gård —
r. 4: mig så illa wredh

33. J tijen Håbord konunge son

J säen icke såå

her ligger widh våra föter

the falske ternor tuå

34 ¹/₂. skam fa kirstin Tieneste quinna

hon hörde ther vppå

hon stall bort hans goda swerd

och så hans brönier blåå

35. hon stall bort hans goda swerd

Och så hans bryner Blåå

Ooh så ganger hon i högeloft

för Siwerd konunge ståå

36. Står vp Siuerd konung

i Soffuen alt för lenge

her ligger Håbord konunge son

med edherz dotter i sienge

V. 37, r. 3: raske Hwfmän

38. J ständer vp alla mina raske hofuemän

J klådhen edher icke falsk

her speeler en hiört J Signelinz bur

han haffuer så hårdan halz

V. 39, r. 2: hon seer sigh ofuer sienge — *r. 3:* iagh seer vthi

40. see J vthi edherz faders gård

så många stälte häfvemän

ta ligger her vthi wår hufdegerde

Både brynier och fulgodh wärn

V. 41—44 fattas.

V. 46, r. 1: brynier blåå — r. 3: thett råde gud fadher i himmelen.

V. 47 *fattas*.

49. The borde på honom blåior
och hwar och en war ny
thet wil iag för sanning säia
han sleet them i stycken try

V. 50, r. 1: Och fram kom kirstin Tiensteqwinna — r. 2: hon kunde them råden kenna

V. 51, r. 3: för skall iag låta mitt vnga lif — r. 4: än iag skall slita [thet] svnder

V. 52 *fattas*.

53. Hören j stolten signe lin
J låta Edherz godhe wilia känne
När j see min kappa hängie
J låten edher inne brenna

53 ¹/₂. Thet gläder sikh så många vthi min faders gård
dhe sågo gernu att håbord wore dödh
iagh skall göra them en sorg idagh
för theriz fäste möö

53 ¹/₃. Så togo the håbord konunge son
och leden i rosende lund
ther skole the honom vp hängja
vthi then samma stund

V. 54, r. 1: sätten wp — r. 3: När fruer och Junfrur få henne see

V. 56 *fattas*.

V. 57, r. 2: hon årkar ful wel liggia

V. 58, 59 *fattas*.

60. Somblige loppo till buren
och tå war hon i glöd
och somblige luppö till lunden
och tå war håbord dödh

61. Hade jagh thett för wetat
therez kärlek hade waridt så starck

håbord skulle icke hafwe dödt i dagh
for 15000 marck

61 ¹/₂. Hade jagh thet för wetat
the hade warit huar annan så hull
håbord skull icke have dödt i dagh
för tusende Tynna gull

62. J lagen nu kirstin tienest quinne
i sätten henne quik vtbi jord
hon haffuer skilt migh från min dotter idag
och så min magh så godh
fast heller hade håbord achtat
wjnna sigh then skiöna.

C.

Uti Riks-Bibliothekets handskrift *En Vijsbook*, från 1500-talet, finnes en mycket gammal uppteckning af denna visa, på 47 vers, hvars flesta olikheter öfverensstämma med B. Vi lemna dess hufvudsakliga läsarter: —

1. Håbart och sivorrt konungh son
the begyntte kiff,
Alt om stälten signelin
hon war så went e wiff
fast heller haffuer han achtat
winna sigh then skiöna.

I stället för v. 2—15 har C:

Håbort låter sitt harr waxa,
och iungfru kläder skära
så drager han i siwert konungz land
han skule ther slögda lära

Äv degh till glädien lagt
at tu skal winna then möö.

så ära degh till sorgen lagt
tu skal för henne döo

Är det migh glädieligt
at iagh skal winna thet wiff
så håller iagh [then] for ingen konungh
som rädes om sitt lif

Han drömde som han i lunden redh
Alt mz sin brynia så tung
der waxte en ros på hans arm
hon war bade spet och wngl

han kasta wth ankar
och brödde på huitan sand
och det (?) war håbart konungh son
han steg der först i land

Och det war håbort konung son
han axla skadel och skin
så ganger han i buren in
till stälten signelin

'J sittien i gudz fred stälten signelin
både i och edra tärnor
min fader hafuer sändt migh hit
iagh skal både slögda och lära'

'hafuer edr fadr sendt eder hit
i skolen både slögda och lära
så skolen i äta till bordz mz migh
och soffwa hos mina tärnor'

Jagh är wan sofua i silker
och är et konungha barn
skal iagh sofua hos edra tärnor
thz är mig een stor skam

16. *Instämmer med B.*

17 (*här v. 13*) *r. 4:* han skar een hiort af trä

- 17 $\frac{1}{2}$. steg för stod *annars lika med B.*
 19—21. *Instämmer med B. Men på 2 vers.*
 22—24. thu talar icke om mig — iag ser dom icke på dig —
annars lika med B.
 25—27 *fattas.*
 28. 2. Alt huad iag spör eder åt
 29. 4. then iag eij kunde få.
30. 'Är det i saningh wist
 iag håller honom kär
 eder will iag för saningen säia
 han ligger eder när'
31. i riden, *annars lika med B.*
32. 'Icke tår iagh rida i eder fader gård
 och hög på mina händer
 eder far han är så wred
 han låtha mig wp henghia'
33. våra för mina
34. ligger här wid våra fötter
 the falska tärnor tuå
 så ligger här i wor hufuu gäll
 både swerd och brynior blå
- 43 $\frac{1}{2}$. Och thz war kirstin tieneste quina
 hon achta ther wppå
 först stal [hon] hans goda suerd
 och så hans brynia blå.
35. 1. först stal hon h. g. s. — 4. ther sibort konung lågh —
annars lika med B.
36. 'Wake åp i sibort konungson
 i haffue suui een tid för länge
 och thz war habort konung son
 han souer hos eder dotter i sängen.'
37. 1. Och det war sibort konung son — 3. i stånden åp
 min stälte hämen

38. springer för speeler *annars lika med B.*

39, 40. *Instämmer med B.*

41—44 *fattas.*

45. Och det var håbort konunge son
han togh i bufdegel
bårta war hans brynja blå
och så hans fulgod suerd.

46. hans *f.* min, mitt — fulgod *f.* godha, *annars l. m. B.*
47 *fattas.*

48. såmt han mz handen slog
och somt han spirna mz foten
fem tusen war sivert hämen
som för hans föter låg

49. de sette på honom boior och snaror
och eet war nyt
och eder will iag för saningen säia
han sliter them i try.

50. 1. Och det war kirstin tieneste quina — 2. hon fan på
eet oråd

51. 3. för will iag låta migh wphangie

52. The togo håbort konunge son
the ledde honom i rosende lund
ther skule the honom wphengia
wthi then samma stund

53. *Instämmer med B.*

54. 3. möer — 4. the gråta

55, 56 *fattas.*

57. 2. hon må nu wäll liggia — 3. fast iag åtte fem tusen liff
— 4. iag will inthz thera tiggia

58, 59 *fattas.*

60. somliga låp i brunn
och tå war signelill glöd
och somliga låp i rösende lund
och tå war håbort döo

61. 50 tusen *annars lika med B.*

61 $\frac{1}{2}$. 2. theras kerlek ha wari så stor — 2. icke skulle hårbårt wari död i dag — 4. för 50 tunor gull.

62. 2. grafuer *för* s. — 3. som skilde mig ifrån min goda dotter — *annars lika med B.*

4.

Kung Sverker och Slaget vid Lena, 1208.

Visorna härom äro väl egentligen förkortade bearbetningar af den Danska Visan om Kong Sverker, hos *Nyerup*, II s. 107, men ega dock tillräcklig egendomlighet för att i viss mån kunna anses såsom sjelfständiga Svenska skapelser. De äro förut tryckta hos *Arwidsson*, II, 346—352.

A.

Ifrån Riks-Bibliothekets handskrift i 4:to: *Mythiska sånger*, från 1600-talet.

1.

Däth var vnge Herr Suerchiel
gåhr för Dana konung att ståå
Herre lähna migh dina Männ
Jagh vill på min broder slå.
Dhe Svenske dhe bryta den Dahlebergs skylden
Dy gråta så många.

2.

Jagh vill lähna digh mine Männ,
både Hallands fahrer och Juter

Dee äre så ypperligh stridbare Män
som kunna både spänna och skiuta.
Dhe Svenske dhe bryta den Dahlebergs skylden
Dy gråta så många.

3.

Däth var om en heligh Söndagh
at Messan var godh at höra
Kung Swerkel sanker sit folck thop
och låter öfwer Öhrsund föra.
Dhe Svenske dhe bryta m. m.

4.

Däth var vnge kong Suerckel
han kommer mitt i sund
Wiste Jagh skulle icke winna j dagh
Gudh gifve jagh stunke i grund.

5.

Medh honom Herr Ebbe mot Sweriges land
tänchte winna store Ähra
Men blef doch slagen medh all sin häer
at ingen kunde boden hembära.

6.

Herr Lorentz hans broder tenchte och väl
sin lycka moth Giötherna sökia
Men blef slagen i samma ferd
och kund' ej sin skiepnad vndlöpa.

7.

Emellan Berg och lehna
där såsom striden stodh
En häst som kåster 1200 mark
han flyter i Manna blodh.

8.

Emellan Berg och Halla *)
 der gieller både Örn och Rambn
 Där gråta så många Enckier
 sine fattige faderlöse barn.

9.

Frwerne stå i höga lofft
 dhe wänta sine herrar hemkomma
 Hästarna komma blodige hem
 och sadlarne äro tomma.
 Dhe Swenske dhe bryta den Dahlebergs skylden
 der gråta så många!

B.

Efter samma handskrift.

1.

Dåth var vnge Herr Suercklingh
 han gåhr för kongen at stånda
 Jagh hafwer lust allt Sverige vinna
 Om J willje migh bijstånda.
 Vth rijda ryttare för Danmarks skiöld
 För dem så gråta så många.

2.

Digh vill Jag låhna mine Män
 dertill 12000 Juter
 Som alle äre varachtige krigsmän
 och kunna bådhe spanna och skiuta.
 Vth rijda ryttare för Danmarks skiöld
 För dem så gråta så många.

*) I kanten af handskriften står tecknad: forsan *Dahla*.

3.

Dåth war bittid om en söndags morgon
 att messan war godh til at höra,
 Dåth war unge Herr Suerckell
 han lätte sitt folck vthföra.
 Vth rijda ryttere för Danmarks skiöld, m. m.

4.

Så rijder han för Wardberg
 och öfwer Hallands åhser
 Dhe wore alle warachtige krigsmän
 Där ståhr hwarken dörrar eller låser.

5.

Så rijda dhe sigh bettre fram
 och ihn för — — thorne
 Där falla Juter för Suerckling
 som bönder skiera korne.

6.

Dåth war den Svenske höfdingsmann
 han satt på hästen hwita
 Dåth haar Jagh tilförende spådt
 att wi skulle Suerckel bijda.

7.

Der war vnge Herr Suerckling
 han rijder på hesten grå
 Så rijder han öfwer 100 mihl
 Ihnnan han sigh tillbakas sågh.

8.

Emellan Berg och dahla
 där liggia dhe krigsmän döde
 Vti Danmark effter dem Barnen små
 som gråta fast effter sin föda.

9.

Där dhe Danske fruarne
 wänta sine herrar hemkomma,

Hestarne komma blodige hem
 Och sadlarne äre tomme.
 Vth rijda ryttare för Danmarks skiöld
 för dem så gråta så många!

C.

Efter ett flyg-blad, 8 sidor 8:vo, hvarpå årtalet (ungefär 1710—20)
 är bortskuret, under titel:

Twenne Nya Wisor, Then Första. Heij lustig Camraht, Heij
 &c. En lustig Soldaht Wijsa. Sjunges som: Faar wäl werld faar
 wäl, &c. Then Andra. Thet war bittid om Söndagz-morganen,
 Swartingen &c. Stält i en Krijgs-Wijsa om en behjertat Dansk
 Riddare med thet Namnet Swarting.

1.

Thet war bittid om Söndagz Morgonen,
 Swartingen upstod af sin Sång,
 Wiste iagh intet skulle på Swenskingen winna,
 Christ gifwe iagh siunckte til Grund.
 Op rider Riddare från Danne-Marck, sky,
 För them gråter mången.

2.

Thet war then unga Herr Swartingen,
 Han gånger in för Konungen stånda,
 Nu lyster migh åth Swerige draga,
 Om Konungen wille medh migh hålla.
 Op rijder Riddare från Danne-Marck, sky,
 För them gråter måagen.

3.

Hafwer tu lust medh Swenskingen strida,
 Så måst tu tigh kläda i Järn och Ståhl,
 Swenskingen han är intet rädder för tigh,
 Han tör wäl bida tigh än då.
 Op rijder Riddare m. m.

4.

Konungen gaff honom Krijgz män starck,
 The bäste som i Dannemarck war,
 Så rijder han ifrån Konungens Gård,
 Och så emot Swenskingen draar.

5.

Thet war seent om en Afttonstund,
 Den Svenske kom marscherandes,
 Så rijder han til Walabergs Lunden,
 Och lägger sigh där i Läger neer.

6.

Thet war bittid uppå Söndagsmorgonen,
 De Svenska skulle Mässa giöra
 Thet war then unga Herr Swartingen,
 Han låter sina Fahnor fram föra.

7.

The redo sigh uth om Wahlaberget,
 Alt uth om Wahlabergs Åsar,
 Ther rijda op the starcka Krigzmän
 Them hölt hwarken Dörrar eller Låsar.

8.

The redo sigh uth om Wahlaberget,
 Alt uth om Wahlbergz Tornen,
 Ther komma Pijlar från Swänkingen,
 På lijka Sätt som Bond'n kastar Kornen.

9.

The redo sigh uth om Wahlaberget,
 Alt uth om Wahlbergz Ängiar,
 Ther kommo Pijlar från Swenskingen,
 På lijka sätt som när det hårdt rägnar.

10.

Thet war then unga Herr Swartingen,
 Han sticker sin Swärd i sin Slijda,
 Aldrig hade iag för detta trodt,
 At Swenskingen skulle mig så blijda.

11.

Uthe stå de Danske Fruerne,
 The wänta sine Herrar heem komma,
 Hem kom Hästarna blodiga,
 Och Sadlarna woro alle toma.

12.

Uthe stå the Danske Fruerne,
 The wänta sina Soldater heem komma,
 hem komma Pijkarna förändes,
 Och Fahnorne wore afslagne.

13.

Uthe stå the Danske Fruerne,
 The wänta sina Skeppare heem komma,
 Heem kom Bräderna kanckandes,
 Och Masträna woro afslagne.

14.

När som the redo till Wahlberg,
 Så woro the Tolf tusende Krigsmän
 Men när the kommo til baka igen,
 So woro the intet meer än Fyretije fem.

15.

Thet war then unga Herr Swartingen,
 Han springer vppå Hästen then grå,
 Fämbton Mähl han rijder fram,
 För än han tillbaka såg.
 Op rider Riddare från Danne-Marck, sky,
 För them gråter mången.

16.

Hemma sittia Enckior och Fader lösa Barn,
 The gråta fast efter sin Föda,
 Thet är en Krigs-Herre i Himmelen,
 Han är en Krigs Herre öfver alla,
 Han hielper sina Barn,
 Som på honom troo, och trolig påkalla.

5.
M i n n e s r i m,
1208—1456.

Ur *Johannis Thomæ Agrivillensis Burei Collectanea*, hdskr. in 8:o å Riks Bibliotheket under sign. F. a. 12., skriven emellan åren 1602 och 1637. I stället för titel läses å handskriftens första sida endast följande distichon:

Pro verbis vanis Sveci dant munera Danis
Cordibus insanis credunt laudatur inanis.

Af en anteckning öfverst i kanten af s. 504, hvarest hosföljande verser förekomma, får man veta, att de af *Bureus* blifvit hemtade "af *her* Christ. Clasons Krönika *Olav Petri* främst."

Cronicorum quidam versus memorativi.

Contigit in Lenum — lupo 15 danska för enom
Af Svenskom Svennom — togho dorsum verbere plenum.

Quam plures Holevedh — Dani vordo slagna widh
Dat finem rixæ — Dacis the Svenskas pålyxe.

Lis stans Octobris — quina luce fit Holmis
Es Christierne bone — tristis feriente Stenone.

Scanea calcata — per Gothos igne cremata
Carole carpe vias — custodit castra matthias.

Calum lustratur — Birgitta carne soluta.

Tord est secure — stertens, tu Jusse securi
fallax fregisti — caput ut Judas posuisti.

Holmis villa valens — fleuit ab igne calens.

Cum tribus aurorat regibus una benignis
Sichtunæ plorat conventus vi rutilus ignis

Arus est villa — quæ nunc fiet et weller illa [?].

Läsarter.

Rad. 1, 2. (Slaget vid Lena, Jan. 31, 1208.) Uppteckningen hos *Ericus Olai*, p. 55, har duo för 15, och toko för togho. Texten i *Scriptores Rer. Svec. II*, 50, har twa för 15. *)

Rad. 3, 4. (Danskarnes nederlag vid Holveden, 1452) lyda hos *Ericus Olai*, p. 200,

Complures Holevedh
De Dacis föllo döda nedh:
Dat finem rixæ
Dacis den Swenske Polyxe.

*) Danska uppteckningen, hos *Hvitfeldt*, Danm. Hist. I, 178, är:

Contigit in Læna
thero Jutta löpa för ena
Af Swenske Swenna
thogo dorsa verbere plena.

6.

Vreta Kloster-Rof.

1210.

Öfver Prinsessan HELENAS, Konung SVERKERS äldsta dotters, bortröfvande ur Vreta Kloster, hvilat mycket dunkel. I sjelfva verket har den egentliga källan till denna berättelse varit *Messenii* korta anmärkning (*Scandia Illustrata*, II, s. 22), "Post oedem vero Suercheri, Suno Folchonis filius, claustrum, violenter ingressus Vretense Monialium, inde Helenam, mortui regis filiam, sub cura amitiæ, illic officio antistitæ fungentis velut loco tuto morantem, in absentia parentis, abduxit; Quæ in matrimonium ducta, genuit marito VII filias, quarum una cessit postmodum regio conjugio, prout cantio, hoc de raptu Helenæ pervetusta, testatur." Men allt detta tyckes vara hemtadt ifrån den gamla folkvisan härom, och, säger *Lagerbring*, *Swea Rikes Historia*, II, 305, "twifwelsutan efter gamla Folkunga-slåktens Handlingar."

Säkert är, att Prinsessan HELENA och hennes gemål Östgöta Lagmannen SUNE FOLKE JARLS SON lefde ännu år 1240, ty i detta år utställde de ett gåfvo-bref på flera hemman och lägenheter till Alvastra Kloster. (Se *Liljegren*, *Diplomatarium Suecanum*, Holmiæ 1829, 4:o s. 293.) Visan kan derföre icke vara äldre än ifrån medlet eller sista hälften af 1200-talet. Men i fall den äger någon historisk grund, kan förändringen af namnet SVERKER till MAGNUS icke förklaras på annat sätt, än att man i en nyare tid, då minnet af de verkliga personerna försvunnit, insatt det sednare i folkvisorna så vanliga namnet.

SVERIGE. — Den äldsta hänvisningen till visan är i *Messe-
nif Scandia*, II, utgifven år 1621. Se ofvan; "proat cantio,
hoc de raptu Helenæ pervetusta, testatur."

DANMARK. — Danska visor härom finnas i Visböcker ifrån
1600-talet. En dylik är tryckt hos *Syo*, P. IV, N:o. XIII, och
hos *Nyerup*, D II., s. 182.

A.

Denna uppteckning är hemtad ifrån *Arwidssons Svenska
Fornsånger*, II, s. 393—406, hvilken i sin inledning anmärker:
— "Vid aftryckningen af denna sång har utgivv. begagnat en nog-
grann afskrift, efter en uppteckning i kongl. bibliotheket, kallad:
*En gammal Wijsa huru såsom en Svensk fröken är vorden
af dhe forðum här i Sverige namnkunnoge Folckungar
uthur Wreeta Closter i Östergöthland med gevall uthta-
gen, oansedt dess fadhers namn med siellfva Crönikan
tyckes intet komma öfverens, utan likare at haffua varet
konung Sverkers dhen trijdies dotter.* De viktigare olikhe-
terna, upptagne i noter, äro hemtade från tvenne andra handskrif-
ter, med påteckning, det ena: *uthur sal. I. Buræi handlingar*;
samt det andra: *e collect. fragm. I. Buræi. Præsertim notatu
digno propter mentionem Ymseburgij.* De med kursiv ut-
märkta orden saknas i dessa handskrifter." Ut i Riks-Bibliotheket
i Stockholm är en Dansk visbok K. 9, hvars 8:de visa närmast
öfverensstämmer med den här upptagna.

1.

De hielther de ligge slagne,
Så vitt om Sveriges landh,
Alt sedan Hr. Sone Folvarson,
Borttog det lilllevand.
Der ligge de hjelter slagne!

2.

Det var stor yncke i Sverge,
Och helthene mera vrede,

Alt sådan the herrar af Folckungars ätt,
 The bruthe Wretta kloster neder.
 Der ligge de hielter slagne!

3.

Kongh Magnus *han* bodde i Suerie,
 Han var både rick och kått,
 Så sköne åtte han döttrar två,
 De vackraste man med ögon såg,
 Der ligge de m. m.

4.

Kongh Magnus lather en herre dag hålla,
 Och de rådde alle så,
 Stolts Elin skulle j Wreta kloster,
 Och stolt Karin för landhe råå.

5.

Stolt Elin skulle j Wreta kloster,
 At blifva der i några åhr,
 Sedan skulle hon hafva konungen af Spanien,
 Och alt det goda han äger.

6.

Det var Hr. Sone Folckvartson,
 Han talar til sin broder Hr. Knut:
 "Ville vij ridå till Wreta kloster,
 "Och taga stolt Elin der ut!" —

7.

"Drage vij oss till Wreta kloster,
 "Och vinna vij den möö,
 "Får det kongh Magnus hennes fader veta,
 "För hennes skuld moste vij döö."

8.

Det var och de ädele herrar:

"Och bidie *vij* the sala sina hästar,

"*Vij* ville rida till Upsala,

"Kongh Magnus hemma att gesta."

9.

The herrar the rede till Upsala,

På slätte tå monde the gästa,

The frågade fast efter kong Magnus,

Det var icke för hans bästa.

10.

Inn kom och then lithen hofdräng,

Var kläd i kiortilen gråå:

"Kongh Magnus ligger i höge loff,

"Alt i en så long en trå."

11.

Det var kongh Magnus,

Han dödde den samma natt,

Så bråt då blifve de tidender

The adeliga riddare satt.

12.

Thett var Hr. Sonne Folckunge son,

Och beder han sala sina hästar:

"Nu ville *vij* rida till Wreta kloster,

"De rika jungfru gästa!"

13.

"Draga *vij* oss till Wreta klåster,

"Och vinna *vij* det vif,

"Veta må du min broder Hr. Knut,

"Den jungfru skall vara min!

14.

Stolt Elin hon drömde en dröm om nat,
 I sängen der hon lågh,
 Arla om morgon hon vacknade,
 Hon sade sin moster deraff.

15.

"Jagh drömdhe at min faders falkar,
 "De vore icke flere ähn två,
 "The satte sig på vårt kloster tack,
 "Så ynckelig låthe the."

16.

"Jagh drömde at min faders falkar,
 "At the för östan flugo,
 "Jag frucktar jagh får sorgen uti mit bryst,
 "Den mig gås sendt af huge.

17.

"Jag drömde *alt* om den villande örnn,
 "Och så om den villande gam,
 "De böriade sig en träta emillan,
 "Och flugo uti min fam."

18.

Thett var och den abedisa,
 Hon skulle den drömmen råda:
 "Det ähr de herrar *utaf* Folckungars ätt,
 "The hafua tigh så myckijt i huge."

19.

"Drömde tig tin faders falkar,
 "The vore icke flere ähn tre;
 "Det blifver Hr. Sone Folckvarson,
 "Han gifver dig både ångest och ve."

20.

"Drömde tigh att tin faders falkar,
 "At the för östan fluge;
 "Det ähr Hr. Sone Folckvarson,
 "Han hafver tigh dagelig i huce."

21.

"Drömdhè tu om den villandhe örn,
 "Och så om den villande gam,
 "Thet ähr Hr. Sone Folckvarson,
 "Han gör tigh både ångest och harm.

22.

Stu gångor dd rede the ädele härrar,
 Klosteret omkring,
 Och mitt upå den kloster mur,
 Ther bruto de herrar sig in.

23.

Här kom och then kloster möö,
 Kläd i kiortilen blå:
 "Hvem bryter på vår klåster mur,
 "Heller hvem då buldrar så?" —

24.

"Hörer du lithen kloster möö,
 "At hvad iag säger dig,
 "Hvar då sofver stolt Elin,
 "Du döll det icke för migh!

25.

"Dett huset det ähr aff marmorsten,
 "Det taket ähr tägt med bly,
 "Den sängen hon ähr med silke lagd,
 "Den jungfru sofver utij."

26.

Wacknade och den abedijsa,
 Hon talthe till tärnor sin.
 "Hvem bryther på vår kloster mur,
 "Heller hvem doch vill här in?" —

27.

"Hr. Knut han bryther vår klåster mur,
 "Hr. Sonne *han* vil här in,
 "Hr. Sone *han* släcker the store vaxlius,
 "Som brunne öfver stålt Elin."

28.

Wacknade jungfruns ypperst ridder,
 Han talthe till sin broder så:
 "Och vij ville våga vårt unge lif,
 "För käre lungfru vår!"

29.

Icke kundhe de stålthen Elin,
 Med godh ordh utfå,
 Alt för ähn hennes tolf riddare,
 De dödde för dören lågh.

30.

Barhufutt och barfött
 Thå förde the henne af dör,
 Och aldrig hördes någon konga dotter,
 Så yuckelig blifva fördh.

31.

Så kastade the öfver hennes gula hår,
 En kappa och hon var blå,
 Så lyfthes hon på gångaren grå,
 Och förde henne der i frå.

32.

The rede sig åt vägen fram,
 Och öfver Vretha broo:
 "Hören I, Ståltén Elin *lille*,
 "J lofven min broder eder troo!" —

33.

"I tigen Hr. Knut Folckvarson,
 "I sägen inthe så,
 "Jag hafver thett ofta tillförrende svurit,
 "Hr. Sone skulle mig aldrig fåå!"

34.

Thett var stålthen Elin,
 Hon talthe iet ordh för sig:
 "Får thetta min fader kongh Magnus spörja,
 "Han hemnas det vist för migh."

35.

Thett var Hr. Sone Fulckvarson,
 Han yppade all hennes sorgh:
 "Kongh Magnus ligger i höge loft,
 "Alt på förgylthe båår." —

36.

"Ähr thett sandt i sägen för mig,
 "Kongh Magnus min fader ähr döö,
 "Så ähr det jngen i värden till,
 "Som mig lösar af min nödh."

37.

Thett var Hr. Sone Fulckvarson,
 Han förde henne på sin båårgh,
 Och dett vill iag för sanning säla,
 Hon lefve sig till dagelig sorg.

38.

The våre till samman i femthon åhr,
 Och lefde the nu så,
 Att ingen till den andra med glädie sade,
 Antingen nej eller iaa.

39.

Det var om en onsdag,
 Stolt Elin fick hol i sin side,
 Hon badh till Gudh så innerlig,
 Then tiden motte snart lida.

40.

Thett var stålthen Elin,
 Hon talthe till tärnor två:
 "I bedie Hr. Sone Folckvarson,
 "I stufun in till migh gåå!

41.

In komme och the tärnor tvåå,
 Vore kläd i kiortill röö:
 "Hr. Sone, ville I till stält Elin gå,
 "Iag fructar hon hafver sin dödh!

42.

In kom Hr. Såne Fulckvarson,
 Var svept i skarlakan skin:
 "Hvij sände i mig budh så bråt,
 "At iag skall gå från gester min?"

43.

"Iagh hafver iet tingh i min sida fått,
 "Iag hoppas at iag skal dö,
 "Iag tackar gudh fader i himmelrick,
 "Som mig låsar af min nöd!"

44.

Thett var Hr. Sone Fockvarson,
Han klappar henne vidh sin kin:
 "Förlått mig all min skuldh och bråt,
 "All käresta min!"

45.

"Jag kan Eder aldrig förlåtha,
 "Alt för then stora harm;
 "Så toge i min tjenste möö,
 "Och lade *henne* på eder arm."

46.

"Så togo i min tjenste möö,
 "Och lade *henne* på bålster blåå,
 "Mån mig hade I både bannatt och slage,
 "Och drage mig i mit hår."

47.

Thett var Hr. Sone Fulckvarson,
 Klappar henne vidh *bloma* kin:
 "Ack förlåt mig all min skuld och brått,
 "Iag beder tig käresta min!" —

48.

"Jagh kan Eder aldrig förlåtha,
 "Alt för thett stora ve,
 "Siu dötrer *tå* hafver jag med Eder fåått,
 "Iag motte them aldrig se."

49.

"Siu dötrar hafver iag med Eder fåått,
 "Alt med så mycken möde,
 "The tre lungfrur de lefva ähn,
 "De fyre ähre döde.

50.

Så snart blef den väggen
 Medh thett silke bredh,
 Så snart då blefve the iungfrur,
 In för sin moder ledh.

51.

"Tu var välkommen Stålt Karin,
 "Och elsta dotteren vår,
 "Tu var välkommen Stålt Kirstin,
 "Konungen i Spangens vänna måll.

52.

"Tu var välkommen Stålt Adelin,
 "Och yngsta dotteren min,
 "Gif tu tig i kloster in,
 "Bedh gott för käre moderen din!"

53.

"Hörer tu Stålthen Karin,
 "Tu lydh tin moders ordh;
 "Tu lofva tigh aldrig Magnus Benedichson,
 "Han blifver dig aldrig godh."

54.

Tett var Stålthen Karin,
 Hon svara sin moder så:
 "Thet kan Gud gifva at iag lefver,
 "Så länge iag ser huru mig vill gåå."

55.

Thett var Stålthen Elin,
 Hon svarade henne så snart:
 "Thet säger iag för sanning,
 "Tu brår på tin fädernes art."

56.

Thet var Stålthen Adelin,
 Hon svor uppå sin san!
 "Inthe gifver iag mig i klåster,
 "Jag tager mig fast heller man."

57.

Thett var Ståltten Elin,
 Hon vredh sin händer i' harm:
 "Må iag icke blifva hörd,
 "Iet ordh af mit egit barn."

58.

Thett var Stålthen Adelin,
 Och henne ran tårar på kin:
 "Iag gifver mig gerna i kloster in,
 "Efter eder villte käre moder min!" —

59.

"Iagh blef i klåster gifven,
 "Med en silkes särck,
 "Ther ut tå blef iag tagen,
 "Med en stor hiertans värck."

60.

Thett var Hr. Sone Fulckvarson,
 Han feller tårar på kin:
 "Förlåt mig all min skuldh och bråt,
 "Hiertans aldra käresta min!"

61.

"Förlåther mig all min skuldh och bråt,
 "Och alt thet iag hafver giort eder emott,
 "Så vill iag mig till Rom at gå,
 "Uppå min bara fott." —

62.

"Gå I eder till Rom,
 "Och så till Jerusalem,
 "Förgäther och icke mina tolf riddare,
 "Förgäther och aldrig them.

63.

Fram stege och the lungfrur tre,
 Och them ran tårar på kin,
 Så fnydde the sin fader venskap,
 Af käre moder sinn.

64.

"I läggie nu bort eder skarlaken skin,
 "I slithe väl kappa blåå,
 "Tagen nu eder enn riddare dotter,
 "En konge dotter I aldrig mera får.

65.

Thet var Stålthen Elin,
 Hon vender sig åt väggen så brått;
 Thet må iag för sanning säga,
 Hon dödde then samma natt.

66.

Thett var Hr. Såne Fulckvarson,
 Han låt henne ährlig begrafva,
 Så låther han hennes kista beslå,
 Med förgyltha bockstäfver.
 Der ligge the hielther slagne!

Arwidsson tillägger följande Anmärkningar: "På baksidan af här ofvan aftryckte manuskript, finnes en anteckning med så oläs-

lig handstil, att afskrifvaren deraf kunnat utreda endast följande:
Hæc cantio raptæ Helenæ filia R. Stercheri 3 a
Sunone Folchonis et fr. Canuto, coenobio vre-
tensi. Neque fuit illa R. Magni filia, ut liquet ex genea-
logia.

Namnet *Magnus* är i urskriften öfverallt utstruket, och *Sverker* insatt i stället, samt uti v. 14 ordet *moster* förändradt till *faster*."

B.

Denna uppteckning är först tryckt af *Joh. Ihre* i hans *Disp. De Arce Ymseborg. Resp. N. J. Drysen. 4:to Ups. 1755, ss. 19—23.* Han anmärker: — "quæ omnia Cantilena perantiqua adhuc celebrantur, quam animi caussa heic inserere liceat, mihi communicatam ab Illustri Cubiculario Regio & Assessore Collegii Metallici, Dom. Gustavo Gabr. Bonde."

Den har varit upptagen bland *Geijer och Afzelius, Svenska Folk-Visor, I, s. 182*, öfversatt bland *Altschwedische Balladen, Märchen, m. m. von Mohrlike, s. 40.* — *Danska hds. K. 13, i K. Riks-Bibl. har en visa (N:o 42) härmed nära öfverensstämmande.*

1.

Konung Magnus han bodde i Upsala
han åtte de döttrarna fäm,
de tre de äro döde,
de två de lefva än.
Der ligga de hjeltar slagne.

2.

Konung Magnus han lät en härredag skrifva,
På den de slutade så,
Fröken Elin skole vi i Wreta kloster gifva,
Fröken Karin skall riket förestå,
Der ligga de hjeltar slagne.

3.

Och det var Herr Sune Folckunge,
han talte till sin broder Herr Knut,
Wi vilje nu rida till Wreta kloster,
och ta Fröken Elin der ut,
Der ligga m. m.

4.

Och det var den ädle Herre,
han svarade sin broder så:
Vi vilje rida till Upsala,
och se huru Kung Magnus han mår,

5.

Så redo de sig til Upsala,
Konungen der ville de gästa,
Och det vill jag eder för sanning säga,
det var ej för fröken Elins bästa,

6.

Utkom der en liten smådräng,
var klädd i skarlakan röd,
I riden bort Herrar af Folckunge slägt,
Konung Magnus han är nu död,

7.

Och är det sant du säger för mig,
Konung Magnus ligger på bår;
så är det då ingen i verldene til,
som oss nu kan emotstå,

8.

Och det var nu Fröken Elin,
hon drömde i sängen der hon låg,
när hon om morgonen vaknade,
hon sade sin mormor deråf,

9.

Jag drömde om min Faders falckar,
de voro inte mer än tre,

de såto uppå vår kloster mur,
så ynkelig låto de,

10.

Jag tyckte ock om den flygande örn
och så den villande gam,
de begynte sig allt up en träta,
och flögo så i min famn,

11.

Drömde du om din Faders falckar,
de voro ej mer än tre,
det bodar din Far Kong Magnus
är anten sjuk eller död,

12.

Och tyckte dig om den flygande örn
och så den villande gam;
det betyder de Herrar af Folkunge slägt,
de göra dig sorg och harm,

13.

Och det var Herr Sune Folckunge,
han talte till brodern sin,
vinne vi nu Fröken Elin,
så skall hon vist blifva min,

14.

När som de kommo till Wreta Kloster,
så redo de det tre gånger omkring,
och mitt uppå den klostermur
begynte de bryta sig in,

15.

Utkom der en liten smådräng,
var klädd i kjortelen röd,
hvilken bryter på vår klåstermur,
oeh gör Fröken Elin stor nöd,

16.

Herr Knut han bryter din klostermur,

Herr Sune han vil der in,
och hörer du liten smådreng nu,
hvar sofver väl fröken Elin,

17.

Hennes säng hon är af röda guld
och silke der rundt omkring,
och det vill jag eder för sanning säga,
där slipper ingen riddare in.

18.

Dören är af Elphenben,
så väl står hon på sin hakar,
det vill jag eder i sanning säga,
tolf riddare för Fröken Elin här vaka.

19.

Och det var nu Fröken Elin
hon gjorde sina kinder så blek,
gud nåde mig i denna dag,
här blir en ynkelig lek,

20.

Hörer i Fröken Elin
i görer eder ingen nöd,
förr de sku ta er ur klästret i dag,
förr sku vi alla ligga död,

21.

De Herrar både af Folckunga slägt,
de gjorde Fröken Elin emot,
de slogo ihjal hennes riddare tolf,
så de lågo döde för fot.

22.

Fröken Elin hon fördes barfota
och barhufd utaf Wreta gård,
aldrig hörde man at Konunga barn
så ynkelig färd mände få,

23.

Och det var Herr, Sone Folckunge,
han förde henne til Ymsaborg,
hon fick der tåla både ondt och godt
och hafde qvido och sorg,

24.

Och det var Fröken Elin,
hon klagade all sin nöd,
viste min Fader Kong Magnus det,
vist hämna han riddarnas död,

25.

Och det var då Herr Sune,
han fruktade ingen nöd,
för sanning vil jag er Fröken säga,
kong Magnus är redan död;

26.

Och är det sant, j sägen för mig,
Kong Magnus är redan död,
så är det då ingen i verldene till,
som mig kan hjälpa af nöd,

27.

Tillhopa voro de i 15 år,
ja 15 år och dag,
och alldrig de sig emellan talte
ett godt nej eller ja,

28.

Och det var en gång, den ädla Fru
hon talte till smådrengen sin,
du skal gå i stenstugan fram,
och beda min Herre koma in,

29.

Det kom då in Herr Sune,
han stante vid hennes sängfötter;
kära hvad han i för brådt att säga,
att i ropen mig från mina gäster,

30.

Jag har nu fått så hårdt ett sting
uti min vänstra sida,
jag hoppas til Gud Fader i himmelrik
min tid lærer nu snart lida,

31.

Vi ha varit ihop i 15 år,
ja 15 år och tid,
med eder har jag ock tre döttrar fått,
jag fick dem än aldrig si,

32.

Så snart breddes ut det silke röd
och sammet der runt omkring,
så leddes derpå de Fröknar tre
allt för sin Frumoder in.

33.

Hörer du Fröken Karin,
du äldsta dottren min,
dig bjudes Kongen af Frankerik,
den äran har du för mig,

34.

Hörer Du Fröken Maria,
du medlersta dottren min,
dig bjudes Kongen af Engeland,
och honom gifver jag dig,

35.

Och hörer du Fröken Elin,
du yngsta dotteren min,
du skal gifva dig i Wreta Kloster,
och ärfva kär Modren din,

36.

Och det var Fröken Elin,
hon svarade sin Moder i harm,
intet har jag något nunnekött,
I ärnen mig ock en man,

37.

Och det var den ädla Fru
 hon vred sina händer i harm,
 och skall jag icke vara hörd en bön
 af mina egna barn,

38.

Och det var då Fröken Elin,
 hon svarade med tuckt och fagert sinn,
 jag skall gifva mig i Wreta Kloster,
 och ärfva kär Modren min,

39.

Och hörer Herr Sone kära Herre min,
 och kläden er i sammetet blå,
 det vil jag eder för sanning säga,
 en Kongsdotter i alldrig mer få,

40.

Och det var då den ädla Fru,
 hon vände sig åt väggen dervid,
 och det vill jag eder för sanning säga,
 hon talte alldrig ordena fler,
 Der ligga de hjeltar slagne.

 C.

Efter ett visblad, 8 ss. 8:vo, från slutet af 1600- eller början på 1700-talet, under titel:

Twänne Nya Kiämpa Wijsor, Then första: Om Ridder Tyne, huruledes han frälste Drottning Armelin och henne til Äckta fick. Ridder Tyne han boor uppå Hallans &c. Then Andra: Thet war rijka Konung Magnus han låter &c. Sjunges bägge under sin behagelig Melodie. Tryckt i Åhr.

1. Thet war rijka Konung Magnus
 Han låter en Herrdag hålla,

Thet war alt om hans Döttrar två
 The woro Fröknar så bälde,
 Här liggia the Hieltar slagne.

2. Then Herrdagen låter han hålla
 [På then the slutade] så
 At Fröken Elijn skal Drottning i Swerie wara
 och Rijket förestå,
 Här liggia m. m.
3. Fröken Catharina skal sig åth Klostret gifwa
 och wara i några åhr,
 Sedan skal hon sig til Konungen i Spanien begilwa
 Med alt thet hon äga må,
4. Thet war Fröcken Catharina
5. 'Jagh drömde om min Faders Falckar
6. 'Jagh drömde om min Faders Falckar 7,
7. 'Drömde j om eders Faders Falckar
 the woro intet flere än 3.
 Thet betyder at Sune Folckunge son
 Skal giöra eder Sorg och we.
8. 'Drömde j om eder Faders Falckar 7,
9. Hör hwad nu Sune Folckunge Son
 Talar til sin Broder Herr Knut
 'Jagh wil nu reesa til Wreta Kloster
 och taga then Fröken ther uth.'
10. Nu reeser tu til Wreta Kloster
11. Thet war nu Sune Folckunge Son
12. 'Jagh wil nu reesa til Upsala
 och see huru rijka Konung Magnus måår.'
 — — — — —
 — — — — —
13. Thet war Sune Folckunge Son

14. 'Hör tu lilla Smådräng
15. [*Swarade then lithen hofdräng
i kiortelen blå war klädd,*]
'Min Herre han ständar i högan Saal
På en förgyllande Bäär dödb.'
16. Tå war Sune Folckunge Son
17. Tå war Sune Folckunge Son
18. Waknade Fröken Catharina
19. Uth kom then lilla Tärna
20. Thet war Sune Folckunge Son
21. Thet war Sune Folckunge Son
22. Saalen är af Marmorsten
23. Dören är af Marmorsten
24. Sängen är af Silcke beredh
25. Thet war tå Sune Folckunge Son
sig in genom Dören steg,
Så sleckte han uth the stora Waxlius
— — — — —
26. Så slog han ihial the trettijo Riddare
så jämmerlig mördade han them,
— — — — —
— — — — —
27. Thet war Sune Folckunge Son
Taar Fröken af Klostret uth
Förde henne til Tawastaborg,
— — — — —
28. Thet wil jag eder för Sanningen säija
Hon lefde i dagelig sorg,
— — — — —
— — — — —

29. The woro tilsammans
30. Thet war then ädla Förstinna
31. Thet war Sune Folckunge Son
32. 'Jagh hafwer så ondt i mitt Hufvud_fått
33. 'Haar j så ondt i edert Hufvud fått
34. 'Willen j mig tilgifwa
all then Sorg och Haat'
- — — — —
35. 'Huru skal jagh eder tillgifwa
36. Tå war tå Folckunge Son
lätte breda fram gyllende Duuk
'Ther skola the ädela Fröknar framgåå,'
- — — — —
37. 'Willen j migh tilgifwa then Sorg och Haat?' —
38. 'Willen j migh tilgifwa
39. 'Resen j til Påfwen
40. 'Hörer tu Fröken Catharina
41. Hörer tu Fröken Christina
42. 'Hörer tu Fröken Elin
yngsta kiär Dotteren min
Tu skall reesa til Wreta Kloster.
och ärfwa Fru Moderen tin,'
43. Swarade Fröken Elin
44. Swarade then ädela Förstinnan
45. Swarade Fröken Elin
medh höfliga tucktiga sinn,

'Gierna wil jagh reesa til Wreta Kloster
och ärfwa Fru Moderen min.'

46. Thet war then ädela Förstinnan
wände sig til Wäggen ther wid,
Thet wil jagh eder för Sanningen säija
Så sachteligen somnade hon af,
Här liggia the Hiältar slagne.
-

Anm. — Denna uppteckning är, som läsaren ser, högst förvirrad. Uteglömda ord och rader göra ofta 2:ne vers till en.

V. 2, r. 2. Orden inom [] äro tillagde.

V. 7, r. 4. Originalen har H a r m i st. f. w e.

V. 9, r. 3. Här och på alla andra ställen i visan, står B r e -
d a i st. f. W r e t a.

V. 15. Orden inom [] äro tillagde.

7.

Mordet på Hertigarne Erik och Valdemar. 1318.

Denna latinska visa har förut varit tryckt uti *Scriptores Rerum Suecicarum*, Ups. 1828, Tom. II, Sect. post. pag. 172, efter en afskrift i *Palmkölds Samlingar* (N:o 23 4:o s. 180), hvars läsarter vi bilägga. Den här meddelade texten är ifrån en annan afskrift i *Wichtige kyrkiosaker, Testamenten, Jorda-breff och Hwssaker af Martinus Aschanæus*, en handskrift i 4:to ifrån 1600-talet å Kongl. Riks-bibliotheket, Stockholm.

CANTILENA.

Comiserationis Inhabitorum bonorum Regni, de Ducibus Regni Suæciæ, Erico et Waldemaro, qui in Arce Nycopensi, Sudermannia, fame et siti macerati et mortui sunt, Per fraudem &c. fratris BIRGERI Magni 2:di, R. S.

Vide *Cronicam Johann. Magni S. fol.*

1.

O! quam dolet gens Svecorum
 Poenam videns Dominorum,
 Quos decepti vir iniquus,
 Salvatoris inimicus
 Birgerus Rex Suæciæ.

2.

Quando Duces invitavit,
 Fraus in corde latitavit,
 Fel pro melle propinavit,
 Fratres suos captivavit,
 Recludens in carcere.

3.

Ferro manus atque pedes
 ligat tenet alla sedes,
 Fameque siti macerati,
 Moriuntur sic gravati,
 Innocentes opere.

4.

His ¹⁾ defunctis, arma ferunt,
 Militesque bella gerunt,
 Invicemque devastantur,
 Rustici depauperantur
 Infra ²⁾ fines Sueciæ.

5.

Tandem timent pro ruina
 Rex et Brunco, cum Regina.
 Regno carent cum dolore,
 Fugientes cum pudore
 Partes petunt Daciæ ³⁾.

6.

Post hoc altum scandit equum,
 Brunco nec non ⁴⁾ duo secum,
 Qui fuerunt proditores
 Dominorum nequiores
 Rota pendent corpora.

7.

Christo Regi Dux Ericus
Nunc et semper sit ⁵⁾ amicus,
Dominusque Waldemarus
Regnabit ⁶⁾ cum Deo charus
Nunc et omni tempore.

8.

Juva Pater Jesu Christi,
Ut salventur duces isti,
Hora loco propulsato,
Valeant cum tuo Nato
Sine omni tempore.

1) Hic. — 2) Intra. — 3) Daniæ. — 4) cum. — 5) est. — 6)
regnat jam. — 7) Hela 8 versen är olika, sålunda:

Pater Jesu Christe Juva,
et salutem fide pura,
Et læti cum tuo nato
vivimus in coelo grato
Sine fine temporis.

8.

Kung Birger och Brunkes Förräderi. 1318—19.

Detta ämne tyckes varit vidt besjunget fordom i Skandinavien, fast de ursprungliga visorna numera äro qvar endast i en nyare form.

SVERIGE. — Den Svenska uppteckningen är efter all sannolikhet en bearbetning, i folkvisans tonart, efter en gammal visa. Öfversättning eller efterhärming tyckes den icke vara. Den är försedd med ett *slags* Inledning och slut-ord, och då i det sednare Sveriges Kron-Prins GUSTAF ADOLF omtalas, kan den icke vara författad innan år 1778. Om bearbetaren *Eric L. Fahlberg*, afskedad Gardes-Soldat, är intet bekant. Visan är förut tryckt, med en och annan ändring, af *Geijer* och *Afzelius*, I, s. 189. Den der förekommande uppgiften, att den ofta trycktes ”i medlet af 1700-talet” är ett misstag, hvilket också tillräckligt vederlägges af ofvannämde antydningar uti Epitogen.

DANMARK. — En sjelfständig men i det hela instämmande visa om Kong Byrge og hans Brødre förekommer hos *Syo*, D. II, N:o 39, och hos *Nyerup*, II, s. 167.

NORGE. — Enligt *Nyerup*, II, s. 369, finnes en dylik visa ”paa Islandske i det Arnæmagnæanske-Haandskrift N:o 147 i Octavo.”

Sjelfva visan är tryckt efter en upplaga på 4 blad 8:vo under titel:

Sanfärdig och Historisk Berättelse, Uti en ganska öm Wisa, Huru som Konung Birger, år efter Christi börd 1317, uti Nyköpings Stad, med den falska Herr Johan Brunkes Råd och list, låto twenne sina bröder, Hertig Eric och Hertig Waldemar, uti fängelset swälta ihjäl, hwarföre han sedan med sin Drottning, måste rymma til Dannemark, hans äldsta Son blef halshuggen, och Brunke steglader på Brunkeberg i Stockholm, Som i wisan vidare förmäles. Kung Birger han war en Herre så bård &c, Sjung. som: Himmelriket liknas wid tio Jungfr. Till Trycket ingifwen af Eric L. Fahlberg. Afskedad Gardes-Soldat. Tryckt i Gelle, 1784. Hos E. P. Sundqvist.

1.

Kung Birger Han war en Herre så bård,
 uti de förra års tider,
 hela Sweriges Rike han hade i våld;
 Hans wälde så måste de lyda,
 Men trohet beskyddar så mången.

2.

Han hade en Syster både fager och flu,
 Hon war kär hållen af alla,
 Hon war både tucktig och wänlig i sin,
 Fröken Ingebor de henne kalla,
 Men trohet hon älskas af mången.

3.

Konung Eric Meneved utaf Dannemark,
 en Herre i Höghet och wärde,
 han fick til den Fröken en kärlek så stark,
 med äbran han henne begärde;
 Ty troheten älskas af mången.

4.

Hans Syster war dygdig, och däjlig försan,
 at många dess skjönhet berömde,

Fröken Sophia, så war Hennes namn,
Til henne Kung Birger bud sände;
Ty troheten fågnar så mången.

5.

Han tog sig den Danska Printsessan til wän,
Hon Drottning i Swerige månd blifva,
gaf Konungen i Danmark sin syster igen,
til Drottning, at med sammanlefwa,
Ty trohet fågnar så mången.

6.

Drottning Ingeborg hade de bröderna tre,
den äldste han Kung månde wara,
men twenne af dem deras lif låto de,
igenom förrådares snara,
Men otro förråder så mången.

7.

De Herrar de wille til Swerige rida,
de woro i hogen så glade;
Fru Ingeborg bad dem hemma bida,
I wet ej af nød eller skada,
Ty troheten warnar så mången.

8.

Fru Ingebor ståndar uti Helsingborgs port,
Hon bad dem med wänliga ord,
Mina ädela Bröder i riden ej bort,
Ty det går mig swårilig emot,
men trohet förmanar så mången.

9.

Då sade de bægge bröder tillika,
och swara wi det gjöra kunde,
Men wi länges til vårt fädernes Rike,
så dagar, som timar och stunder,
men troheten tryggar så mången.

10.

Wi hafwe så länge hos eder nu warit,
och lefwat i lust med godt nöje,
Hos eder wi mycket godt fått, och ärfarit,
wår resa wi intet fördröja,
Men troheten trygger så mången.

11.

I töfwen och biden i dagarna fem,
jag beder j willen mig lyda,
medan jag förtäljer, er min starka dröm,
mig undrar hwad han månd betyda,
men trohet beskyddar så mången.

12.

Jag drömde edra kappor de woro af bly,
til tyngden de woro nog dryga,
mine ädele bröder woren där uti,
Er sjelfwom til oro och qwida,
men trohet åtwarnar så mången.

13.

Ock de woro spände omkring eder hals,
de wore både tunge och trånge,
så wist betyder det eder stor falsk,
Gud löse Ehr af sorg och wände
men trohet åtwarnar så mången.

14.

De Herrar lydde intet Fru Ingeborgs råd,
de låto sin resa anlända,
de redo til Swertige uppå samma dag,
trodde dem ingen motgång skull hända,
men otro beswiker så mången.

15.

Och de redo sig så långt uppå land,
de kommo på den wita sand,
där mötte dem Bruncke den otrogna man,
söta ord kunde han wäl föra fram,
men otro beswiker så mången

16.

I waren wälkomne i bröder både,
som nu til vår fågnad wil komma,
I skolen få dricka Jul med vår nåde,
vår ynest skal blifwa Ehr fromma,
Men otro bedrager så mången.

17.

De Herrar wiste intet utaf någon sorg,
de redo til Nyköpings stad;
Och när de kommo sig när intil torg,
där mötte dem det falska Råd.
Men otro beswiker så mången.

18.

I waren wälkomne i bröder så kjära,
lägg brönjorna uti vår by,
så kunnen i gå med lust och ähra,
på slottet i Hof-kläder ny,
men otrohet swiker så mången.

19.

De Herrar de gingo på Slottet då fram,
och stälte sig för breda bord,
Men Kungen stod upp och han fägnade dem,
så wäl han framförde sin ord,
Men otro förråder så mången.

20.

I waren wälkomne mine bröder båda,
jag wil Ehr tilfråga med ähran,
mån jag icke ensam för landet skal råda,
som Spiran och Kronan månd bära,
Men otro förråder så mången.

21.

De bröder tilsammans med enighet swara,
de wille de ord intet höra;
wår kära broder må han wäl vara,
men ej ensam i landet regera,
men otro förråder så mången.

22.

De Bröder de woro så glade til mod,
de åto och drucko de stunder,
och Bruncke han gaf dem mång wänliga ord,
med list otro och falska funder,
Men otro bedrager så mången.

23.

Mine gode Herrar; han til dem sade
hwad tänker j nu wilja göra,
willen I hålla er lustig och glade,
at dricka, och dantsen at röra,
Men otro inbillar så mången.

24.

De dantsade ut, och de dantsade in,
de blefwo helt glade til mode;
Och Bruncke han skjänkte dem klaraste win,
om falskhet de honom ej trodde,
Men otrohet swiker så mången.

25.

De Herrar de stogo på gålfvet och qwad,
sin frihet de mente få njuta,
Men Kungen och Brunke de gingo til råd;
huru de sin list skulle sluta,
Men otro förräder så mången.

26.

Hertig Waldemar talade til broder sin;
wi akte oss för Brunkes swänker,
Erik wi nu dricka alt för mycket win,
ty han kan många skalka ränker,
Men otro beswiker så mången.

27.

Hertig Erik han slog upp med snöhwitän hand,
wi är komne uppå tro och lejde,
skole wi oss fruckta i fädernesland,
wi wet ej af krig eller feid,
Men otrohet fäller så mången.

28.

De drucke och dantsa den dag til ända,
tils mörkret och natten kom på;
så månde de ljus och bläss uptända,
som lyste i hwar och en wrå,
men otro bedrager så mången.

29.

När såsom det något på natten mänd lida,
och sömnen han kom dem uppå,
Då wille de Herrar hafwa ro och hwila,
på silke och bolstrar de blå,
men otro beswiker så mången.

30.

Men Brunke han fölgde dem i tornet in,
de trodde i sängkammaren komma,
ock Kungen gick med uti skarlakan flu,
de Herrar til slätt ingen fromma,
Men otro bedrager så mången.

31.

De Herrar de trodde at det war stor gamman,
de wiste ej af någon fara,
För än de slog alla dörrar tilsamman,
då sågo de sig fångne wara,
Ty otrohet narrar så mången.

32.

Härtig Eric sig wärjade såsom en man,
så wäldelig mände han strida;
til dess han ej stol eller sängstolpe fann,
Han nödgas i tornet sen blifwa,
men otro förräder så mången.

33.

Kung Birger war färdig af landet utfara,
Johan Brunke i har min gunst ock nåd,
om j tagen nu mina bröder til wara,
Men jag hör Kung Eric Menveds råd,
men otro bedrager så mången.

34.

De Härtigar blefwo bedröfwad til mod,
 den tiden han gjordes dem lång;
 så illa på trohet då gick dem emot,
 af kjöld, frost ock stor hungers twång.
 Men otrohet swiker så mången.

35.

Wi gifwe dig Brunke det guldets så röd,
 wi äre af hunger så kryste,
 du gifwer oss watten och det torra bröd,
 vårt hjerta wil i vårt bröst brista
 Men otrohet dräper så mången.

36.

Han svarad' rätt hastigt, det går mig ej an
 för mig at beklaga Er nöd,
 Ty j får nu intet här i Sveriges land,
 kalt watten, eller det torra bröd,
 men otro hon dödar så mången.

37.

Wi tro vår kära broders husfru så god,
 wi tro den fromma Drottning så wäl,
 hon gifwer oss halmen att sofwa uppå,
 och låter oss ej swälta ihjäl,
 men otro fördärfwar så mången.

38.

Herr Brunke han blef rätt hastig och ond,
 han harmades wid desse orde,
 han tog de nycklar uppå samma stund,
 och kasta dem i saltan flode,
 men otro will döda så mången.

39.

Det war en stor ynka at hōra uppå,
det war en stor jāmmer och qwida,
nār bröder åto hwarannan skuldrorna frå,
ock kjōtt utaf hwarsannars sida,
men otro hon dōdar så mången.

40.

Det war ändå en större ynka och harm,
det war större jāmmer och qwida,
Ty bröder lågo dōde på hwarsannars arm,
och bredewid hwarsannars sida,
men otro hon dōdar så mången.

41.

Det stod altså uti månader fem,
at Kungen från skåne kom hem;
hwar äre mine bröder? hwi skjänkte j dem,
hwar måltid icke klara win,
men otro hon dårar så mången.

42.

Det swarade då en så liten småswän,
de Herrar har lidit stor möda,
ty Bruncke han satte dem i tornet in,
jag tror wist at de äre dōda.
Men otro hon dōdar så mången.

43.

Kung Birger han in genom windglasat såg,
han lät sig det icke förlida;
stor yncka war då där som hans bröder låg,
de lågo dōde wid hwarsannars sida,
Ty otro hon dräper så mången.

44.

Ack hör nu du Brunke hwad jag frågar dig,
du som desse dörar sidst läste,
hwar äro de nycklar som du tog af mig,
när jag utaf landet bortreste,
Men otro bedårar så mången.

45.

Herr Bruncke han swarade med falsker fund,
de gjorde mig wreder til mode,
At jag tog de nycklar uppå samma stund,
och kasta dem i saltan flode,
Men otro bedrager så mången.

46.

Skam få dig därföre, du din arga dåre,
så illa därmed du mig swikit,
Nu blifwer jag för denna gjerningen swäre,
qvitt nycklarna til Sweriges Rike,
Men otro misshagar så mången.

47.

Hafwer jag förrådat edra bröder båda,
så kan jag med sanning bedyra,
Att nu får ni ensamma för landet råda,
det sjelfwer Regera och styra,
Men otro inbillar så mången.

48.

Men detta förtröt de Härtigars wänner,
de kunde den sorg intet lida;
De wille de Härtigars död wäl fullhämna,
för ähran begynte de strida,
Ty otro hon träffar så mången.

49.

Kungen måtte rymma med Drottningen sin,
och långt bort til främmand land lända,
Halshuggen blef Magnus, Kungens äldsta Son,
så skamligt fick hans lif en ända,
Ty otrohet dödar så mången.

50.

Men Bruncke blef lagd på fem stegel och hjul,
för otrohet måste han falla,
han fick då sin lön som han hade förskyldt;
Den platsen de Brunkeberg kalla,
Ty otro aflifwar så mången.

51.

När många Regenter wil styra et Rike,
då händer det ofta altså,
at de där om sällan sig kunna förlika,
Ty ingen wil då undergå,
Ty otro bepröfwar så mången.

52.

Ty den som med otro och falskhetens art,
wil komma sin nästa i fara:
Tör hända, dess Herre han kan wäl rätt snart,
inweckla sig sjelfwer i snara,
Ty otro hon fäller så mången.

53.

Men at älska Gud, och lyda vår Kung,
Gud fruckta och Konungen ähra,
Den dygden bör wara hos gammal och ung,
som skriften oss tydligt kan lära;
Ty trohet berömmar så mångom.

54.

Wälsigna o Jesu, med din milda Nåd,
 vår Konung ock stora magt dyra;
 GUD ware med honom I wisdom och råd;
 Stad, Land, och Folk, fridsamt at styra,
 och trohet må finnas hos mångom.

55.

GUD se vår Drottning's dyra Person ann,
 med nådens allseende öga:
 från all olycks sakra henne förskon,
 Wälsignelsen gif af det höga,
 och lät henne få trohet af mången.

56.

Vår Kron-Prins jag icke förgjåta må,
 GUD honom så nådigt bewara:
 At alt ondt må wika Honom ifrå
 GUD fräls honom utur all fara!
 Så finner han trohet hos mången.

57.

Gud gifwe vår Arf-Furste och Höga Gemål,
 at I Guds beskydd bo och blifwa;
 Gud gif dem wälsignelsen år ifrån år,
 Gud alt ondt långt från dem bortdrifwa,
 at de finna trohet hos mången.

58.

Vår unga Arf-Furste, Printsessa ock så;
 Gud wackta dem från syndsens snara;
 at de i wälsignat stånd, wäl lefwa må;
 Gud dem nådeligen bewara
 Gud gifwe dem trohet hos mångom.

59.

Gud styre vårt Kongliga swea Ricks Råd,
som högmåla magt har i händer:
endrägt och fridsamhet; genom Guds Nåd,
samt trohet för Kung och för ständer,
för trohet wälsignar Gud mångom.

60.

Gud gifwe at högre ock ringare stånd,
med rolighet kund' sammanlefwa;
i broderlig kärlek, förutan alt twång;
och Enighet fast efter sträfwa
at trohet må winnas hos mångom.

61.

GUD låte också all den menige man,
sin skyldighet icke fördölja,
at wisa sin lydna för Kung, ock de stånd,
som man bör, med wördsamhet följa,
at trohet må finnas hos mångom.

62.

GUD låte också både gammal och ung,
Gud frukta, och Konungen ära,
och älska hwarannan med hjerta och mun,
samt hafwa hwarannan rätt kjära,
at trohet må mötas hos mången.

63.

Gud låte oss alla få lefwa förnögd,
med Christelig kärlek tilsamman;
at wi uti Himlen, med glädje och frögd
bland Helgon, få mötas med gamman,
Där trohet blir glädje för mångom.

9.
Elisif Nunna i Risberga Kloster,
1380—90.

Sidan Konung ALBRICHT fick alt Riiket rada,
 Finge Swänske mere onada.

Swänske Jomfrur ok Enkior bade
 Gaff han the Tydske uthan Fränderna rade;
 Hwilken Swänsk ther wågade sik moot tala
 Han leed therföre nöd ok qwala.

Then gamla Rijn-Krönikan, Utg. af *Hadorph.*
 s. 164, 5.

De här uppträdande personer äro: —

ERIK PUKE, Rikets Marsk. Hans slott benämnes *Ladhäraport*.

ELISIF (*Elisabet*) hans dotter, härstammande på mödernet från den Norske Konung HARALD GYLLE. Hon dör i Risberga, ett kloster i Nerike.

Herr BENGT, prest i Varnemo, ett kloster i Vermland.

Fru CARIN (*Catarina*) S. BRIGITTAS dotter; gift med Herr EGHARD (*Eghinhard von Kyrnen*) men under kyskhets-löfte. Dog i Vadstena år 1381.

ALBREKT, Sveriges konung. Slagen vid Falkping (*Falköping*).

LÅNGE BERNHARD, en Tysk äfventyrare af låg börd, och kongens gunstling. Han träffar **ELISIF** efter att hafva ridit genom den mörka skog (Kolmården.)

Herr **HUGO**, prest i Kumblabo Kloster, i Nerike.

URBAN VII, afskrifvare-fel för **URBAN VI**, Påfve i Rom.

MARGARETA, drottning i Norge och Danmark.

NILS HERMANSSON, kallad den helige, biskop i Linköping, död år 1391. Han var en af sin tids utmärktaste män, författade många viktiga arbeten, och öfversatte flera dylika på Svenska. — Denna visa bevittnar hans skicklighet i Svensk dikt-konst och, hvad mera är, hans frimodighet och fosterlandskärlek.

Detta qvåde är ej allenast högst rörande, utan äfven af stor vikt för uppfattningen af tidehvarvet och af orsakerna till konung **ALBREKTS** fall. Sjelfva behandlingen, oaktadt sin halft krönike-
lika enfald, förräder både smak och känsla. Det är förut omtryckt, af *Geijer* och *Afzelius*, I, ss. 181—192, efter *Hallmans* upplaga i 4:to, då både Biskop *Nils'* original och *Laurentii Andreæ* afskrift numera äro förkomne.

Visan här blifvit lagd till grund för en nyligen utkommen Svensk historisk Roman, *Wadstena Kloster*, Stockholm 1848, 2 bd. 8:o.

HALLMANS upplaga (sedermera omtryckt, Strengnäs 1817, 8:o) har följande titel:

Then Högborna Nunnan Elisif Eriks Dotter Af Risberga Kloster, Til the I hennes lefwerne sig tildragne Lycks och Olycks Händelser, Under sångwis författade Rim, wid pass för 342 Åhr sedan beskriwfen Af Biskop Nils then Helige i Linköping, Hwilka Rim A. C. 1520 blifwit afskrifne Af Laurentius Andreæ En Franciscaner Munk; Men nu Igenfunne och til then Swenska Konunga och Kyrckio Historiens uplysning, Med bifogada Anmärkningar Utgifne Af Johan Göstaf Hallman Göstafsson. Stockholm, tryckt hos Peter Jör. Nyström Åhr 1732.

1.

I Östgiötha bodde en Herre swa bold,

Herr Erik han sig mände kalla,

Hist. och Polit. Visor, I.

Många byar och godz han ägde i wåld,
 Som honom med rätta tilfalla,
 Herre Christ radi fyr oss allom.

2.

Han ägdi ena Dotter Stolts Elisif hon het,
 Swa mikliga fromman och fager,
 Den wyrdlika Herr Bengt uthi warnemo
 Han spådde henne sorglika dagar;
 Herre Christ radi fyr oss allom.

3.

Herr Erik han sala sin gångare grå
 Han månde sig åt Risbärgha fara,
 Stoltz Elisif war då på sitt siunde åhr,
 Hon skulle där til dödaga wara,
 Herre Christ m. m.

4.

Wår heliga Fru Carin war då förder dith,
 Till Jomfru Maria och hennes Sons ähra,
 När hon den fagra Elisif fick si,
 Hon hölt henne så hiärtliga kåra,

5.

Den heliga Fru Carin och Stoltz Elisif
 De lefde i swa gudlika gamman,
 Aldrig man såg så fagra wif
 Så kärlika lefwa tilsamman,

6.

Sina lekesystrar de ey skötte om förwist,
 Som barnalekar dem wille lära,
 Men wår Jomfru Maria och nådigha HERRA Christ,
 I mässan de flitelika ära,

7.

Den helige Moder i Klösteret war .
 Det wittnismålit om dem sade,
 Att den heligha klösterätt i alla sina dar
 De aldrig öfwerträdt hade,

8.

Deth led så fram i manga åhr,
 Fru Carin Herr Eghard fick,
 Elisif blef i klösteret qwar
 Som tidast i Ottesång gick.

9.

Deth war på den Helige likamadag
 Hon skulle till mässan gå,
 Den Tyske Konung Albrect kom ridandes i mak
 Stoltz Elisif han skåda får;

10.

Den lange Bernhard en tysker man
 War med i Konungens föllja,
 Til stoltz Elisif den lusta han fan
 För Konung Albrect han ey wille dölja,

11.

Konung Albrect och Bernhard de rida så fort
 Alt öfwer den mörka skog,
 När som de komma til ladhära port
 Deras hierta det lekte och log,

12.

'I rike Herr Erik i sitten i roo',
 Kong Albrect til honom sade,
 'Än alla de Herrar i rikena boo,
 Wi kärare ingen hade.'

13.

'Wid Ritsbärgha klöster wi woro i gåhr
Stoltz Elisif Ehr dotter wi sågo,
Herr Bernhards begähr til eder nu står,
Om han henne kunde få ägha;'

14.

Tå Herr Erik Kong Albrect förstått,
Han buga sig fyr honom deth mästa,
'Hwadän kommer mig fyre sa brott,
Att Kong Albrect will Östgötha gästa.'

15.

'Aldrig kan Herr Bernhard Stoltz' Elisif fa
På denna här werldenes öö,
Deth löffte hon gordt gåhr hon aldrig ifra
I klösteret måste hon döö.'

16.

'Hon är och födder i werldena fram
Af ädlasti stämman och rot,
Om hon Herr Bernhard skulle taga til man,
Deth woro vår ordning emot;'

17.

'Hennes Moder den rika Fru Anna
Af Norske Gylleroten är,
Och jag des Fader så sanna
Min härkomst af Iarlarna bär;'

18.

Det war den tyska Kong Albrect
Swa wreder blef han til modz,
'Och jag skal förgöra all din släkt
Och bortaga alla dina godz;'

19.

Kong Albrecht stiger uppå sin häst,
 Hans sadel och sporrar woro ny,
 Om morgonen förn de mässan läst
 Han framkom til Risbergha by,

20.

Kung Albrecht och Bernhard den lange man
 Sa gudelikan sig stälte,
 Så mången uthi klösteret försan
 Sin förbön för dem fälte,

21.

Men när som mässan war, siungen til slut,
 Och bönen hon hade en ända,
 Då Elisif träder uhr kyrckian uth,
 Herr Bernhard åt henne sig wände.

22.

Så satte han henne på gångaren grå,
 Som sadlad och sölfspänder står,
 Och reser så hastigt det Klöster ifrå,
 Fast hon fäller så mången tåhr.

23.

Stoltz Elisif fick så bedröflikan wérld,
 Hon blifwer så sorglik i högen,
 Nade Gud den arma Kung Albrechts siähl
 Han fölgde och med öfwer skogen,

24.

De färdas så fram i fullö godt mak,
 Til Kumblabo Klöster de rida,
 De budo Herr Hugo i Klösteret war,
 Han wille dem tilsammans wia.

25.

Den Gudlika man han swara swa brött:
 'Beware mig Gud fyr dätta,
 Stoltz Elisif deth hellighe löffte ingått
 Deth lærer hon aldrig oförrätta.'

26.

Kong Albrecht frå Kumblabo kom
 'Ja wände' sa han 'hwad deth kostar,
 Den helighe Fader, som sitter i Rom
 Stoltz Elisif Herr Bernhard gifwå måste.'

27.

Til Urban den siunde VII. han ydmykelika skref,
 Han nådelika wille tilstädia,
 Uti ett efterlatilse bref
 Herr Bernhard Stoltz Elisif äga,

28.

Hastigt kom bod fyr Kung Albrecht
 Att feigd kom på Swea land,
 Deth walte den ädli Stoltz Elisifz släkt,
 Som upsagt sitt trohetz band.

29.

Kung Albrecht swa wredlika swor:
 Han skulle hennes frändar betala,
 Swa snarlika han til Falkping for,
 At föra krig mot dem alla

30.

Den rika Drottning Margareta hon swara swa snart,
 Hon wille dem alla förswara
 Och alla hans tyskar wille hon dräpa fart
 Och Drottning öfver Swerike vara

31.

Nade Gud dem alla som orsaken war
 Att Swerige kom i den wanda,
 Swa nog blod de utgutit har
 Förn landet kom Drottning Margareta tilhanda

32.

Den lange Bernhard qwar i Stockholm blef,
 Att där förbida och wänta,
 Den helighe Urbans tillatelse bref,
 Där pa han hitelika trängta.

33.

Men när han fick deth sorglika bod,
 Att Kung Albrect matte fangen wara,
 Swa snarlika han fatte deth rad
 Och gaf sig i Hättebrödra skara,

34.

Men maste senfra Stockholm fly,
 Stoltz Elisif han med sig tog,
 Han gaf sig på en skuta ny,
 Och yfwir deth salta hafwit drog.

35.

Bernhard han seglar i böljorna blå
 Hans segel de stodo swa spände,
 Stoltz Elisif fäller swa mången tår
 Alt yfwir sitt stora älände.

36.

Den Bernhard later sik stränglika höra,
 Han henne til - - swa swäre - - talar
 'Menar du jag skal skona din ära,
 Alt fyr dina många tårar.'

37.

Han tog henne uti sin famn,
 Han hafdi swa ondan wilja,
 Hon ropa til Gud Fader och then Helige And
 Han wille henne från honom skilja,

38.

Hastelik uppkom swa blåsande währ
 Och skutan hon brakas all stünder,
 Den lange Bernhards syndighe siähl
 Til hälfwetis hamna den stunden.

39.

Swa underlika Stoltz Ellsif allena kom til land,
 Deth war alt wid Gottlandsöo,
 Hon tacka swa ydmykelika Gud och Helige And,
 Som frälste henne af den nöo.

40.

En Fiskare som stod och laga sin noth
 Han bar henne i sin öka,
 Och förde henne til Wissby Klöster fort,
 Att henne torcka och sköta,

41.

Biskop Nils i Linköping war der hos
 Han blef swa swåra förskræckt,
 Bedröfwad han såg den fagra Ros,
 I den helighe Klösterdræckt,

42.

Fyr honom hon talar all sin nöd,
 Och all sin olycka klagar,
 Hon hade hellre welat warit döo,
 Än haft swa orolika dagar,

43.

Biskop Nils hon swa kärlika bad,
 Han wille henne til Risbergha föra,
 Ty der wäl jag med Gudz heligha nad,
 Mitt löfte til fullo göra;

44.

Til Klösteret som hon hade begärt,
 Han då henne warlika förde,
 Om sitt bröst och hufwud swart
 Man henne klaga hörde,

45.

När som de kommo till Risbergha by,
 Hon sade swa siuk som hon war;
 'Hähr har jag lofwat att jag skal dö,
 Deth sker innan twänne daar.'

46.

Biskop Nils han stod och lydde där pa,
 Han såg hennes bleka hy, hyy,
 'Gud du ydmykeliga tacka må
 Du framkom til Risbergha by.'

47.

Hon bars swa in i Klösteret där
 Swa litet hon wända, sin möda,
 'Nähr jag här skal lemna min siähl,
 Swa far hon i himmelriks öde.'

48.

Deth war då morgonrådnan röd,
 Sig wiste swa arla och tida,
 Til den fagra Elisifs död,
 Deth mande swa maklika skrida,

49.

Deth wil jag säga för wist,
 Twå dagar förlidne woro,
 Sen hennes stahl nu hos Iesum Christ,
 In i Risbergha Klöster wi bore.

50.

Deth wil jag säga försann,
 Deth alt mitt hlerta rördē,
 Jag Biskop Nils är samme Man,
 Som detta skref och hörde.
 Herre Christ radi fyr oss allom.

Anno D:ni nostri JESu Christi MDXX ego Laurentius Andreæ
 ord. Frat: S. Fransisci hoc apographum scripsi. qvod de pulcerrima
 & castissima Elísabetha virg. Risb. ornatissime composuit S.
 Nicolaus Epis. Lincopensis, Patronus noster in cælis optimus orat
 pro nobis infelicissimis his temporibus, qvibus gloria & honos
 omnibus Sanctis impie absumitur.

10.

Kung Albrekt och Drottning Margareta, 1389.

Efter Riks-Bibliothekets handskrift En Wijsbook från 1500-talet. Förut tryckt hos *Arwidsson*, II: s. 367.

En motsvarande Dansk visa finnes hos *Wedel*, nr. 45. och *Nyerup*, II: s. 293, hvilken är fullständigare och utgör 50 vers.

1.

En ståndande Stad i Swerige,
och så j Norgie,
kong Albrecht och hans gode hofmän
dhe achtade dhen till att skjölfa.
förty ligger swenen j boijor!

2.

Kong Albrecht sitter på Axevold,
han klagar sin högeligh wända,
'er munkedeija hafwer mig vndsagt,
hon wil mig drifwa af lande.'
förty ligger swenen j boijor!

3.

Kong Albrecht sitter på Axewold,
han låter dhe lönde bref'skrifwa,
dhem sender han drottning Margreta,
han låter henne striden biuda.
förty ligger m. m.

4.

Swarade drottning Margreta,
när hon dhe lönde bref sågh,
'råde Gud fader j himmelrijk,
huru monde dhett skall tillgå.'

5.

Hon skref honom et annat igen,
som Gud gaff henne till råda:
'J Medelby j NorreJuthland
der skohlen J sinna wår nåde.'

6.

Han skref henne it annat igen,
som Gud gaf honom i sinne,
'det skall aldrig min fastemö spörgia,
jag rådes för någon qwinna.'

7.

Hon skref honom it annat igen,
som Gud gaf henne till lycka,
'en ståndande wtrijdh j NorreJuthland
bestelle — — — —'

8.

Kong Albrecht sitter på Axewold,
alt öfwer sit hwida bord,
han talade så många skiemptz ördh,
till sine gode hofmän.

9.

'Wij willia förlofwa wår klädeseedh,
och aldrig med swerd vthrida,
förän wij hafwe wunnit alt dannemark,
och legat hoos drotningens sida.'

10.

'Wij willia förläfwå wår klädeseed,
och hettan willia wij icke bära,
förähn wij hafwe wunnit alt dannemark,
dhe Swenske män till stor ähra.'

11.

Han skref henne it annat igen,
effter sit sinne och houge,
'iagh skall winna alt dannemark,
från dhen dannemarks frw.'

12.

Dhe rede vth ifrån Axewold
med ader[ton]tusend hästar,
dhet war så stadigt vtj dheres hog,
dhe Danske wille dhem gästa.

13.

Dhe rede vth ifrån Axewoldh,
ader[ton]tusend i skare,
dhe hörde icke messa dhen signade söndag,
dheröfwer finge dhe skade.

14.

Dhe redé öfwer dahlar,
alt öfwerdhe grörie Engiar,
kong Albrecht och hans raske hofmän,
lähte dheras hästar springa.

15.

Dhe rede in till Dannemark,
med 18000 hästar
der stoog folk och vndrade på,
och mente jorden skulle brista.

16.

Mälte det Tykesin Olufsson,
han såg dhe danske män komma,
'icke willia wij strijda moot dhem j dag,
dhet giörs oss till lijten fromma.'

17.

Mälte dhet konung Albrecht
han red vnder gröna lijda,
'dhen fremsta man då will iag wara,
dhen först skall gifwa sit lijf.'

18.

'Aldrig sågen J mig wara så red,
iag torde full wäll bijda,
astu rädder alt för dijt lijf,
så rijdh bort vnder en sijda.'

19.

'Aldrig sågen J mig wara så rädd,
iag torde full wäll skielfwa,
kong Albrecht see wäll till j dag,
j kunne förwahre ehr sielfwa.'

20.

Melte det Herr Jfwar Lycke,
han såg dhe Swenske män komma,
'J Danske män riden fast fram,
j må nu frideligh stånda.'

21.

Dhe Danske dhe trädde Suenske emot,
Deras glafwer ginge j stycké,
'J träder fast fram j Danske män,
effter Herr Jfwar Lycke.'

22.

Melte det Konung Albrecht,
han hölt vnder gröna lijda,
han ropte 'dhen aldräförste man,
will iag mig fången gifwa.'

23.

Grepe dhe konung Albrecht,
dhe spente honom böijor om foht,
förde dhe honom til helsingborgh,
den danske drotning emot.

24.

Det war konung Albrecht,
han in åth dörren treen,
dhet war drotningh Margreta,
hon togh honom vp igen.

25.

'J waren wäll kommen kong Albrecht
iag hafwer fast efter eder leñgtat,
j skohlen wara fadder åth detta barn,
iag hafwer med munken funnit.'

26.

'J fiohl bödh iag eder till barnsöhl,
tå wille J intet komma,
nu äre J kombne til kyrkegång,
eder till lijten fromma.'

27.

'J kallade mig Margreta munkedeija,
[derom ville jag icke weta;]
det somer ful illa en fattig qwinna,
än sedan en drotning wil heta.'

28.

'J kallade migh Margreta munkedeija,
det monde J på mig liuga,
det kom aldrig i min hog,
så nåde mig wår fruga.'

29.

'J hafwen försacht eder klädeseedh,
hättan skulle J icke bära,
förän J hafwe wunnit alt Dannemark,
dhe Swenske män till åhra.'

30.

'J hafwen försaght eder klädeseed,
J skulle eij med swerd vthrijda,
förähn J hafwen wunnit alt Dannemark,
Ooh sofwet hoos wår sida.'

31.

Swarade konung Albrecht,
'J ären en Wålbördig fruga,
J nåde mig drottning Margreta,
så liten är min förmågo.'

32.

'J hempten mig 15n allnar walmar,
låter skiära dhen herre en hätta,
så förde dhe honom till Mechelburg,
och låthe dhen struten tillsettia.

33.

Kong Albrecht han går åth Kiöpenhambns gata,
honom nekas både prijs och äpra,
15. af dhe Swenske hofmän,
struten efter honom bähra.
förty ligger swenen j boijor.

11.

Faxehus intages och nedbrännes, 1433.

Faxeholms' Skans, nära Söderhamn, hade varit i Danskarnas våld allt sedan drottning Margaretas tid, år 1398. Besättningens våldsamheter uppväckte ett allmänt hat, och under Konung ERIK af Pommern satte sig *Erik Puke* i spetsen för krigsfolk och bönder för att uppbränna och förstöra detta rövare-näste. Anfallet lyckades, och en visa diktades om Svenskarnes seger. Här af hafva 4 vers blifvit bevarade genom *Sven Bælters* nit, och meddelas här, ifrån hans Disputation De Helsingia, Pars Prior, Præs. El. Frondin. Publ. cens. subm. *Sveno Bælters*. Ups. 1735, 4:o; s. 21:

"Partem cantilenæ, hac occasione confectæ, inter alia, benignissime mecum communicavit Vir Max. Rev. *Daniel Diurberg*, cujus adeo summum favorem venerabunda mente exosculor. Ejus autem hæc est indoles:

1.

Det hände sig om marjemässdag
 Och rätt om middags tid,
 De skuto elden på Faxehus,
 At lågan stod änd' i sky;
 Faxehus ligger i swartom brandom.

2.

Der bor så mången man i Helsingland,
 I så storan wända,
 Fyra för åhl och sex för harf,
 Och otta för plogen stånda.
 Faxehus ligger i swartom brandom.

3.

De gingo sig ifrån Delsbo,
 Och in til Delsbo rå,
 De höggo fläsket af knokarna,
 Så långt de kunde nå.
 Faxehus ligger i swartom brandom.

4.

Tröster man i Regnsiö
 Sammalund i Mo,
 De togo deras båtar bort
 De kund' int' undan ro.
 Faxehus ligger i swartom brandom.

12.

**Biskop Thomas' Visor,
1436, 1437.**

I.

THET WAR EN MAN HAN HEET ENGILBRIKT.

Ifrån en Pappers-handskrift i 4:to ifrån 1440-talet, i Riks-Biblioteket, signerad B, 42., blad 174, recto.

Denna och de två följande visorna äro förut utgifna i *Scriptores Rerum Svecicarum*, II, Pars post. Upsala 1828, s. 161 följ., men icke noggrannt.

1.

Thet war en man han heet Engilbrikt
aff honom nw börias thessa dikt
j Swerghe war han föddir
Han fördhe um land klubbo oc swerd
han fäktade fast forvtan ferd
oc ther til war han nöddir

2.

Uthlänske rådho swerighe tha
thet kunne ey wärre i rikit sta

the styrde land oc feste
 Swenske men hafde tolka nöd
 the willo tha hellir wara dödh
 än lidha lengre slika geste

3.

The lidhu waald oc stoor armoodh
 the guthu uth thera swett oc bloodh
 thz kunde engen böta
 för än Gudh mz sinne nadh
 gaff thöm ther til hielp oc radh
 then orätt nidher stöta

4.

Israels folk under pharao
 kunne ey mera lidha oroo
 än swenske tha forsöktho
 engom man kan vara swa klook
 at skriffua thz i breff eller book
 hwat armodh them tha tröcktho

5.

Konung Eric thz ey akta will
 skatt och tunga ökadhe han till
 oc landhit läth han häria
 han läth swa raadha onda men
 at swerghe bär stor skadha än
 han wille thz ey wäria.

6.

Guld och sölf thz fördhis alt bort
 lagh oc rätt elskadhis ey stort
 roof oc waaldzwärk öfhdhis
 han leet thz wara sith testament

att then fik wärst som bätstz hafde tienth
thz kunde tha mz sannind pröfðhis

7.

Mangen man ward tha swa arm
at han forwart aff sorg oc harm
ther honum kom tha til handa
vnger oc gammal ä hwo thz saa
oc än thz barnit i waggona laa
matte wäl graata then waandha

8.

Thz bleeff swa i femthighi aar
at tolken owerwelle staar
thz war nogh haart at liidhä
Gudh ther wägher mz jempne wikt
han gaff thz til tin synda plikt
tok giorde han nadhe um siidhe

9.

Han väkte up Engilbrikt then litzla man
som til thz ärende litid kan
han gaff hanum makt oc snijlle
slott stedher folk län oc land
the gingo honum fult snart i hand
Gudh fögdhit som han wille

10.

Hwat Gudh wille thz matte alt skeep
han utdreff endogh alla the
som riket wille arga
war han beem oc war han rydz
war han paall oc war han prydz
han älskadhe thöm som wargha

11.

Tha han hafde swa manliga striit
 oc ryktid gik ower werldina wiit
 tha fik han thz til löna
 een tiidh han foor aff Örebro
 tha wart han slaghen i godha tro
 swa pläghar man troskap röna

12.

Han wart keruat som then fisk
 som Stekara leggja a sin disk
 thz war en omildh gerning
 han fik vti sik wel xv skutt
 thz war een sorghfull erffuelutt
 hans hustru fik till werning

Herr magnus benktson et pater.

13.

Göksholm ropadhe badhe wa oc we
 at the gerning skulle skeep
 thz war thy nidher brutith
 Alle the som gaffuo ther till raadh
 och hulpo til thz ondo daad
 thz haffua the litid nwtidh

14.

Ther togs up the meenlösa been
 oc förddhis swa til orebro j gen
 Gudh gör ther stora nadha
 mangeln pelegrim sökir tith
 han wardher ther sin waanda qwit
 oc gaar heem uthan waadha

15.

Sidhan Engilbrikt war tha dödh
tha stoodh än riikit som for i nödh
thy konungen wille ey halla
thz han hafde mz dektinghan jätt
at halla riikit wid lagh oc rätt
Gudh wille at han skulle falla

16.

Han gjordhe sik vppa Swerghe wreedh
til Danmark gjordhe han samuleedh
till Norge oc thess liika
thz spordhis om landit slit oc wiith
at han wart fult snart try riike qwiit
hwar finnær han annar sliika

17.

Han lagde ther til sinne oc akt
oc brukade badhe konst oc makt
at twädrekt matte komma
han fik alt thz han epter foor
twädrekt wexte i riikit stoor
tok honom til lithin froma

18.

Niels Stensson gjordhe han til Marsk
thy han war en man til ordh swa karsk
han fördhe in Danabroka
Karl Knwtsson wille thz ey städhia
vtan ellers moot then orätt wädhia
han sätte sik mot the kloka

19.

Man ma thz sighia forvtan fals
han böge mangau hardhan hals

som ej wille styrit lydha
 makt pläghar opta klokskap winna
 oc nöd kenner nakudha kona spinna
 thz hauer togh noghot tydha

20.

Karl waghade ther om gotz och liiff
 oc satte sik til prang oc kiiff
 at Swenske skulle foreenas
 Gudh gaff honum ther til makt oc sin
 at köra then som wil eij sielfuer in
 at riikit skulle ey greenas

21.

Riddara oc swen ä hwo han är
 han hafde thöm alla liika kär
 som ey wille ephther fölghia
 liiff oc gotz han engom spar
 thess wordho riike oc fatighe war
 the kunno sik ey swa dylla

22.

Huilken wille ey ellers fram
 han matte fly mz last oc skam
 han sökte tha thz bätzta
 at hwa mz friihet bliffua wil
 gotz oc gaffuor loot han till
 gul sölfuer oc godha hesta

23.

Ää hwem Gudh giffuer ther lykko til
 han ma wel öffua wagha spil
 tok skal han altid tenkia
 at engen hauer nu swa stort wald

ey swa riikir oc ey swa bald
at gudh ma thz altiid krenkia

24.

Ää hwo thz gör han bliffuer widh makt
thz laat tik wara for sanna sakt
hulkin thz oc wil glöma
han ma wel liknas widh ith fää
oc widh eth fruktsampt fallande trä
swa withua Danielis dröma

25.

Slipper en foghil aff snara eller quist
han tagher sik wara for tolke list
Swerghe thu äst nw sluppit
wilt thw j the snara igen
som for war bundhin vm thin been
thz ma wel sta tik vppit

26.

O edhla swensk tw statt nw fast
oc bätra thz som förra brast
Thw latt tik ey omwändha
tw wagha thin halss oc swa thina hand
at frelsa tith eghit fädhernesland
Gudh ma tik tröst wel sända

27.

Een foghil han wäär sin eghin bwr
swa gör oc all willena diwr
nw märk hwat tik bör göra
Gud hauer tik gifuit sin oc skäll
war heller frij än annars träll
Ä medhan tw kant tik röra

III.

FRIIHEETH ÄR THET BETZSTA THING!

—
 Ifrån samma handskrift, blad 175 recto.

Narratio de libertate.

28.

Friiheet är thz betzta thing
 ther sökias kan all werlden omkring
 then friiheet kan wel bära
 Wilt thu wara tik sielffuer hull
 tu älska friihet meer än gull
 thy friiheet fölgher ära

29.

friiheet ma wel liknas widh eth thorn
 ther en wäktar bläsir aff sith horn
 tw tak tik wel til wara
 nar thw aff thz tornit gaar
 oc en annan thz i hendir faar
 ther fellir tw om thaara

30.

Ok är friihet lik then stadh
 ther all tingh fölghias wel i radh
 ther är fullgott at byggia
 wardher friiheet fra tik wilt
 tha är thz betzsta nidherspilt
 swa later jak mik hyggia

31.

The gamla script oc swa the ny
 the biwdha fridh i hwarlom by
 togh kan ey fridher bliffua
 fför utan friiheet är ther när
 som fridh oc frelse vppe bär
 oc ofridh maa fordriffua

32.

Haffuer tw friiheet i thinne hand
 tw lykt wel til oc bint om band
 thy friiheet liknas widh en falka
 Ath hwo som friiheet giffuer vp
 han skulle taghas widh sin twpp
 oc säthias i bland skalka

33.

fflyger friihet bort fraan tik
 hon kan väl sidhan wakta sik
 ä hwart tw reedh eller rände
 tw kant ey giffua swa stort roop
 tw sither togh qwar i kapo snoop
 oc bort flögh hökir aff hende

34.

jak radher nu tik haff friiheet kär
 om tw kan märkia hwat friiheet är
 hon är ey godh at mista
 fridh oc frelse dragher hon heem
 hugnat oc glädhi allom them
 som skylas vnder henne quista

35.

ffrijhet är en sigher hampn

thz wiisar friihet mz sith nampn
 thöm som henne kunno lydha
 een hampn wäär for windh oc wagh
 friiheet beskirmar badhe högh och lagh
 thy bör man friiheet prydha

Hæc Thomas piæ memoriæ
 quondam Episcopus Strengnensis.

Libertas perdulce bonum bona cetera condit
 Qua nec condita nil sapit esca nobis
 Libertas animi cibus est et vera voluptas
 Qua qui dives erit dicior esse nequit
 Non bene pro toto libertas venditur auro
 Hoc cœleste bonum præterit orbis opes.

III.

THET MÄRKE MED SIK!

ifrån samma handskrift, blad 179 recto.

1.

Thz merke mz sik
 Swa fatigh som rik
 ä hwo som wil/
 Han sigle oc roo
 han findir ey troo
 j werldinne til/

2.

Som mik är sagdt
 tro hauer vtlagdt

j thz willena haff/
 Ther bleste swa fast
 mz owerkast
 hon sank i qwaff/

3.

Throo gik sik til strand
 oc skött fra land
 j swa harde stund/
 Thz är stoor waande
 henne komma til hande
 hon sank ther i grund/

4.

Thro hauer sik holt
 oc inne dolt
 j swa hardhan steen/
 Thz är stort meen
 tro är nw seen
 at finna j geen/

5.

Thro hauer sik fäst
 oc inne läst
 j swa tiokkan mwr/
 Thz är stoor skam
 hon tör ey fram
 bland herrar och frwr/

6.

War thro thöm käär
 hon booddhe thöm näär
 hon halzt för spott/
 Man borde ey swlika

fatigh eller riika
thöm man sigher gott/

7.

Thro är bort wend
oc fierran sändh
i fremedhe land/
Thw riidh oc sök
mz hwnd oc hög
badhe skogh oc strand/

8.

Thu sök mz makt
oc alle tine akt
å hwar tw far/
Hon findz thy wär
ey fierre ey när
tw wardher thess war/

9.

Thro är nu minna
mz frv oc quinna
swa tykker mik än/
Thro är forwunnen
fals är oprwunen
bland quinnor oc män/

10.

Thz skedde i flord
tro giordhe eth mord
hon rymde swa bort/
Hon sitter oc grater
hon komber seen ater
thz hauer jak spört

11.

fals oc swik
 the finnas for tik
 i hwarie wraa/
 the finnas först
 ther makten är störst
 hwo som meer forma/

12.

Thöm faller fast
 sees i hwart kast
 sink quatuor thernäst/
 Een troya forgaas
 oc dws oc ass
 thöm kaster hon mäst/

13.

Hwar fals kombir widher
 hon bryter ther nidher
 sannind oc tro/
 Är hon a tingom
 hon spar ingom
 ey oxa eller ko/

14.

Gaar fals till retta
 oc böriar träta
 mz hweem thz är/
 Henne kan engen winna
 ey man eller quinna
 här eller thär/

15.

fals swik oc ferd

the drogho sin swerd
 oc gingo i strid/
 Sannind oc tro
 the magha ey boo
 i werldina wiidh/

16.

Thro krypir i skiwl
 oc warder swa fwl
 som rykande tråk/
 Ootro gaar in
 mz zabelskin
 oc peninga säk/

17.

O fals tw snödha
 tw gör thöm mödha
 tik thiena mäst/
 Thro gör thöm ära
 som henne hafua kära
 hon löner thöm bäst/

18.

Driiff ffalskheet bort
 som tik hauer giort
 swa stoor orätt/
 Tak Gudh til hielp
 oc nidher stielp
 then fula wätt/

19.

Falskheet sik öffuar
 hon stiel hon röffuar
 badhe strand oc riidh/

A thro tw sköna
lat tw nw röna
thz är wel tidh/

20.

Han är jw säll
som fals ey qwäll
ewinnerligh/
Hallir tw tro
thu faar wist roo
i hymmerik/

Amen

Hæc Thomas Episcopus Strengnensis.

13.
Gotlands Visan,
1449.

Efter Riks-bibliothekets handskrift En Vijsbook ifrån 1500-talet. Förut utgifven af *Geijer* och *Afzelius*, II, 280, efter *Stjerneldska handskriften*, hvars få läsarter här tilläggas.

Gottlandia a Swecis ablata anno 1444.

1.

Wij klaghe thett alle
för herrar och welle,
och för wttlendsche stæder
hwad Swerighe ær scheid
medh swech och falscheett,
som danar fara medh.

Swenske mæn
j acthe thett ænn,
nær i hörenn thett quedhas.

2.

Huru thett börias
thett må weell spöras,
öffuer konungha riche thry,

Hist. och Polit. Visor, I.

allt huru the danar
 Swerigis venner
 the fingo wisby
Svenske men,
 the monde och eij [æn]
 for daner fly

3.

Wisby war belagdt,
 medh Swerigis macht,
 för Stadzens portt,
 theris werio wåre harde,
 the manligha sikh warde,
 theris hiertta war stortt,
Svenske mæn
 j wachte eder ænn,
 for falscheett eder ær giord.

4.

The waro thes rösthe
 på muren the trösthe,
 på torn och borgh,
 thett hende sikh så,
 the lwpu ther ifrå
 medh ångest och sorgh.
Svenske mæn
 the komo sikh ænn,
 på Stadzens torgh.

5.

The fingo till tanchar
 och stigho theris planchar,
 thenn mur så widh

bode vthan och innan
 the kunde eij winnan,
 med her skold eller strijd
Svenske mæn
 the wuno honom ænn
 för midnats tijd

6.

Thett wåro eij riddara,
 thee waro theris swenne
 som stigho thenn mvr,
 man skal them prijsa
 med hoffwitzsko wijsor
 bland riddara och frwr
Svenske men
 j wachtenn eder æn
 för danskes natwr.

7.

The satte vp blidor,
 på alla sidor,
 bodhe skerm och skragha,
 thett lotte the herrar,
 och thett war thes werre,
 medh dagtinghann bedragha.
Svenske men
 the må ænn
 nw thett hoghelighenn klagha.

8.

The fattigha swenna
 the wåro offuer ena,
 the stridde med troo,

the warde thenn stad
 som konungh Karll them badh
 till land och sio.

Swenske mænd
 j wachte eder ænn
 som j Swerighe boo.

9.

The herrar kommo
 till alz ingen froma,
 sidan fih thett wære lagh,
 the gripo till semio,
 och meenthe sigh fremia,
 och satte j dagh.

Swenske men
 j wachte eder enn
 för itt epter slagh.

10.

Her Oloff Axelsonn
 hann dagtingha må
 för iuncher christiernn,
 the Swenske thet soghe
 att the daner på lade
 bode harnisk och iern
Swenske men
 thet ångrar them æn,
 the togho eij til wærnn.

11.

Her mons greenn
 han fruchtade för meen
 hwi daner så glæddes,

her Oluff sich swar
 'j tarffuen eij fara,
 eller nogott redas'
Svenske mæn
 tenchenn j thett ænn
 nær j hören thett göras.

12.

'Thett ær konungha sedh,
 nær her hann tarffuer wed
 leggia harnisk vppå,
 thett må så skeep
 hans tienare see,
 the göra och så.'
Svenske mæn
 the fruchtadhe ænn,
 som blotthe monde stå.

13.

The Swenske the stridde,
 med byssor och pilar,
 med harnisk och swærd.
 danska manna ordh,
 ær werre æn mord
 the daghtingha medh fierd.
Svenske mæn
 j wachtenn eder [ænn]
 för tolchin ofærdt.

14.

The daner æro kloche,
 the föra dane broche,
 the ryckia sin breff,

som otroo men loffua
 the daner fõgho dogha,
 medh falscheett ær theris schrift
Svenske men
 j tenchen thett ænn,
 hwad falscheett ær skeed.

15.

Wij scholom bortt fly,
 the flngo Wisby,
 med dagtinga falsch,
 the wåro thess wårde,
 att med itt sw[er]dh
 slogos offner theris hals.
Svenske mæn
 j tenchen thett ænn,
 nær j kommenn till tals.

16.

Jagh will thett tro,
 hwad swenske men seya,
 the bliffua ther wedh,
 the plegha inghen swicha,
 hwarchenn fatigha eller rijcha,
 thett ehr enn godh sædh.
Svenske mæn
 j wachten eder æn,
 thett råder iagh eder.

17.

Wåra Men æhro slaghe,
 wåra werior borttagne,
 bodhe skep och skott,

thett ær for Gudi kærtt
 thett ær intett wærtt,
 daner göra edher medh spott.
Swenske men
 j laten eder æy æn,
 annan tijd loffue så gott.

18.

Daners tro ær bortt gifuen
 på papper schriffuen
 beseglat medh wax,
 [uthau] the oss åther få,
 thet te togh oss ifrå,
 honn aldrih åther dagx.
Swenske men
 the holla henne æn,
 her epter tro icke strax.

19.

Tronn ær innelycht
 på paper trycht,
 med lagh så starch,
 the få henne eij ighen
 aff *Swenske men*
 för twsend twsende march.
Swenske menn
 beholla henne ænn
 på papers arch.

20.

Bettre ær dō
 j eldhen rōdha
 ænn æhra löss leffua,

troun satte slyh panth,
 the sade iche sant
 slycht plæger daner bedriffua.
 Swenske men
 j wachtenn eder ænn
 för breff the schriffwa.

21.

Migh tycker thett så,
 thett kann wäll bestå,
 thett ær monghe lundom skift
 danskom ær gott,
 haiffua land och slott,
 wij haiffuom enn schriff.
 Swenske mæn
 j wachtenn eder ænn,
 för tolchenn wthgift.

22.

Troo giffuer brödh,
 falscheett o dödh,
 som nw giorde the,
 the monde oss swijche,
 och Gottland bortrijche,
 så monde thett ske
 Swenske mæn
 her epter skwle j ænn
 edher well om see.

23.

Danska manna ord,
 vthi herra hoff,
 skall man så kæra.

the föra eenn strima,
 så illa the rima
 the haffua henne så kær.
Swenske menn
 j wachten edher ænn,
 edher högholigha æhro.

24.

The wille trogha
 och neder bwgha,
 Och hiolla os för wrack.
 the göra oss wända,
 till watn och land,
 för ingen wår saach.
Swenske mæn
 j wachten edher ænn,
 for tolchitt omach.

25.

Herrar och förstar,
 bodhe minste och störsthe,
 bode Riddara och Swenna,
 bönder och borgarska,
 bodhe sentt och arla,
 j håller offuer ena.
Swenske men
 j wachtenn eder ænn,
 och warer icke seena.

26.

Warer edher land,
 medh wertande hand,
 som dauer willia tagha,

Gudh giffue fredh
 som j tarffuen wedh
 j våra lijffdage.
Svenske menn
 j lathenn edher ænn,
 offwer ena dragha.

27.

Scorpio pleghar lekia
 med tungone smekia
 med stierttanom stluga,
 så göra the danske,
 så Gud dem wanske,
 allt nær the dagtingha
Svenske menn
 j vachtenn eder ænn,
 the willia eder twingha.

28.

Alsmechtigh Gudh
 hann haffue them wisth,
 som Swerighe æhro tro,
 bodhe nw och förra,
 förwthän allt twisth,
 Gudh giffue them roo.
Svenske men
 j seyen Amen,
 såsom j Swerighis riches boo. Amen.

Uti J. *Rödings* afhandling om Krigs-konstens til-
 stånd i Sverige i K. Gustaf den Förstes tid, K.
 Svenska Vitterh.-A. c. Handl. I, Stock. 1755, s. 185, före-
 komma de första raderna i v. 6 och 7, ifrån en handskrift instäm-
 mande med den ofvantryckta.

Stjernetdska Handskriften, i 4:o, från 1500-talet, har följande olikheter:

- v. 5. 1. the tankar
 „ 11. 3. kläddes — 4. svara — 5. haffwen
 „ 14. 3. loof
 „ 15. 5. allt
 „ 17. 1. vänner — 2. vänner
 „ 18. 6. återtag's — 8. beholla
 „ 20. 1. dödh — 4. sättes i
 „ 22. 5. bortwika — 9. fullwäl
 „ 25. 4. bokarla
 „ 26. 5. wi tarffwa
 „ 27. 1. lekra — 2. smeckra
 „ 28. 2. haffwer.

Riks-Bibliothekets handskrift *Harald Otufssons Visbok* ifrån 1570-talet, har en uppteckning af denna sång, som begynner med slutet af v. 5 och slutar v. 20. Den erbjuder följande olikheter:

- v. 6. 1, 2. Thett war — 4. man skulle — 6. I bland —
 8. ij acten — 9. the danskes
 „ 7. 4. the låthe herrer — 5. thes *fattas*.
 6. m. d. bortagha
 8, 9. the må thett æn, högligha klagha
 „ 10. 2. h. d. måån — 4. thå *för* thet
 5. att the dæner wplade
 „ 11. 1. Magnus G. — 3. hwi dæner så klæddis
 4. swara — 6. *fattas*. — 9. quedas *f.* göras
 „ 12. 2. her *fattas*. — 4. well *f.* så
 5. holfmen the *f.* tienare
 „ 13. 9. för tocken offerd
 „ 14. 4. som otro loffuade — 5. O ähra dictade
 6. falskheten skreff — 9. hwad falskheten bedreff
 „ 15. 6. slads
 „ 16. 5. höffuiske *f.* hw.
 „ 17. 3. både skip och wergior — 5. war *f.* ær
 6. the dener monde sweria
 9. en annan tid sneria

- v. 18. 9. till domedags
 „ 19. 3. widh *f.* med — 6. otalighe tusend — 9. på ett
 „ 20. 2. then rödha — 4. tron sattes ij pant
 6. the suora ganska riffua

 14.

Thord Bondes mord, 1456.

Ifrån Riks-Bibliothekets handskrift *En Vissebook*, ifrån 1500-talet. Förut utgifven af *Geijer* och *Afzelius II*, 287, ifrån *Stierneldska* handskriften, hvars läsarter här biläggas.

Her Tord bonde huru han ynckeligha förrodder bleff.

1.

The heligha trefaldigheett medh sinn nådh,
 the werdigis till att wara j vårt råd.
 Jhesus christ wår frelsare kär.

2.

tu prijsar thett hiertta som trofasth ær.
 Gud giffue vårt måll enn godh enda,
 bodhe vthe och inne ehwar wij oss wende.

3.

Åreunn epter Gudhs födelse tijd,
 well flortton hundrad thenn longhe rijdh,
 och sex och femyttijo wij legge ther till.

4.

I Swerighe war woxen enn rosende quisth,
then honom fördreff fördrifwe honom christh.
then war well planterad j rosenne gård.

5.

Ther frwor och Jungfrur the sittia wid bord.
ther wexer en annan hwass tistell ibland.
på borch holm vppå öland.

6.

Thenn annan hwass tistell sich mychln framgongh,
hans stora falscheett giorde honom förlongh.
the danske mæn the Slottit bestaltte.

7.

The Swenske men, the lastade them,
men icke förtij the reddes for nödh,
menn mest för thett att marschenn war dödh.

8.

Her marschenn war trött aff storm och strijd
thett war och honom giordes mesth till hwila.
han [trodde] Jons Bosonn fasth att stonda.

9.

'Migh lysther nw till hwilo gå,
iagh tror tigh besth aff alla mina swenner
aff rättann kerlech iagh thett till tigh menar.'

10.

Hann lönthe honom illa sinn kerlech ighen
han kloff hans hwffwd j axlenn nedh.
all Sweriges macht hann gaffs ther widh.

11.

Ehn gwll och *penningar* togh hann med sigb,
skep och skenchkor så sades för migh.
så seglade hanu j dann march inn.

12.

Ther grætho the frwghor wnder sin skindh,
som Judas förrodde wår herre christ,
så förrodde Jons bosson marschenn forwisth.

13.

Gudh forbarma sigh thett yncheligh mord,
Gud fader, Gud Sonn och thenn Helghe and,
hann styre och rådhe offuer Swerigis landh. Amen.

Olikheter i *Stjerneldska* handskriften:

- v. 1. 2. vara vårt råd
 ” 2. 2. Och *f.* Gud
 ” 3. 2. tiidh — 3. Än *f.* och — wij lägge
 ” 5. 1. The *f.* Ther — the *fattas.*
 ” 6. 2. förfång — 3. the *f.* mæn
 ” 7. 1. then *f.* them
 ” 8. 2. Thet war gjordt mest
 ” 10. 3. hon
 ” 11. 3. åth *f.* j.
-

15.

Karl VIII Knutson.

Följande trenne stycken äro af intresse såsom målningar af det fordna tänkesättet i Sverige om denna konung, och intagas derföre, fastän de icke egentligen äro visor.

I.**KARL KNUTSONS RIM.**

Efter en afskrift i *Palmsköldiana*, i Upsala Universitets-Bibliothek, N:o 23, 4:o s. 259.

Någre Rijn som Konung Carl Knutson berättas hafwa brukat till ordspråk om sig sielf.

Medan Jagh war Herre till fuglewijk,
Så war Jagh både mächtig och Rijk,
Men sedan Jag blef Konung öfwer Swea och Götha landh
Så wardt Jag een arm och olyckelig man.

II.**GRAFVERSER ÖFVER KARL KNUTSON.**

1470.

Efter en afskrift i *Palmsköldiana*, i Upsala Universitets-Bibliothek, N:o 23, 4:to, s. 255:

Then stormächtigste furstes och Herres
Her KARLS Swerigis Göthis och Norigis
Konungx Grafskrift.

Medh stoor oroo Jach Konung war öfwer Swerige och Göthe Rike
Jach hade och Norige under min hand i Otte åhre tillijke
Seden kom Jach i myckin sorg, så sannerlig Gud mig nåde
Ty Erchebiskop Jöns then otro man månde mig så ille förråde
Ifrå Swerige, Göthe och Noriges land
fördreff han migh säger jagh för sann,
Then förste gång thet så hende
Att Jach till Pryssen monde lende,
The seden then Danske kong Christiern införde
Han lönte them, som them wäl tillhörde
Erchebiscop Jöns och andre många
Togh kong Christiern til fänge
Seden finge the till honom stoort mishag
för storan skatt och mycken olagh,
som kong Christiern brukade i samme sinn
Ty toge the migh åther i Rijkitt in,
The falske månde emot migh ware
Men the monde mäst alle ille fare,
Annen gång måste jach wijke
Till findland och umbäre mitt Rijke,
The untte migh ett Slott heter Raseborgh
Ther lefde iach med harm och särgh,
Seden i theres store nödh thet hende
Att the budh efter migh igen sende,
Jach kom om the anammede migh
för theres Konung igen fast gladeligh
Regerede så i Two åhr med spect
Och giorde gärne thet Gudi war tächt
På Stockholms Slott jach soot doo
Befalte Gudi min siel, till ewig roo.

16.

Slaget vid Brunkeberg,

d. 11 Okt. 1471.

Följande visa (A) är aftryckt ur Riks-Bibliothekets handskrift *En Vijssebook*, ifrån 1500-talet. Den har förut blifvit meddelad af *Geijer och Afzelius*, II, s. 264, men med många fel. En annan uppteckning (B) är hemtad ifrån en ungefär lika gammal afskrift uti samma *Vijssebok*: *En vijsa om Brunckenbergx slagh* ånno 1471.

A.

Een Wisa om konzung Christiern

1.

Willen ij höra
 huadh jagh will göra,
 jagh quädher förty,
 huru the Suenske stridde
 och manneliga bidde,
 för Stochol[m]s by,
 the Suenske hoffmän,
 the sadhe thz än,
 the wille icke fly.

2.

Konung Christiern,
 låth resa en wärn,

Hist. och Pölt. Visor, I.

på bärg och högher,
 bösser och pijler..
 hadhe ingen hulle,
 the skottho till nöte,
 the Suenske hoffmän,
 the säya-thz än
 the falla ey till fögha.

3.

Bössor och slanger,
 gjorde gatornar trånga,
 ij Konung-Christierns kriggh,
 the fattige Suenske,
 the måtte thz säya
 om hans partij,
The Suenske Män
 the säya thz än,
 thz, war een hårdan strijdh.

4.

Tug hundradhe bösser,
 leth konungen lossa,
 han håller stort fyr,
 Her Ertck Karlsoön,
 ran mände thett säya
 och hans party,
The Suenske Män
 the säya thz än
 the wille ey för danske fy.

5.

Riddare och Suänër
 the wille förmena,

medh wärlande hand,
 the hadhe thz spordt,
 att falshz war giort,
 på Suerigis land,
 thee svenske män,
 thz hiälpe them än,
 Gudz wäldiga hand.

6.

Thän ädle her Sten,
 han war ey seen,
 ty han hade thz sagdt,
 han ville them wäria,
 the danske wille häria,
 thes hadhe the tröst,
The Svenske Män
 them görs och än,
 hoghen så stark.

7.

Thän Edele herre, en Ridders man,
 Herr Göstaff hether han
 en man så tröst,
 han suerdett rörer
 han baneret förer,
 han ropar så högd,
 'ij Svenske hoffmän,
 ij waren nu alle [än]
 ij hoggen full tröst.'

8.

Thz begynte fast bläsa,
 ij konung Christlers näsa,

medh haka bysse lod
 [fyra fram tänder]
 ruko bort all i sänder,
 ther effter rinnet blodh,
The Suenske Män
 the sadhe thz än,
 the tidender voro fullgodh.

9.

The togo honom op,
 och ledde honom bort,
 alt till sin hålk,
 the dane Suener,
 honom mände tiäna,
 the foro så wille,
The Suenske Män
 thz sade [än]
 thz wille sigh ey stilla.

10.

Daghen ledh fast,
 och winde bron brast,
 them gaffs ey well åth,
 800 folk,
 thz ridher sig ij sänk,
 theres jacka wart våth,
The Suenske Män
 the sade thz än
 thz war en ynkeligh låth.

11.

Tugh hūndradhe män,
 hadhe han igän,

han trodde them wel,
 them kom ij hogh
 att hugga sijn togh,
 och segla så hem,
The Suenske Män
 the sade thett än,
 the hadhe well vunnet sin harnesk igän.

12.

Thän Edle Herr Steen,
 han stodh ther igän,
 alt medh sina fånger,
 Nu haffue j funnit
 huadh j haffue wunnit,
 thz j efter länge,
The Suenske Män
 the säya thet än,
 thz hadhe vell mz them gångit.

13.

Nu haffuen j hördt,
 huadh Herr Sten haffuer giordt,
 mädan jag så quädher,
 'Gudh nådhe theres siäl
 ther slogos j hääl,
 jagh trolighen bidher,
j Svenske Män
 j wachten idher än
 j torffuen idher well vedher.'

B.

En vija om Brunchabergx slagh anno 1471

1.

Welenn j höra,
 hwad iagh will göra,
 iagh queder aff ty,
 hwru Swenske stridde
 och monga bidde
 för Stocholms by,
 Swenske män
 the seya thett eenn,
 the wile icke fly.

2.

Konungh Christiernn,
 lætt resa enn wærn,
 på bergitt högga,
 byssor och pijlor,
 the hadhe ingom hwila,
 the skwthu til nöye.
 Swenske män
 the wilde icke [än]
 falla ther ifrå till fögho.

3.

Byssor och slungor,
 gjorde gaturna tränge.
 Konungh Christiern
 the fattighe swenske,
 the monde thett finna
 som misthe sijtt lijff.
 Swenske män
 the sadhe eenn
 the wille icke fly.

4.

Tw hundrade byssor,
 lalter konungh låssa

the gjorde stoört skrij.
 Her Erich Karlson
 monde the wolla
 och all hans partij.
Swenske män
 bör ænn
 att achta edher strijdh.

5.

Riddara och Swenna,
 wille för mana
 medh wæriande hand,
 the hade thett sportt
 att falscheett war giord,
 vppå Swerigts land,
Swenske män
 hielpe nw ænn
 Gudhs weldighe hand.

6.

Thenn ædle Herre
 her Stenn sture,
 hann var eij seen hann sagtt,
 han wille them wæria,
 som daner wille heria,
 thes hade han macht.
Swenske män
 nw göris them,
 theris hogher så starch.

7.

En ædle herre een Riddarsman,
 Her Gostaff heett han,
 [en man så tröst]
 hann banerid förde,
 och swerdet förde,
 han war så rösth.
Swenske män
 the wåro [æn]
 frimodighe på march.

8.

Thå begynthe blåsa
 j konungh Christierns næsa,
 itt hacha bysso lod,
 fyra framtender,
 wtrycko j sender
 aff honom rann blodh.
Swenske mæn
 the seya thett ænn
 att tijdhenn war godh.

9.

The honom togho
 och lade honom enn stadh,
 allt innan sin hólch,
 hans goda swenna,
 honom wære wane tiena,
 the stigho så wille.
Swenske mæn
 the sade [æn]
 the wille sinn wena eij stille.

10.

Daghenn leedh fasth,
 och winde broon brasth,
 them gathe eij wæll åt,
 otto hundrade mæn
 ther fwillo j ström,
 theris iacka war wått.
Swenske mæn
 the sogho ænn,
 thå enn yncheligh lått.

11.

Thu hundrade mæn
 hade konungen igen,
 hann trodde them well
 them kom j hogh,
 och hwggo sin togh,
 så seglade the heem.

Swenske män
 the bade [æn]
 welbundit sin harniske rem.

12.

Thenn ædle her Steenn,
 hann stod ther ighen,
 han sich sina songar seya,
 Nw haffuen i funnid
 hwad j haffwen wunit,
 komme så longh wegh
Swenske män
 the monde them æn
 j fengelse flya

13.

Nw haffuen j hördt,
 hwad her Steen haffuer giord,
 Medan iagh nw så queder
 Gudh nåde Christiern siel,
 ther bliffuo slaghne j hiell,
 iagh troligha bedher
Swenske män
 j wachtenn eder ænn,
 thett tarffwenn j weder.

Uti *J. Rödings* ofvanföre, sidan 138, anförda afhandling om Krigs-konstens tillstånd i Sverige, i K. Gustaf den Förstes tid, förekomma (s. 164, 165) några rader ur denna visa, nemligen: ur v. 3. raderna 1, 2 och ur v. 4. r. 1—3.

Han hemtar detta ur "en gammal visa om Brunkebergs slag, sammansatt på samma tid", men utan att vidare omnämna sin källa. Utdragen öfverensstämma med uppteckningen B.

17.

Vid Sten Sture den äldres död,
1503.

Ur *Burei Collectanea*, hds. å Riks-Bibliotheket, s. 504.

επικηδιον Stenonis.

1.

Turba dolet Gotha
lacrymarum turbine mota.
Morte ducis notā
suspirat Svecia tota.

2.

Fit dolor in Rama,
moriente pio duce clama.
Svecia nomen ama,
cuius fuit inclyta fama.

3.

Hen, Steno fortis
gustabat pocula mortis.

Nobilis in portis,
regno præclarior ortus.

4.

Cum sic cassatur
vita, caro dum tumulatur,
Svecia grassatur,
quæ vix damnis relevatur.

5.

Anno milleno
quingentum non tria pleno
Transit hinc Steno,
currente mense noveno.

6.

Hostibus ejectis
annis triginta vigebat.
Svecia correctis
hic legibus ipse regebat,

7.

Heu, mors ingrata,
fera mors, mors insuperata!
quæ fuit ablata
proceris rosa flore beata.

8.

Paris dilector,
discretus ad omnia sector,
Terræ protector,
in bellis. inclytus Hector.

9.

Hoc in sarcophago
proceris iacet alta propago.
Dignum si quid ago,
fuit hic pietatis imago.

10.

Gaudeat athleta
dux Steno pace quietâ
in regiâ lætâ,
hic cum Christo sine metâ!

18.

**Slaget vid Brännkyrka,
d. 22 Jul. 1518.**

Efter Riks-Bibliothekets handskrift En Visebook från 1500-talet. En annan uppteckning (B) meddelas efter ett pappersblad, skrifvet i första hälften af 1500-talet, och infästadt fol. 644 ibland *Burei Collectanea* (Sumbra) hds., under sign. F. a. 12., å Riks-Bibliotheket. Visan är förut tryckt af *Geijer* och *Afzelius*, II, s. 302, efter *Stjerneldska* handskriften, hvilken nära öfverensstämmer med A.

A.

En wijsa om brennekirchio slagh
anno *nostræ salutis* 1518.

1.

Swerighis menn achtar iagh att loffwa,
om Gudh will migh nåd giffwa,
theris dygd framföra medh acht och hogh,
thenn stund iagh må leffua,
thett kann migh ingen förmena,
Herre Gud medh thinn nådh migh hjelpe ther till.
han ær minn trösth allena.

2.

Thett ær epter thenn födelsetijd,
fempton hundrade och adertonn man talde,
Konungh Christiern aff Danmarch förde eenn stridh,

och sigh för Stocholm ladhe,
 then stadh vilde hann förderffua,
 medh storm och skott bodhe natt och dagh,
 sigh achtade hann prijs forwerffwa.

3.

Æhra och loff alswordigh Gudh,
 som gerna hielper j nödhe
 han stiltte wthaff hans hetzskelige trwg,
 the danske spiltte ther sina möde,
 alt thett the ther bedreffue,
 thett kom them allt till skadha och sorgh,
 och fölier så lenghe the leffwe.

4.

Nær danske förnummo wthan fördeel att wara
 allt thett the för them togho
 till brennekirchio med storan skara
 till hest och foott the drogho
 the Swenske män ther före them wære,
 the slogho the danske aff marchen så
 the fingo både dödha och sårå.

5.

Snarligha funno the danske till rådha,
 om natten till skipen dragha.
 The rytter bliffwo quar j storan wådha,
 thett war theris hogheligha claghe,
 allt om en aftonn stunde,
 thå bleffwo så monge bodhe gripne och fongne,
 som icke ryma kunde.

6.

Thenne wijsa lyder så, och qwedes
 att danske män thett wel kende,

thett her Steenn stwre war hofwitzman thå,
 nær thetta j sanningh hende,
 hann gaff sikh bodhe medh macht och sinne,
 och stonda emott medh Swenske mæps hielp.
 the danske skwilde ej få winna.

7.

Vthsende Konungh Christiern dagtingen falz
 och bad bode titt och ofta,
 sitt råd med her Steenn stwre till tals,
 att fredh mellan them wara motthe
 och thet war ej aff hiertans grund,
 the Swenske bleffwo draghne ther med
 och beswekne så monghe lunde.

8.

Roumidh ther till beråmadt war.
 Konungh Christiern skwilde att komma,
 medh her Steen stwre att wara j tall,
 om beggis theris froma
 Konunghen Gislemen för sikh sende,
 hann greep them j een feligh dagh,
 och neder till Danmarch sende.

9.

Ewinneeligh tijd hann ær så longh,
 ho thett will rett betenckia,
 ho falskheet brwkar han komber j twongh,
 och j syndene sencher
 Gudh Swenske mæn beware,
 och lathe them så j werdenne leffwa,
 och finnes bland Gudz englar skare. Amen.

B.

[6.]

[Wij] scole thz alle bekenne/
 Ath her sten stwre war höffwitzman thaa nær/
 thzta i sanningh saa hendhe/
 Han gaff sig baadhe mz makth och synne/
 Ath staa emoth mz swensche mens hjelpt
 the danske skulle ecke saa wyne

[7.]

Uth sendhe konungh Crisiarn ath dagtingha göra/
 siith raadh baadhe tyth och offtha
 Och gaff thom thz för her sten in föra/
 Millan thom fredh blifwa motthe/
 Thz war ey aff al hiertans grwndhe/
 the swenske men bliffwe bedraghne ther mz/
 Ok swekne saa margelwndhe

[8.]

Tw meth ther til berameth war/
 kwnungh Crisiarn schulle ath komma/
 medh her sten Sture ath wara i tall/
 paa begges thera fromme/
 kwnunghen gyslemen for segh hendhe/
 Han grep them alla j en feligh dagh/
 Och nedher tijl danmark sendhe

[9.]

Ewinnerligh tidh han ær swaa longh/
 Hoo thz wil ræth betænkiä/
 Then falskheet brukar for honom ær twang
 j pinone nidher sencthe/
 gwdh swenske men wel beuare
 och wne thom her saa leffwa theris tidh
 mææth glædhes j ængla skara Amen.

19.
Stockholms Blodbad,
 d. 8 Nov. **1520.**

Från en gammal afskrift i Riks-Bibliotheket "ex schedis Burei;" härmed instämmer en afskrift bland *Palmsköldiana*, i Upsala Univ. bibl. N:o 23, 4:o, s. 339. Läsarterna äro ifrån en annan afskrift i *Wiktiga kyrkiosaker, Testamenten*, m. m. af *M. Aschanæus*, handskrift i 4:to från 1600-talet, i Riks-Bibliotheket.

Cantio flebilis
 DE REGE CHRISTIerno II, TYRANNO,
 Anno M D XX.

1.

Natus quidam Rex est Dacus
 Omnes pungens velut acus
 Christiernus vocitatus
 Verbis blandis triumphis falsis
 Regnum vicit Sueciæ.

2.

Is per dolum militares
 Congregavit ad suos lares

Hist. och Polit. Visor, I.

11

Virtuteque nobiles captavit
 Et dira nece damnavit
 Intra fines Sueciæ

3.

Centum sexaginta decem
 Primo die subeunt necem
 Suspenduntur, decollantur
 Et [in] igne concremantur
 Iubente Rege Sueciæ.

4.

O quam dolent mente gentes
 Suis charis condolentes,
 Contristantur, congementes,
 Ruinam tunc timentes
 Imminentem Sueciæ.

5.

Lupus ferox est in grege
 Cui declamat se pro Rege
 Suis charis inimicus,
 Judex semper est iniquus
 In omni parte Sueciæ.

6.

O Salvator oppressorum
 Horum finem fac mœrorum
 Ut in cœlis vivant læti
 Cur privati sunt quiete
 Ab omni parte Sueciæ.

7.

Vivat Christo Regi tersus
 Præsul Arvid aqua mersus

Sex cum eo sunt damnati
 Vivant Deo semper grati
 Dicant gentes Sueciæ

8.

Sit laus, honor Deo Patri
 Laus perennis ejus nato
 Jubilus sit Deo sanctus
 Salus æterna defunctis,
 Pax sit Regno Sueciæ!

-
- V. 1. 4. truphis —
 „ 2. 1. in dolo —
 „ „ 2—4. convocavit atque cives
 præsules et nobilistas
 captitavit condemnavit
 „ 3. 4. In upptaget ur B i st. f. Infra
 „ 4. f. omnes f. mente — 4. pro ruina
 „ 5. 2. qui confusus est p. R. — 5. omni gente S.
 „ 6. 1, 2. Alme pater salvatoris
 Hujus finem fac moeroris
 „ „ 3. læte — 4. Qui
 „ 7. 2. Abbas — 3. S. e. e. suffocati
 „ 8. 3. J. spiritui sancto.
-

20.

Slaget vid Brunnbäck, 1521.

Ifrån *J. R. Schultze's Minne af Glorwörd. i åminnelse Swea Rikes Konungs, Konung Gustaf Is wistande i Dalarne åren 1520 och 1521, infördt i Svederi Stockholms Magazin, Januari 1780; s. 63, 4.*

”Öfwer detta segersamma tillfälle, hafwa ock Dalkarlarne, efter et gammalt bruk, författat en kämpevisa, sedermera DAL-WISAN kallad, några och tjugu werser lång; hwilken ock skal hafwa warit tryckt. Men oacktdadt all använd möda och efterfrågan att få den fullständig, är den dock i sednare tider så uti förgätenhet kommen, at knapt mera deraf nu är öfrigt, än at de allenast weta tala om henne. Twänne werser minnas dock någre än, nu, som til innehåll så lyda:”

1.

Kung Gustaf uti halmskrinda låg,
Falewilom;
De förde honom kring Dalkare-land,
faliwiliwiliwom;
Så körde de Dansken ur Swerge. Faliwilom.

2.

Brunnbäcks Älf är wäl djup också bred,
Falewilom.

Där sänckte wi så många Jutar ned,
 faliwiliwiliwom;
 Så kjörde de Dansken ur Swerge. Faliwilom.

21.

**Konung Gustaf och Dalkarlarne
 1521.**

Efter en handskrift från 1600-talet i Riks-Bibliotheket. En annan afskrift af denna visa finnes i *Palmsköldiana*, i Upsala Universitets-Bibliothek, N:o 24, 4:o, s. 235.

Förut tryckt hos *Geijer* och *Afzelius*, II, s. 266—270.

A.

Om Konung Göstaf och Dalekarlarne.

1.

Konung Göstaf rijder till Dalarne,
 han tingar medh Dalekarlar sin,
 Men Christiern ligger för Söder Malm
 han äter stulin Swijn:
 Christiern sitter i Stockholm
 han dricker både Miödh och Wijn.

2.

Hören i mine Dalekarlar,
 alt hwad iag binder uppå
 Welen J mig föllia till Stockholm

att slå the Juntar åf?
Welen i mig föllia &c.

3.

Då swarade dhe Dalekarlar,
the swarad' all' i sänder:
Thet stodh ett Slagh om långfredag,
Wij minnoms thet alle än.
thet stodh &c.

4.

Tå swarade och Konung Göstaf,
han swarade för sig så:
Wij bidie Gudh fader i himmel rijk,
oss må nu full bettere gå.
Wij bidie Gudh fader &c.

5.

Tå swarad' och the Dalekarlar
the swarad' alt för dy:
Welen i wara vår höfwitzman
alt inför Stockholms by?
Welen i vara &c.

6.

Sniöskräfner och furnatten
rätt pijlen råkar uppå;
Christier hin blodhe racken
må nu eij bettere gå.
Christier hin blodhe racken
gif gudh eij bettere gå.

7.

Girna är iag edher höfwitzman
Konung Göstaf swarar så;

Welen i wara mig trogne
 alt under min fana blå.
 Welen i wara mig trogne &c.

8.

Tå swarade the Dalekarlar
 the swarad' all' een man:
 Wij blodh och lifwet wåga
 moth en så grym tyran:
 Wij blodh och lifwet wåga
 alt för vårt fäderneslandh.

9.

The Dalekarlar begynte sig rusta,
 the ruste sig i dagar två,
 the willia föllia Konung Gøstaf,
 hwart uth han lägger på.
 the willia föllia &c.

10.

Så gladelig rijder Konung Gøsta
 uthöfwer Tuhna broo,
 fler' ått' han the dalekarlar
 än danske monde troo.
 fleer ått' han the dalekarlar &c.

11.

The dalekarlar böria sig sträckie
 alt öfuer then Tuna heedh
 flere wore the dalekarlar
 än Konung Gøstaf ku[n]d' öfwerse
 fleere wore the &c.

12.

The dalekarlar böria sig hasta,

alt inför Stockholms Stadh,
 flere wore thé dalepijlar
 än hagel faller på haaf.
 flere wore the &c.

13.

The dalekarlar böriade wanka
 alt inför Stockholms bye
 fleere wore the dalepijlar
 än hagel faller af Skye.
 flere wore &c.

14.

The dalekarlar begynte at skiuta,
 the skutt' och all en man
 tiockare röke the dalepijlar
 än Sanden på Siöstrandh
 tiockare &c.

15.

The dalekarlar monde så skiempta
 och pijlarna hafua sin gång,
 två jutar bära dhen tredie,
 uppå sin spetze stång
 två jutar bära &c.

16.

Uthkommer en Möllnare hustru
 alt wijd thet samma sin,
 The Säckier äro malne
 hwij dragen j dem här in
 the säckier &c.

17.

The äro icke Maldre Säcker

fast j nu selje så,
 thet är then ypperste Junte
 som stodh på Malmen i går:
 thet är then ypperste Juthe
 som stodh för Pijle i går.

18.

Jag hafuer så ondt i hofwud,
 iag gitter ej lemmarna rördt:
 iag hafuer druckit dhett starka porsööl
 som är ifrån dalarna fördt
 jag hafuer druckit &c.

19.

Thet wärker och i min sijda,
 iag gitter mig icke wändt
 iag hafuer smakat then härske Strömning
 som är ifrån dalarne sendt.
 iag hafuer &c.

20.

Uthkommer Man af huuset
 på Stockholms gatan long;
 thet war stor lust att skåda
 hur' Juten från hättan språng
 thet war stoor lust &c.

21.

Thet war en Ryttare Erich
 Så swarad' han som fleer:
 Herre Gudh nåde oss Juntar
 Wij see ej Junthlandh mehr
 Her Gudh nade &c.

22.

Konung Göstaf ridjer på högån häst
i fältet af och an:
tacka will iag mine Dalekarlar,
för eder trooheet sann
tacka will iag &c.

23.

J hafuen medh mig ståndit,
som trogne Swänske Män
will Gudh mig lifuet unna
iag giör ehr godt igen
will gudh mig lijfuet Vnna
iag giör ehr godt igen.

B.

Upptecknad i Wenjans socken i Dalarne och införd i Commis-
nister *J. R. Schultz*s Minne af Glorwörd. i åmin-
nelse Swea Rikes Konungs, Konung Gustaf I:s
wistande i Dalarne åren 1520 och 1521, intaget i
Swederi Stockholms Magazin, Januari 1780, sid. 64—67.

Uti *Brage* og *Idun*, Kjøbenh. 1839. Bd. II, s. 363 finnas
versarne 13—16, upptecknade af Mag. *Fr. Hammerick*, efter sång,
i Dalarne. De öfverensstämma fullkomligt med nedanstående.

Förut tryckt hos *Geijer* och *Afzelius*, II, s. 271—273.

1.

Kung Gjösta han reser i Dalarne opp,
Han sade till Dalkarlar sin:
Kung Christiern ligger på Stockeloms slott.
Han dricker båd' mjödet och win. :|:

2.

I hören nu mine Dalkarlar ehwad,
Jag eder skall bjuda uppå,
Om I wiljen följa til Stockeloms stad,
At Jutarne med mig nedslå. :|:

3.

Då swarte Dalkarlarne ej til behag,
Men sade Kungen igjen:
Det stod et slag om Långfredag;
Wi minnas det alle wäl än.

4.

Kung Gjösta han swarade åter på slikt,
Och sade til dem altså:
Wi bedje Gud Fader i himmelrik,
Så lærer wäl bättre Oss gå.

5.

Straxt annat sinne i Dalkarne ran,
De sade til Gjösta Sin Kung:
Om Du will blifwa wår Hårhöfwidsman
Så följer båd' gammal och ung.

6.

Sniöskräfworna och Fuhrufnatten i trä
Rätt pilen råkar uppå;
Ja, Christiern den bloderacken och med
Skall ingalund' bättre nu gå.

7.

Helt gerna är jag eder Hårhöfwidsman,
Straxt swarade Konungen då,
Allenast I ären mig trogne hwar man
Inunder min fana blå.

8.

De Dalkarlar swarade med friskaste mod,

som alle de warit en man:
 Wi wåga wål gerna båd' lifwe och blod
 Mot en så grymmer Tyrann.

9.

Så låtom Oss alla i Herrans Guds namn,
 På wågen oss gifwa nu snart,
 Sad' Kungen att frålsa wårt Fädernesland
 Från Jutarnas grymma medfart

10.

Så foro Dalkarlar med bågar åstad,
 Alt öfwer den Tuna-Bro,
 Flere då woro Dalkarlar i rad,
 Än Konung Gjösta månd' tro.

11.

De Dalkarlar skynda sig fort i sitt lopp,
 Alt neder til Tuna-hed,
 Större nu blef Dalkarlarnes tropp,
 Än Konungen kund' öfwerse.

12.

De rasta där något, men foro sen fort,
 Med ifwer och fullsintan håg,
 Att komma ju förre til den samma ort,
 Där hopen af Jutarne låg

13.

Dalkarlarna hinna til Brunnebäck fram,
 Där fingo de Juthar i syn,
 Straxt flere Dalpilar i wädret man fann,
 Än haglet nedfaller i skyn.

14.

Dalkarlarne börja at skjuta alt mer,
 De skjuta: alla en man;
 Tjockare rykte Dalpilar där ner,
 Än sanden på sjöge-strand.

15.

Så kjörde de Jutar i Brunnebäcks Älf,
Så wattnet dem porlade om,
De sörjde deröfwer at Christiern sjelf,
Han ej där tillika omkom.

16.

Så togo de Jutar nu alle till flygt,
Och leto slikt ömkeligt quäd:
Hin må mera dricka det porsöhl de brygdt,
∴ I smedjan wid Dalkarlens städ.

22.
Grafskrift öfver Nils Dacke,
1542.

Skrifven bakefter ett handskrifvet exemplar af *Laur. Petri Chronica*, uti v. Engeströmska Bibliotheket i Stockholm (sign. B. III, 1, 2). Handskriften är i folio och daterad 1559.

EPITAPHIUM NICOLAI DACKE.

Åhr efter Christi födelse tijdh
 femton hundrade, then longa ijdh
 Tu och fyratijo vij legge ther til
 j Swerige begyntes it vnderligh spil.
 Af migh öffuerste förrådare Nils Dacke,
 Swenske men må migh så lithet tacke.
 It vnderligit spel jagh begynte driffua
 Jagh meente, jagh ville en Konungh bliffua
 Huilken som iagh nu worden är,
 Ther efter som iagh nu for Calmare crono bär.
 Huilken Crono mz retta then skulle bära
 som sigh artar genom mitt regemente en större ähre
 Ner gudh vil, thz så wel skeer,
 Jagh wil ther om icke tala mer.

23.

Konung Gustaf den förstes död,
 d. 29 Sept. 1560.

I.

ACH HWAD FÖR SORG! ACH HWAD FÖR GRÅT!

Förekommer hos *Mgidius Gtrs*, Konung Gustaffs den I. Och Konung Erichs den XIV Chrönikor, Stockholm, 1670, 4:o, s. 237. Arbetet författades 40 år förut. Själfva visans författare och ålder äro icke uppgifna.

"Hwadh sorgh och bedröfwelse Rijket sigh aff hans fränfalle tiltogh, war aldeles likmatigt efterfölliande Threnodie.

"SWERIGES RIJKES KLAGESÅNG
 WIDH KONUNG GUSTAFFZ BEGRAFNING.

"Ach hwad för Sorg? ach hwad för gråt
 Är migh medh hast påkommen!
 Min Frögd är wänd i Sorgelåt;
 Min Glädte platt förswunnen.
 Then Hielten Gustaff lägz i Graaff/
 Som aff manhaftigh Wijsdom/
 Har warit migh en troofast Staaff/
 Och hulpt aff stoor Träldom.

Then migh aff högden bleff tilsend/
 Migh i mång Åhr så hägnadt;
 At all Olycka är affwänd/
 Och alt godt migh tilägnat.
 Hans härkompst aff högh Adligh Stamm/
 Hans Dygd i alla deelar/
 Kan här aff migh ey säyas fram/
 Aff Sorgh migh Måhlet feelar.
 Men hoo är then ey wetta kan
 Ehuru Kongligh Ähra/
 Haar yppat sigh i thenna Man?
 Hans driffter Witne bära?
 Alt annat låter iagh beståå
 Allenast wil iagh röra
 Om fyra ting/ och them altså
 Här korteligen fram föra.
 Först hafwer thenna Hielten Boldh
 Thet Träldoms Ook förbråkat/
 Som iagh aff en Tyrannes wåld
 War jämmerligh i råkat.
 Ther hoos fördrijfwit Påfwens flärd
 Aff Schola och aff Kyrckio/
 At iagh är bleffwen bättre lärth
 Min Saligheet til styrckio.
 Och sedan hulpit til then Krafft/
 At iagh migh kan förswara
 Emoot hwad wåld och fremmand Macht
 Migh fiendtligh kan anfahra.
 Och sidst migh kommit thet i iagh/
 At Swenskt Blod min Thron ärfwer.
 Then näpligh efter thenna Dagh/
 Til någon frembling hwerfwer.
 Medh thetta genom Gudz försyn

Så herligen begåfwat/
 Haar migh beprydt/ then Herre fñj
 Hans Namn ty wari lofwat.
 Och fast tu Gustaff Edler. Mann/
 Nu lägz i Jordh och gömo/
 Så skal titt Loford/ troo försann/
 Migh aldriqh gåå i glömo.

Gloria Soli Deo.”

III.

ALLE SOM BYGGIA I SWERIGES RIJKE!

Författad af *Sylvester Johan Phrygius*, och utgifven i hans tillökta upplaga af Biskop *Peter Svarts (Nigri)* Åhrapredikning/ öffwer then fordom Stormechtigaste/ öffwerwinnelige/ och Höglöffligaste Furstes och Herres *H. GOSTARS/ Sweriges/ Göthes/ Wandes &c. Konungz och Faderns/ Christelige Lijk/ Holmiæ M. D. C. XX. 4:o, s. 100.*

Swerges Rijkens Fadhers HÖGTPRIJSLIGH KONUNG GÖSTAFFZ Rättmätige ihugkommelse.

Alle som byggia j Sweriges Rijke/
 Höga och låga/ alla tillijka/
 Måste en sådan witesbörd bära/
 Heemma/ borta/ eller hvar the ära:
 At Rijkzens wälfärd/ roligheet och fridh/
 Lades medh K. Göstaff j grafwen nidh/
 Gwdh giffwe lycko och framgång godh/
 At thet efterleeffde Konglige blodh/

Hist. och Polit. Visor, I.

12

Som namnet ärfwer/ och nu Cronan bäär/
 Beflijter sigh både fierran och när/
 I all sin lijffztijdh både dagh och natt
 At vptaga thenna ädle Skatt.
 Gwdh förläne Honom ock godh anslagh/
 Land och folk regera effter sin Lagh/
 At vndersåter och öffwerheet/
 Mätte prijsa Gwdh j Ewigheet. Amen.

III.

TÅ MAN M. D. LX. SKREFF!

Af samma författare, och ifrån samma bok, s. 101.

Een annan

H. K. M:tz. Sampt H. K. M:tz. Högborne Drotningars
 wälförtiente åminnelse.

Tå man M. D. LX. skreff/
 Högtsaligh Konung Göstaff döder bleff:
 Hans Majestetz och Drotningars been/
 Hwijla vnder thenna steen:
 Siälerna skilde ifrån all sorgh/
 Glädia sigh j Himmelens borgh;
 Hwarest the häfteliga åträå/
 Snart sina kroppar till sigh fåå.
 Theras namn j thetta Gwdz Tempel/
 Stå beskreffne till exempel/
 Allom them/ som så fljteligh/
 Om Gwdz ähra wårda sigh.
 Här skulle icke warda förgäät/
 Handla om theras höga äät/

Dyder/ wijsdom och deygeligheet/
 Som många haffwa hördt och seedt:
 Man borde ock j synnerheet
 Skriffwa om Konungens gudeligheet/
 Mandomswärk/ Seger och förstånd/
 Som vthspridt är j landzskap mång:
 Men efter rummet ey kan lijda/
 Någet meer här om beskriwwa.
 Sammaledes och Läsaren kää/
 Som j sitt kall förhindrat är:
 Will man förthenskull korteligh
 Besluta och förmana tigh/
 Fattigh och Rijk/ gammal och vngh/
 Högwijs och wansnäll/ snar och tung/
 Som altijdh säkre tanckar haar/
 Och är för Dödenom owaar/
 At tu gör tin Register reen
 Så at j them fins ingen meen:
 Ty Döden haffwer jämt sådan lagh/
 At han mäst kommer på then Dagh/
 Som man hadhe minst på honom tänckt
 Och hans tillkommelse förwänt.
 Ty när han haffwer befunnet/
 Glaset wara vthrunnet/
 Vthan åtskildnat dräper han
 Så wäl en vng som en gammal man.
 Så snart han en Drotningh tager
 Som then blagarns kiortelen drager
 Så snart grijper han then Cronan bäär/
 Som then j walmar klädder är.

24.

Öfver K. Gustaf I.

Efter ett flyg-blad, 8 sidor 8:o, under titel:

"Een nyy Wijsa/ Giordt S. Konungh **GUSTAFVO I.** Och hans
Mayt. Effterkommande til ähra/ För then rätte Relighion **H. Mayt.**
kom i liuset vthi Swerighe. Siunges såsom then Wijsan:

"Wilhelmus von Nassowen/
Bin ich von Deudschem blut.

"Han war aff Gvdh wälsighnat/
Fruchtsam som en Wijnqwist/
Hans Sädh war och vthsprijdat/
Oss till stor frögd förwist/
Som haffuom än then frijheet/
Igenom hans Söners hie[1]p/
At leffua j sådana Trygheet/
Som tå han leffde sielff.

2.

"Een lijten Dagzwijsa på Jesu Nampn/ Siunges såsom:

"Herre Jesu Christ/ &c.

"Tryckt j Calmar/ Hoos Christopher Günther/ Anno 1626."

1.

Ach Götha Konungarijke/
Kan du betänckia rätt/
Huru Gvdh aff Himmelrijke/
Ther tu war förgäthen slätt/

Vthwalde och vthkorade/
 En Hialte starck och båd/
 Eliest hadhe tu warit forlorat/
 Vthi Tyrannes wåld.

2.

Gustaff then Konung mechtigh/
 War then Monarchens Nampn/
 Beskård aff Gvdh Alzmechtigh/
 Regera Swerighes land/
 Hans heligh Orda til ähra/
 Som lyser och skjñ så klar/
 At alle Swenske lära/
 Prijsa Gvdh vppenbar.

3.

Hans Öghon Gvdh hadhe öpnat/
 Aff stoor nådhe och miskund/
 Honom så ock bewäpnat/
 Medh Troon then faste grund/
 Christus för honom striidde/
 Som ingen moot stå kan/
 Alla wåre fiendher flydde/
 Vthi wårt fädernesland.

4.

Thet war een ynckeligh plåga/
 Och itt stoort Syndastraff/
 At både höge och låga/
 Wore vnderkuffuat platt/
 Inghen torde Gvdz ordh bekänna/
 I wåra förfādhers tijdh/
 Ey heller diärfdes sigh wända/
 Widh straff theras godz och lijff.

5.

Hwar någon begynte förkunna/
 Then sanna helige Schriff/
 Ther medh gaffs ingalunda/
 Vthan som een Dieffuuls dicht/

Een styggelse ther til hadhe/
 Och them marterade så/
 At Röstan emellan sigh sadhe/
 Medh oss gåår lijka så.

6.

I mörkret hadhe the wandrat/
 I mång otalighe åhr/
 Wore ynkeligh förskingrat/
 Som andhre Slacht fåår/
 Een Speghel monde them wara/
 Så mången oskyldigh man/
 Som stecktes vthan fahra/
 Dräptes och lystes j band.

7.

Wår Skapare ick[e] wille/
 At thenna här vselheet/
 Eller thenna falske willan/
 Skulle dyr[k]as j ewigheet/
 Han wil wara tilbeden/
 Aff sine Creatur/
 Och aff then samma sedher/
 Som han skoop reen och puur.

8.

Aff mildheet han vpwächte/
 I Tydzland en Predicant/
 Then honom sielff bäst täcktes/
 Och honom gaff förstånd/
 At lära och vthsprijda/
 Sitt helgha Evangelium/
 Ändoch han moste lijda/
 Aff hans Heligheet j Rom.

9.

Lijka som cen Morghonstjerna/
 Vthi thet Tydska Land/
 Begynte Gudz Ord at brinna/
 Ther aff glädes hwar man/

Gudh lät sigh ock förbarma/
 Vthöffuer vår Nation/
 Förlänte oss Syndare arma/
 Then samma Helgedom.

10.

Gudz wärck lät sigh påskijna/
 At thet hade större kraft/
 Än Påwens Disciplin[a]/
 Och alla Papisters macht/
 Ther om the sigh befljtadhe/
 förgöra och ombringe/
 Som Herren Gvdh åkallade/
 Medh hans rena Ordh vmginge.

11.

Konungh Gvstaff war then förste/
 Vptuchtat och vplärd/
 Bleff och then aldrastörste/
 Genom Gvdz macht och sitt swärd/
 Som fächtadhe riddherligha/
 för then Christeligh Troo/
 Kämpade manneligha/
 för oss j Swerighe boo.

12.

Orsaken haffuer han warit/
 Igenom Gudz helighe försyyn/
 At Gudz Ordh är förklarar/
 Bortdriffuit then Moloskyyn/
 Som möckte och igenlychte/
 Wår rätta Saligheetz wagh/
 At wij äre alle vthrychte/
 Vhr Sathans förgiftige Näat.

13.

Fen Tyran Swerige regerade/
 Som allom witterligh är/
 Then medh sitt anhang fexserade/
 Och Krönikor witne bär/

Han lät mörda och dräpa/
 Så mongen Swensken man/
 Och kunde sigh aldrig mätta/
 Doch theras blodh altijdh ran.

14.

Then ordning togh en ände/
 Och war j grundh förstört/
 Tå Gvdh sigh til oss wände/
 Och oss hade försörgd/
 Medh then höghborne furste/
 Konung Gustaff saligh hoos Gudh/
 Som sigh på Herren förtröste/
 Och wandrade effter hans Budh.

15.

Han war aff Gudh wälsignat/
 fruchtsam som en Wijnqwist/
 Hans Sådth war ock vthsprijdat/
 Oss stor frögd förwist/
 Som hafuom än then frijheet/
 Igenom hans Söners hielp/
 At leffua j sådana Trygheet/
 Som tå han leffde sielff.

16.

Hwar thet så icke wore/
 At allom witterligt är/
 Ther kämpper och strijder swårt/
 Hans Barn och Söner kär/
 Hassue uthstådt och wunnit/
 Effter theras Herrfaders dödh/
 Skulle iagh wijdare siungha/
 Huru Sverige war j nödh.

17.

Men Gudh skee loff och ähra/
 Konung Carl then kämppe godh/
 Togh Rijkzens Crona at bära/
 Förswara thet Swenske blodh/

Haffuer påskijna låtit
I månghe daghar och åhr/
At han sorgh för oss dragher/
Och fölier sin Fadhers Footspor.

18.

Frögdher idher alle Swenske/
Frögdoss i thenna dagh/
Frij äre wij the uthländske/
Ock så the papisters lagh/
oss bör ingen annan åkalla/
Än then helige Trefaldigheet/
Wår öffuerheet aldrigh undfalla/
Medh all förmögenheet.

19.

Then Konungzlige Familia/
är wård en bättre Schribent/
Aff större Förståndz och Subtile/
Beskriffua theas Excellent/
Hwadh fehlar medh penne eller tunge/
Wil iagh som en ärligh Soldat/
Förbättra medh mitt lijff unge/
Mitt hierte blodh haffuer ospart.

25.
Segern vid Bornholm,
 d. 7 Juli, **1565.**

Efter en gammal, ofullständig, afskrift i *Palmsköldiana*, i Upsala Universitets-Bibliothek, N:o 27, 4:o, s. 371:

THE SWENSKES TACKSEYELSE.

1.

Loff prijs och ähra wari gudh thenn sägeren giffuer
 The enfällige Swenske lijte fast ther widher
 Medh trofast hiertta theres fädhernes land försware
 För theras Rätta infödda Konung icke lijffuet spare

2.

Gudh som Dawid emott then grymma Goliat halp
 Frelste oss Swenska, till Jägaren fånga, och Christoffer ¹⁾
 stalp
 J grund medh Niels trulla ²⁾ medh mongen fljn man
 och heltt
 The Danske ey qwedha ther medh haffua speltt.

¹⁾ Ett Danskt krigs-skepp. — ²⁾ Danska Under-Amiralen *Nils Trolle*.

26.

Hertig Karls Förmälning,
d. 12 Maj, 1578.

Från ett samtidigt handskrifvet blad i *G. O. H. Cavallii* samling.

EN FROIJDEFULL WIJSE FOR H. F. N. HERTUGENS BRULLOP,
AN[N]O 1579.

Så fröijdes alle båd gammell och unge
Så fröijdes ij war leffneds länge
Och prijser hertugh Careells Brudh
szå deijeligh ij sin fursteligh skrudh
Fran Falltz ähr hon kommet medh stoor skare
Att sigh medh hanns Nade sammenpare
det månde och brulloppe fursteligh stå
medh gästabudh, Ränning och annat uppå
som ded alle hertuger richticht höffues
förnn the ij brude sängkammer söffues
Gudh ware hanns fursteligh Nåde hull
ij kärlek ther ähr som prentedt gull.
Thå skall hanns Nade eij löppe ij wände
Och klaghe sigh utöffuer Swea lande.
Neij west tu well Riddare Knecht och Suenn
Att alldrigh hanns Nade togh annen för wänn

Än then som hans hiertte stateligh fåghner
Att ther ej slichtt kann fanges för pångher.
Enn deljtigh Fruge ähr och hennes Nade
Medh kosteligh ögonn szom skjne både
Och äne ther ähr szå hwitt och fijn
Och håår som ähr aff ett kosteligh Lijn
Thå kann Printzessan wijrke mångh ände
Och giffue hanns Nade medh egne hande
Att han måå sättije thet inn på sin bröstt
Ther han doch haffuer then kierestan mest
Noch blijr ther aff endlich glädije och lijcke
så att hanns Nade måå Gudij tacke
Och szom enn rätter herre uthij sin lähn
Stijre till rätte och ej till mehn.
Thet önskes nu och hanns Nade så höffuisk
Gudh signne honom att han ej ähr paffuisk
Och togh sigh an en Christeligh brudh
som fruchter och ährer then mildhe Gudh
doch ej will leffue enn bedije sijster
Och lese sin messe ij nagre klöster
Men trachter att giffue sin herre och mann
Enn lijckesambt lifnedh och furstlighe barnn.
Amen.

27.

**Prinsessan Elisabeths förmälning med
Hertigen af Meklenburg,
d. 4 Julii 1581.**

Från en nära samtidig afskrift i *G. Stephens'* ego.

EN WIJSO ANNO 1581.

Thet spörjes ij landhet gode råd
och thertijll många härlige dådh
så väll bland fattige och gemeene
som ock bland Ridderer och suener
och thertijll furstar som kommet fram
där uthi Swerge fråå fremmende Land
pa andra sidhan um wijdha haffuet
Att taghe sigh Bruudh och suerije på glaffuen
Och sidhen bijdhe ij rijckett än
Att ther gånge ij brudhe sängh
som alle christeligt sinnedhe göra
Ther wilije ij stadigh lycke wara.
Säg west tu wäl thå hwad här för sann
gåår för een sägen hoos quinna ok mann?
um Konungz döttren sfröken Elijsa
att hon uill stadigh älskogh wijsa
och haffua sitt sinn ij lust ok sorgh
widh herrtughen utaff Mechelborgh

Ther kommen är med följje szå mächta
 Att tagha hennas Nådhe tijll ächta
 Thett och skall skiee på Konungzligh wijs
 Gudhi till ära och mycken prijs
 att sedhan uattne thet fursteligh trädett
 att ther måå grönska ij månghe leeder
 och bära ena kosteligh frucht
 som frodhes ij Christo till allan tucht
 såå att ther blijr fröijd och månghe gamman
 aff alle the barnn the fånga samman
 Gudh giffue thertill sin mildhe nådhe
 Att ingen ofärdh mände rådhe
 Män thetta fursteligh förbundh
 Blij stichtat ij en lyckosam stundh
 Att aller rikket så mächtige och gemene
 måå sigh therått ewinnerligh glediye
 Amen.

28.

Grafskrift öfver Prinsessan Lucretia,
d. 4 Jan. 1585.

Efter en afskrift ibland *Palmsköldtana*, i Upsala Universitets-
 Bibliothek, N:o 29, 4:o, s. 197.

Epitaphium ock Grafskrift thens Högbyrdige
 Jomfru *LUCRETIAE* Konung Jahans dotter som her
 i Stockholm ganska Christeligen afsomnade i
 Herranom then 4 dagh Januarij om natten då
 ett ett slog åhr efther Gudz byrd 1585.

Här hafwer sin lägerstad roligh
 Lucretia then Jomfru högbyrdig
 som war gudfruchtig dygdig ock from
 Och hölt Gudz ord för sin högste Rijkedom
 henne een Vng Herre trolowet war
 Män siukdom kom henne på hastig ock swår
 Efther Gudz helige willie
 som täcktes nådig henne skillie
 Ifrå denne wärzd älendigheet,
 till ewig åhre, frögd ock saligheet,
 Vnder samme Gudz willie helig ock godh
 gaf hon sig med ödmiukt tåhlemodh
 Åkallade Gud både natt ock dag
 och ställte lijff och siäl i hans gode behag

hollandes sig fast med een sann troo
in till Gudz Sohn hennes siäls högste frögd och roo
såsom till hennes ende ock rätte frälserman
och förlät sig på hans heele förskyllan
och ändock siukdomen war henne beswärlig
hölt hon sig doch ganske tröstelig
wed thette Christi lyfte hugnelig
I som nu här en lijten tijd lijde
ther öfwer sörge och qwijde
skole komme till oseyelig herlighet
och sedan prijse Gudh i ewigheet
Sedan gjorde hon sitt Testament
af thet gode Gud hade henne förlänt
bad Gud för sin kiäre herfader ödmiukelig
och för hans Nådes heele huus kongelig
för hennes Moder ock syskene alle
hennes förwanter dem hon månde befalle
then milde Gud aff hiertat ödmiukelig
Till all wallfärd andelig och lekamlig
Sedan befallte hon Gudz Son Jesu Christ
hennes siäl hwilckens brud hon är nu wist
Och här nu lijzens ewige Crone
den hon här wenttede efther i trone
Gud förläne henne nådeligh
enn Vpståndelse gladeligh

Amen. Amen.

29.

(Parti-visa.)

Skam få Hertig Karel i tide!
1594, 95.

Ur Riks-Bibliothekets hds. D, 38, a, 4.o. Om M. A b r a h a m s
 Visitation i Swerige A:o 1595. Visan står på baksidan af första bladet, men är öfverstruken af en samtidig hand.

1.

Då han til lifland kom
 gjorde han der Buller och bång
 medh sin lönghachtige ande,
 brukade han der försanne
 skam få Hertig karel j tide
 hawe Jesebel sorj och k[w]ida.

2.

När han hade trage der om en liten stund
 wende han til Jesabella om
 han sade åf stormodigt sinne
 wi haffa snart hela Lifland inne
 skam få m. m.

3.

Hon swarade s. krok och tå
 det är en side spek vthi wår

kal han fik der inne en unge,
han skule der få et første dømme
skam få m. m.

4.

Han trodde tå ret försan
han hade fleske vthi sin hand
och en specket det feta
der med at smörja Jesabels leppar

5.

Der kom då tidender för wist
at några hade fleske mist
the begijnte fast efter leta
Carl begijnte at kneka

6.

Han gapade för wit med sin mund
sluckte flesket i samma stund
gaf i stor fara,
lop red som en hara
skam få hertig karel j tide
hawe Jesebel bade sorj och k[w]ida Amen.

30.

**Välönskningar till Kon. Sigismund.
1598.**

Ur Handlingar til uplysning af Svenska Historien, saml. och utg. af *E. M. Fant*. Första stycket. Ups. 1789. 8:o, sid. 109.

En ny Wisa, önskande vår aller Nädigste Herres och Konungs Sigismundi tillkommelse, med the Nother att sjunges:

Glädh thig thu Christi Brudh. etc.

Anno Christi 1598.

1.

Sigh frögdhe qvinne och mand,
som bygge i Sverigis Landh,
Atth vår Konung thend dyre,
Gud vähre honom och styre.
Sigismundus månde Hand vare,
som alle böre vyrde och ähre.

2.

J mercken vell sorgheligh tingh,
Thets seer mand ald omkring

I thetta Sverigis Rike,
 Ibland personer like och olike,
 The varda förtryckte så svåre
 För sind Tro, huldskap och ähre.

3.

Gif annu mer härpa acht,
 Och thet medh all sinne och kraft.
 Huru landet monde varda — — —
 Med hunger uthan lijsa.
 Gud nådigt thetta afvände,
 Och giffve oss vår konung till landhe.

4.

Jagh thet ickhe dölje kand,
 Thets önskar bådhe qvinne och mand.
 Som älska vår Konungh och Herre,
 Ehvad han är nehr eller fierre.
 The vilja honom lydighe vara
 Sinh Liff och Blodh ej spara.

5.

Säll är Sverige och Pålandh,
 Som Gudh gaff eenn sådan Konung,
 Gudfruchtig godh till sinne,
 Thets skall then fattighe förnimme.
 Gud lathe Honom styre med lycke,
 Sigh till behagh och tycke.

6.

Minn vend eho tu äst,
 Tu achte tig aldrabäst

I thessa Sorghelligha dagha,
Om tu godh skäll vill hafva.
Och halt tin tro och ähra
Til Gudh och tin Konung och Herra.

7.

Olyckan är icke seend,
Thets seer hvar mand hoss sind
Som vill till någodt komma,
Mongen till glädje och fromma.
Then Gudh dock ville afverje
Frånd vår godhe Konung och Herra.

8.

När man betänker sitt meen,
Och håller sikh frå synden reen,
Och Gudh ther hos åkalla,
Ehvad som kan infalla.
Han hjälper aff allan våndha,
Hvad helst oss bärs tillhånda.

9.

Dock thets är och vist,
och thett föruthan all brist,
Att hvem sikh till Gudh vender,
Sin Ande han honom sänder,
Then vår bön vill framföra
Oss uthan Sorg och mödha.

10.

Uverdigh är mandh och så,
Att sådana gaffvor undfå,

Hvar Gudh ej till sin Son allene
Seer, som är Guds Lamb thets rene.
Genom hvilken vi värdighe bliffva,
Bådhe här och efvigh tidha.

11.

Sungit är om eenn Konungh boldh,
Thenn Gudh haffver giffvit stort våldh,
Med Carolo Landzens Förste
Nest vår Konungh then störste.
Gudh giffve them fridh och gamman
Thets önske wij alle Amen.

Likheten med Originallet intygar,
Linköping d. 2 Martii 1788.

Sam. Älf,
Archipp. Lincop.

31.

Om Hertig Carl, och Stångebro slag, 1597—98.

Efter en gammal afskrift bland *Palmsköldiana*, i Upsala Universitets-Bibliothek, N:o 31, 4:o, s. 595.

När man skref ett tusend femhundra nijotyö siu
 Begyntes i Sverige itt wnderligt liu
 Huru the finske wille Hertig Carl gästa
 Till onde och icke till thet bästa.
 Therföre på Michelsmässo dag
 finge the finske ett annat lag;
 Så att när the uppgåfwo åbo Slått
 Till att bidia om frid tå wardt them brått.
 När man sedan skref itttusend femhundra nijotije otta
 Kom thet Hertig Carl fast bättre till måtto
 Tå hans furstelig Nåd med sin häär
 Till Stågeborg kom the Pålacker när
 Att wilia med Konungenom therom handla
 Man kunde niuta friden gamla.
 Then friden war the Swenska herrar emoot
 Ty kommo the Heiduker strax till foot
 Och föllo tå alle med ett fart
 The innpå Hertig Carls Lålingknechter hardt.
 I September måna then 8 dagh
 Så wancka blod och mycken slagh
 Alt uti en Eker backa,
 Ther wunne the intet, utan tapte

Och them gafs öfwerhand
 Ropte the alle stillastånd
 Och lofwa ther till med een Mun
 Frid wille hålla i samma stund.
 Thet Hertigh Carl tå strax trødde
 Att äre och trooheet i theras hierta bodde
 Och lätt så all sin heele krigsmacht
 Till Mem draga så sachta.
 Men något ther efter blef thet kungior dt
 Huru the Heiduker ryckte for dt
 Genom dag och natt till Linkiöping by
 Som I herefter få höra af ny.
 När Hertig Carl mände thet förnimma
 Stågeborgs huus lätt han strax winna,
 Och sedan strax efter sin fiende ryckte
 Ty thet mande Hans Nåde förtycke
 Att the skulle finnas så swika fulle
 Och wille hwarken ord eller lyfte hålla.
 Tå gode förmaningar ey wille gälla
 Lätt hertig Carl strax sin stycker på markener smälla,
 Så att måndagen för Michelsdag
 Stod i Östergötland ett stort slagh
 Wid wästan stångebro,
 Skotter och Heiduker till mycken oroo,
 På samma tijd wid östan stång
 Soldater Polacker och Swenske till bång
 Ja ett så stoort [förfång?]
 The Swenska herrar med sorg och twång
 Måste till Hertig Carl gånga
 Som tillförende förde mycket prång
 Och wille icke efterlåta
 Att Konungen och fursten skulle wara såta,
 Utan förde them mycket emellan altid
 Att then eene then andre war oblijd.
 Ty gick ther efterty en gammal sedolare
 Sig sielfwon till mycken spått och spee
 Som gropen gräfwa een annan wijda
 Falla theruti med sorg och qwijda.
 Men hörer nu till, huru thet mände tillgånga
 Göran Posse och hans Ryssar många

Att när thet galt mäst uppå
Rände the alle uti Linkiöpings åå.
Honom fölgde Arfwid Drake then rigsmästare god
Med sine Ryttare och thet samma möd,
Så att the kommo alla tillijka
Hufwudstupa i Elfwen och måste wijka
Sig till wanähra och myoken spått
Hwilcket ey heller gjorde the Pålacker godt.
Men här war fast mera gny
Tå elden sättes på qwarnen ny
Ther inne utom Heiduker många
Som tå begynte till att brånge
Att een af them genom fönstret språng
I kiortlen blå then Heiduk lång
Och wille tå sin Eriksatu rijda
Och swor een Eed att han wille icke bijda.
I samma stund war och Hans wäger
Med sine Ryttare red som een häger,
Sampt och gamla farengbeck,
Hans anslag wändes i en träck,
Så att then ganske Pålenske skare
Wore rädde på markene som een hare
Och wunno i striden som kåpa i dantz,
Them hade warit bättre blifwit hemma till landz
Än sådan resa till Swerige fara
Och lijda ther så stoor een skada.
Så skole nu fara alla the
Som wille åth Sweriges ofärd lee
Och giöra till ryggia thet gud will hafwa fram
Therföre komma the mäst uppå skam
Som tröste på hake sabell och yxe
Miste dock lickwål alle byxe
Ty thet är swårt på marken utrijda
När Guds Engel begynner att strijda
Therföre råd tig ehoo tu äst
Tu troo tig altijd sielfwan bäst
Och haf på tine saker god ackt
Så går tig wål med gudz mackt,
Och strid så för titt fädernesland
Så kommer tu gerne till hogre stand.

Nu wille wij alle både men och quinnor
Gud låfwa och prise i alla sinne,
Som hafwer gifwit seger och öfwerhand
Wår Nådige furste i Sweriges land
Sine fiender öfwerråda
Uti een sådan skräcklig wåda
Att hade (?) icke Gud i synnerheet wijst
Hans Nåde med sin helige christ
Hade bewarat, skyddat och beskärmat
Så hade wij alle måst gråtit och jemrat,
Och blifwit landzflychtige alle
Som icke wille på Påffwe kalla.
Nu war Gud lofwat wår skapar kär
Som hafwer warit hans Nåde så när,
Han gifwe oss nu allom tillijke
Een ewig lön uti sitt Rijke.

32.

Om Konung Sigismund, och Stångebro slag, 1598.

Efter en gammal afskrift bland *Palmsköldtana* i Upsala Universitets-Bibliothek, N:o 31, 4:o, s. 507.

Tå mann schref tusan femhundere nyiotie och fira åår
 En mechtig Potentat i Suerige war
 Öfuer Suerige Lifland och Konung i Polen
 Sigismundus så war hans nampn
 Gud hade honom stort wälde gifuit
 Bland alle Suenske för honom hade lifuat
 Från Suerige till Polan moste han draga
 Ty Christus på Turken fast monne klaga
 Han wille och skaffa the Suenske frid
 Med Ryssen ty thed tarfdes wid
 Gud gaf honom lycko i alla motta
 Thär af hade Suenske ära och båtha
 En Regerings Ordning gaf han sitt Råd
 Efter hwilken the rijket skulle förestå
 Endoch Konungen hade hålst seedt
 Ath huar hade regeret sitt
 Men hertig Carl kunne thed ey lijda
 Ty begynte han strax ther emot strijde
 Som konungen sielf wille han regera
 Rijks-Rådth skulle gifve honom kongelig ära
 'På en hendelse' sade han 'will iag rådha
 Om iagh elliest icke skall göre eder wåde'

Moste så kongen latha honom sin willie
 Så frampt han icke wille wenskapen spille
 Kan skee kongen i sinnett föll
 At merke huad hertigen förde i sköll
 Ty loth han honom Regeringen fåå
 Med samptlige Rijkzens Råd thenn förestå
 Tå Konungen war i rijkett stilla
 Hertigen till honom ey komma wille
 Men så snart kongen seglade ifrå Sueriges land
 Snarligen togh hertigen in Stocholms hamn
 Tils han Riksråd och Stender monne kalla
 Sade sig ther wele en herrødag hålla
 Etth nytt förbund wille han ther göre
 Med them som skulle Regeringen före
 Rijkzens föreståndare the honom skulle kalle
 Sedan alle for Een, och en för alla,
 Hertigen och Rijkzråd alle en mann
 Wille swara för alt huad påkomme kann
 Huru hertigen löste biuda opå
 Skulle ingen fördriste sig emoth stå
 Om sijder monne Rijkzråd thär till iaka
 Men Ridderskapet will thär nödigt widtaka
 The sade huäm skole wij then Titell gifue
 Emedan vår Konung han är i lijfwē
 Aldrig är osz så förr skedt
 Ty är thz osz både fremmed och ledt'
 Borgerskapet swarede och sammelund
 Ty fandz thär vpå itth annat fundh
 Sörköping skulle thå lasset binda
 Huad mann i Stocholm ey kunne winna
 Gifwer nu grann acht vpå
 En sielsin historia i höra må
 Huruledes bräder wid Ridderööde
 The äre ännu ey aldeles döde
 The sade herre och högborne furste
 Om i kunne ått rådom löste
 Wele wij them påfinne wäl
 Att the med sig skole hafua skial
 Aldrig kunne i eders willie fåå
 Vthan på thetta sätted moste ded tilgå

En Religions kåpa moste wij oss gøre
 Ther i wij kunne oss alla iföra
 Och Swerie så på war Christeliga tro
 Wij kunne ratt aldrig förr få någon roo
 Ähn the papister huar och en
 Drijfues af rikket och wara ey seen
 Thet kunne och vårt vpsått wäl styrcke
 Om wij them kunne theres arfsrätt vthelycke'
 Ther till swarade Ridderöös broder
 'Then rådgifwaren är ganska goder
 Bättre kann man ey finna vppå
 Om wij skole menigheten med oss fåå
 Elliest kan heele werlden merkia
 Huad kram wij före i våra säckia
 Åått Religionen wele wij påskiutha
 Till thess Regemented will med oss lutha
 En ny Regerings ordning moste wij oss göra
 Som skall bepryda allt thed wij taga
 Och förtaga Konungen båda macht och rätt
 Och tilegne oss hans myndighet allslätt
 Ty huar Konungens bref båd och mandat skole gella
 Kan han snart sättia oss af vårt välle
 Så skole wij stå huar mann till rätta
 Då will först begynnes en fanners trätta
 Skatta och tunga wij komme ey wid
 Ty kongen will hafua sina vndersäter frid
 Huar blifua då skattar och många giäla
 Der af befallningsmän pläga mest få stiela
 Wårt eget will ey långt förslå
 Om wij öfuer Konungens ey råda få
 Kongen är mild och en fröm mann
 Jnted rijke betungar och förskattar han
 Menn kunne wij så lagat att hans blifwer vårt
 Klippingen skall igendkomme vp mz en fartt
 Wij kenne nw först hans art och lagh
 Han skall ey aflegges för dommedag
 All Inmpan och nyttan till oss föra
 Attan skock tusen må räkenskap göra
 Will thå Konungen thz förtryta
 Wele wij allt ondt med honom byta

Och säia — han will med hersköll till oss komma
 Och göra vår Christeliga tro stoor wända
 Med lögn och fals han täcker allt slätt
 I thed han seger wele skaffe eder rätt
 Och rijket hafuer så högt förskoneth
 Kommer han ihn så få i rönatth
 Kalfskin och huder räcke icke till
 Hwad Sante pers penning köpa will
 Closter och kyrker skole i vpbygge
 Och blifuen doch likawäl aldrig trygge —
 Således kunne wij menigheten öfuertala
 Presterna hielpa oss och thz samma vthgala
 Teckes gud oss thenne lyckan gifua
 Sedan wele wij vårt spel wäl bedrifua
 Wij moste gifua saken ett fergatt skeen
 Och säia thz är kongen slätt inted till meen
 Hwad wij påbiude ordinerer och lage
 Thz skall kongen allt wäl behage
 Thed är Riket till gangn och kongen till lijsa
 Thz tro sedan enfaldige och wijsa
 Huem tå vår regering ey will vndergå
 Hans wälle wij honom wele taga ifrå'
 Och han med god besked swera så
 'Sörköpings besluth thz förmå
 Befalningsmenn och ståthållare sättia af
 Ty the äre konungens stödie staf
 Hofmenn och knechtar moste wij förköpa
 The pläga gärna effter peninger löpa
 Borgare och bönder snart effter lutha
 Och sedhan alle effter våra pipa tiutha
 Ena kledning huar höfuidzman hafue ospar
 Wij taget af Kongens och icke af wår
 Ehuru wij thed och bäst kunne laga
 En stor penninge skatt moste wij och ther till hafua
 Wij wele skiuta på konungens nampn
 Så hielper der till både quinna och mann
 Och nyttia oss medan wij kunne nåå
 Kann skee thz står icke lenge vpå
 Huad geller thz tager för oss gott lagh
 Om gud icke säger hafuen sådant fördrag

Der wele wij thz nw wåga vpå
 Kongen kan annatt wål göra få
 Medan Turcken strijder på keiserens land
 Kan skie wij få wår willia fram
 Will och lyckan ey med oss stå
 Ähr tijd nog gråta och tiuta tå.'

Här wid will Schrifuaren thz nw latha blifua
 Och see till huad tidender wår Konung will oss gifua
 Endoch han är tolmodig och mild
 Lijder han ey länger än gud will
 För en ond ogudachtig man
 Ofta straffer Gud ett Konungs land.

33.

Bonden Olof vid Stångebro,

d. 25 Sept. 1598.

”Karl hade från Vårdsbergs socken tagit med sig som vägvisare en bonde vid namn OLOF I VÅNGA. Denne sprang upp på en höjd kallad Gumpekulla, hvarifrån han öfver dimman kunde se de uppstickande fanorna af Sigismunds här och derföre äfven underätta Karl om dess riktning. På kullen stod en sten, bakom hvilken samma bonde säges sedermera hafva legat skyddad under hela slaget, hvadan man ännu hör bönderna der i trakten upprepa följande rim:

Vid stenen på Gumpekulla backe
 Der gömde Ola sin tjufvenacke.

A. Fryxell. Berättelser ur Svenska Historien, IV, s. 296.

34.

Stångebro slag, d. 26 Sept. 1598.

Uppteckningen A är aftryckt efter *Ekebladernes Album*, fordom på Löberöd, nu mera Lunds Universitetsbibliothek tillhörigt. Visan är der ofullständig och afbryter, på slutet af en sida, med de två första orden i sista raden af trettonde versen; på den nästföljande har Christ, Ekeblad d. 6 Febr. 1622 antecknat den då till honom ankomna underrättelsen om H. Karl Philips död. . . Slutet af visan, jemte läsarterna, äro meddelade efter en afskrift i sjunde tomen af *Peringskiöldska* Samlingarne, hds. i Riks-Bibliotheket. Öfver densamma är antecknad: "NB. fins i en gammal songbok Biörksta kyrkio tillhörig;" vid slutet står: Biorkesta Prestgård d. 10 Aug. 1695. Concordare vidi Olaus Aroselius. Pastor loci. En blyertsanteckning i brädden uppger *Ol. Rabenius* såsom författare. *Ekebladiska* uppteckningen är förut tryckt i *Dela-Gardiska Archivet*, VIII, sidd. 164 och 244. Lund 1837.

Peringskiöldska är tryckt hos *Geijer & Afzelius*, I: 245.

A.

Een Skön Vijsa om thz Stora Merkelige Slag Som Stod i Östergotland mellan Linkiöping och Stångebro om Måndagen for 8. Michelz dag anno 1598.

1.

Gudh Fader Son och Then helge And
Welsigne Ider alle Både Quinnor och Mann

Som Boo I Sueriges Rike
 förlof Will Jag af ider bidia
 och Idra will [?] Jag En Wijsa queda
 om huad som ähr skedt I förtijden.

2.

Ther Mann Screff ett Tusend 500 år
 8 och 90 thz war
 Sååg Mann en Krigzhär wttkomma
 från pålaland och till Sueriges Rijke
 Effter Suenske Mens Blod monde the fijke
 Sijgh siälff Till lijthen fromma.

3.

Thet förste the monde till Sverige komma
 The aktade att fonnga ten Hogborne Bloma
 som lande Så wäll försuarar
 Som ij Må see Både fatig och Rijk
 huru offta Han wågar Sijtt lijf
 och gifwer sig hart J fara.

4.

Tåå Hertigen fijck The tydender att höra
 Snarlige monde han sig Redo göra
 och Brefuen lätt han wttskrifa
 till Ryter och Knecter och menige Man
 som will forsuara Wårt federnesland
 Nu gälder thz förnöder att Strijda.

5.

The Ryter och Kneckther rett Effter Krygzwijss
 Med wapen och werler the wunno stor Prijs
 och Manliga Monde the strijda,
 the wille förlåtha Både Blod och lijf

oc hasta bade frå Kinder och Wijff
för En Suerge Skall komma wtij wåda.

6.

Ther Krijgsmackten kom H. F. N. till handa
så foor han I Östergotlande
och wille med Konungen tala
och mente att ställa all ting wäll J lag
föruthan Krijg Wpror Eller slag
och Ingen Mann aktade han att skada.

7.

Wenlig Breff lät han thill Stegeborg S[å?] Skrifua
K. M. till kenna gifua
han wille medh honom tala
och önska honom welsignelse och lycka
ther thill Thet Stora och yperlig stycke
Sueriges Rijkets Krono med alla

8.

Men the som stode Försten Emott
gudh gifue the kunde Bliffua wenner godh
the monde snart Brefuen wrenga
och sende then I staden Jgen
Baad Försten Mötha oss med sijne krigsmen
I morgon att Bliffua wår fonge

9.

Thz samma the actade Then f. Mann
som Råder Ännu I Sueriges land
gud monde thz så till lenda
att The thill Samma sengh Mätte gåå
föruthan Bolster och lakan Små
så wille gud hialet omwenda

10.

Pålakerne med teras Stora Mackt
 the fora från Stegeborgz Slååt om En Naatt
 Wastena Actade the gästa
 och see huadh Lycko the kunde ther fåå
 ändåg the Måthe thz icke Nåå
 Theras Sijnne stodd ej till Thet Bästa.

11.

Efter kom försten med sijn Krigzhär
 att the Icke sijnge Så långt fare
 och them thill Baka Körde
 Såå drogo the Inn påå Lijnkiöpingz Huss
 thz actade att wtsläkia the förstellge liuss
 Menn Jag troor Han sijk them annat att göra.

12.

Om Måndagen for S Michelz dag
 thå Stod thet stora Merkelig Slag
 som mången mann weet att säia
 Mellom lijnkiöpingz By och stånga Broo
 ther aff gåår nu Rycetet så stoort
 och Inthet ähr wärdt att tiggass.

13.

Thet första Larmet gick wppå,
 hör nu huru underlige till Monde gåå
 Hedukarne woro så Monge
 Mellom stonge Bro och Njlle Stång
 ther Bleff Hedukarnes wäg så trång
 och theres hierta blef bångat.

14.

Trumeterne ropte kom ann, kom an,

the trummor the ginge trummelum trummelum,
 the bössor icke försume,
 the klingat alle bus has bus bus
 hededukerne krupo i qvarnehus,
 och achtat sig ther at glömc.

15.

Jag tror han fick them annat at göre,
 ner ellen fasnat omkring theras öron,
 än sittie ther inne och rua,
 the vore så snare och hastige i sinne
 och glömde theras gudar ther inne,
 som var Sancte Brita af Riga.

16.

När the Bönder finge wete i landet widt,
 at thet stod intet annat till,
 än slaget schulle angånga,
 the trodde thet och förwist,
 at försten gaf sig i fremste spess,
 och gaf sig sjelfwer i fara.

17.

The bönder the hastat hvar man uhr hus,
 och hastat sig til the försteliga lius,
 the wiste han war kommen i wåda,
 the hade fast heller warit döo,
 än hans försteliga nåd scholle komma i nöd,
 och hededukerne öfver honom råda.

18.

När han fick see the bönder komma,
 lät han them möta med pipor och trummor,
 två flygande fahnor utbära,

tu ståtellige hufwut ther unde monde gå,
gref Axel och hans broder ochså,
bewiste the bönder stor äre.

19.

Wår N. F. slog op sin hand,
haf tack haf tack hwar ärlige man,
som wille till mig komme,
så lunge iag lefwer i werlden här,
schall iag ider hafwe af hierte kär,
och ider af hierte gott unne.

20.

Konungen drog hasteliga bort,
at Sweriges Rijke wiste icke hvar,
hvar hans Kl. Mt. vil lendes
onda rådgifvare tror iag förwist
the hafva vllit med sinnele (snille?) och list
at Konungen kom Swerie ifrå hånda.

21.

(I) Holland är iag född och burin,
i Swerie är min kleden schurin,
min ähre vill iag bekenne,
Toll bokförer är mit namn,
som thenna wijsa hafwer kommit på gong,
hwem hon helst kommer till hånda.

-
- V. 1· 5, 6. En wijsa will iag för ider quedhe,
hon är giordt för Synnen.
,, 2: 3. så mände — 5. lethe *f.* sijke.
,, 3. *Saknas.*
,, 4: 4. gifmens *f.* menige — 6. thz *saknas.*

- V. 5: 1. rett *saknas* — 2. stor *saknas* — 3. stånda *f.* strij-
da — 6. wända *f.* wåda
 „ 6: 1. Hertig Carl *f.* H. F. N. — 4. monde *f.* mente att
6. förrän Swerie skulle komma uthi wända.
 „ 7: 5. öpperste *f.* yperlig.
 „ 8: 3. wende — wrånga *f.* mände — wrånga
4. och andre sende the uth igen
5. oss *fetar*.
 „ 10: 4. och mente ther uti scholle boo
5. nåd *f.* thz nå — 6. står *f.* stod
 „ 11: 2. så the finge icke långan far
3. kiöra — 5. och menthe snipa
 „ 12: 4, 5. emillan Stånge broo och Linköpings by
så wide gås ther sägn och rychte
6. tye *f.* tygass
 „ 13: 1. aldremest *f.* Larmet — 4. store stång *f.* stonge Bro.

B.

Efter *Gyllenmär's* Wisbok. Förut tryckt af *Arwidsson*,
II: s. 373.

1.

Lofvet vill jag begära,
För eder en liten visa att qvåda,
Allt som är skedt för Swiamän.

2.

Man skrifver ettusen fem hundra år,
Åtta och nittio som var nu då,
Det mände en krigsman från Poland komma,
Allt efter det Svenska blodet stånda,
Dock sig till liten fromma.

3.

När hertigen fick de tidender höra,
Så låt han sig hastigt redo göra.
Han mände låta bref utskrifva,
Till ryttar, till knektar, hvar menige man,

Som skulle försvara vårt fädernesland;
Nu gäller för nöden att strida.

4.

När hertigen fick sin krigsmagt samman,
Så drager han uti Östergötthland,
Han ville med konung maj:t tala,
Han önskar honom god dag och lycke,
Dertill mång tusend ståtelig stycke,
Sverges krona med parseler alla.

5.

Heiduckar med sin starka magt,
De ryckte från Stegeborg om en natt,
De hade aktat Wadstena elända;
Allt de tyga icke så långt,
Sitt läger mände de vid Linköping slå,
Deras sinne står allt till det värsta.

6.

Emellan Stånga bro och Linköpings hus,
Der akta de släcka hans försteliga ljus,
Men, trona, fick de annat att göra;
Emellan Stånga bro och Lilla Stång,
Der gjorde hertigen vägen trång.
Måndagen för Sancte Michaels dag,
Vid Linköping stod det märkeliga slag,
Som många deraf veta säga.

7.

De trommer de låta trommelan, trommelan,
Falleran, falleran!
De tromper, de bössor de sig icke försumma,
Bus, bus, bus, bus!
Heidukar in i det qvarna hus,
De hade sig aktat att gömma.

8.

Heidukar de fingo sin hatt i hand,
De nicka, de bocka för Svenske män:
"Oeh freden vele vi tega!

"I går voro vi så näsevis,
 "I dag hade vi tappat både ära och pris,
 "Våra stallbröder i marken lega;
 "Så mände Gud lyckan omvända!"

9.

I Danmark är jag född och boren,
 I Sverige är min kläder skoren,
 Min ära vill jag bekänna.
 Tove bokabinnare är mitt namn,
 Som denna här visan hafver kommit på gång,
 Elvem hon kommer till handa.

35.

Parti-visor om Tåget till Liffland, 1601.

I.

HERTIG KARL VILL DÖLJA SIN FÖRLUST VID KÅKENHUSEN.

Ifrån Historia Om then omilde Hertig CARLS Re-
 gemente och Regering uti Sverige, ifrå thet Å-
 ret 1599, och in til thet Året 1611, en afskrift i
 folio, nu mera Upsala Universitets-Bibliothek tillhörig, s. 54.

"Och såsom then lögnefulle Hertig HANNIBAL, mäckta snart kunde
 uptänka en lögn; altså war han färdig med thenna lögnen, så wäl
 i Finland ther som han framdrog, såsom ock i Sverige och sade:
 att thet krigsfolcket som han hade haft med sig till Liffland; them
 hade han left efter sig i fullt Borgläger. Ja, thet war them som

lägo slagne wid Kåkenhusen ett grufeligt Borgläger, ty ther lägo några tusend döda kroppar på marken obegräfne. — — —

En Fiinska hade mist sin man,
Sade: 'Nådige Herre, hwar blef han,
Som fölgde med till Lifland,
Jag beder: huru går honom i hand?'
Hertigen swarade: 'honom går väl,
Thet swär jag wid min arma själ.
Han ligger i Borgläger, har fullt opp,
Thet mästa som gick uti hans kropp.' —
'Än min Son, hwar är tå han?
Jag tror, att han har wisst fått skam,
Ty han war ung och näsewiser,
Ther till war han min askefiser.'
Hannibal log och såg sig om,
'Är här någon, som känner honom?'
En sven svarade: 'ja, är här så,
Jag sjelf stod och såg ther på,
Att han drack watten och dräpte lus,
Thetta thet skedde wid Kåkenhus.'

III.

HERTIG KARLS KRIGS-TÅG.

Ifrån ett samtidigt tryckt flyg-blad, på en folio-sida i 3 spalter, utan tryck-ort och år, ibland *Palmsköldiana* i Upsala Universitets-Bibliothek. N:o 31, 4:o, s. 505.

OM HERTIG KARLS KRIJGSTOGH OCH SÄGER
I LIJFLANDH.

I Swenske Bönder hafue giort beslut/
Och kört edre barn af Swärge vtt.
Att intage flere land och rijke/
Ingen skulle ware eder lijke.
Vthi Finland toge i förste rooff/
Meer än en tijd hade giortz behoff.
Och sedhen thätt lyckedes edher alt/
Droge i til Lijffland mäd gewalt.
Först intage Rijga war eder acht/
Doch i thär til hade fast ringe macht.
Ty wtmäte sijdentyg mäd stänger/
Sämber ey wäl nogre bonde dränger.
Seden i Wilna fodre eder häste/
Ofuer Wintren i Cracow gäste.
Män här blef oppå ett åtherkast/
Skyränneren sich wändt/ mäd en hast.
Ey häller torde wäge at bijd' kap/
Män war glad thätt han vndslap.
See nu Bonde på tin beslutz hiärne/
Först förde Hertigen tig till Perno.
Seden thär ifrå och till Carckhwss/
Thär hölt sig Carl Carlson som en Narkus.
Ty han flydd' båd' ifrå Sadell och häst/
Män Swenske Landzknechten blef quar till gäst.

Så nogre hundrede blefue hosz huar anners sijde/
 Hofmannen wille hålst wden rjide.
 Och gömbde sig så back om een Skogh/
 Och sade: thätt ähr Landzknechten gott nogh.
 Män för Wänden bewijste the sig smuckt/
 Fyr' hundrat Påler, slog' sextusend på flucht.
 Thär blef och thå mongen Landzknechts krop/
 Thy åter Hofmannen skamlig förlop.
 Och wti en Åå mäd samme fartt/
 Druncknede mäst thän störste part.
 Thätt galt anthå icke mycket lwsen/
 För än the komme til Kåkenhusen.
 Thär förde Hertigen thäm til att storma/
 Att thäm åter nu hunder och Ohrma.
 Någet af muren skutte the sönder/
 Män grafuerne ligge full' mäd bönder.
 Carl Carlson kom igen som för ähr sagdt/
 Att bewijse sin Käckheet och macht.
 Och som en man skulle han sig bemanne/
 Så skönlige late påskijne sin stamme.
 Män thän motte wäl lee/ som thz thå sågh/
 Hwru Krijgzhiälten äth sallknappen lågh.
 Ey halp thå roope/ bijde äller wände/
 Wthn loot stå badd/ thz galt mäst at ränne.
 Glömd' så bort skiute äller spänne/
 Ee mädhn sich landzknechten Pålsk sabln känne.
 Skötte ey håller sin Instruction/
 Män förlop husn och krijgz munition.
 War ick' thz tappert krijzsmans stycke?
 Thätt mannen wstod en sådane lycke.
 Ah huad wil man seij? thän Ofuerst goodh.
 Loot strax falle hiärte och moodh.
 Altså tilliike i skarn och aske/
 Thär halp slät intz skryte äller braske.
 Kiär sägh: tord' ähn han så weefte om kring?
 Wist får han af försten en ähre ringh.
 Thän han alrede nu hafuer fått/
 Gifuer honom fög' ähr'/ vthen mer' spått.
 Och är så wijtt mäd honom tilkommet/
 Hwru han slipper: see han sigh ommet.

Will thän andr' kämp' att sägren winne/
 Går honom intz bättr'/ skal thu befinne.
 Så skuldet: om så wäl kunde blefuet/
 Män lät hör': huad wart seden bedrefuet.
 The ey fing' wnden Pålacken rijde/
 Moste ynckelig i Dynan bijde.
 Och så badede thå i samme badh/
 Att mong hundratt slutte til Rig' stadh.
 Som wille flyte tii Swergie äfter iordh/
 Märck nu Bonde tin stoore ord.
 Som tilförnn will så mong land tuinge/
 Kiäre see hwru tin barn här ginge.
 The wore ey wärde een iorde torff/
 Twi tigh/ thin flepär/ och tin skorff.
 Hwru thu hafuer ropet Ja Ja/
 Och kört tijn Son och mågh åsta.
 Tycker tig thätt är tig icke så gott/
 At the nu ligg' heele wärlden til spott?
 Som af tigh föddes till wärlden fram/
 At thäm äther nu hunder och Raam.
 Och besinn' tig ännu/ tin arme man:
 Rätt thu Bond' skalt swar' för tin Sons siäl/
 Och så mong' Twsend som swulte ihäl/
 Tycker tig thu hafuer bestält thätt wäll?
 Så och the som monde til dodz frysa
 Hwi wille thu icke tin son hysa?
 Eller sändt honom/ maat/ skoor och skinpältzer/
 Som hans lijf hade kunnet frälszet.
 Wthen körde honom så gijnest åsta/
 Genom tijtt forbannade Ja Ja.
 Hertigen slog för Rijga en Skantz/
 Wille thäm läre en Smålandz dantz.
 När han sich hör' gnyet af thän Pålnsk dantz/
 Så förlopp han först sielff/ samme skantz.
 Och gijnest thär ifrå och till Räfte/
 Gaf så Landzknechten tusend knäfle.
 Mond' och strax öfuer Räfteke båtnen segle/
 Och leefd' Greiffwen af Nassow en Regle.
 Han skulle före Landzknechten så ahn/
 Til Swärge skulle ey komme en man.

Han hafuer och wäll förlagdt thäm Paszet/
 Jw så wall Jösse/ såsom Lasze.
 Att the liggie heel' världen till neese.
 Och aldrig mere löpe wti skiutzreese.
 För Wolmar/ Amsell och flere hwsz/
 Afsompnede the wäl wthen liusz.
 Thu motte wäl hafue taget Jogan/
 Och latet honom trösket på Logan.
 Så och latet thäm wed plogen gåå/
 Och icke emott theres Konung slåå.
 Om nu fremde wel' i Landet infalle/
 Huar mäd wele i thäm wthe halle
 Äfter folcket ähr slaget thätt bäste/
 Så wäl til foot såsom och till häste.
 Att the äre omkompn' i samme badh/
 Nu skal Märtte/ Mäyse och Kaijs' åstadh.
 Hwi late i eder bedrage arme män/
 Kunne i icke en gång wände igän?
 I wttgöre skatt gärd öfuer gärd/
 Och late eder barn mördes af suärd.
 Om i thätt rätt wele besinne/
 Thän högfärdige Holstenske Qwinne.
 Hon will eder i grund förderfue/
 Aleenest hon må Drotningz namn ärfue.
 Och seden säkert i Swerige få boo/
 Thär inplante thän Caluiniske troo.
 Och i få hwarcken friid äller roo/
 Wthen swäfue i som störste oroo.
 Så ärh' i förderfued' til lijff och siäler/
 Och blifue så hannes ewig' träler.

ÄNDE.

36.

K. Kristian IV:s Infall i Sverige, 1611.

Ur Upsala Universitets-Bibliotheks hds. *Gyllenmärs Visbok*, från början af 1600-talet. Dag-anteckningarne stå på samma sätt i kanten af handskriften. — Visan är förut utgifven af *Arwidsson*, II, s. 376.

En kort Extract öfver then stora löcka och seger vinningli som kong Christian then III i Suerige vunit hafver; undher the noter: Frygda tigh tu christi brudh.

1.

O Danmarck hör och marek,
Prisa Gud med stemne starck,
Som har gifuit tin kong och herre,
Sådana pusser att läre,
Dermed han i desse tide,
Bedrägelligen kan stridhe.

2.

Jagh thet förtella vel,
Tu Norge hör och till,
Tå skal tit hiarta tuina,
Titt samvit skall och pina,

Aff then olycka och vådhe,
Som hengher öfver edher bådhe.

3.

Then tredie Mai skön,
Ther skogen sto så grön,
Reser tin kongh och herre, 3 Mai
För Kalmar med vanära,
Gudz ordningh han förkastar,
Sin nästa han antastar.

4.

De som i staden boo,
Menthe setia i roo,
De som på slåttet vore,
Slet ingen fara bore;
Tå slogz leger vidhe,
O Kalmar, vedh tin sidhe.

5.

Påå sin och tiugende dagh,
Förr togh thet elj lagh,
Då monde han staden vinna, 27 Mai
Doch föge silke spinna.
Kasper Minlitz har tet förgättit.
Melchior Rantzou sit brödh upättit.

6.

Suenske tå rijster sigh,
Och kommer sterckeligh,
Then Jythe vill han giesta,
Medh faner och springande hesta,
Jytens brock hun bäfvar,
Ther han sågh fanerna suäfva.

7.

Tå Suensken thet blef var,
 Huat Iuthen i skölden bar,
 Tå satte han till med alle, 22 Juni
 Jyten monde och utfalle;
 Luckas Krabbes rygh han knackar,
 Alle Jytar komme eij tilbake.

8.

Ten Suenske slår sin tielt,
 Bredevedh Iythen i felt,
 Lath sig beskansa ocb grafua,
 Togh nogra Iytar af dagga;
 Tå fick Iyten annat sinne,
 Och blef i transiret inne.

9.

Ther tomlade mången helt,
 J skjirmijssel och telt.
 Mången tet förskrächte,
 som inte hadhe lärt ut fechte,
 The Lüneborger vitnesbörd bäre,
 Ther skontes eij knecht eller herre.

10.

Den Suenske flux förtröt,
 At Inten skulle sofva så söd,
 Innan stadsens murer; 17 Iuli
 Et streck han honom aflurar,
 Vndsatte staden med knechte,
 Som vel kunne stridhe och fechte.

11.

Huilka körde Iuthen ut,

Först med lodh och krud,
 Och sedan med eldhen hin rödhe;
 Mongen Iythe då monde blödha,
 Mången Hol-Iythe togz tå aff dagha,
 Öfver huilket galgernu klagha.

12.

När then Suenske omsidher sågh,
 At Iythen i transiret lågh,
 Och aldrij velle lenger ut fara,
 Än stöcken kunde honom försuara,
 Tå tenckte han i sit sinne,
 Uij moste noget annat på flunn.

13.

Rychte så up der ifrå
 Iuten han frögdades då,
 Mente te skulle rygge med alle, 24 Iuli
 Hela landet skulle honom tillfalla;
 Mån han fick annat att veta,
 Te ännu effter Iyten leta.

14.

Endoch Kalmarnes slåt
 I medeltidh blef förrådt, 3 Agu.
 Gönom lyfter, skencker och edar,
 Öland tock och sådant veder; 11 Agusti
 Ty Iytens vapn och veria,
 Är lofva, liuga och sueria.

15.

Så tackar man lickvel Gudh,
 At mången Iyte hud,

Hist. och Polit. Visor, I.

15

Är sedan specht och färgat,
Med blod af bysse och veria,
Förudhan the hellest hafva fallet,
Af Frijser, Braher och Galler.

16.

Här till är tett så gåt,
Mången sin dödh hafver fått,
Som här är för långt at nämna,
Tå fins vel som tem kenna;
Anders Christenson skulle hos varit,
Och sodant sielf förfarit!

17.

Tu edle Tyska blodh,
Tin löcka hafver ej heller varit god,
At tu och för sodana lutha,
Tit blodh så skulle utgiutha;
Tagh tigh ännu till vara,
Låt Iythen stå sin eghen fara.

18.

Huem nu i Danmarck är,
J Noriet fjern och när,
Af frygh må han vel springa,
Och latha sin lofsångh klingha,
För tette tacka vår herre,
Och altid venta verre.

19.

Tacka och så tin kongh godh,
Som hafver törst efter tit blod,
Han hadhe vel thet kunne spara,
Ther han ville fredhsam vara.

Vor herre honom vel löner,
Om tu bruckar ret tina böner.

20.

Thet är en vâf vpsat,
Han lycktas inte brât,
Innan han kommer till endhe,
Blifver månghen arm och elendigh,
Mongh faderlös barn lära quida,
Mång enckia motgang lidha.

21.

Men tette vore mitt rådh,
Bed Gudh om sin heliga nådh,
Tin koningz hiarta at vendha,
Så kommer dette til ende.
Ellest moste han niderslå ut före,
Som han med lagh vel kan göra.

22.

Amen! J Jesu nampn,
Gudh hielpe oss vidare fram,
Som gerna fredh vele hafva,
Te ofredige tagha af dagha.
Tit nampn ske evigh ära,
Tu kallas fredsens herre!

37.

**Parti-visor vid K. Carl d. IX:des död,
d. 30 Okt. 1611.**

I.

GRAF-SKRIFT ÖFVER HERTIG KARL.

Från samma handskrift som den hvilken innehåller rimmet om
HERTIG KARL, 1601, s. 86.

"Och efter Swenske män allreda hafwa glömt then tyrannen,
Hertig Carl, som the sig till en förderfwelig föreståndare tagit och
utropat hade, will man här anteckna then tyrannens grafskrift el-
ler Epitaphium, som honom till hans begrafnings bepyrdning i
Swerige (dock hemligen) skrifwen och förärad är, som så lyder:"

I thenna här graf,
Thet säger jag,
Ligger begrafwen
Till yttersta dagen
CAROLUS DUX
SVECORUM CRUX,
Finlands förstörare,
The Estars förförare,
Swenskom en plåga,
Höga som låga,
Rätt en tyrann,

Säger allo man.
Att han så war,
Bewises klar
Med hans Bedrifter,
Bref och skrifter.
Thesslikes war han
En sådan man,
Som alltid swor,
Jag thet ock tror,
Men aldrig höllt;
Hwad war som wöllt?
Hans egit sinne
Och onde lynne.
Han trodde ej Gud
Bröt hans bud,
Gjorde allt illa,
Lät blod förspilla
I onödigt krig,
Och inbördes strid;
Tog fast många
Oskylligt till fånga,
Lät them springa
Mäst öfwer klinga;
Somlige han hängde,
Någre hudflängde,
En part på stegel
Vpsattes till spegel.
En främmand man
Jag ej nämna kan
Blef sunderrifwin,
En fru af landet drifwin.
Carl lät sig kröna,
Samt furstinnan skjöna,
Mot ord och Ed,
Som tyrannen wred
Lofwade i Vpsall,
Som spordes öfwer all.
År för ty menedig
Worden, och bedräglig.
Fick med list in Riket,

Lefde sedan litet.
 Blef mållös med hast,
 Sålänge hjertat brast.
 Regerade fem år,
 Förr än han lades på bår.
 Thenne Belials man
 Ingen rosa kan,
 Utan alle tillhopa
 Måga 'We!' ropa
 Öfwer then tyrann,
 Som gjorde skada och skam
 Allestäds ther han drog fram.

III.

HERTIG KARLS BEGRAFNING,
 d. 16 April 1612.

Efter sistnämnde handskrift, s. 89.

KYRKJO-CEREMONIER I HERTIG CARLS BEGRAFNING.

Först war altaret intet beklädt
 Stod blott och bart allt slätt;
 Ej eller war ljus upsätta,
 Som gemenlig brukas med rätta.
 En Calvins Präst med swartan kappa,
 Swart war både håsor och jacka,
 Bar en bok uti sin hand;
 Sökte länge förr än han then fandt
 Then Text han läsa wille
 Och hans församling kunde gilla.
 Han las i Bok efter sitt sätt,
 Alla mente thet war rätt.
 Ther woru Calwar hwita och röda,
 Slätt ingen offrade för then döda.

Sedan kom then andra fram,
Tala och swatza kunde han:
Han talte mycket om Guds försyn,
War klok och lärd, rätt som ett Swin.
Beslöt så sin predikan god,
Att CARL som på Bären stod
War wisst hos Gud med lif och själ,
Bewiste thet hwarken med skrift eller skjal.
Thermed blef begrafningen all,
Djaknarne söngo och kläckan small.
Jag såg ther ingen gråta eller grina,
Ej eller blef sungit: Salve Regina!
Utan hwar gick tå rätt hem till sitt,
Tackade Gud han maten fick,
Förutan Jesebell Carls Furstinna
Som är en obarmhertig qwinna,
Hon fick så mycket med allmosar gjöra,
Doch wille hon ingen ropa höra.
En fick tå wäl penningar två,
Then andra han måtte se therpå,
Then tredje fick intet, tro thet wisst,
Likwäl war hon en godan Christ.
Hon sade ock them rätt ingen tack
Som wakat hade så mången natt,
Gjorde ej eller them Gästabod,
Hwarken med kål eller fiskesåd,
Utan lät them gå hwar hem till sitt;
Slätt ingen af them ther något fick
Förutan Per Lus then fattige man,
Som senast kom ther krypande fram;
Han fick ther litet stycke bröd,
Strax thereafter blef han ock död.
Thenne war en fattig man,
En bättre begrafning fick tå han.
Honom fölgde fattiga och rika,
Som gåfwo allmosa alle tillika,
Blef begrafwen på Gråmunkeholm,
Också i hufwudstaden Stockholm.
Ther brunno ljus både höga och låga,
Han gjorde allt efter sin arma förmåga,

Testamenterade ock sin själ förwisst
 Wårom återlösare Jesu Christ,
 Kyrkjan och Scholan hade han gifwit
 Allt thet som efter honom war blifwit.
 Thet gjorde Carl, föreståndaren, ej —
 Ty hans furstinna sade nej,
 Att så ej war bruk ej eller sätt
 Hålla en maltid sedan man är mätt.
 Thet war så mycket sagt och ment,
 Allmosa gifwa, är nu försent.
 Testamente gjordes ej eller behof,
 Ty han och hon hade barn nog,
 Som allesamman wille ärfwa,
 Eller the måtte i grund förderfwa.

III.

HERTIG KARLS WAPEN.

1612.

Efter sistnämde handskrift, s. 91. Underst står afritadt ett
 fyrdeladt vapen, hvars fält innehålla: bödelssvärd, stegel, galge
 samt sträckbänk.

**HERTIG CARLS, FÖRESTÅNDARE,
 WAPN OCH KJÄNNE FANA WAR THENNA.**

Stegel och hjul
 Från Nyår till Jul,
 Galge och gren
 War alltid gemen;
 Halshugga och räckja,
 Pina och sträckja
 Utan dom och lag
 Mäst hwar 8:de dag,
 War föreståndarens sätt,
 Mot lag och rätt.

Ho som ej wille
Hans mening gilla
Och blifwa menedig,
Falsk och bedräglig,
Måste strax gå
Oskylligt äntå
Lida pina
För trohet sina,
Såsom man seer,
Ju mer och mer,
Att han hafwer gjordt,
Som nog är spordt
Med Riksens Råd,
Sammaledes ock
Med Riksens Ädlingar,
Som både befallningar
Öfwer Slott och Fäste
I Riket the bäste.
Med them gick så i hand
Både i Swerige och Finnland.
Somlige han steglade
Somlige hängde,
En part han i fångelse stängde,
Sedan lät han them springa
Öfwer en Bödelsklinga.
Så skedde i Sjutton år,
Förr än han lades på bår.

38.

**K. Sigismund till Sveriges Rike,
1617.**

Efter ett flyg-blad, 8 sidor 4:o, tryckt 1617 tillsammans med SIGISMUNDS Svar och Hertig CARLS Slachtarebänck, förmodligen i Krakau.

En förmaningz wijse/ til Sweriges Rijke/ lather sigh siunge
som den wijse/ wak vp wak vp i gudz namn/ du werdige Christenhet.

1.

Wak vp wak vp i Gudz Namn
Swerige/ och see tigh om
Efter tin käre Maka
En Konung mild och from
Then tigh mände behaga/
Och war af Gudh beskärt/
Men tu låst tigh bedraga/
För Gull ett Trull att taga/
Tigh till en stor oferdh.

2.

Ty äst tu nu förblåttat/
På ympnighet och macht/
Titt gode mäst alt hårtte/
Tin Rijkdom stora pracht/
Tina Hieltter äre slagne/

Titt Rijderskap mäst hän
 Tin Frögd och så bårtagen
 Tu äst full wehe och klagen
 Stor wäld skeer tinom Män.

3.

The äre Vsle worden/
 Wahnwyrdet och föracht/
 Kommen i Trälars orden
 Om theres frijheet bracht
 Husset och Hasset bleffwen
 Dräpt/ Steglat/ hängt och mordt
 Föriaget och fördreffwen/
 Till Roffs och sköfling gefwen/
 Så sligt bleff aldrig hört.

4.

Huar är de Män så lärde/
 Förståndig klok och wijss/
 Som wore ähra wärde/
 Och tigh till mycken prijs/
 Them haffwer tu lathit drage/
 I Ratten falskelig/
 Beliuga och beklaga/
 Aldeles oskyldigt taga
 Af daga/ ochristeligh.

5.

Hvar är nu tin Armada/
 Skyt/ Skep/ så Margefalt/
 Ther tu stoor ähra aff hadhe/
 När thet med alffwer galt/
 är sompt i främmandes händer/
 Sompt ligger i sjö och Strand/
 Han aldrig åther wänder/
 För än tu äst all sänder/
 Fördärfwet slät och grant.

6.

Hwar är de Män vtorne/
 Som hade hierthet och modh/

Greffwer/ Ridder/ och Frijborne/
 Edell/ och Krigzman godh/
 The ther säger och lycke/
 Hade och myckin rooss
 Kunde i marcken Rycke/
 Tina Fiender vndertrycke/
 De äre nu sin koos.

7.

Hwilke han ey kan ööde/
 Vttrijkes göra meen/
 Hemma dräper och dödher/
 Och är rätt inthett seen/
 Hans frögd är när blodh rinner/
 Och handler iämwäl så/
 Med Swenske och med Finner/
 Med Barn Fruer och Qwinner/
 Att Man thet gråta må.

8.

Han achter plat förderffwa/
 Tina och theras äätt/
 Att främmande kunne ärfwe/
 Theres goda altslätt/
 Till Folk är nu de siemste/
 Betrodd om inthet gått.
 Men fremmande de förnemste
 Och allestädz de främpste/
 Bisittie Land och Slätt.

9.

En däre skulle kunne/
 En sider en Wijs Man/
 Vpå hans upsätt finne/
 Och huadh som meenar han/
 Att han Främmande högt sätter/
 Och gör them stoor och gill/
 Twinga titt Folk thes bätter/
 Och kunna så thes lätter.
 Vtratta huadh han will/

10.

Sådent borde begrunde/
 Titt Folk/ och lijde ey/
 Huah skeer/ och ey tillstunder/
 För orätt säija ney/
 Sa gjorde fordom tina/
 Hieltar/ och tappra Män/
 Theres Mandom lathe skina/
 Förswarade sigh och sina/
 Från Träldom frälste dem.

11.

Från tina haffwer tagit/
 Wist hierthet hug och modh
 Iemmerligen bedragett/
 Huru han spiller blodh/
 Them plågar och hårt twingar/
 Kommer om all wälfärdh/
 Er leel som ring på finger/
 Till alt han will them bringer/
 Dätt är iu klage wärdt.

12.

Hwar är nu titt Folks hierta/
 Huar är nu Götha modh/
 Huar torde för annen störtta/
 Och wåga lifff och blodh,
 Nu ligger alt i Aske/
 Aff kärlek ingen wett/
 Främmande Rusa och braske/
 Tina om världen traska/
 I nöd och älendigheet.

13.

Ingen Konung förmätte/
 Twinga på sådent sätt/
 Tina/ och them för blotte/
 Och lik wäll ware Rätt/
 Te liggia wist i dwale/
 Vthi Fantasijs och dröm/

Meden the så förhaale/
 Huarken see eller tale/
 Dett är enn fahrlig sömpn.

14.

Sköfla röffwa och taga/
 Måste Swänske från swänska Män/
 Hielpa till att föriaga/
 Bror/ Syster/ Måg och Wän/
 Emot lag sådent händer/
 Naturlig kärlek all/
 Förföllia sine Fränder/
 Närskyldes släkt och Wänner.
 Och komma dem på fall.

15.

Sancta Brigitta skriffwer.
 En Qwinna wijss och klook.
 Här om tilkenna gifwer
 I sin legende book/
 När thenne skulle rådha/
 Och tage tigh wedh håndh/
 Tå skulle stå i wådhe/
 Tu och så titt folk både/
 Andeligh och wärldzlig Ståndh/

16.

Som i en spegel klare/
 Har hon framför åt seet
 Tin olycka och fahre/
 O Swerie tin Elendheet/
 Står icke tu i wåda/
 Och högste fahra nu/
 Förderff och störste skadhe
 Titt folk och Ständer bådhe/
 Så döma ther om du.

17.

Trijfs ey skalker och Boffwer/
 Och haffwer theres gångh/

Föriages ey the fromma/
 Och lijde nödh och twångh/
 Såffwer icke dygd och ähra/
 Kärlek/ troohet och så/
 Tör sanningen sigh ens röra/
 Lagh/ rätt/ och myndighet föra/
 Vthen krypa vti wrå/

18.

Aller ingen kan förgylla/
 Hans saak lögnachtig ordh/
 Hans wäsen iu opfyller/
 All land/ är wijda sportt/
 är ey hans falske lyffter/
 Och Tyrannije klaar/
 Hans handell och bedriffter/
 Mång böcker breff och skriffter/
 Helle världen oppenbar/

19.

Han haffwer wäll Studeret/
 Fast flitigt Natt och dagh/
 Efftertänckt/ och Prachtiseratt/
 Mehre än Sweriges Lagh/
 En hether Machiauellus/
 Tyranners lährefahr/
 Huru han kunne bedraga/
 Folk land och Rijke intaga.
 Med lögn och listigt försuar

20.

Ty mände han och stänge/
 Sig till lithet beröm/
 Och från sin Arfs Rätt tränge/
 Sin Konung och Bror Sohn/
 Titt Folk äfte samman hade/
 Och lög dem Aldeles full/
 Mång ordh på skogen ladhe/
 Med dyra Eder sadhe/
 Att han war honom huldb/

21.

Och sig alzinthet skämde/
 Bruka falskhet och list/
 Så åfta han Kongen nämpde/
 Då tog han sigh på bryst/
 Med list och Edher tække/
 God ord och smeklerij/
 Tina månde först looke/
 Sedan truga och Pocke/
 Att stå med honom bij.

22.

Ty tänck du vppå tin ähra/
 Troohet eedh/ ordh och Plicht/
 Emott tin Maake käre/
 Slepp gnistans falske dicht/
 Och troo wist huar han slepper
 Hans Söner tage wedh/
 Och achta ey tin skadha
 Först the man måge rådhe
 Och ducka tig plat nedh.

23.

Ty radher iag tu sender/
 Till Konungen titt budh/
 Aff hierthet tigh omwände/
 Till honom biuder Gudh/
 Tin lycke som sköne blommer/
 Kunne tå fast härlig stå/
 Och tu kant igen komma/
 Till allt gott myckin fromma/
 Fridh/ Rooligheet och nå.

24.

Gud gifwe at tu kunde/
 Besinne tigh en gångh/
 Frid Rooligheet å stunde/
 Komme vhr dette twång/
 Och ey länger ont siude/
 Tin gniste hänge wedh

Ett ordspråk männe så lyde/
 Mott drotten är ondt at biude/
 Dett tör komma en annen tidh.

25.

Om dette til att säiie/
 Wore fast mycket än/
 Jag wil ey länger dröije
 Men tig sampt tinom Män/
 The ther på Troohet achte/
 Och sigh så föresatt/
 Theres eed att betrachte/
 Och på förlossning wachta/
 Önska tusendt godh Natt.

39.

**Visa om K. Gustaf Adolf,
 1626.**

Efter ett flyg-blad, 8 sidor 8:o, under titel:

”En ny Wijsa/ Then Stoormechtige Höghorne furste och Herre/
 Her *Gustaff* ADOLPH/ Sweriges Götes och Wändes Konungh/ Stor-
 furste til Findland/ Hertigh vthi Estland och Carelen/ Herre vth-
 öffuer Ingermanland/ etc. — Nihil est præstabilius vero,
 quam periculis patriam liberare: beatique hi
 sunt, quibus ea res honori fuerit. — Tryckt i Cal-
 mar/ Aff Christopher Günther/ Anno 1626.”

1.

Glädh tigh tu Swea Rijke/
 Vthi all stund och tijdh/

Hist. och Polit. Visor, I.

16

At Gudh ey wil undwijke
 Tigh/ Vthan wara blijdh/
 Tigh ock så wel bewara/
 vthi all sorg och nödh/
 frija ifrån all fahra/
 Och gifua must och̄Brödh.

2.

Uthi förfäders dagar/ \\
 Har Gudh haft på tigh acht/
 Thet också ännu lagar/
 Vthaff sin Guddoms macht/
 At mensklige påfunder/
 Äre förderffne platt/
 Genom hans Hielp och Vnder/
 Falsk Religion affsat.

3.

Stor tingh mände vthrätta/
 En Konungh myckit wijs:
 Wiltu hans Nampn rätt wetta/
 Kongh Gustaff medh stor prijs/
 Som medh Gudz hielp och nåde/
 Falsk Lära niderslogh/
 Och våra fienders råde/
 Wäldeligh emoot stogh.

4.

The som oss öffuerfalle/
 Mände aff gammal art/
 Förslagdes ja alle/
 At medh en ganska fart/
 För Feigde och för Ofridh/
 Han igen roligheet/

För skaffade sin Lijffztijd/
I Sverige hwar wäl weet.

5.

Aff hans Länder vth sprung/
Mång gröne Trädh förwist/
Ett aff them wij ock finge/
Thet herligast vthan brist/
Vnder hwars grener wijde/
I fridh leffde hwart Hion/
I Sverige vthan qwide/
för Wargh biörn/ och Leyon.

6.

Förtorckat och förswunnet/
Är nu thet Trädh förwist/
Doch är igen vprunnet/
thes frucht och edel Qwist/
som Rijksens Crone drager/
Och omsorg för oss här/
I tijdh och alle dagar/
Ehwar han stadder är.

7.

Alt i god Politie/
Har han laget och stält/
Thet iagh ey kan förtije:
Vthan bliffue förtält/
Huru i alle tijdhe
Han haffuer brukat sigh/
I skärmyssel och strijde/
för Swenskom manneligh.

8.

Dragom oss nu i minne/
 Huru manhafteligh/
 Han lät sigh wäl befinne/
 Moot fienden som sigh/
 Moot oss mände vphäffua/
 Och sin Krijghäär så stor/
 Lät här ibland oss swäffua/
 Weet tu i Swerige boor.

9.

Om Troheet hade warit/
 Som thet sigh hade bort/
 Tå har hwar man förfarit/
 Ja ock så wijda sport/
 Hwadh seger Gudh har giffuit/
 Wår Konnung wisserligh/
 Och om hwar man har bliffuit
 Widh sin Eedh oryggeligh.

10.

Litet the hade wunnit/
 Hwar ey förräderij/
 The hos oss hade funnit/
 Thet/ Gudh bättre/ at wij
 aldrig thet bliffue qwitte/
 Wittnar förfarenheet/
 Thet kommer ey til nytte/
 Them som ther vngås medh.

11.

På Jorden the wäl grönskas/
 Och stå i högsta flor/

Til en tijdh/ Dock skal minskas/
 Thens modh och håffuor stor/
 Som i falskheet sigh öffuar/
 Emoot sitt fosterland/
 Och sin Konung bedröffuar/
 Ty skal Gudz högre Hand

12.

Honom medh hårda Plåger/
 här straffa timmelig/
 Sedan i Eeldzens låge/
 At brinna ewiglig/
 Ty Gudh som kan ransake/
 Ens sinne och intent/
 Öffuer then fromma waker/
 Både bittidh ock seent.

13.

Så tackom Gudh vår fader/
 Och så vår Öffuerheet/
 At hwar man nu är glader/
 och boor i säkerheet/
 Här vthi Sweriges Rijke/
 Ty bör oss alle man/
 Vår Konung ey vndwijke/
 Som oss elskar försan.

14.

Wåre flender hätske/
 the Rysser ha ffuer han/
 Som wore oss så bäske/
 ja niderlagt försan/
 Them hårdeligh och twingat/

som allom kunnigt är/
 At nästan bleff förskingrat/
 hwad Ryssen hade kärt.

15.

Ey kan man så til pricke/
 Hans manlige bedreff:
 Som han sig mände skicke:
 Emoot the Rysser häft,
 Beskriffue/ som sigh borde/
 Witnar hwar Krigzman godh
 Huru han wåga torde/
 Sitt egit Lijff och Blodh.

16.

Rättelig må man kalla/
 then Herre starck och båd/
 En Rijgzhiält öfver alla/
 Som Rijken har i wåld/
 Vthi all Land berömmes/
 Hans dygd och manligheet/
 Ey bör aff oss förglömmes/
 Hans sinnes stadigheet.

17.

Ja Rijke Land och Städer/
 samt Slått och Byar medh/
 Haffuer han medh stor Heder/
 Wunnit från Ryssen/ thet
 Berömmes allestädes/
 Aff mången vtblensk mau/
 Huru han mångeledes/
 fienden öfuerwan.

18.

Giort haffuer han och thette/
 Them sigh skattskyllige/
 Ja medh skäl och godh rätte/
 Ganska wälwillige/
 At the nu måste luta/
 In vnder Swenskes Hand/
 Ehuru the dock tiuta/
 Både til Watn och Land.

19.

En stor nådh och wälgerning/
 Har Gudh och oss beteedt/
 Igenom then förening/
 Som nu är händt och skedt/
 At wij få trygge bliffua/
 Vthi vårt eget Land/
 Och i säkerheet leffua/
 för fiendernes Hand.

20.

Sådant månde vthrätta/
 Then vnge Konung wijs/
 Ty bör honom för thetta/
 Aff oss ähra och prijs/
 At wij honom och trogne/
 Måge befinnas wist/
 Bör oss wara redbogne/
 Ja vthan swick ock list.

21.

Klart see och påtaga/
 huru Gudh vnderlig/

Han sina alla dagar/
 Bewarar nådeligh
 Som hans Ord här förfrämia/
 At thet haffuer fortgång/
 them gheer han frid och semia/
 frijar från Plågor mång.

22.

Olycka sorg och qwijde/
 skal Gudh borttaga wist/
 Och frögd i alla tijde/
 Giffue förutan brist/
 Som oss är wedersfabrit/
 Genom vår Öffuerheet/
 Thet hwar man har förfarit/
 Hwilken i ewigheet

23.

Nu och föruthan ända/
 Wari ähra och priis/
 som oss alt gott mon senda
 Genom then Konung wijs/
 Bidiom än yttermeera/
 Then helge And ther til/
 han alltid wil regera/
 Vår Öffuerheet så mild.

24.

Uthi all nödh och fahre/
 Gudh honom alltid wäl/
 Ifrån Stemplingars snare/
 både till Lijff och Siäl/
 beware aff sitt råde/

från them som listelig/
Emoot hans högheetz Nåde/
här handla swijkelig.

25.

När som the minst påtänckie/
Som handla falskelig/
Tå sitte the i länckier/
Seent är tå ångra sig/
Stat aff med sådant sinne/
Ehoo tu wara kan/
Eliest i onsko tine/
fördärffuas tu försan.

26.

Giff Gudh allena ähra/
Och så tin Öffuerheet/
Then han tig mon beskära/
Aff nåde ock mildheet/
at wij få trygge wara/
och i Frid sammanbo/
Ja för the ondas skara/
Som oss göra oro.

27.

Här med iag nu fulländer/
th[e]nne här ringe dicht/
Och E. Mayt. tilsänder/
Henne til Nyåhrs Skrift/
Långt Lijff/ Helsa och sundheet/
Sampt roligt Regement/
Önsker iagh E. Mayt.
I all trooheet wälmeent.

40.

K. Gustaf Adolfs Krig.

I.

KRIGARENS AFSKED.

Från en handskrifven vis-bok uti Riks-Bibliotheket, i Stockholm, ifrån 1640-talet. Sid. 93, 94.

1.

Döden han är ehn Jägare snäll,
 som ingen man kan vndlöpa.
 i dag tahr han ehn, i morgon fäm,
 så mon werlden vthöda,
 orsaken hwij kämpar alla falla segerlöse.

2.

Du ware dig fattig du ware dig rijk,
 du ware dig gammal eller vngh:
 det sidsta man spör till tigh och migh,
 ähr döden hafwer bracht oss om.
 Ohrsaken hwij m. m.

3.

Hwar will du segla hwar will du roo,
 att döden dig icke skall finna,

han blifuer din gäst ehwar du boor,
det skall du sielfwer förnimma.

4.

Mången söhr sin wän som war dragen i krig,
effter så många blifwa slagne,
men kunde ey frälsa sitt egitt lijff,
fast de wore med honom dragne.

5.

De bruka det gamla ordasätt,
att krigsmän falla segerlösa,
men lijka hwad stände eller lijka hwad slecht,
frå döden kan ingen sig lösa.

6.

Aff werlzlig stånd vthkohrar iag det,
ehn krigzman heeta och wara,
Ty om iag ähn låge baak vgnen med,
genom döden skulle iag hädan fahra.

7.

Jag prijsar dig gud och skapare blijd,
som mig det stånd hafwer gifwit,
han sände migh lycko vtj all strijd,
och frögd effter detta lijfwet.

8.

I fält bereder man dagligh sigh,
ifrå denna werlden att wandra,
Nu hahr iag bekommit min konungz bref,
dijt drager iag lustigt med andra.

9.

Nu drager jag dijt i Jesu nampn,
 gud vnne oss alla god lycko,
 att Jaga wår flende vthu sweriges land,
 h. maystet och riket till nytto.

10.

fahr wål alla städer, fahr wål alla slott,
 far wål alla der äro ihune,
 far wål mitt käre fädernes land,
 för dig will mitt hierteblood rinna.

11.

Farer wål mihna wänner, fahr wål mijhn slecht,
 samt fruor och Jungfruer alla,
 hwar jag hafuer giordt dig förtreet,
 wärdigas låta wreden falla.
 ohrsaken hwij kämpar alla falla segerlösa.

II.
FÄLT-VISA.

1628.

Efter ett tryckt flygblad, 8 sidor 8:o, under följande titel:

Een fältwijsa eller tågzs önskningh: Krigzmän til tröst och frij-
 modighetz vpwäckelse/ som sig för Gudz ordz lära/ och Fädernes
 Landzens wälferdh wåga och vthdraga thet til at förswara. Stält
 öfwer Thens Stoormächtiges/ Höghornes Fwrstes och Herres/ GÜ-
 STAVI ADOLPHI. Sweriges/ Giöthes/ Wendes etc. Konungz nampn:
 Stoorförstes til Finland/ Hertigs til Ehistland och Carelen/ Herres
 vthöfwer Ingermanlandh/ etc. Thermedh vnderdånighen önskas
 Hans Konungzligha Majestät/ Sampt heela thet Konungzligha Hw-
 set/ Långt Lijff/ godt och roligit Regimente/ Lycko och welsignel-
 se: Och allom them som i högt eminentz ähro/ Sampt heela Krigz-

machten/ aff Gudh then Alswäldigeste/ at han nådigst them wille
 Lycka/ Seger och Framgångh öfwer Gudz församblingz Fiender
 gifwa och förläna/ och med helsa/ Fridh och önskelige fiender til
 Fädernes Landet låta igen heemkomma: Thet hwar och een Rett-
 sinnigh Christtrogen Swänskman aff hiertat önskar. Medh all öd-
 miukheets och trooplichtigheetz vnderdånigheet sammansat och com-
 ponerat Anno 1628. af *Andrea Andreæ Zot.* Smolando, Regiæ Ma-
 jestatis Stip. Upsaliæ. Men Anno 1653. noch 1674. aff samme
 Authore *Andreas Anderson Zot.* Smolando på 39. Åhr Lagläsare
 mest i Juneköpingx Låhn: någrestädes efter tiden och lägenheten
 emenderat, och augerat Stokholmæ in mense Augusti, try wers
 O. R. S. Såsom märckia/ Olim, Rex, Sveciæ. Siunges såsom

Gudh Fadher vthi Himmelrijk/
 Sin heliga wilia oss kiände/ När etc.

Nu sist tryckt åhr 1674.

1.

*GVdh Zebaoth Konung starck i strijd/
 Aff alla werldennes tijdhar.
 Tu hafwer nådigst ståt mz them bijdh/
 Som tin hielp monde förbijdh.*

2.

*Uthi thetta krijget wij Swenske Män/
 Moot {Påwens } förgiftigha Lära/
 {Turckens } Sökiom wij fridhen medh oss heem/
 Genom tijn wälsignelse skiära.*

3.

*Så kunne wij merckia ock ther hoos/
 Sann Gudz ordz förstånd vthrota/
 Wille the/ och skaffa oss sijn koos.
 FädernesLandsens frijheet gödha.*

4.

*Tu äst then Gudh som aff ewigheet/
 Tu äst then Gudh som aff ewigheet/*

Altijdh them som tigh rätt dyrckia/
Beskyddar tu sanna tre enigheet
Som kan icke wrängen wägh styrkia.

5.

Alzwäldige Gudh skodha här nijd/
Titt wijnträ til at besökia/
Halt thz widh macht/ tijn högra hand sgh/
Planterat/ vthwaldt har/ förökia.

6.

Vändt tigh til oss tijn högra hands folck.
Tijn foster får och barn klära/
Beskärma oss wäl för fiendens wäld
Som Fädernes Landet förswara.

7.

Utgint tijn grymheet o Gudh öfner them
Som titt nampn ey rätt åkalla/
Wändt them til ryggia mz stoor skam heem
Som willia förderfwa oss alla.

8.

Sändt hielp aff Ston titt heliga bärgh/
öfwer tijn Krijgsmän klära/
Från fiendens list och påfund wärgh,
Oss segher och lycka beskiära.

9.

Alt hwad wij slå på/ i Iesu nampn.
Baneret och Fahnor vprätta/
I Gudz förtröstning dragom wi fram
Moot Gudz ordz fiender att fechta.

10.

Dragom wij vth/ eller liggiom i Felt/
 Gud sielf til vår starckheet wij hafvom.
 Effter hans budh vårt lefwerne stält/
 Och aff hiertat effter tig wandrom:

11.

O Gudh/ vår hielp kommer oss af tigh/
 Som alting hafwer i händer/
 Låt icke vår foot här slinta nidh/
 Mz tijn krafft omgiorda thes länder.

12.

Lycka ware innan vårt pallas/
 Tijn fridh och innan thes murar/
 Efter tit namn Gudh wij nu kallas
 Hielp oss, styrk hierta och niurar.

13.

På tigh o Gudh förlåtom wij oss
 Som örligh i Werldena stillar/
 Giff fridh och drijff Fienden sijn koos/
 Som Gudz Försambling förbryllar.

14.

HËrre Gudh haß nu tijnna Krijgzmän
 Wijd helsa/ lycka/ godh sundheet
 Och föör mz önskeligh tiender heem/
 Från fiendens arga påfunder.

15.

Vtbredh tijn hand Gudh öfwer tit folck/
 Med fridh hwar til sitt heem komma

Giff seger som dricka här aff tijn kalck/
Låt them alting wäl bekomma.

16.

Så skulle wij prisa tigh här timmeligh/
I alla våra lijffzdaghar/
Och sedhan medh frögd ewinnerligh/
När tit Majestet så behaghar.

17.

O milde Gudh huru nögd mistes/
En Fader åt barn och Lande/
Then sitt folk hugnar/ som wäl tröstis/
Medh trygg troo och rett kärleks aude.

18.

Ridderligh striida som en stark hiält
ährligit nampn behålla/
Styrker modh och mandom i fält
Medh fast troo/ sann Gud åkalla.

19.

Sions Gudh bör loff i all Land/
Som kungör oss wägen till lijfwet/
Ther lustigt wäsand på Guds högra hand/
Har Iesus lifzens förste gifwit.

Thenne twenne efterföljande sidste wers/ som ock begynnas på
R. S. concordera i meningen medh bemelte begge näst öfrige/ under
en annan dicht och thon/ siunges shsom

Waka vp/ waka vp i Gudz nampn
Tu wärdige Christenheet.

Ren Bön will jagh begära/
 Tu ährliga } Svenska { Blodh
 } Götha {
 Bewara tin heder och ähra/
 Fechta medh et friskt modh/
 Vthwälg theu sköna Cronan/
 Som är it ährligit Nampn/
 Thet wåre gamble Förfäder/
 Hwars rykte migh ännu gläder
 Som klingar vthi all Land.

Slons Gudh/ bör loff hembära
 All Land/ som kungör oss wägh
 Til lif och lustigh ähra/
 På Gudz högra handz stigh/
 För honom glädie til fyllest/
 Vtan haat och förtreet/
 Iesu sannn } fredsens { förste.
 } Lifzens {
 Hör wår bön O Christe.
 Giff andligt och timligh fredh } eller
 Giff } glädie { i Ewigheet/ Amen.
 } Lifwet {

III.

KRIGSMANS-VISA.

Efter ett tryckt flygblad, 8 sidor 8:o, med titel:

Then Stormechtigste Högborne Furste och Herre/ Herr: GU-
 STAVO ADOLPHO medh Gudz nådhe Sweriges/ Göthes och Wendes
 Konung/ Storfurste til Finland/ Hertigh vthi Estland/ och Carelen/
 Herre vthöfwer Ingermanneland/ etc. Min allernådigste Herre och
 Konung/ Thenna Krigsmans Wijsa til ähra och beröm/ såsom och
 allom rättskaffens Swenskom blodom en rörelse til at wäl bidia

Hist. och Polit. Visor, I.

för H. K. M. ödmjukeligen och vnderdånigen Componerat Aff *Erico Johannis Falk* ostrogotho. Vnder then Thon:

Ein Soldat ist vorhanden/
Allhier vor diesem Hauss:
Eller

Ach hiertans tröst och glädie/
Jagh efterlängtar fast.

Tryckt på nytt i Stockholm/ 1640.

På baksidan af titeln stå följande verser under Sveriges vapen:

THetta Sweriges Wapn är/
Som på sigh en Gullkrona bär.
The tree gyllende Kroner små/
Hwilke som här vnder stå/
Betekne och låte oss see/
Sweriges mechtige Rijken tree/
Thesse tu starke Leyones macht/
Affmålar oss Göthernes kraft/
Hwilke alltijdh strijdsamme Män
Hafve warit och äre än.
Och såsom en Waase försan/
Hårdt bunden/ ey aff brytas kan:
Altså troor iagh ett Regement
Samdrächtigt blifwer oförkränckt.

Visan är förut tryckt i Calmar, "Hoos Christopher Gynther/
Anno 1626", men utan ofvanskrifne verser.

1.

GUSTAVE ADOLPHE,
Swenskes sköld och bistånd/
Tu mächtige Krijgzhiele/
Både til Watn och Land/
Tin lijke iagh ey finner/
Vnder then klara Sool/
Ey heller han vprinner/
Här vppå thenna Jool.

2.

Vtaff sitt Himmels fäste/
 Hafwer Gudh wisserligh/
 Oss Swenske Män til bäste/
 Nidsändt och skickat tigh/
 At wij kunnom oss hwijla/
 Och tryggelighen boo/
 För Fiendernas Pijlar/
 Vnder tina wingars Roo.

3.

Skal man någhen tijdh prijsa/
 Een Konung och Krigzhielt/
 Som sigh mände bewijsa/
 Manlighen vthi Felt/
 Och fienderna grymma
 Förjaghat och förgjordt/
 At the hafwa måst rymma/
 Platzen/ och gifwa tapt.

4.

Tå finnes ey hans lijke/
 Tu ädle Konunge Blodh/
 J många Land och Rijke/
 Som medh ett friskare modh
 Hafwer Fienden raska/
 Genom Gudz nådh och And/
 (Fast huru han mon braska)
 Nidherlagdt medh sin hand.

5.

Aldrigh kan iagh beskrifwa/
 All theu Segher och Prijs/

Som Gudh tigh mände gifwa/
 Stormechtig Konung wijs/
 Fast Sool och Stiernor alla/
 Togho Penna i hand/
 och kunde nedherfalla/
 Migh til hielp och bijstand.

6.

Vthan iagh wil loffiunga/
 HErrans nådh och godheet/
 Medh hietra och medh tunga/
 För sådan Öfwerheet/
 Genom hwilken Gudz Anda/
 Mång stoor och träfligh Ting/
 Hafwer fördt oss til handa/
 Som icke äro ring.'

7.

Vthi stoor nödh och wända/
 Swea och Götha Land/
 En tijdh monde vthstånda/
 Vnder Tyrannens hand/
 Men Gudh mände så lagha/
 At en Hielte vpran/
 Som Vlfwen monde jagha/
Gustavus heet then Man.

8.

Sammalunda iagh menar/
 Hafwer Gudh ytterligh/
 Vtaff hans bål och greenar/
 Vpwächt och dragit tigh:
 Och vthgutit så wijdha/
 Sin Anda öfwer tigh/

At tu kan manligh strijdha/
Och Segersammeligh.

9.

Aff Skrifften fins beskrifwit/
Huru Gudz Ande godh/
Krijgz Hieltar hafwer gifwit/
Förståndh och ett friskt modh/
At the hafwa toridt wågha/
Sitt rödha Blodh och And/
Och alt thet som the ågha/
För sitt Fädhernes land.

10.

Der aff the hafwe förwårffuat/
Stort Loff/ och Prijs försan/
Och efterkommandom erfwat/
Ett Odödeligt nampn/
Hwilket aldrig förswinner/
Eller gråffz vnder Mull/
Fast werlden än förbrinner/
Eller faller omkull.

11.

O huru myckit håller/
Blifwer titt nampn vthsprijdt/
Tu som Kyrkior och Scholer/
Vprätter medh all fljtt/
Och HERrans ord thet reena/
Fordrar och hielper fram/
At ingen thet förmeena/
Eller förhindra kan.

11.

Landh och Rijken regerar/
 Tu och derhoos fullwål:
 Såsom och them förmerar/
 Medh godan rätt och skäl/
 Och frälsar oss aff mödha/
 Och vår Fienders hand/
 Wågandes sitt Blodh rööda/
 Bådhe til Siöo och Sand.

12.

På Herrans namn then starcke/
 Reesar tu titt Baner/
 Vppå fremmande Marke/
 Vthslår tu tina Fhaner:
 När titt Swerdh höres klinga/
 Och tina Muscheeter gny,
 Moste Fienden Springa/
 Bäfwa/ och vndanfly.

13.

HErran derföre prijsa/
 Tu ädle Swenske Blodh/
 Medh en klingande wijsa/
 Aff friskt hierla och modh/
 Som wäldeligen hielper
 Tigh och tin Konung båld/
 Och tin Fiender stiälper/
 Som tigh wil göra wåld.

14.

Vendt tin ögon om wijdher/
 Och märck/ Swea/ ther hoos/
 Tu hafwer alla tjdher/

Florerat som en Roos/
 Men Synden hafwer slaghit/
 Titt friske modh omkull/
 Och tin fågringh borttaget/
 Och täckt medh Swarta Mull.

15.

Seendt och arla/ Gudh åkalla/
 At then Bielke och stödh/
 Icke må omkull falla/
 Ifrån titt hufwud nedh/
 Then titt Hierta Firmerar.
 Vthi tin nödh och twång:
 Sigh styrar och regerar/
 Wäll vthi åhren mång.

16.

Rusta tigh moot then stygga
 Synden/ och onda gäst:
 Och drijff henne til rygglä/
 Efter som tu kan bäst/
 Så skal Gudh låta komma/
 Som en godh Trägårdz wård/
 Lillior och Roosen Blomma/
 Vthi tin Örtegård.

17.

See Herre Gudh medh nådhe/
 Til oss tin Egendom/
 Låt tin Wrede ey råde/
 Medh nådhen til oss kom,
 Låt ingen från oss tagha/
 Then Roos och Lillje Green/

Vthi våra lijffzdagha/
Then wij hafwa alleen.

Amen.

41.

Kon. Gustaf Adolfs Krigs-Psalm, Nov. 1632.

Enligt flera instämmande uppgifter, har GUSTAF ADOLF, samma år han dog, författat följande uppmuntrings-psalm för sin krigs-här och sjungit henne före slaget vid Lützen.

Den är flera gånger tryckt; stundom med den uppgift att den blifvit skriven af *Michel Altenbury*, som likväl endast tillagt två verser till de ursprungliga trenne. Ut i *Stockholmisches Teutsches Gesangbuch*, 1683, liten 8:o, är den äfven intagen N:o 382 såsom *Altenburgs*, under melodien: *Den Herren meine Seel*, och sednare under melodien: *Kommt her zu mir*.

Psalmen offentliggjordes först, så vidt bekant är, den 1:sta Maj år 1633, af Churfurstliga Hofpredikanten *Arnold Mengerlingen*, uti hans *Blutige Siegs-Crone/ Das ist: Kurtzer Historischer Discursz vnd Bericht Den giftigen Jesuwiderischen Lästermäulern vber dem frühzeitigen/ doch seligen vnd glorwürdigsten Todesfall GUSTAVI ADOLPHI, Königs in Schweden/ &c. Zu reiffern Nachdencken aufgesetzt. Leipzig 1633, 4:o, s. 73.*

S. KÖN. MAYT. ZU SCHWEDEN LIED,
WELCHES SIE VOR DER SCHLACHT GESUNGEN.

1.

Versage nicht/ du Häufflein klein/
Ob schon die Feinde willens seyn

Dich gäntzlich zu verstören/
 Vnd suchen deinen Vntergang/
 Davon dir wird gantz angst und bang/
 Es wird nicht lange werden.

2.

Tröste dich dess/ dass deine Sach
 Ist Gottes/ dem beffhl die Rach/
 Vnd lass es jhn nur walten/
 Er wird durch einen Gideon/
 Den er wol weiss/ dir helfen schon/
 Dich vnd sein Wort erhalten.

3.

So wahr Gott Gott ist/ vnd sein Wort/
 Muss Teuffel/ Welt vnd Hellenpfort/
 Vnd was dem thut anhangen/
 Endlich werden zu Hohn vnd Spott.
 Gott ist mit vns/ vnd wir mit Gott/
 Den Sieg wolln wir erlangen.

På Svenska är denna visa oftare öfversatt, första gången år 1652, i Några nyja Psalmer til Gudz ähra &c. aff *Josepho Mattiæ Fougdonio &c.* Strengnäs, liten 8:o. A. vii.

GUDZ FÖRSAMBLINGZ
TRÖST OCH FRIJMODIGHETZ SÄGERSÅNG
 aff Tyskan förswenskat,
 vnder the Noter: Kommer hijt til migh &c.

1.

War oförskräckt tu lilla Hiord,
 Som troor på Gud och håller hans Ord,
 Fast tina Fienders skara,
 Aldeles sökia tin vndergång,
 Ther aff tu hafwer stoor ångest och bång,
 Then kan ey länge wara.

2.

War tröst, tin Saak hör Gudi til,
 Som ock tin skada hämpnas wil,
 Bed honom för tigh fechta,
 Gudh finner wäl en Gideon,
 Som tin strijdh wäl vthföra kan,
 Sitt Ord, sampt tigh wäl wachta.

3.

Så sant som Gudh är och hans Ord,
 Sakl [Skal] Diefwul, werld och Helfwetis port,
 Endligh medh skam förfalla,
 Wij äre Gudz Folck, han är wår Gudh,
 Gudh är medh oss som hålla hans Budh,
 Segern wij wist behålla.

Sedermåra utkom en annan öfversättning, uti ett flyg-blad på 8 sidor 8:o under titel:

"T w e n n e A n d e l i g e W i j s o r / Then Första. Sammansatt aff Sahl och Högl. i Åminnelse GYSTAVO ADOLPHO fordom Sweriges Göttes och Wendes Konung och aff Hans Kl. May:et kort för des död wijd Slaget för Lutzen icke allenast påbegynt/ vthan och genom des Feldt Trumpetare låtit blåsa/ Och sedan för heela Armeen — Siungas. Vnder Thon:

Kommer hijt til mig säger/ &c.

Then Andra. Är efter hans Kongl. May:tz högstbeklagelige och alt för hastiga fränfalle Componerat aff Mathia Høe von Höenek S. S. Th. Doct. och Superintendente vthi Leiptzigh; Hwar medelst hela Tyskland beklagar sig öfwer denne Hieltens alt för hastiga dödeliga afgang. Vnder Thon:

Wijd the Elfwer i Babylon/ &c.

Förswänskade aff P. O. — Tryckt åhr 1693."

I denna, troligtvis icke första upplaga är Psalmen utvidgad till 10 vers. Vi lemna den första såsom prof:

Förskräcks ey här du ringa Häär/
 Fast din Fiende är
 I grund digh at uthrota/
 Och söker städz din Undergång
 För hwilket digh är ångst och Bångh/
 Gudh lærer sådant bota.

Sista öfversättningen är den i Nya Svenska Psalmboken N:o 378:

1.

Förfäras ej, du lilla hop!
Fast fiendernas larm och rop
Från alla sidor skalla.
De fröjdas åt din undergång,
Men deras fröjd ej blifver lång;
Ty låt ej modet falla.

2.

Din sak är Guds: gack i ditt kall,
Och i hans hand dig anbefall;
Så räds du ingen fara.
Hans Gideon skall än bli spord,
Som Herrans folk och Herrans ord
Skall manligen försvara.

3.

I Jesu namn vårt hopp är visst,
Att de gudlösas våld och list
Ej oss, men sig förstörer.
Till hån och spott de skola bli!
Med oss är Gud, med honom vi:
Och segren oss tillhör.

42.

**Öfver Kon. Gustaf Adolfs död,
d. 6 Nov. 1632.**

I.

ACH, THENNE KLAGAN QWIJDHER!

Efter ett tryckt flygblad, utan årtal, men troligen ifrån 1633, 8 sidor 8:o, under titel:

2. Sam. 1. Klagadhe Dawid thenna klaghan öfuer K. Saul och hans Son Jonathan &c. — Öfuer Then Stoormechtigste, Högberömligste, Oöfuerwinligste Högborne Furste, Herre och Hielte Her **GUSTAFF ADOLPH** then Andre och Stoorre Sweriges, Göthes, Wendes &c. Konung: Stoorfurste til Finland, Hertigh vthi Estland och Carelen Herre vthöfver Ingermanland &c. Hwilken högstprijsligste Saligste Konung then 6 Novembris 1632. widh Leipziks stadh i Saxen sitt ädla Konungzliga Blodh rinna lätt och lijffuet ändadhe Klagadhe och än klaghar thenna klaghan: Såsom,

Adels och Presters ähra, etc.

Ericus Danielis Achrelius Roff. Illust. Bielk. stipend. Vpsala, hoos *Eskill Matzson*.

1.

Ach, thenne klagan qwijdher,
O arme Swenske män,
Nu och i alla tijdher,
Ewiggt för ää och ähn.

2.

Then edhrom barnom lærer,
Medh suckan ställa ahn,
At stridhen så förtärer,
Hielten aff Swea land.

3.

Sij, thet är och wäl skriffuit,
J the redhligas Book,
Tilförende ahndrijffuit,
Vthaff the arghas hoop.

4.

Then Edleste är slaghen,
På Jorden nåntijd war,
På Leipzik berg förtaghen,
Sweriges Crona baar.

5.

Ach huru är then Hielten,
Så fallen hasteligh,
På Leipziks plaan i Fälte,
Christnom til största qwijd.

6.

På gatomen i Praga,
Bebodher ingalundh,
At Hielten så aff dagha,
Ähr taghen thenna stundh.

7.

J Rom ick förkunner,
Then stoore Hieltens fall,
För hwilken alla stunder,
Påwens hierta thet skalff.

8.

At sigh ey frögda måtte,
 The Jhesuwiter hädsk,
 Ey theras Döttrar sååte,
 Dantza och hålla fest.

9.

Papisterne sigh glädia,
 Ey må aff våra nödh,
 Theras Döttrar oss qwälla,
 Och twinga så til Dödh.

10.

Leipziske berg och Daler,
 Ach tu Leipziske plaan,
 Ey dagg heller regn falle,
 På tigh som för är waan.

11.

Ey Åkrar heller bliffue,
 Ther offer kommer aff,
 Förbannat i all tijdher,
 Til sidste Domedagh.

12.

Ty Hieltens skiöld affslaghen
 Ähr ther, fast grymmelligh,
 GUSTAVI Hielm affdraghen,
 Så ganska ynkeligh.

13.

GUSTAVI skiöld afftaghen,
 Som han ey hadhe smord
 Medh Olio warit taghen,
 Til Swea Konung giord.

14.

Then alltid manligh sridde,
Til flychten aldrig togh,
Frijmodigt alltid bidde,
Grymma Fienden slogh.

15.

GUSTAVI boghe icke
Feladhe någon tijdh,
Ey plågadhe at swijke,
I slachtning, kamp och strijdh.

16.

GUSTAVI bössa alltidh
Fälde, honom ey sweek,
Pistoler hans än aldrih,
Tilförende slog feelt.

17.

GUSTAVI Swärd thet bleeka,
Fåfengt kom aldrig doch,
Vthaff the Hieltars fetma,
Ifrån the slagnas blodh.

18.

GUSTAVI Swärd thet skarpa,
Aldrih än bögdes om,
Vthaff the Hieltar raska,
Blodigt alltid heemkom.

19.

GUSTAVUS och hans Hieltar,
Liufligh och mykit teck,
I lijffuet alltid fächta,
Göra Fienden breck.

20.

I dödhen nu åthskilde
 Ey heller ähre the,
 Förlåtas icke wille,
 Hwars annars ända see.

21.

Raskare än som Örnar,
 Grymme som Leyon starck,
 Heftigare än Blörnar,
 Som Drakar vthaff kraft.

22.

Qwijdher aff wee och jemmer,
 O vsle Swenske män,
 At edher så i händer
 Gånger, nu lyckan hän.

23.

J Swea Döttrar gråter,
 Och klagher innerligh,
 Qwittre och ynkligh låter,
 Aff hiertat bitterligh.

24.

Öffuer then Hielten stoore,
 Gustaff Adolph medh qwijdh,
 Som så mykit gott giorde,
 Eer altijdh sin lijffztijdh.

25.

Then edher kräsligt klädde,
 I Rosenfärgo skijnt,
 Medh mång Clenodier täckte,
 Aff gullet ganska fjnt.

26.

Huru är nu i strijdhen,
Then Hielten fallen snart,
På Leipziks höggar bliffuin,
Gustaff Adolph medh fart.

27.

Wij sörje tigh wår Fadher,
Gustaff Adolph medh qwijdh,
At tu ifrån oss taghen,
Ähr nu så hasteligh.

28.

Tin kärleek war oss närmer,
Ähn Qwinno kärleek stoor,
Gudh giffue at tu länger,
Lefuat hadhe på Jord.

29.

Frökastat doch then Dagen,
Förkastat och then stund,
När tu så är kullslaghen,
Förkastat och thet rum.

30.

Förhannat then man worden,
På tigh sin händer baar,
Förbannat och then Jorden,
Titt blodh vpswulgit haar.

II.

GVSTAFF ADOLPH THEN EDLE HIELT!

Efter ett tryckt flygblad, 8 sidor 8:o, under titel:

Rex Sveciæ Rex Gloriæ. — Een Christeligh bådhe Sorgh och Tröstwijsa, Öffuer thet hastiga, oförmodeliga och (effter Menniskio Dom) alt förtijdeliga W. A. N:digste Herres och Konungz här i Swerige, dödeliga afflijdande; På then Thon:

Widh the Elfuer i Babylon.

Gloria Altissimo Suorum Refugio. — *Magnus Ovas Vindex Gothico-germanicus Astris.* — Aff Tyskan transfererat, och tryckt i Stockholm aff Chr. Reusner then äldre, Anno 1633.

1.

GVstaff Adolph then Edle Hielt,
 Aff Swerige Högboren :/
 J all Werden berömd til Felt,
 Til Gudz Krijgh wald och sworn:
 En Furste wijss, modigh och starek,
 En vndersam Konung i marck,
 Medh Ridderlige Stycke,
 Ther genom Gudh sin Christenheet,
 Aff Fahra och Hiertans Förtreet,
 Har teckts hielpo och rycke.

2.

Hwad han haffuer för Vnder giordt,
 Är onygligt alt skriffua,
 Men mädan är Himmel och Jord,
 Skal åminnelsen bliffua,
 Jämwäl bland then Tyske Natjon,
 För hwilken han Spjra och Cron
 Haar Ridderliga wågat:
 Och farit öffuer Siö och Sand,

At hielpa thet arma Tyskland.
Hwar warder slijk vprågat?

3.

Pomeren, Marck och Mächelborg,
Har han medh hast intagit :/
Och thesse Landens störste Sorg
Medh Heroisk Krafft nidslagit,
I öffre och nidre Sachsen,
I Dyringen och i Hessen
Kend, i Schwaben och Francken,
Hwad Gudh genom honom har giordt,
Elsas och Bayern bekenna fort;
Widh Rheinström tackar mången.

4.

Här aff tu goda Meisner Land
Föör tigh til Hiert' och Sinne :/
Hwad Pant then Herren i tin Hand
Qwar lät, haff thet i minne:
Sitt stenckte Purpurröde Swerdt
Har han sampt medh sijn Blodh förährdt,
Och åter öffuergutit,
Som bland then Papistiske Hoop,
(Then Gudh sigh til stoort förtreet skoop)
Har merckligh öffuerflutit.

5.

Ach högste Gudh i Himmels Thron,
Som thenne Hielt mon gifua :/
Tin Församblingh til Tröst och Cron,
Hwij fick han ey längre leffua?
Hwij legges then så snart på Bår?

Som war werd leffua mång godh Åhr,
 För then Dygd han lät skjina.
 Ty thet Folck han alltjdh beredd,
 War til Tröst och Bijstånd som leedh,
 Effter Befalningh tijna.

6.

Ach Fadher kär, hwij gick thet så,
 Hwij är thet Lius förswunnit? :/
 Som för oss mon lysa och gå,
 Wårt Hierta är sorghbunnit.
 Thet frögdade Jerusalem,
 Thet baar then ädle Friden heem,
 Sampt medh then Frijheet goda,
 Hwilken then leede Antichrist,
 Medh Tyrannij och arga List,
 Aff Tyskland mon vthrota.

7.

Sij, Gudh så war tin Willie, sij
 Tin Dom är oss förborgat :/
 Tin Willia, HERre, merckle wij,
 Och må medh ängslan sörgat,
 Then manligh haffuer fört titt Krijgh,
 Then tu har anfört Wägh och Stijgh,
 Then fechtat har för tina,
 Then har borttryckt och krönt tin Hand
 I vårt rätte Fädernesland,
 Medh Martyr Crono fjna.

8.

Martyr Cronan är nu påsatt
 Konung Gustav then stoorå :/
 Then han hölt för een sådan Skatt,

At han medh Frögd förloora
 Wille Lijff och Blodh för Gudz Nampn,
 Och Evangelj Läro saunn,
 Then han hiertligh kär hade:
 Medh Beröm han sitt Lopp beslött,
 I Himmelen han frögdas sött,
 Och lider ey meer Skade.

9.

Men wij qwijde som gå igen,
 Och äro i stoor wända :/
 Then som är rättsinnig Christen,
 Mon wist i ängslan stånda:
 At oss wår stoore Gideon
 Är fallin så hastigt ifrån;
 Och i otijdh bortröffuat,
 Wagn och Rytter i Jsrael,
 Han tröste, så mång tusend Siäl,
 Som nu är högstbedröffuat.

10.

Doch är HErrans Hielp icke så
 Slocknat eller förlorat :/
 Then för the Christroгна skal gå,
 Är altreda vthkorat;
 Vthaff Edle Furstlige modh,
 Warder Kongens vthgutne Blodh,
 Wist alwarligen hemnat;
 Och wisserligh ther begynt på,
 Som Konung Gustav låt thet stå,
 Thet Hopp är oss ey lemnat.

11.

Judas der Maccabeers Hielt,

Fast han än togz aff dagha :/
 War doch Gudz Werck icke kullfält,
 J stadhen mon Gudh lagha,
 Then Edle Fursten Jonathan,
 Han satte friskt Fienden an,
 Och HERRANS Krijgh vthförde,
 Gudh halp sitt Folck, stodh Fienden moot,
 Antiochus haa thet eytroodt,
 Gudz Rådth aldrigh vphörde!

12.

Således haffner sin Kamp endt
 Thenne Stoormächtigh' Hielte :/
 Then medh sin Dödh och Saligh' End
 Tyskland tröste och hielpte;
 Fienden haffner fått sin Lön,
 Hans Trätz och Macht är krossat skön,
 Han moste vndan rymma.
 Men nu får tu först see titt Håån,
 Tu snöde Dotter Babylon,
 Gudh skal sigh ey försumma.

13.

Här widh hwar Christen trösta tigh,
 Som tigh mon högt bedröffua :/
 Bedh flitigt och troo innerligh,
 Hoo weet hwad Gudh wil öffua?
 Then i Lijffuet war ett Jernrijs
 För Drakans Rijke, Skal sin Prijs
 J döden ey qwitt bliffua;
 Om Påwans Lig', iagh troor försan,
 Een tijdh här effter warder man
 Få vnderligh ting skriffua.

14.

J medler tijdh, slem Babylon,
 Halt vp aff spott och löye :/
 Tu får snart tin förtiente Lön,
 Man warder intet dröye;
 Ty Norstiernan giffuer än Glantz,
 Än finnes til then Rutekrantz
 Som alt Giftt mon fördriffua,
 Och then slemma Antichrists Root;
 Nu seer man at rätt Antidot
 I Gudz Rådth altijdh bliffua.

15.

Wälan ó Patientia
 Bliff qwar, låt oss än töffua :/
 Amor, Fides, Constantia
 Låt sigh aldrigh bortröffua,
 Så haffuer thet doch ingen nödh,
 Gudz Werck thet är, Han är ey dödh,
 Han warder Medel wijsa,
 Hållom man här widh festigh,
 Och hielpe hwar een til för sigh,
 Christum willie wij prijsa.
 Amen.

En bearbetning af denna öfversättning utkom år 1693, i ett flyg-blad, hvars fulla titel återfinnes ofvan, under Kon. GUSTAF ADOLFS KRIGS-PSALM (N:o 41). Såsom prof på behandlingen, anförä vi första versen:

GUSTAFF ADOLPH en Hielte stält
 Aff Swerige Högtboren
 Han har nu instält sigh i Fält
 Til Herrans Krigh uthkoren.

En Furst, aff Modh, Hierta och Stärck
 En Konung aff all goda Wäreck
 Och Ridderliga Gåfwor,
 Som Hafwer frälst hela Tysklandh
 Aff den grymma Darios Hand
 Och krönt medh stoorä Håfwor.

III.

WAKER VP DALAR SKÖNA!

Öfter ett tryckt flygblad, 16 sidor 8:o, under titel:

Threni Eller Klagoskrift, öfwer then Stormächtighe Högborne Furste och Herres, Her GUSTAVI ADOLPHI Andres och stores Sweriges, Götes och Wendes Konung, Storfurstes til Finland, Hertiges vthi Estland och Carelen, Herres vthöfwer Ingermanneland (nu glorwärdigast hoos Gudh i äminelsen) Sorgelighe fränfalle vthi Tyskland then 6 Novembris 1632. Och nu then 22. Junij 1634. medh Högh berömmlich Konungzligh Process bleff i Stockholm i Gråmunka Clöster begrafwen, Gudh H. Mtz. Sial medh alla Christroгна bewara wille. Siunges vnder then Thon.

Adels och Prästers ära, Borgares, etc.

Componerat aff *Iona Sigon. Sponge* Nortel. Tryckt i Stockholm, 1647.

1.

Waker vp Dalar sköna,
 J Europe Skogh,
 Waker vp Lunder gröna,
 Som vthi Swea boo.

2.

J Palmeträ ther stända,
 Medh Ympa Quistar sin,
 Sec doch then stora wända,
 J ären stadd vthi.

3.

Sampt florerande Roser,
Som och vprinna ther,
Vti thes gröna Skogar,
Lyffter vp ögon här.

4.

Waker vp Luteraner,
Swea och Göta Män,
Skodha then sorge dwale,
Tigh nu wist är tilscndt.

5.

Lyffter vp ögon all,
Anseer medh iemmer stoor,
Sorgsens dagg är nidfallen,
Vthöfver Sveriges jord.

6.

En Rosenlund planterat,
Haar Gudh i Swea daal,
Medh fruchtbar trä förmerat
Til itt berömligit taal.

7.

Itt Wijnträä war vprunnit,
Vthi then lunden grön,
Thes frucht är dyrbar funnen,
Sielf bär hon sitt beröm.

8.

Thess dygd om iagh må tala,
Är så wijdha bespordt,
Intet trää ibland alla,
Kan liknas ther emoot.

9.

Öfwer all Firmamenter,
Lyser then Solen klar,
Tillyk thes Trädz Affecter
Skijner aff Swea daal.

10.

GVstaff andre och stoore,
 Mächtigh genom Gudz Hand,
 Sweriges Konung edsworne,
 Betydher thet trä sann.

11.

Hans Nampn i werlden wijlha,
 Vnder then röde Sol,
 Berömligit är vthsprijdat,
 Klingas aff Swea stool.

12.

Som then grönskande Mijstel,
 Pryder thet äpel trä,
 Om kalla Winters tijdher,
 Medh sijne blomster grön.

13.

Then Monarchens bedriffter,
 Gustavi Adolphi,
 Medh stoor fågring beprydher,
 Swea och Götha by.

14.

Som Arons Staff medh mandel,
 grönskas medh blomer godh,
 Så och thet ädla Landet,
 Stodh vthi bästa floor.

15.

Om Änglar medh sin stemma,
 Wille röra min dicht,
 Kunde the ey vthnämna,
 Then Konungz högh bedriff.

16.

Troheetz hierta at bära,
 Mände then Herren godh,
 För Vndersäter kära,
 Som vthi Sverige boo

17.

En fridförsteligh Fadher,
Swenskom och Götom war,
Finnars, Carelers, Lappers,
Trogne sköld och förswar.

18.

Then Luteriska skara,
War han en Herre godh,
För them ey wille spara,
Sitt adla Lijff och blodh.

19.

Land och Städher regera,
Medh all Gudfruchtigheet,
Aldrigh i werlden mera,
Kan finnas hans gelijck.

20.

För sina vngar kära,
En Pelican sorg bäär,
När the aff Ormen leda,
til Jorden slagen är.

21.

Sin rödha Blodh vthgiuter,
vppå sin vngar små,
Sitt Lijff få the tå niuta,
Aff Jorden strax vpstå.

22.

Gustaff then Hielten fjina,
En dyrbar Pelican,
Lät sitt adla blodh rinna,
För sina kära Barn.

23.

Then Honungz daggen söta,
Som är Gudz helga Ord,
Förswara och omsköta,
Monde then Herren godh.

24.

Itt Leyon monde tiuta,
 såsom en arger Hund,
 Och kom aff mörkret diupa,
 Ja vr en torran Lund.

25.

Och wille platt förstöra,
 then adla fruchten reen,
 Gudz Folck i mörkret föra,
 Thet war en jammers pijn.

26.

Thet Leyon monde sigh gifwa,
 In vthi Tyska Land,
 Och wille ther fördrifwa,
 Then adla fruchten sann.

27.

Then Luterske skara,
 Medh myckin gråt och skrij,
 Tilbodo Gudh sin Fadher,
 Skoda aff högden nidh.

28.

Och them en tröster senda,
 Vthi sin stora sorgh,
 Thet Leyons mord affwenda,
 Och wara theras borgh.

29.

Gudh tå ey länger kunde,
 Höra thes klago röst,
 Vtaff sin nådes Brunnar,
 En dyr Hielte framsköt.

30.

Gustavum han tiltalte,
 "Tu Swea Konung godh,
 Tin sköld skal tu påtagha,
 Och gå thet Leyon moot.

31.

Bindt Swärdet wedh tin Sijdh,
Baneret i tin Hand,
För tigh tå skal iagh stridha,
Stöta thet Leyon gram.

32.

Vthslå tu tina wingar,
Lägg Sadel på tin Häst,
Tin Fiende skal iagh twinga,
Wara tigh aldra näst.

33.

Läät Glafwen lysa klara,
Pistoler wid tin Saal,
Tå skal then Påwens skara,
Tina hand blifwa war.

34.

Som Benaia then Hielten,
Manligh på Platzen stodh,
Tw Moabiters Läyon
Medh sin hand nederslogh.

35.

Tillijk then gruffligh Mannen,
Och Egyptiske Hielt,
Segerligen nidherladhe,
Medh egen Spitz nedfält.

36.

Som Abraham och stridde,
Fyra Konungar slogh,
Manligen på platzen bidde,
Lott aff thes hender togh.

37.

Så skal och tu Gustave,
Genom min mächtig hand,
Frija the Luteraner,
och göra them bijstånd.

38.

Tu skalt medh titt Swärd skarpa,
 Påwens grymma partij,
 Manligh lägga til Marke,
 Och göra mitt Folck frij.

39.

Segher skal tu hembära,
 För heela Jsrael,
 Tigh wil iagh strijda lära,
 En Konung ästu säll."

40.

Gustaff then Hielten fijna,
 Herrans röst lydigh war,
 Hans kerleek monde brinna,
 Moot then Luterske skar.

41.

Sin vndersäter kallar,
 Tilhopa vppå stund,
 Trolighen them befaller,
 Regera Sweriges land.

42.

"Gudz helga Ord rena,
 Håller i wyrdning stoor,
 och medh thes frucht allena,
 Försörgier Sweries Jord.

43.

Lagh och Rätt tillijka,
 Gifwes i eer hand
 Låter thes frucht vthsprijdas,
 Widt vthi alle Land.

44.

Regerar såsom Herrar,
 Och Sweries trogne Män,
 Vthi kärligheet lefwer,
 Til lijka hwar och en.

45.

Sampt Vndersåter alla,
Hwart stånd i synnerheet,
Wil iagh hafwa befallat,
Wandren medh hörsamheet.

46.

Hålt i wyrdning och ähra,
Gudz Lagh och helge Ord,
Sampt tin Öfwerheet kära,
Regera skal tin Jord.

47.

Så skal ock Gudh then högste,
Edher alla tillijk,
Wälsigna medh stor frögde,
Gifwa en ewigh fridh.

48.

Här medh wil iagh nu alla,
Min vndersåter kär,
Troligen Gudh befalla,
Til önskeligh wälfärd.

49.

Faar wäl o Sweries Rijke,
Mitt kära Fädersland,
Tigh wil iagh aldrigh swika,
Om min Hiertblodh är warm.

50.

Farer nu wäl j alle,
Min Vndersåter godh,
Gudh vnne migh medh glädie,
Finna i bästa floor.

51.

Manligha skal iagh strijda,
Såsom Jasabeam,
Igenom Gudz macht blijdha
För en san Religion.

52.

För Gudz Församling kära,
 Wägha mitt Lijff och Blodh,
 För thet Leijonet grymma,
 Frija then rene tro."

53.

GVstaff sigh tå hastar,
 Frijmodigt vppå stund,
 Och medh sin arm starke,
 Reser aff Swea lund.

54.

När hans Namn monde klinga,
 Vppå then Tydske Jord,
 Käyserska Herrar grymma,
 Förspilla tå sitt modh.

55.

Önska medh hiertans sorge,
 Aldrigh hafwa sedt dagh,
 Än medh then Hielten store,
 Skulle gå vthi slagh.

56.

Keyzerska moste luta,
 Såsom en mednatz tyff,
 När Musqueten monde sputa,
 Röda Eeld, Lodh och Bly.

57.

GVstavi wingar dundra,
 Vtaff Musquete skall,
 Käyserske måste vndan,
 Eller the wänta fall.

58.

Gustavus tå ställer,
 En Scharmutzserning an,
 Mång Påwisk Hielt han faller,
 Medh sin stormande hand.

59.

Mång sköne Land och Städher,
Genom Gudz macht intogh,
Påwiskom störde nedher,
Och them til flychten slogh.

60.

Han stridde som en Herre,
Han kämpa som en man,
För Ewangelij lära,
Jn til hans Hiertablodh ran.

61.

Som Eliaser stridde,
Manligen medh sitt Swerd,
Nederslogh the Philister,
til hans hand domna nidb.

62.

Gustave seger röra,
Nu ey medh gifwas kan,
Crönikor witne bära,
Om hans bedriffter san.

63.

Doch i then sidste Slachtning,
Medh sine Fiender hölt,
Fächtade han rätt manligh,
Alt som en dyrbar Hielt.

64.

Hans Swerd ther monde klinga.
Hans Bössa ey feelt slogh,
Blodhen han monde rinna,
Som en strömande flodh.

65.

På then Käyserske sijdha,
Föll Tijotusen man,
På then Swenska tillijka,
Föllo femtusend man.

66.

Mången dyrbar Hielte,
 Sampt Officerer högh,
 Satte sitt lijff i spelet,
 Thes Hierteblodh vthflöt.

67.

Högst ibland Hieltar alla,
 Vnder then röde Sool,
 Monde Gustavus wara,
 Ther vthgöt och sin Blodh.

68.

När tå then ädla Hielten,
 Kenner han sargat är,
 Fattar medh handen ena,
 Vthi sitt skarpa Swerd.

69.

Then andra hand at föra,
 Fick ey then Hielten godh,
 Ty hans edla blodh rödha,
 Sorgeligh ther vthstodh.

70.

Sitt modh han tå ey fälte,
 Vtaff then sorghen här,
 Vthan som en frisk Hielte,
 Medh en hand för sitt Swärd.

71.

Sin hielm lät han tå skina,
 Then segerförsten godh,
 Förmante Krigzmän sina,
 Hafwa oförskreckt modh.

72.

Moot sin Fiend scharmucera,
 Monde then ädle Hielt,
 Mång Krop på Platzen neder,
 Lade han medh sitt Swerd.

73.

Så länge monde fächta,
 Gustaff then Hielten From,
 Jn til hans Kropp then ädla,
 Tree dödelige skott bekom.

74.

Hans dyrbar Kinben twenne,
 Jtt lod igenom rann,
 Hans Konungzligh Bröst sköna,
 Ther trädde och itt fram.

75.

Vthaff the hårda Pijlar,
 och tre dödeligh Skott,
 "Föll han aff Hesten nedher,
 Tröst oss Gudh Zebaoth."

76.

Sitt skarpa Swerd insticker,
 Tå then Hielten försan,
 "Tigh aldrig meer vtbrycker,
 Min Konungzligha Hand."

77.

Til sin högh Officerer,
 Talar then Herren bold,
 "Min Krijgsmacht wäl regerer,
 Jagh gifwer edher i wäld.

78.

Tillijka iagh och beder,
 feller ey edher modh,
 Vthan Manligh strider,
 Ståår edher fiende emoot.

79.

Min dödh j och så hemppen,
 Om j hafwen migh kär,
 Jn til thes en qwarlemnar,
 Som ståår på platzen här.

80.

Faar wäl faar nu alle,
 Far wäl min Krijgsmacht kär,
 Låter modhet ey falla,
 Gudh ware edher när.

81.

Faar wäl min Drotning kära,
 Min elskeligh Gemål,
 Gudh tröste och regera,
 Tigh i then sorgh tu fåår.

82.

Tårka flytande Tårar,
 Vtaff tin ädle kinn,
 Lät titt hierta hugswalas,
 Aff högga kärleek min.

83.

Mitt Lijff tu aldrigh finner,
 Meer på then sorgge Jord,
 Doch i then höghe Himmel,
 Med frögd i Ängla Chor.

84.

Faar wäl min Dotter lille,
 Fadherlös ästu nu,
 Vnder Faderligh wingar,
 Hålle tigh Herren Gudh.

85.

Faar wäl o Swea Rijke,
 Faar wäl tu Göta Land,
 Gudh tigh vthi all tijdhe,
 Regere medh sin hand.

86.

J gåår war iagh en Konung,
 Mächtig, Frijmodigh, starck,
 J dagh tå är iag fången,
 Aff dödzens pijlar skarp.

87.

J går tå bleff iagh likat,
Widh then Hielten Simson,
J dagh tå är iagh gripen
Aff dödzens hårda ram.

88.

Frijmodigt Läyon förde,
Jagh i min sköld i går,
J Dagh swart sorghakläder,
Drages öfwer min Bäär.

89.

J går alt som en Ören,
Spente Fiender min,
J dagh i all rum höres,
Falla Tårar på Kinn.

90.

J går monde iagh fächta,
Ridderligh medh min handh,
J dagh vtaff Gudz Änglar,
Föres i Jesu fampn".

91.

Bloden honom affrinner,
Han ey meer tala kan,
En Fridförste nu lägger,
Jgen sin öghon san.

92.

Han lyfter vp sin hender,
Ropar til Himmels högd,
"Gudh anamme min ande,
Skänck migh en ewigh frögd".

93.

Gudh tröste oss nu alle,
Trösta oss sorgafull,
Sweriges trogne Fadher,
Är nu slagen omkull.

94.

Jt tusen sex hundrade,
Tretiyo och andra åhr,
Stelte Novembris Dagen,
Tilbar oss thenna sorgh.

95.

Fördömd ware then timma,
Osaligh och then dagh,
Hwilken then Monarch fijne,
til jorden bleff nedlagd.

96.

Swart moln och mörk dimba,
Sorgelig tecke tigh,
Alt för the sorga strijmor,
Tu förde i vår by.

97.

Solens ansichte blijdha,
Bortgömme sin klarheet,
Och aldrigh på tigh skjina,
Tu sorgzens dagh oblidd.

98.

Mörckheet för tigh och draghe,
Himmelens Orion,
Medh stoor sorgh på tigh klaghe,
Tu sorgzens dagh ofrom.

99.

Gråter och sörier swåra,
J som på Jorden boo,
Fäller blodige tårar,
Öfwer then Konung godh.

100.

Synnerligh Luteraner,
Vnder then Solen rödh,
Klådth tigh i sorghaklådher,
Gråt tin Fridförstes dödh.

101.

Ach tu högborne Drotning,
 Gustavi Gemål kär,
 Begråt tin Herra Konung,
 Som nu affallen är.

102.

Lätt heta Tårar rinna,
 Vppå tin kinne godh,
 Hans Lijff ey meer finnes,
 vppå then sorge Jord.

103.

En Änckia astu blifwen,
 J thenna jemmerdal,
 Doch i thet frögdelijfwe,
 Finner tu tin Gemal.

104.

Then sorgh toleligh drager,
 Hon doch ey warar här,
 Men Frögd i Lustesalen,
 Blifwer i ewigheet.

105.

Alt som en dyrbar Hielte,
 Är han nu slaghen nedh,
 Efter Gudz eghen willie,
 Gångit all werldzens stigh.

106.

Vthkora Drotning lille,
 Sweriges Arff Furstin,
 Lät adla ögon rinna,
 Gråt nu Herr Fadher tin.

107.

Tec an tigh sorgekläder,
 Jemra tigh aff tin Stool,
 Til Jorden slaghen nidher,
 ar tin Herr Fadher godh.

108.

Tu florerande Swea,
 Tu ädla Göta land,
 Bögh tigh til Jorden nedher,
 Angrip en sorgadantz.

109.

Twätta tin Sång medh tårar,
 Gör tin Dunbädd wåt,
 All tina frögdeströmar,
 Är wendt til qwale gråt.

110.

Cronan vthi titt Hufwud,
 Curbitsen vr tin skogh,
 Är tigh til sorg nidh kufwa,
 Som stodh i bästa floor.

111.

Lät sorga röst vpklinga,
 Medh itt högdt sorga skal,
 Lätt tin ögon rinna,
 Öfwer thet stora fall.

112.

Gustaff tin Konung smorda,
 En fridzbaar Hielte högh,
 För tina synder stora,
 Sin röda blodh vthgöt.

113.

Konungar, Förstar, Herrar,
 Söria nu hierteligh,
 Gånga i söria kläder
 För thet fall Gustavi.

114.

Ja Adel och Oadel,
 illijk hwar i sitt stånd,
 Wända sin frögd til qwal,
 Vthgiuta sorgesång.

115.

Sampt Firmamenter stoor,
Vppå then Himmel högh,
Diwr, Foghlar vthi Skoghar,
Fisken i Haffsens siö.

116.

Grönskande trä förfalne,
Wilia ey bära frucht,
Blomstern på Marcken alla,
Krökia blomer til bucht.

117.

Lillior i Daggen stånda,
Nu sorgha witne bär,
Thess blommer ey vtgånga,
Och intet grönskas meer.

118.

Mistillens fågring sköna,
Monde ock falla nidh,
Medh sina bladher gröna,
Jemmer är til at see.

119.

Gudh Zebaoth oss tröste,
Hielp oss o Herre mild,
Vthi våra nödh högsta,
See tu oss nådigt til.

120.

Orsaken monde wara,
Til thenna sorgen stoor,
Blodrödha synder våra,
som lodha, bedreffz på thenna Jord.

121.

Gudh oss dagligh hootar,
Medh Döddzens plåghor swår,
Som skola medh oss stå,
Ther han sielff sägher så.

122.

"Titt Wijnträ skal förtorkas
 Tin åker jemmerligh,
 At tu min bodh ey achtar,
 som iagh befaller tigh.

123.

Tin Konung aff titt Lande,
 Jagh och borttagga skal,
 Sända tigh sorgh til handa,
 Medh jemmer och stoor qwal.

124.

Min wredhe skal hård brinna,
 Som en förtärande eld,
 Mitt straff skolen i finna,
 Hunger, Dyrtijdh och Swerd.

125.

Jdher tå skal iagh spijsa,
 Medh then Malörten bäsk,
 Galla skolen i dricka,
 J edher ståltheet häsk".

126.

Sitt lyfte Gudh fulbordar,
 Om synden ey affstås,
 som stoffet vthaff Jorden,
 Genom hans hand förgås.

127.

Wist må och så betydha
 thet stoora fallet här,
 At Herrans dagh then blijdha,
 Nu wist förhanden är.

128.

Himmelen, Firmamenter,
 Bära oss witne klar,
 Sampt alt på Jorden wexer,
 Nu stoor förändring haar.

129.

Kom nu o käre Herre,
 Kom medh tin frögdeskåål,
 Och wendt wår sorgh til glädie,
 För oss till Himmels Saal.

130.

Kom, kom o JESu Christe
 kom medh tin vthrechte fampn,
 Och föör tine Barn sijste
 Vthi titt frögda Land.

IV.

FÖR PAPISTERS HOOT, WÅLD OCH TYRANNIJ!

Författad af *Gabriel Holstenius*, Noræmontanus, och tryckt i ett flyg-blad, 8 sidor 4:o, under titel:

Cardialgia Suecorum Perpetua In Obitu Gloriosissimi, Invictissimi & Augustissimi Principis ac Domini DN. GUSTAVI ADOLPHI Secundi Et Magni Suecorum, Gothorum, Vandalorumque Regis Incomparabilis, Orthodoxæ Religionis & libertatis Germanicæ defensoris ac vindicis felicissimi, Patris Patriæ exoptatissimi. Qui 6. Novemb. 1632. in campo Lützensi moriens cruentam nobis obtinuit Victoriam: Cuius Exequiæ Solenni Et Regia Pompa à mæstissimis Sueciæ incolis non sine infinitis Lachrymis & gemitibus Holmiæ 22. Iunij M. DC. XXXIV. devotissimè celebratæ sunt. Holmiae, Typis Ignatii Meureri. M. DC. XXXIV.

1.

För Papisters hoot, wåld och Tyrannij,
 Gustavus dragen är i Krih och Stridh,
 Att fehta medh sin weldigh hand
 För wår Troo, Lijff, Städher och Land:
 Här trädher Waasen fram,
 Och stridhen gånger an,
 Men Fienden fåår skam.

2.

Först Waasen Tilly widh Leiptzig schlager,
 Åhret ther efter til Lützen drager,
 Medh Wallstein hölt en blodig slacht,
 Och Nedherladhe all hans macht:
 Men Waasen stielper Kuld,
 I Stofft och Swarta muld,
 Som war wår Konung huld!

3.

Här seer man Walstein til Flychten gånga,
 På platzen liggia quar tusend många,
 Then af Fienden bäst löpa kan,
 Höltz för en tapfer Ridders man:
 Dock blecknar Waasens hy
 Och höres roop och gny
 Ther Wallstein måster fly.

4.

J Tijske Förster all, Chur och Stender,
 Til edher mitt taal hwelfer och Lender,
 För edher Fridh och Wälfärdh skuld,
 Ähr stulpen Swenskas Konung huld!
 Här ligger Waasen godh
 På platzen i sin blodh,
 Then som itt Leijon stodh!

5.

Swenske medh tårar Waasen sin klaga,
 Söriand medh Lijket til Swerge draga,
 Byggia en kostlig graff af steen,
 Att hielten må hwijla sin been:
 Så legges Waasen nidh,
 Som fallen ähr i stridh,
 Ther bäffua Swenska widh!

6.

Här quidher en Enkia och hårdt gråter!
 Här quidher itt Barn och Sorglig låter!
 Medh tårar blandas theras taal,
 Söria bitterlig thetta fall,
 Öfner den Waasen stoor,
 Som til sin hwylo foor,
 Och nu i graffuen boor!!!

V.

ACH, ACH HWADH QWIDH OCH JEMMERLÅÅT!

Efter ett flyg-blad, 16 sidor 8:o under titel:

Klaghe Wijsa: öfwer Thet fast klageliga, och för heela then rätta Christenheetenne, bedröfwelige och oförmodeliga Then Stormechtiges (fordom) och Höghborne Herres och Konungz K. GUSTAFF ADOLPHS THEN 2. OCH STOORES, Sweriges, Göthes och Wendes, &c. Konungz, Storfurstes til Finland, Hertigz til Estland och Careelen, Herres vthöfwer Jngermanland, Wår Aller Nådigste Konungz och Herres, Sitt Fäderneslandz, then reena Lutherska Religions, samt then twungna Ewangeliske församblingennes wprättares och förswarares vthi Tyskland, Ifrån thenne jemmerdaal hadanfärd och affall, Vnder then melodie

Widh the Elfwer i Babylon, etc.

Maximus Occubuit Victor GUSTAVUS ADOLPHUS. — Stockholm, Åhr, 1644.

Andra sidan innehåller en Latinsk dikt, hvarefter den Svenska Visan vidtager, s. 3. Sista sidan innehåller också några Latinska verser undertecknade af Visans författare, *Michael O. Wexionius*.

1.

Ach, ach hwadh qwidh och jemmerlååt,
 Är oss kommen til handa,
 Hoo skal wår ögon lära gråt
 I denna hiertans wända?

Ach at iagh hadhe tåra flodh,
 Bredhe widh mitt sorghfulla modh,
 Och öghon som een Källa!
 At iagh kunde som thet bör sigh,
 Öffuer thet fall fast ömkeligh,
 Medh söriande migh ställa.

2.

All frögd är vthi sorgh förwänd,
 All glädhie haffuer ända;
 Wår öghnalust är oss affhänd,
 Hwart skole wij oss wända?
 Ja, wij må wäl bortläggia nu
 All wår Prydning sampt kostligh skru,
 All Music må vphöra:
 All frögdespell all lustig sång;
 Här är ey vthan sorgh och twång,
 Som kan wårt hierta röra.

3.

Then sorgh är stoor och myckit swår,
 Jagh bäfwar at omtala,
 Cronan föll nedh aff huffwud wår,
 Hoo skal oss nu hugswala,
 Een Crona som ey war gemeen,
 Hwars lijke man ey sinner een,
 Wäl ibland tusend många:
 Sök eliest alla skriffter frijtt,
 Historier ja hijt och tijt,
 Nätter och daghar långa.

4.

Samma Cron Gustaff Adolff war,
 Then Edle Konung och Herre,
 Som nu til marken fallit haar,
 Ey kund oss henda werre,
 Han war een Crona allom man,
 Adel och Ridderskap försan:
 Theras frijheeter godha,
 Han aldrigh nidher tryckia lät,

Hwar en rättsinnig witnar thet,
Ja och medh tåra flodha.

5.

Ty är thet stand til sådan floor,
Vthi hans daghar kommit,
At ingen som i Swerige boor,
Haar sljkt förra förnummit:
Nu finnas ther Högblärde män,
Och the medh flijt studera än,
I alle frije konster,
Ja Adlat är mången gemeen,
Doch för trooheet och dygd alleen:
Adlen wexte som blomster.

6.

Wil man och see til Lärostand,
Skal man storligh förvndra,
At ändoch oss til Watn och Land,
Fienden tänckte plundra:
Mon doch then Konung wijs och from,
All sin Arffgodz och egendom,
Til Vpsala förähra,
At byggia Academien,
Och vppehålla Vngdomen,
Sampt them som then ther lära.

7.

Een störr rundheet är alrigh spord,
I mång Konunga Rijke,
Hoo håller daghligh sådan bord,
Hoo gör expenser slije?
Thet war Magnificentia,
Som är een virtus Regia,
Sådant må andra lära,
Han giorde för sitt fosterland,
Hwars fadher nu ey kallas han,
Han mon sökia Gudz ähra.

8.

Ty Vpsala Collegium,
 Må nu söria medh rätta,
 Thet har mist sin Nutricium.
 Sijn öghon må the twetta;
 Ja, Jagh kan ey medh torra kin
 Meer skrifwa nu i thetta sin,
 Tårar begynna rinna,
 När iagh hughkommer then mildheet
 Såsom Vpsala är beteedt:
 Ey alla thet besinna.

9.

Öfwer Gudzfruchtan och hans Ord,
 Hadhe then Konung och Herre,
 Ett sådant nijt, at iagh ey troor
 Moses eller David större.
 Han lät vpläggia Biblia,
 Så wäl som fleer volumina.
 Kyrckior han främia wille:
 Han war altijdh en Prästawen,
 Ty gråta the: Ja hwar och en
 Säger: Ach wår Konung mille!

10.

Lagh och rätt han handhadhe wäl,
 At ey kunde förtyckia
 Någrom, thet skee skulle oskäl,
 Lagh boken lät han omtryckia,
 Domare högt föifarne Män,
 I then Konungligh Hoffrätten:
 Sampt och så andra flera,
 Lätt han til sättia i all Lan,
 Hwar och en hafwa sin förman
 Then han må sigh för kära.

11.

Krijgsmän och älskadhe medh nijt,
 Och wille heller mista,
 Än them fattas i någon tijdh

Skulle något och brista,
 Han kalla them kär Söner sin,
 Ther medh han gaff them modh in
 Til at så lustigt fächta,
 Såsom thet hadhe warit leek,
 Eij mångher aff hans Krijgsmän sweek,
 Hans fromheet gjorde thetta.

12.

Jagh troor och wist j Handelsmän,
 J måste thet bekenna:
 At aldrigh någhon Konung än,
 Fordrad edher som thenna:
 Han hafwer på åthskiligh satt,
 Mång prijsligh Compagnio vprätt,
 Som kunde Rijket håta,
 Om man ey wil försumma thet,
 Städher han och vpbyggia lät.
 Men nu må j wäl gråta.

13.

Bönderne gå medh sorgfult modh,
 Som iagh eliest wil mena,
 Om the hafwa Christeligit blodh,
 Äro til gråt ey seena,
 The hafwa mist sin Konung mill,
 Then the så dristigt trädde til,
 Hon mon them ey bortwijsa,
 När the för honom kommo fram,
 Han war them blijdh och miskundsam,
 Thet gjorde them stoor lijsa.

14.

Ey kan iagh fyllest nu här medh,
 Konungens bedriffter skrifwa,
 Een man kan ey fulborda thet,
 Han låter thet wäl bliffua:
 Man kan icke allenast een,
 Aff hans dygder fulkomligen,

Vthläggia och berömma:
 Doch skal mången understå sigh,
 Thet om röra margfalleligh:
 Ja mången ther om drömma.

15.

Ty then wil see hvadh han bestelt,
 Haar i sina lijffzdaghar,
 Uthi åtskilligh Krijgh och Fält,
 Ett stoort werck han förtagher.
 Han måste först til Danmarck gå,
 Och sedhan til Rysland och så,
 Til Lijfland, Pryssen, Pålan:
 Thet wore seent besökia the
 orter som han bekrigade:
 Ja förra trottnar Fålan.

16.

Wil man allena förtagha sigh,
 Hvadh han monde uthrätta,
 Nu sidst uthi thet Tyske Krijgh,
 Een stoor Book gofvo thetta.
 Thet syntes först omögeligt,
 Och för mångom nästan dårligt,
 Konung Gustaff mon förtagha:
 Dragandes moot Keysarens macht
 Som många haa under sigh bracht:
 Gudh mon thet annars lagha.

17.

Keysaren hadhe i sin hand,
 Och skylte medh sin winga,
 Heela thet ganska Tyskeland,
 Begynte Danmarck tvinga,
 Thet voro seent uptälia the
 Land honom äro lydighe,
 Och all hans starcka Fästa.
 Hvadh war Sverige räkna ther moot:
 Kunde alleen fästa sin foot,
 I Strålsundz litzla näste.

18.

När doch thet arma folck framkom,
 Och begynte fast qvida,
 För Gustaff Adolph Konung from,
 Gat han thet icke lijdhä:
 Drogh så för the Tyske Nation
 Moot them som Gudz son aff sin thron
 Nidhkasta sigh förmeena,
 I kamp och stridh, wägandes alt
 Sigh i thenna werlden befalt,
 För Christi ord thet reena.

19.

Öfver alla hieltar een Hielt,
 Ja en Hielt öfver alla,
 Som sigh så willigh gaff i Fält,
 För them honom mon kalla.
 Codrus berömd en Konungh bälld,
 Gaff sigh wäl uthi dödzens wäld,
 Doch för sitt folck allena:
 Gustavus för Fremmande Män,
 Gaff sigh i dödhnen willigen,
 Thet war mer, wil iagh meena.

20.

Pöeter hafwa skrifwit fast,
 Om Herculis bedriffter,
 Hwadh merkeligh ting han medh hast
 Giorde, ha theras skriffter:
 Thet är dicht, thetta icke så,
 Gustavus monde wist framgå:
 Hvars Ridderlige stycke
 Widt öfvergå alt hwadh som thet
 Uthaff Poëten dichtat är.
 Ach Sweriges ädla smycke.

21.

Han nidladhe then Arme
 Som trodde sigh ey winnas

Kunna, eller sijn lijke see,
 Hon skulle aldrih finnas:
 Men Gustavus genom Gudz macht
 Hafwer them som Simson nidhlaght
 The lärde honom kenna:
 Gudh gaff them Gideon här nidh,
 At trösta sin Försambling widh,
 Rätt Maccabe war thenna.

22.

Men Gudh, ach Gudh, hwj är Han så
 Hastigt oss ifrån taghin?
 Skulle then Hielt ey lefwa få,
 Skulle han så wardha slagin?
 Hwj lägz then nu på swarta bår?
 Som werd war lefwa tvsen åhr?
 Ach ach Hielten är slagen.
 Then Hielte godh i Israel,
 Som tröstade mången trogen siäl:
 Vår glädie är borttagen.

23.

Thet hafver gjordt wår synd så snödh,
 Wij må bitterligh gråta:
 At påkommen är oss then nödh,
 Så monde synden båta.
 Ach, ach hwart skole wij nu hän,
 Hwadh tröst är oss mera igen?
 Flym nu til Gudh allena,
 Han är then man som hielp förmå,
 Honom wij och så tröste på,
 Ofall skal han förmena.

24.

Doch annars ey nu wara kan,
 Än hwar man är bedröfwat,
 "Hwar är Hector min käre man?
 Hiertat är migh bedröfwat,"
 Klaghar nu Andromache from:
 "Hwar är min tröst och läkedom?

Ach, ach min arme Enckia,
 All frögd och lust migh borto är,
 Glädie får iagh ey meera här,
 Så mon migh sorgen sänckia."

25.

Och så then unge Fröken godh,
 Wår uthkorade Drotningh,
 Drager ett klent och sorgfult modh,
 Kullslogs hennes förhoppning?
 Ingen stoor glädie hon tå får,
 När hon kommer til myndigh åhr,
 Hon warder sällan gladher:
 Öfver teer hon sigh söriandes,
 Medh suck och tårar säyandes:
 "Hvar är min käre Fadher?"

26.

Ja och the höghe Embetzmän,
 I wårt Konungerijke,
 Klagha öfver olycka then,
 Ey mindre medh ord slijke:
 "Ach, ach wårt Hufwudh och förman,
 Huru hastigt han oss förswan:
 Låtom oss nu upwakna."
 The rifwa sigh sitt ädla håår,
 "Ach borta är Konungen wår,
 Hans wijsa Rådih wij sakna."

27.

Bispar, Präster, gemene man,
 Borgare och så Bönder
 Gråta, ja the må och försan,
 Gråta och slijta sigh sönder:
 Ey kommer Gustavus igen,
 Fast om werlden stådho än,
 Mång åhr, ja än wäl tusen.
 Hans lijke icke warit haar,
 Ibland the förra Konungar
 Thess gråta wäggjar ock husen.

28.

Wäre Krijgsmän the jemra sigh,
 Och hiertelighen klagha:
 At theras Fader ynkeligh
 Och hastigt togz aff daga.
 The willia ty hempnas hans dödh,
 Fast the ey skola ätha brödh:
 The fruchta ingen wädhe,
 För sin Herre och Konungh godh,
 Then them förr trösta och gaff modh,
 Gudh unne them sin nådhe?

29.

Fast monde och ängsla thet fall
 Wår Förbundzbrödhber trogne:
 Ja öfver Christenheeten all
 Äro tijenden flogne:
 "Gustavus Adolph är nu dödh,
 Wij fruchte thet bodhar oss nödh,
 Ach, ach, then Hielten stoore,
 Thet är oss ledt, thet gör oss sorg,
 Wij höllo honom för en Borgh,
 Hans Rijke wij troo swore."

30.

Wij gråte men Fienden leer,
 Thes större är wår möda,
 Fast efter wårt förderiff han scer,
 Och wil oss alla dödhha.
 Min Herre Gudh statt up och kom,
 Och frels tin trengda egendom,
 Nu uthaff thenna fara:
 Til tigh allen ståår all wår tröst,
 Ängest är i hierta och bröst,
 Tin dagh mon ey långt wara.

31.

Ty wij som lefwe här igen
 Låt oss ey säkre blifva,
 Fallom till Gudh allwarligen,

Han warder sin nådh giffwa.
Enigheet och troheet ther hoos
Låtom aldrjg swinna sin koos,
Gudh warder oss wål hielpa,
Efter sitt ord och löfften klar
Skal han, såsom han lofwat har,
Then skiökian omkull stielpa.

32.

Giff Herre Gudh en hiertans tröst
Allom här öfver gråta,
Hwghswala the sorgfulla bröst,
Torka ögonen wåta:
Men thet öga här åt mon lee
Låt thet, o Herre, aldrih see
Mera, Dagsens lius klara:
Tu sitter hwar och enom näst,
Hiertans tanckar kenner tu bäst,
Allwijs monde tu wara.

43.
Sjö-slaget vid Femern,
d. 13 Okt. 1644.

Efter ett tryckt flygblad, 8 sidor 8:o under titel:

Canticum Triumpbale. Eller Triumph-Sång, Om then stora
 slachtning, Ja endtligh lyckelghe (!) Victorie som Gudh them Swen.
 skom gaff vthi Östersjön på den 13. dagen vti Octobri Månadt.
 Siunges vnder then Thon, Såsom

Adels och Prästers ähra, etc.

Anno M. DC. XLIII.

1.

Af Swea Land vthdragne,
 Skeppen medh Rustning stoor,
 Polsanerne vthslagne,
 Gingo i stadigh floor.

2.

På thet åhret Christi,
 Sexhundrat fyretijo fyra,
 Tingunde dagh Septembris,
 Ottonde reestom wij.

3.

Flottan från Daalan lade
 Åth Calmar rätta koos:
 Hollendske wij där hade:
 Som lågh och wänte oss.

4.

Namnen wil iagh beskrifua:
Hwart effter annat här:
Androm tilkänna gifwa,
Som tå ey wore när.

5.

War altså thet första,
Smålandz-Leyonet båld:
Räknadt ibland then största,
Som glorde Juthen wåld.

6.

Thet förde Commendanten:
Then ädle General:
Herr Gustaff Wrangel,
Som war wår Principal.

7.

Snöde Drak thet andra:
Lustigt i Floden gick,
Admiralen ther på wandra,
Vthi sitt rätta skick.

8.

Majors Skepp Regina:
Tredie i Ordning war,
Medh Flaggor mände skjna,
Vnder Solenne klaar.

9.

Göthenborg medh Katten:
Vthi theras gestalt,
Kommo och mechtigh wackra,
Såsom them war befalt.

10.

Efter them månde fölla,
 • Jägar medh Hwijta Swan,
 Lupo på Haffzens Bölla,
 I Order hoos annan.

11.

Charitas thet sköna,
 Sampt snälle Leopard,
 Från Swenske Dalaröna,
 Kommo medh samma art.

12.

Gamble och Ny Fortuna:
 Medh then Achille starck,
 Så och lustigh Haffzfruna,
 Gingo medh theras macht.

13.

Jbland månde och wara,
 Then löpande PostPerdt:
 Galllorten och then snara,
 War medh i samma färdh.

14.

Ther til höga 3. Croner,
 Phenix medh spaka Lamb:
 Medh goda Takel och Luner,
 Omsjder och ankom.

15.

Thenne beskreffne Flotta,
 Medh rätskaffens Krijgzmän,
 Månde heet från sigh spotta,
 • Som spordt har hwar och en.

16.

Fort Fienden vpsökte:
 Vthi then Öster Siöo,
 Modh och Blodh föröktes,
 Vtaff godt Ööl och Brödh.

17.

Och strax man Danske Flottan,
 Wid Femeren liggia sågh,
 Lustige öfuermåttan,
 War både Högh och Lågh.

18.

Modigt tå Swenske Skepen,
 Åt Danske Flottan gick,
 Juten han fick wist brått om,
 Hiertat lät them pick pick.

19.

Vppå Trettonde dagen,
 I Månan Octobri,
 När Klockan war Nijo slaghen,
 Begyntes thenne Strijdh.

20.

Som war vppå en Söndagh,
 Försanning säger iagh,
 Efwen på Middagzstunde,
 Angick thetta Quastbadh.

21.

Först bleff Chorum höllit,
 På Swenske Skeppen all,
 Och Gudh troligh åkallat,
 Som Segeren har i wäld.

22.

När Gudztiensten war endat,
 Sade vår General,
 "Rätt nu må wij oss skynda,
 hwar och en vthi sin stadh."

23.

Förmante Folcket meera,
 Medh höfwelige Ord,
 "betrachter eder ähra,"
 Sade then Herren godh.

24.

"O Swenske barn fromme,
 Ach redlige Swenske Blodh,
 Står nu bij Sweriges Crona,
 frisk vp och har godh modh.

25.

J Jesu Nampn begynner,
 gifwer nu Salwa an,
 Jagh hoppas wij skull winna,
 fort, fort, rätt nu huar man."

26.

Trumpeter medh stämma,
 Bläste och högt alarm,
 Slogz och på Puker gärna,
 Ther hördes lustig klang.

27.

Tå begynte dundra,
 Ja dunder och så braak,
 Hördes at sigh förvndra,
 Tusend på Landet satt.

28.

The Kopparstycker swåra,
Spottade trefflig vth,
Lood och Kulor hårda,
Ther öddes myckit Krwt.

29.

Röök och Damb månde funcka,
Vthi timarne fem,
At enom tycktes siunka,
Och alt i grund förbrändt.

30.

The store Skep och starcka,
Måste och båfwa widh,
För the Kwlor skarpa,
Som foro som en Pijl.

31.

Takel och Togh måste rista,
Och rifwas såsom Näät,
Masterna och så brista,
Witnar then som sågh thet.

32.

Och innan war vthrunna,
Fem stunders Timme glaass,
Mång Juthe ladz at blunda,
Som skarpt hade fått baass.

33.

Förnemst vtaff the Juthar,
War tå theras Prossmund,
Som most och vnderluta,
Somnade i samma stund.

34.

Corffus som kallas Vifeldt,
 Bleff medh i samma Slacht,
 Slaghen igenom Pälsen,
 Och nedh til Jorden lagdt.

35.

På samma dagh och tijnna,
 Vthi then Östre Slöo,
 Lade mång ögon sina,
 Samman och moste döo.

36.

Folket på Femerlande,
 Vp i Kyrkspitzen stodh,
 Ansågho thet medh bange,
 Kolnadt war theras modh.

37.

"Ach Ach" sadhe the alle,
 "Gudh tröste oss thenne stund,
 Swenske haa öfwerhanden,
 The Danske gå i grund."

38.

Tijo Skep medh alla,
 Dansken wij wunno aff,
 The Juthar måste falla,
 Oss Gudh then Segeren gaff.

39.

Aff Eelden bleff förbrände,
 Lindorm medh Delmenhorst,
 Tw och på grunden rände,
 Som flychten tagha måst.

40.

Pelican månd vndkoma,
Med ett som heete Lamb,
Lupo som mest the kunna
Heem fort til Köpenhamn.

41.

Nogh Fångar wij tå fingo,
Ammiraler ther ibland,
Som oss til handa gingo,
Måste taa Hatt i Hand.

42.

Orsaak til thetta Krijget,
Haar Juten gifuit stelff,
Och så mången bracht om Lijfwet,
Som endligh slogz ihial.

43.

Enckior söria och gråta,
Sampt Faderlösa barn,
J Danmarck illa låta,
Mist braa the mången Man.

44.

Gement man säya plägar,
Falskheet sin egen Herr,
Ofta gärna förråder,
Thet är wäl sant ty wärr.

45.

Så mon hon Juthen lura,
Ty hon är honom kär,
At han måst in om Murar,
Nu sittia fast rädder.

46.

Ty är bäst Sanning bruka,
Rättwijsa och troo Ord,
Så kan man Freden niuta,
Här vppå thenna Jord.

47.

Then höge Commendanten,
Medh Ammiralen Blom,
Sampt Officerer andra,
Prijsjer wist Sweriges Cron.

48.

Capitener och Leutnampter,
Skeppare som Styremän,
Constapler, Adjutanter,
Hafwa tack hwar och en.

49.

För the som tappert stridde,
Och wågade sit Blodh,
The Juthar manligh bidde,
Tack bör them på all orth.

50.

För all ting skee Gudh ähra,
Och glori i all Land,
Thet wij honom hcembära,
Hwar ährliger Krigzman.

51.

Och bidie at han wille,
Wara oss allom när,
All Krijgh och Örligh stilla,
Både fierran och när.

52.

Wijsan är Componerat,
Och enfaldeligen stäldt,
Tienstligh edicerat,
Them som war medh i Feldt.

44.

Segern vid Jankovitz,
d. 24 Febr. 1645.

Ifrån en gammal afskrift i 4:o, förvarad uti Kongl. Bibliotheket. — Å hds. finnas följande anteckningar: — "detta öfverlemnade jag til *Loenbom* at i sina Samlingar införa och låta utkomma, som skedde"; — samt — "En wisa sänd" [af Hr Provincial-Medicus Doktor *Brodd*] "til Herr Archiatern *Abraham Bäck*."

"Denna Hatzfeldt wart afwen brukad som Öfwerste i Kejslerlig tjenst uti Salig Konung Gustaf Adolphs tid. Se Histoire de Gustav Adolph i hwilket föliande om denna Öfwerste anmärckes: Hatzfeld Colonel dans l'armée Imperial écrit une lettre pleine de menaces au Magistrat de stettin."

"P. M. Är öfwer Slaget wid Jankowitz den 24 Febr., 1645, der Götz blef slagen och Hatzfeld fången."

Visan är tillförene tryckt af *Loenbom*, ibland hans Historiska Märkwårdigheter till Uplysning af Swenska Häfder, Bd. I, Stockholm 1767, s. 150. — Den finnes afwen öfversatt på Tyska.

1.

Pertransiit Hatzfeldius
genom den sktöna Skog;

Hist. och Polit. Visor, I.

21

invenit Torstensonium,
som där för honom stod.

2.

Hatzfeld.

O salve, salve Torstenson
dig önskar jag god dag;
Si vis mecum configere,
Kom se här är nu jag.

3.

Torstenson.

Non sic, Non sic, O Domine,
du drifver med mig spott;
si velis hic succumbere,
Det skall göra dig godt.

4.

Miratur hic Hatzfeldius
Torstensons stolte sinn',
vocat et rogat Gotzium,
hvar skall man nu gå in?

5.

Non moror clamat Gotzium,
fast Torstenson här står,
pugnare nobis convenit,
det gäller hud och hår.

6.

Utriusque Tuba canitur,
Glötz träd fram frisker Hjelt;
cum generoso milite,
lät se dig uti fält.

7.

Et dimicatio strenue,
 Glötz sätter häftigt an;
sed viros, arma, gloriam,
 i sticket lemnar han.

8.

Fortuna tota vertitur,
 det wardt ett farligt ref,
Hoc comperit Hatzfeldius
 på platsen fången blef.

9.

Torstenson.
Salveto post meridiem,
 Hatzfeldt du gode wän,
qui nunc finito prandio,
 kommer till Swenska män.

10.

Hatzfeldius.
Non mea sane culpa est,
 Torstenson du wäl ser;
qui regit hæc imperia,
 han lykan dig beter.

11.

Flagellum Dei Attila,
 så kalla dig hvar man,
qui arma fers victricia,
 genom hela Tyskland.

12.

Chorus Svecorum.

Dabit Dei clementia,
dig Lyckones framgång,
ut hoc semestri spatio
må göra flenden bång.

13.

Et licet vitam trahere
i säker fred och ro.
ac Deo hymnum canere,
wi som i Swerigie bo.

45.
Öfver Westfaliska freden,
1648.

I.

LIKA SOM LJUS HIELPER ANDRA UPTÄNDT.

Aftryckt efter en hds. in 8:o å Kongl. Bibliotheket, kallad *Småländska Wis-boken*, s. 88—93. Samlingen gjord af en bonde i S. Småland på 1720-talet. Rättskrifningen har ej kunnat bibehållas.

Den här följda afskriften har förmodligen varit tagen efter någon äldre tryckt skillings-visa. Så vidt känt är finnes af denna nu mera intet fullständigt exemplar. Men ibland utgifvarnes samlingar förvaras ett gammalt tryckt titel-blad, som vid jemförelse af den deri angifna melodi, synes hafva tillhört just den visa som här är i fråga. Titeln, hvilken i alla fall icke saknar märkvärdighet, lyder fullständigt:

Een Lijten Fridz Wijsa/ Til at loffiunga Gudhi och gratulera H. K. Mitt wår allernådigaste Drottning och Högha Öfwerheet, samt heela Fäderneslandet öfuer thet långliga Krigsens och blodigha Örligz önskelighe vthgång och hugnelighe fridh/ på thet at then Himmelske Fridfursten icke allenast aff wijsa och förståndigha/ som Crönikorna och Fridz Contracten sielfwa läsa och öfwerwägga kunna/ må ährat blifwa/ vthan och at eenfalldighe/ ia och små Barn som på gatorna/ och wijdh waggorna wistas/ måtte och nu/ samt i tilkommande tijder/ weeta hwadh godt oss allom i Fä-

dherneslandet vthi H. K. Mtz Augustaniske Regemente wederlarit
är/ och hans Gudommelige M:tt. therföre i theras eenfalldigheet/
loff och prijs heembära. Qwädhes såsom then Wijsan.

Her Pär och lijten Christin sittaa öfwer Bord/
Then Elskogh wele wij nu gömma/
Snacka så många skemtes ord/
Aldrakäraste min/ Jagh kan edher aldrigh förglöma.

Eenfalldeligh Componerat aff *Andrea Johannis* Pastore Lof-
tensi. Anno 1649.

1.

Lika som ljus hjälper andra upptändt,
Sina hjälper Gud visserliga af våde,
Ju bättre det lyser ju förr blifver ändt.
Herren Gud hafver lof för fred och alla sina nåde.

2.

Så halp Konung Gustaf mång Evangelisk man,
Sina hjälper Gud visserliga af våde,
Både i Sverige och främmande land.
Herren Gud hafver lof för fred och alla sina nåde.

3.

När en af de hulpne vek honom ifrån,
Sina m. m.
Ju mer måtte han i farlighet stå.
Herren m. m.

4.

Fäkta för läro sann in till sin död;
Dotter hans var då så liten en mö.

5.

O hvad jämmer i landet då var,
När kongellig hjelp [var] borta och fienden var kvar.

6.

Då hotas hvarit lif i Svea land bor,
Med Romska Örnens biskeliga klor.

7.

Den motgång föröktes med farligt besvär,
Som sten på börd, af Danske mans här.

8.

O krig, huru länge har du plågat [vårt] land,
Att allmän fred ingen minnas kan.

9.

Land, städer, enkor och faderlös barn
Har du gjort elenda med din garn.

10.

Mången utarmat som förr har varit rik,
Huru många tusen lagda i lik.

11.

Fängslade, sargade, drifne af land,
Lemmalös och halt, ingen räkna kan.

12.

Skonte ej svag, ej den hjelte var,
Slog ut af häst den gullkronan bar

13.

O att man kunde dig binda vid sten,
Sänka i hafvet, vänta aldrig igen.

14.

När synden vår straffas med denna krigs-nöd,
Uppväckte Gud en Svensk ädel mö.

15.

Hon beder först Gud om hjälp och god råd,
Sedan strider hon emot krigs-härar två.

16.

Fast de voro mäktiga och Jungfrun var ung,
Lell vaktar hon sina både för Kejsare och Kung.

17.

Gud, den hon tröste uppå, gaf seger god,
Fienden begynte hafva passeligt mod.

18.

Så som hon älskade mer fred och ro,
Än många segervinnare som utgjuta blod.

19.

Ty gjorde hon fred med kong Christierns här,
Först bort lade Ör[lig]sens mång besvär.

20.

Vidga sitt rike du ymniga land,
Slott, städer, öar och mången god ham[n],

21.

Tillhöra barnen nu Götas och Svens,
De ligga så vackra vid Danemarks gräns.

22.

Sex[ton] hundra fyratio och åtta vid lag,
Den andra November, en lycksalig dag,

23.

Gjorde hon fred efter allas begär,
Med Romerska Riket och Kejsarens här.

24.

Vidga sitt rike öster om strand,
Med härliga städer och ymniga land.

25.

Halp Evangeliska i Tyskeland
Njuta sin frihet och lärdom sann.

26.

Sin hjälparens tjenare och religion
Med privilegier befordrar hon.

27.

Hjelper all stånd, straffar synd, skam och hot,
Aldrig [? månede landet tyckas] bättre i flor.

28.

Nu göras beredda ok, yxa och hötestång
Af gamla hillebårder och muskete lång.

29.

När svärd blifver lie och harnesk till bill,
Så går det väl uti bohaget till.

30.

Ty hoppas vi alla att friden förmå
Stora besvär någon lindring få.

31.

Välkommen fred, Guds nådiga skänk,
Vi tackom Herren som dig har utsändt.

32.

Tack hafver hon, den stor-mäktiga mö,
Som bar oss freden och halp oss af nöd.

33.

Tack hafva Riks-råd, herrar och män,
För goda råd till freden igen.

34.

Fält-herrar, gesandter, hvar krigsman tro,
Tack hafva de för sitt manneliga mod.

35.

Så hafver ock hvar tålig undersåt,
Som drager krigs-tunga och hjälper åt.

36.

Gud hjelpe oss nu fly synd hvar och en,
Att han ej sänder oss örlig igen.

37.

Hjelpe oss Gud freden bruka så;
Sina hjälper Gud visserliga af våde,
Att vi alla Guds vänskap få.
Herren Gud gifve det af gunst och faderliga nåde.

III.
THEN TYSKA NATION OCH ÄDLA LAND!

Efter ett flyg-blad, förvaradt i Upsala Universitets-Bibliothek
ibland *Palmköldiana* (N:o 373, 4:o, s. 585), 8 blad 8:o under titel:

Plausus Suecicus Seu Gratulatio ob Celsissimi et Illustrissimi
Principis ac Domini CAROLI GUSTAVI Comitis Palatini ad Rhenum in
Bavaria, Ducis Juliæ, Cliviæ & Montium, Comitis Valentis, Span-
hemis, Marchiæ & Raffensburgi, Domini in Ravenstein; Exercitus
& Actionum in Germania Svecicarum Generalissimi felicissimi;
Ex Germanica expeditione secundâ eaque propitio cum Deo, verè

secundâ, reditum omnibus exoptatum. Continens brevissimam narrationem belli Germanici ejusque clausulæ felicis, In humilimæ subjectionis & gratulantis animi testificationem scriptus à *Laurentio Laurentij Laurino* Seniore P. & P in Hæredzhammer. — Lincopie, Excudebat Christopherus Güntherus. Anno 1650.

Visan meddelas först i Latinskt drägt, hvarest den s. 8, begynner på Svenska.

1.

Then Tyska Nation och ädla Land/
War råkat vthi itt ynkeligit stand/
Aff Kriqh och Blodzvtthgiutelse swår/
Som warade ther i trettijo Åår.

2.

Påfwen/ Keysaren/ Spanioren och så/
Tilhopa i förbund och Liga gå/
Förbinda sigh och flera Förstar ther j/
Emoot Landet och Låran att föra kriqh.

3.

Thetta straff Gudh aff högden see lät/
Medh een förskræckeligh Comeet/
Then och i trättijo Dygn fast bran/
Men sådan slåknade och förswan.

4.

I thenna feigd kommo Påfweska fort/
Moot them wan Ungerska Konung ej stort/
Then Bhemiska Kong måste fly och så/
The Danska kunde ey heller stå.

5.

Sampt flera Herrar i thetta förbund/
The tappade segeren sammalund/
Gudz försambling sorgde margelund/
Hennes wålfård syntes gåå til grund.

6.

Aff then seger finge Påweska modh/
 At ställa och efter the Swenska Blodb/
 Som tå i Prytzen hade krigh/
 Moot the Påler fast hefteligh.

7.

Til Poler sände the Folk/ her medh
 Att hielpa laggia the Swenska nedh/
 Och komma oss under Påvens Ook/
 Ther efter han längtar och trängtar nook.

8.

Doch wunno the inthat annat ther med/
 Än at the gjorde wår Konung sigh wred/
 Thetta at hemnas förreste han/
 Medh sin Krigzmacht in i Tyskland.

9.

Fiendens skantzor han slogh omkull/
 Fienden fick hugg all huden full/
 Och drefs tillbaka långt up i Tyskland/
 Från Siösidan/ genom Gudz bistånd.

10.

I Meissen monde tå Tilli infalla/
 Honom lade wår Konung nedh medh alla/
 Åth Beieren måste tå Tilli fly/
 Men widh Lech mände han sielfwer blij.

11.

Strax Wallensten i hans ställe kom/
 Then Norenberg belade om/
 Then belägring wår Kånung förtogh
 Förmätte at Wallensten tadan drog.

12.

Then Blodige seger skedde thernäst
 Widh Lutzen/ ther fienden stupar mäst/
 På Platzen måste här Papenheim blifwa/
 Men Wallensten sigh på flychten gifwa.

13.

Een segerherre vår Kånung här doo/
 För Landsens frijheet och Christeligh troo/
 Som een Gudz Martyr och Christen godh/
 Uthgiöt han här sit Kongliga Blod.

14.

Hans dödh oss Swenskom gjorde wee/
 Ja all Gudz Kyrkia mon sigh tee
 Fast sorgse/ för then Hielten godh/
 Som hennes Fiende stodh emoot.

15.

Men Dråtning CHRISTINA på sin Härfaars Stool
 Är nu vpstigen/ som een klaar Sool/
 Aff Wijsheet och Dygder högt lyser/
 Wår Sorgfulla hiertan hon wist lijser

16.

Gudz fruchtan henne bewäpnar så/
 At hon moot fienden fast kan stå/
 Och winna seger och öfwerhand/
 Intaga Städer och många Land.

17.

Fem Regenter Gudh Rijket haar gifwet/
 Som Rikzens bästa hafwa drifwit/
 At hemma i landet wäl tilgår/
 I Dråtningens Ellefwa vngdoms åhr.

18.

Gudh hafwer henne och Hieltar beskärt/
 Som stort vthrätta och åhra är wärt/
 Och föllia Kong Gustaffs manliga art/
 I marken moot fienden medh modigh fart.

19.

Genom thessa medel förmätte hon thet/
 At fienden måste göra fred/
 Ty Keysarens egna Arfweland/
 Woro nw vthi the Swenskas Hand.

20.

Keysarens Slått/ thet Behmiska Praga/
 Monde the Swenska och så intaga/
 Österijk/ Mehren och Bejeren/
 Kund' ey mootstå the Swenska Män.

21.

Sampt flera Landh alt ther omkring/
 Togo the Swenska medh Wapn in/
 Ty Gudh anseer sin församblingz saak/
 Gifwer godh framgång i godh anslag.

22.

Antager och Hennes Mayestet/
 I Sverige nu Regementet/
 Gudh gifwe henne lycka och wälsignelse/
 Sin H. försambling til befrämielse.

23.

Effter Hennes och Rijkens Rådz beslut/
 Förreser Hans Furstlige Nåd ther vth/
 Generalissimus ther at blifwa/
 Och fridzens beslut til ända drifwa.

24.

Och hafwer han saken så wida drifwit/
 At feiden är all och friden blifwit/
 Effter som i Tractaten i Tolf år/
 Ther på är drifwit medh kostnat swår.

25.

E. F. N. ware wälkommen/
 Til oss heem igen medh mycken fromme/
 En lyckosam tijdh är thetta skeedt/
 At J hembära oss stadigh fredh.

26.

Ja een sådaa fred som wij begära/
 Then giord är medh wår frögd och ähra/
 För eder til Gudh wij böön hafwa giort/
 Gudi skee loff som war böön hafwer hördt.

27.

Wår höglöflige Konungz vpsååt/
 Hafwer hans Dotter wål genom gått/
 Ty Landen hafwa nu Friden nått/
 Gudz ordh och Lära sin frihet fååt/

28.

Så måste ock then Påwiska Liga
 Til egit förtreet tillbaka stiga/
 Alt thetta bestält vthi execution
 Haar eder höga flijt och egen Person.

29.

Ty warder eder dygd och prislige nampn/
 Aff alla berömd vthi all Land/
 Aff alla bekändt och ährt högt/
 Som Landzens bästa så hafwer sökt.

30.

Och warde fridzwärket berömmande/
 Både wij och wår' efterkommande/
 Wår S. Konung hans Dotter och så/
 Som ther hafwer giort god vthgång på.

31.

Ty tackom Gudh vthi Sweriges Land/
 För friden både Qwinno och Man/
 Och bediom vthaff hiertans grund/
 Gudh oss then Vnne i alla stund.

Rijmen siunges såsom thet Gyllende A B C.

46.

Oda Eucharistica,

den 1 Jan. 1649.

Efter ett tryckt flyg-blad, 8 sidor 4:o, under titel:

Ad Deum T. O. et M. Oda Eucharistica, Til Gudh Alzmächtigh en Loff och Ähresång. Ther vthinnan mäst öfwer hundrade åhrs tijdh/ Wasarnas höghlofflige Regemente in til närwarande tijdh/ korteligen förståndigas/ och ordsaken gifwes tilkänna medh passerande tijda räkning/ hwadh then hugneliga Frijden hafwer turberat och hindrat/ att man den ey här til hafwer kunna nutit: Och Gudi tack och loff hembärande/ thet then Stoomächtigaste/ Stoomächtige/ Högborne Furstar och Herrar/ Romerske Keysaren/ Stoorfursten Ryssen/ våra grannar the Danske/ Hafwa bekommit: Medh innerligh suckan och begäran til Gudh/ som alt will Regera och Harska effter sitt budh/ thet then önskelige Frijdh/ vårt käre här til förtrychte Fädernes Landh til hugnat länge blifwa måtte och fulsträckias. H:s K. M:tz Then Stoomächtigaste/ Högborne Fröken/ Fröken CHRISTINA, Sweriges/ Göthes/ och Wändes vthkärade Drottning och ArffFurstinna/ Stoor Furstinna til Finlandh/ Hårtiginna vthi Estlandh och Carelen/ Fröken öfwer Ingermanlandh &c. Min aldranådigaste Drottning och nådige Öfwerheet Vnderdånligen dedicerat och tilsändt/ aff den; hwars Symbolum ähr. Constantia Juncta Labori. Junaköping den 1 Januarij 1649. Tryckt i Linköping hos Christopher Gynter/ Åhr 1649.

Årtalen stå utmärkta i kanten.

Oda Eucharistica Vnder then Thon:
Frögda tigh tu Christi Brudh/
Emoot tin HERre och Gudh &c.

1.

Sweriges och Götha skrudh;
Loffsiunge tigh HERren vår Gudh/
Som oss frijden hafwer gifwit:
Och oss så nådigh är blifwit;
At wij nu om frijdh må siunga/
Både medh gamble och vnga,

2.

Vthöfwer hundrade åhr/
Om man thet hälst vthsiunga thår:
Hafwer frijden sigh måst bort giömbt:
Doch är han oss nu först wäl rönt/
At man nu om frijdh må siunga/
Både medh gamble och vnga.

3.

Näst thenne confusion
Christiern omildh moot Union;
Ey ringa buller tå in kom/
Then Påfwiska Religion:
At man ey haar kunnat siunga/
Om frijdh medh gamble och vnga.

4.

Kungh Gustavus then förste/
Efter vårt bästa han törste:
At hielpa oss vthaff nöda;
Mätte mångens Skiorta blöda/
At man een tijdh haar kunnat siunga/
Om frijdh medh gamble och vnga.

5.

Man will nu heelt förtijga
Efter ey kan här beskrifwas;

Månge inbördes tumulter;
 Lybbs'skes tilwuxne insulter,
 At man ey haar kunnat siunga/
 Om frijdh medh gamble och vnga.

6.

Förvthan slem^r practiker;
 Genom the afwijkne slijker;
 Som medh Tyrannen jämst höllo:
 Och oss medh alt ondt öfwerfölla/
 At man ey haar kunnat siunga/
 Om frijdh medh gamble och vnga.

7.

Kung ERICH den Fjortonde:
 War ähr'rikk/ doch genom onde
 Rådgifwar'/ sigh heelt förstördé:
 Och från Regementet förde/
 At man ey haar kunnat siunga
 Om frijdh medh gamble och vnga.

8.

Här til Konung JOHAN sågh;
 Och Swerige effter sitt förmåggh/
 Från Danske och Ryssar stilte;
 Och sin Son til Pålandh hylte/
 At man skulle kunna siunga/
 Om frijdh med gamble och vnga.

9.

Ther aff myckin oreede/
 Genom Sigismund brast til wrede:
 At man nu mäst i ähren månggh/
 Moot them haar öfwdadt krig med bång:
 At man ey haar kunnat siunga/
 Om frijdh medh gamla och vnga.

10.

Hwar til stoor nijtalskan baar;
 CABL IX, Ja ordnat waar;

Aff Gudi/ Swerge at frälsa/
 Ifrån Påfvesk wilfarelse/
 At man skulle kunna siunga/
 Om frijdh medh gamble och vnga.

11.

Jämwäl hafwa the Russer/
 Öfwat medh oss många pusser/
 Och ey länge hållit fördragh/
 Vthan städes reetadt til slagh/
 At man ey haar kunnat siunga/
 Om frijdh medh gamble och vnga.

12.

Men Gudh wari lofwadt wist/
 Höres aff Ingrer ingen twist/
 Sedan GUSTAVUS then Stoore/
 Them twingad' til frijdh medh Flore/
 At man nu om frijdh kan siunga/
 Både medh gamble och vnga.

13.

Regerande Gustavo
 Adolpho; Rättligh Augusto,
 Christenheetennes Hielte stark/
 Som slogh mången fiend' til Mark/
 At man skulle kunna siunga/
 Om frijdh medh gamble och vnga.

14.

Try farlige swette badh/
 Åhre medh the Danske å radh/
 På hundrade åhrs tijdh skedde;
 Hur' wäl man thet ey förmodde/
 At man ey haar kunnat siunga/
 Om frijdh medh gamble och vnga.

15.

Är thet nu wäl heelt stillat/
 Och Swerge til godo hyllat;

Herrdalen- Ösell-jämt- och Gott-landh
 Medh Rijkens Fäste i Hallandh/
 At man nu haar kunnat siunga/
 Om frijdh medh gamble och vnga.

16.

Regerande CHRISTINA,
 Ja revera Christiana:
 Och Christenheetenes förswar/
 I the Christnas fälte och skaar/
 At man nu om frijdh må siunga/
 Både medh gamble och vnga.

17.

Moot the Påler vthan Landz/
 Haar man sedan warit i skantz;
 Så at mången tapper Hielte/
 Ähr' aff Hästen nederfälte/
 At man ey haar kunnat siunga/
 Om frijdh medh gamble och vnga.

18.

Så är medh them schargerat/
 At the haar måst transigera:
 Först vppå någre åhrs tijda/
 Sedan tiugo sex åhr wijda/
 At man ey haar kunnat siunga/
 Om frijdh medh gamble och vnga.

19.

Nu är förmodandes wist;
 Att hela thenne långa twist
 Skal och så wäl blifwa ändat/
 Och frijden warda oss hündat;
 At man ther om frijdh må siunga/
 Både medh gamble och vnga.

20.

Man hafwer och måst krijga/
 Medh then Chatoliska Liga:

Moot Keysaren i adorton åhr;
 Långt är thet rächna Thogen wår/
 At man ey haar kunnat siunga/
 Om frijdh medh gamble och vnga.

21.

Först glorwyrdigast' Hielte/
 GUSTAV then Stoore i Fälte
 Til thes han vthi segeren doo;
 Som en Christen Ridder vthstodh/
 At man ey har kunnat siunga/
 Om frijdh medh gamble och vnga.

22.

Sedan åhr' Wapnen öfwadt/
 Theri mång Hielte är söfwadt.
 Långt wore them här at nämpna/
 Åhre wäl til som them känna/
 At man ey haar kunnat siunga/
 Om frijdh medh gamble och vnga.

23.

Sidst haar Gudh thet lämpat så/
 At man rätt honom tacka må/
 Som then plåga och älände/
 Wille vthi glädien wände/
 At wij nu om frijdh må siunga/
 Både medh gamble och vnga.

24.

At een reputerligh frijdh/
 Then Christenheeten tarfwar widh/
 Medh Guldh Vörpomeren wäna/
 Skal/ medh thes lähn Swerige tjäna/
 At man nu om frijdh må siunga/
 Både medh gamble och vnga.

25.

Näst önskar man nu Chrönas/
 Och medh wälgärningar lönas

WASARNAS cendeste gnista/
 Och til kärleks eldh vthbrista/
 At [wij] nu om frijden må siunga/
 Både medh gamble och vnga.

26.

Glädh tigh tu Sweriges Brudh/
 Medh lyck' antaga Sweriges skrudh:
 Och sedan medh gisslan och grudh;
 Fijras efter Lagh och Gudz Budh.
 At wij nu om frijdh må siunga;
 Både medh gamble och vnga.

27.

Sedan jämst regera wäll/
 Sverige och Göther håll och säll/
 Öfwer fiend' Triumphera:
 Och sit Rijke städz förmeera/
 At man nu om frijdh må siunga/
 Både medh gamble och vnga.

28.

Här aff man skött lära thår/
 Ingen Monarch på waal eller Chor:
 Sigh förlåta/ vthan på Gudh;
 Som härska will efter sit budh/
 Om man om frijdh wil siunga/
 Både medh gamble och vnga.

29.

Ther til medh stüdes warna;
 För andras fall och alarma:
 Ey förskjutandh' goda råd;
 Vthan wara medh them i dädh/
 Om man om frijdh will siunga/
 Både medh gamble och vnga.

30.

Swerges och Götha skrudh/
 Loffsiunge tigh HERRen wår Gudh/

Som oss then Öfwerheeten gaff;
 Och will regera medh Gudz staff.
 At man/ N. O. F. M. S.
 B. M. G. O. V.

47.

Hungers-Nöden. 1649.

Efter ett flyg-blad, 16 sidor 4:o, under titel:

"Hungersnödz bedröfliga Påminnelse, Som: Anno 1649. uthi Swea, nästan öfwer alla orter, genom een skräckeligh och öfwer naturligh Wattuflod begyntes. Hwarigenom, 1650. Åhrs, Naturs Spijs, och nödige brödz vpphålle, så aldeles förminskades och afkortades. At

Drifwande Diur i Skogen, Vthtrotter Arm widh Plogen,
 Qwittrande Foglar på Qwistar, wahnligh födho bortmista
 Lårarna woro tömde, Spannen gistnade sönder,
 Mycket folck med rödh ögon, Bleka kinner för nöden,
 Tå intet war på Logan, Sökia sigh brödh i Skoghen.

Aff

Rötter och Knopp, Draff och Barck, som ringa til födho dogher.

Anno Manente a Data paCe aLtero. [1650.] Ensfaldeligen sam-
 manskrifwen Aff *Nicolao Lofftandro*. Tryckt Åhr 1650.

På titelbladets verso är en tillegnan till Drott. *CHRISTINA*.
 Sidan 3 begynner visan.

Utg. ha sett en annan upplaga: "Vthi thenna dyra och swåra
 Tijden, å nyo vplagdt Åhr 1697." Kan siungas under then Thon:
 Himmelrijket är liknat widh tijo Jungfrur, &c. 8 sid. 8:o.

1.

Åhr efter Tusend Sexhundra,
 Nijoud, näst Fyratijo:

Sin wrede lätt HERren dundra,
 Öfwer sitt Folck och Hiord.
 Gudh tröste oss Syndare arme.

2.

Skyarna månde tå Regna,
 Få Dagbars och Nätters stund,
 Och syntes fördolda Källor,
 Röra sin Jordiska grund.
 Gudh tröste oss Syndare arme.

3.

Himmelen gaff Jorden wäta,
 Som rinnande flodher Siöö,
 Boskapen tå måtte ätha,
 Vissna och blecknade Fröö.
 Gudh m. m.

4.

Engier som man skulle bärga,
 Och fordom war waan at slå,
 Kunde man näplig åthskillia,
 Från rinnande Ström och Åå.

5.

Creaturen nödgas Simma,
 Ther the för kunde wäll gå,
 Om han wille födha finna,
 På Engierna aff the strå.

6.

Ther Folcket för kunde lässa,
 Sin Wagn och Kärra medh Höö,
 Ther brukas Miälör och Rösior,
 Som fordom i diupan Siöö.

7.

Ther Qwinnorna förra utbredde,
Sin Galra, Hampa och Too,
War Watnet såsom i Becklor,
Ther som the seghla och roo.

8.

Ther reesande Man medh Hesten,
Kunde för rijdha fulsäll,
Ther brusade starcka Forsen,
Såsom för backar och håll.

9.

Ther Bonden förr kunde hota,
Harfwa, plöja, wälta, såå,
Ther roddes Fiskiare båther,
Och kunde ther Fisken få.

10.

The Såger i starcka Strömmen,
Som skåro Bräder aff Stock,
Motte för watnet rymma,
Ty Flodhen brusade starck.

11.

The starcka Broer på bredder,
Vthöfwer rinnande Åå,
The måste rijfwa sitt werckie,
När watnet swäfwade ther på.

12.

Säden medh kernan then Ädla,
Som Jorden få tidligh baar,
Then man hadhe truskat gerna,
Rotnade, för än folck skaar.

13.

Hwete, Rogh och Kornet bästa,
 Aff Regn och wäta i Fhiol,
 Grodde i röök, och ther wexte,
 Hwaraff bleff hunger så stoor.

14.

Några medh nödh fingo berga,
 Sitt Höö, Gräs och Åkerfrucht,
 Men myckit wardt förderfwat,
 Ty Jorden war blöt och siuk.

15.

Når Höst tijdhen war förhänder,
 Folcket begynte att såå,
 Wart Bonden vhr gärdet stengder,
 För watn kunde han ey gåå.

16.

Jorden aff watnet war blotnat,
 Ey kunde Öök draga Plogh,
 Thet sådde wart mäst förrotnat,
 Ther bleff ingen redning godh.

17.

Ther af tå åhrs brödh bleff ringa,
 Ther tömdess Lårar och Span,
 Af nödhen mycket blef twingat
 I hwset Qwinna och Man.

18.

Then Man som förra wäl kunde,
 Medh Tunna, Skeppa och Spann,
 På tijd, och affsagda stunder,
 Läna och gifwa: Är arm.

19.

Then man som för kunde hämpta,
 Aff Åkren kärna och fröo,
 Suckar: och the som stämpla,
 Clenätter och hwetebrödh.

20.

Thet Folck som war want at födas,
 Medh brödh och kärna fulgodh,
 Thet wandrar medh ögon rödha,
 Men Kinnerna bleka nogh.

21.

Then brinnande Eld som tiente,
 Then knodde wälbrukte Deegh,
 Han måste blifwa vptänder,
 För Drafwet och barkabrödh.

22.

The rödha wälbrände stennar,
 Som torkade Rogh och Malt,
 The torcka affplokna grenar,
 Ther til bådhe Draff och barck.

23.

The wäxande Trä medh grenar,
 Affkläda sin wanligh barck,
 Nu torkas rötter och telnar,
 Ty hungren är blifwen starck.

24.

Furo är Barken bortröfwat,
 I thenna här hungers nödh,
 Hasslen står illa bedröfwat,
 At thet hafwer mist sin lööff.

25.

The små Diur måste högt skwäkia,
 Ty födan blifwer them trångh,
 The store måste vthwräkias,
 O Gudh hwadh jemmer och twång.

26.

Then skrålande Geet i skoghar,
 Wrålar then affskalne barck,
 The grymtande Swijn widh logar,
 Gråta sin agn och draff.

27.

Foglar med suckan i Toppen,
 Vppå the wisnade trä,
 Sörja, at borto är knoppen
 Som pläger förr wäxa ther.

28.

Then godhtrogne dörewäktar,
 Hunden, med liudande skall,
 Förmår ey Liudh vthur Käfftar,
 Widh böstan han tööt och gnall.

29.

Tuppen som för pläghar gala,
 Om Ottan i Bondans huus,
 För hunger ligger i dwala,
 Til daghen blifwer all Hus.

30.

Welsignelsen synes nu feela,
 När brödheth vthspijsas skal,
 Thet kommer aff HERrens wrede,
 Som hatar vår synd och fall.

31.

Ty then som kunde vthdela,
Mång måltijdh medh en Span,
Honom skal thet wist feela,
Och räcker näpligh halfannan.

32.

När hungren så war i Landet,
Och Folcket ledho stoor nödh,
Then Penning hadhe i handen,
Kunde ey köpa sig brödh.

33.

Så hafwer aff gunst och nådhe,
Then Swea Giöthiska Möö,
Hulpet at lindra then wåde,
Och hielpa sitt Folck af nödh.

34.

Sitt Kongligt Mandat vthsände,
Till Städher i Swea Land,
Nembligh at ingen Vtländsker,
Skulle tulla Sädh i hampn.

35.

Altså genom Herrans willa,
Och Kongligt behagh,
Är tillförsel giord åthskilligh,
Aff fremmande Länder och Stadh.

36.

Then torftiga fick tå köpa,
Then fattigha hulpen war,
I Skoghen som förr skulle löpa,
Plocka Knopp, mättas aff Draff.

37.

Wiljom wij ordsaken wetta,
 Til thenna hunger och nödh,
 Så skal thet ingom förtreta,
 Om Pennen thet rörer wedh.

38.

Dryckenskap är Satans snara,
 Skrifften oss lærer medh skäl,
 Men för then tagha sigh wara,
 Hålles för drafwel och fiärd.

39.

Hordoms synd, Dråp och Mörderij,
 Thet hålles för ingen blygd,
 List, Sweck, Förtaal, Bedrägerij,
 Wäxer i Städer och Bygd.

40.

Och högfärd, som hiertat winner,
 Och fångar Mennisklors hugh,
 Är then som oss mächtig twinger,
 Medh hunger: Ty så sägher Gudh.

41.

Aff Klädher många ey kännes,
 Om the äre Adams slächt,
 Thet wil iagh HERren tigh hemnes,
 Ty migh thet intet är täckt.

42.

The Fattigha blifwa tryckte,
 The Fadherlösa ther til,
 Änckiorna blifwa ryckte,
 Thet HERren ey hafwa wil.

43.

Sombliga måste nogh swälta,
Endock then arbeta skal,
Och stoor miseriam smälta,
Thet är such, stoor gråt och gnall.

44.

Sombliga slössa i kätio,
The armas Silfwer och Guld,
Med brask the brusa i lätio,
Then Fattigha ligger omkull.

45.

Swäria om Djeñlar och Satan,
Thet är nu dageligh seedh,
Thet höres på wägh och gaton,
Mången ther stygges ey weedh.

46.

Talet nu måste bekräftas,
Medh Siälen, och Herrans Dödh,
Som Siälen vhr Sathans käftter,
Hafwer frälst, och ifrån nödh.

47.

Oss hafwer HERren nu Rijsat,
Med Swärdet i många åhr,
Doch wari hans Nampn prijsat,
At Fridhen är worden wår.

48.

Wiljom wij ondskan bortkasta,
Och lefwa effter hans Ord,
Med hunger han oss ey straffar,
Som han hadhe ärnat giordt.

49.

Medh böön wij therföre wiljom,
 Fatta i rijset medh Gudh,
 Synderna ifrån oss skiljom,
 Och lefwa efter hans Budh.

50.

O Gudh som oss hafwer Skapat,
 Och lofwat Födha i nödh,
 Lät oss ey warda förtappat,
 Förläna daghligit Brödh.

51.

Wälsignelsen oss föröka,
 Tin grymma wredhe bortwänt,
 Ty om tu wilt skulden sökia,
 Ärom wij wärde tin hämd.

52.

Gif Brödh, förlåt våra skulder,
 Tin wilja oss följa lär:
 Örligh bortwänt, och stoor hunger:
 Lät nödhen ey qwälja meer.

53.

Ledsaga titt Folck medh Lära,
 Tin Ord warde Stiernan vår,
 Gott Regemente beskära,
 Lät blomstras åhr ifrån åhr.

54.

GUSTAVI Bloth, Swea Drotningh,
 Som Spiran nu bära skal,
 Lät warda tin Andes boning,
 Och frelsa titt Folck från fall.

55.

O HERre werdes bekröna,
 Then Swea-Giöthiska Möö,
 Medh Dygder ädla och sköna:
 Beskerma för hastigh dödh.
 Gudh tröste oss syndare arme.

48.

Varnings-rop till Sverige.
 Omkring år 1650.

Ifrån *Arvid Brynolphi* Antecknings-bok (från medlet af 1600-talet), hds. i Kongl. Bibliotheket.

Een annor Vijsa.

1.

Gudh Nådhe tigh Suerige huru tu äst blindh
 Tu kan tigh icke besinna
 Tu kan icke kiänna tinn egen Syn dh
 Ey straffet som öffuer tig hänger.
 Gudh spare thet landh som folgier sin Herres villia.

2.

Tu ligger så hårdt i synden tin
 tu kan tigh icke besinna
 för ähn Herren han kommer och kastar omkull,
 och skiuter tigh aff sina händer.
 Gudh spare thet landh som folgier sin Herres villia.

Hist. och Polit. Visor, I.

23

3.

Then skapnadt Gudh hafuer tig gifuit
 han ähr tigh icke till måto,
 tu skapte tigh sielf i stort högmoodh
 Thet kan tigh så litit båta
 Gudh m. m.

4.

Vproor och Vrede ähr vorden så stoor
 som trä ij Böke skogar
 Och ähr så vjda i verlden uthspriden
 som kornet för harfuen och plogen.

5.

Här skall komma blodstörtning så stoor
 medh bössor och kalla värior
 Vthgjutass så mången oskyllig manss blodh
 som aldrigh kan giöra värre.

6.

Här skall komma een hunger så stoor
 som the fattiga nu lida
 och the skola äta barken af trä
 och döo i stoor hunger och quida.

7.

Stoor Pästilentia ähr oss beredh
 som dageliga kan komma oss uppå
 Han niuter bäst lyckan som säla vill
 som först komma här ifrån.

8.

The frugor och höfuiske Jungfrur
 Vthi therass kläder så bolde,

The skola komma i fiendens händer,
och blifua ther tagin medh våldha.

9.

Barnet skall liggia på moderens Bryst
och suga the spenar småå
långesedan döden hennes hierta haar kröst
och fienden ähr farin ifrån.

10.

Gudh hafuer oss een vissan tidh satt
som ther i åhren try
Antingen vij skole omvända oss
eller vij skole synden fly.

11.

Gudh gifue oss sina nåder ther till
att vij kunde oss omvända,
som folket thet gjorde i Ninive stadh
när Gudh them Jonam sände,
Gud spare thet landh som fölgier sin Herres villia.
Amen Finis.

18 JY 63

N:o 3.

Högtidligt.

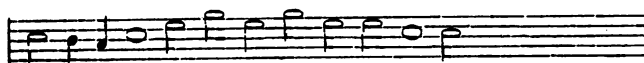
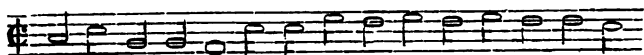
Utur *P. Grönlands* Alte Schwedische Volksmelodien. Kopenh. 1818.

Habor kung och Sivar kung be-gynte sig ett kif; det

var allt öm stolta Signelill, hon var så vänt ett vif. — Fast

hellre haf-ver Habor aktat att vinna den allra-skönaste.

N:o 7.

Utur *Palmsköldiana* N:o 23; 4:o s. 180.

 A musical staff with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature. It contains notes and rests. Below the staff, the lyrics are written in two lines.

O quam do - let gens Sve - co - rum, Poenam Vi -
Quos de - ce - pit vir iniquus, Sal - va - to -

 A musical staff with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature. It contains notes and rests. Below the staff, the lyrics are written in two lines.

dens Do - mi - no - rum,
ris i - ni - mi - cus Bir - ge - rus Rex

 A musical staff with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature. It contains notes and rests. Below the staff, the lyrics are written in one line.

Sue - ci - æ.

N:o 8.

G. Ps. B. N:o 214.

Kung Bir-ger han var en Herre så båd u - ti de

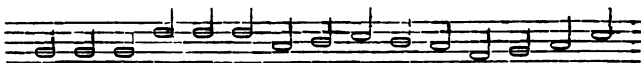
för-ra års ti - der, Hela Sve - ri - ges Ri - ke han

ha - de i våld, Hans väl - de så må - ste de ly - da.

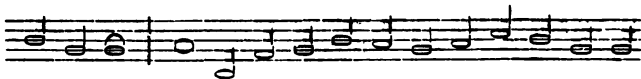
Men tro - het be - skyddar så mån - gen.

No 13.

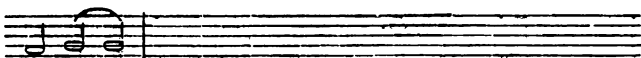
Från En Vijsbok fr. 1500-talet i R. B. Tonen, som förekommer vid visans slut, här till öfverskrift: Gottland wijsa her före schriffuit:

Wij claghe thett al - le for herrar och vel - de och vth-lens-
Hvad *Swertige* ær sked mz svech och falscheett som *dana* fara

ske stæ - der Swenske mæn j wachte thett æn nær j hö - ren
medh,

thet quedas.

Harmoni af *Grönland* med någon förändring.

Wij klaghe thett al - le för herrar och wel-
hwad Sweri - ghe ær skeed medh svek och stor falsch-

le och för wt-lend-sche stæ - der
heet, som Da - nar fa - ra medh.

Svenske mæn, I ac-the thett æn, nær i

I musiken till *Getjers och Afzelli Folkvisor* slutar melodien på följande sätt:

hörenn thett quedhas. nær i hörenn thett quedhas.

N:o 24.

Från *J. F. Willems'* Oude Vlaemsche Liederen.
Gent 1848. s. 72.

Ach Gö-tha Ko - nun-ga rij-ke, kan tu be-

tän - ckia rätt, Hu - ru Gvdh aff Him-mel-

rij - ke, Ther tu war för - gä-then slätt, Vth-

walde och vth - ko-ra-de en Häl - te starck och bälld,

El - iest ha - de tu wa - rit för - lo - rat, V -

thi Tyranners wäld.

N:o 30.

G. Ps. B. 116.

Sigh fröghde qvinne och mand, Som bygge i Sverigis

Landh, Atth wår konung then dyre, Gud våhre honom och

sty-re; Si-gis - mundus mårde hand va-re, som al-le bö-re

vyr-de och åh - re.

N:o 38.

G. Ps. B. 224.

Wak up wak up i Gudz Nampn Swe-rige och see tigh
Eff - ter tin kä-re Ma - ka En Ko-nung mild och

om Then tig mände be - ha - ga Och war af
from

Gudh be - skärt, Men du låst tigh be-dra-ga för Gull ett Trull att

ta - ga Tig till en stor o - ferdh.

N:o 40. II.

Ur *Niels Jespersens Graduale*. Kiøb. 1573. Fol. s. 290.

Gudh Zebaoth Konung starck i strijdh aff al-la

The first system of music consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a common time signature (C). The lower staff is in bass clef. The melody is written in a simple, rhythmic style with quarter and eighth notes. The lyrics are printed below the upper staff.

werldennes tijdhar. Tu hafwer nådigst ståt mz them bijdh, som

The second system of music continues the melody from the first system. It also consists of two staves (treble and bass clef). The lyrics are printed below the upper staff.

thin hjelp månde för - bij-dha.

The third system of music concludes the piece. It consists of two staves (treble and bass clef). The lyrics are printed below the upper staff.

De tvenne sista versarne ha samma melodi som n:o 38.

N:o 41. A.

G. Ps. B. 215.

War o - för-skräckt tu lil - la Hiord, som

troor på Gud och hål-ler hans Ord, Fast ti - na

Fi - en - ders ska - ra, Al - de - les

sökia tin vn - dergång, Ther aff tu haf-

wer stoor ån-gest och bång, Then kan ey lær - ge

wa - ra.

N:o 41. B.

N. Ps. B. 138. Harmoni af *Hæffner*.

För - få - ras ej du lil - la hop! Fast

fi - en - der-nas larm och rop från al - la

si - dor skal - la. De fröj - das åt din

un - der - gång, men de - ras fröjd ej blif - ver

370

lång: Ty låt ej mo - det fal - la.

N:o 42. II.

G. Ps. B. 102.

Gus - taff Adolph then Edle Hielt, aff Swerige Hög - bo-ren,
I all werden berömd til Felt, Til Gudz krijgh wald och sworen:

En Furste wijss, modigh och stark, En vndersam Konung i marck,

medh Ridder-lige stycke, Ther genom Gudh sin Christenheet

Aff Fahra och Hiertans förtreet, Har teckts hielp och rycke.

N:o 42. V. har samma melodi som n:o 42. II.

N:o 45.

Li - ka som ljus hjälper an - dra upp-tändt,
 si-na hjälper Gud visser-li-ga af våde, Ju
 bättre det lyser ju förr blifver ändt. Herren Gud hafver
 lof för fred och al-la si-na nåde.

18 JY 63
 MUSEUM

N:o 46 har samma melodi som n:o 30.

N:o 47 har samma melodi som n:o 8.

SVERIGES
HISTORISKA OCH POLITISKA
V I S O R.

SAMLADE OCH UTGIFNA

AF

G. O. HYLÉN-CAVALLIUS

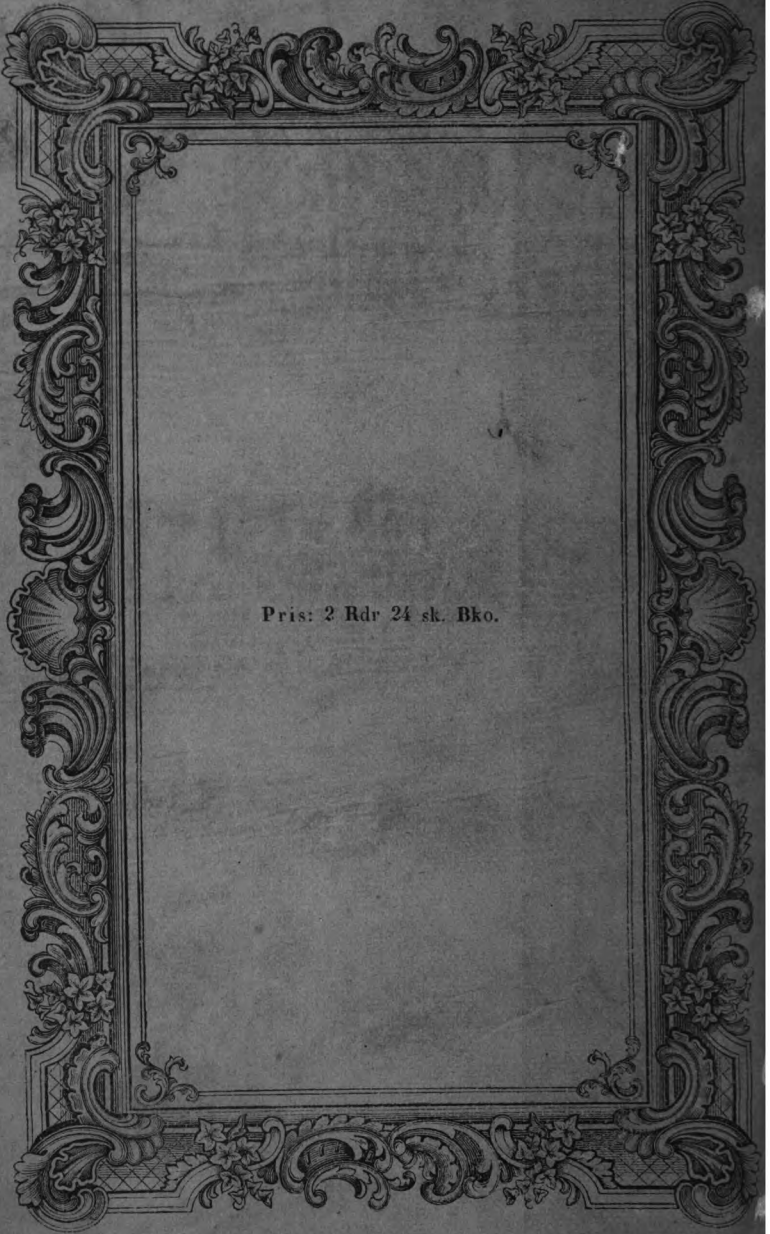
OCH

G. STEPHENS.

Första Delen.

FRÅN ÄLDRE TIDER INTILL ÅR 1650.

MEÐ MUSIKBILAGOR.

Pris: 2 Rdr 24 sk. Bko.

BOUND
1931

